

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

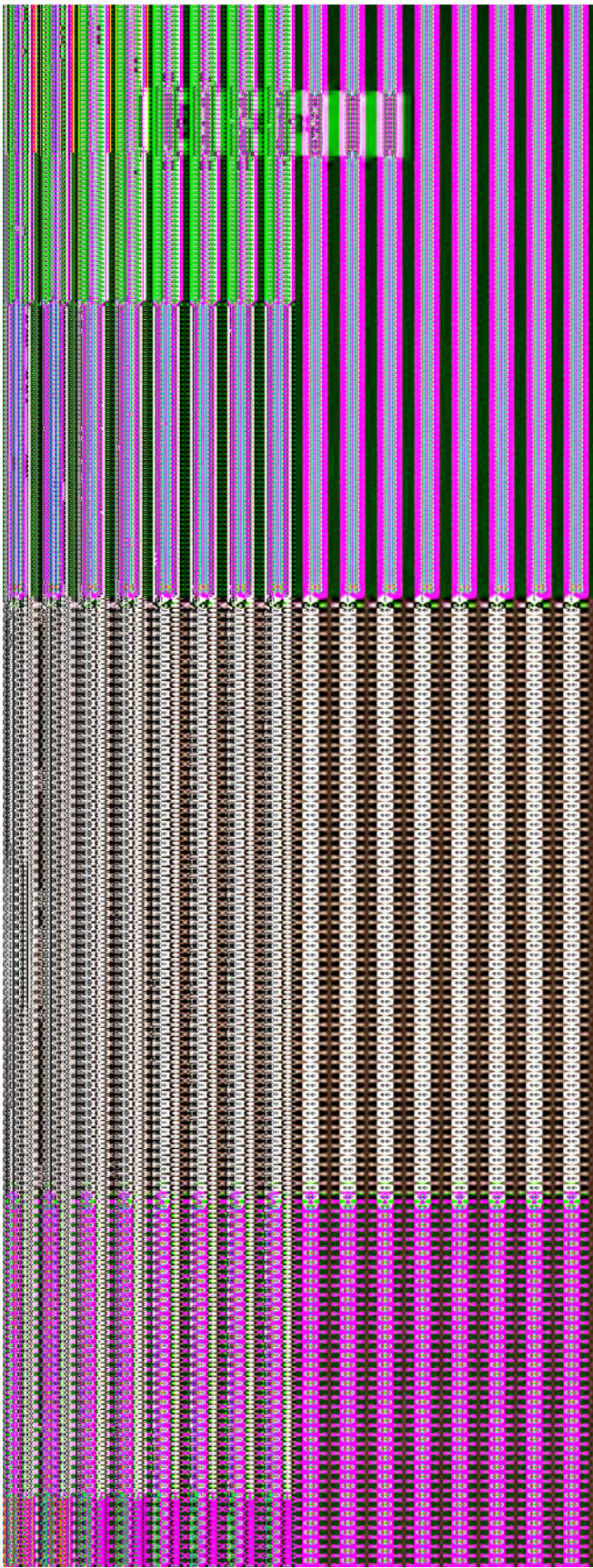
Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

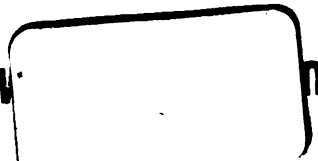
Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk <http://books.google.com/>

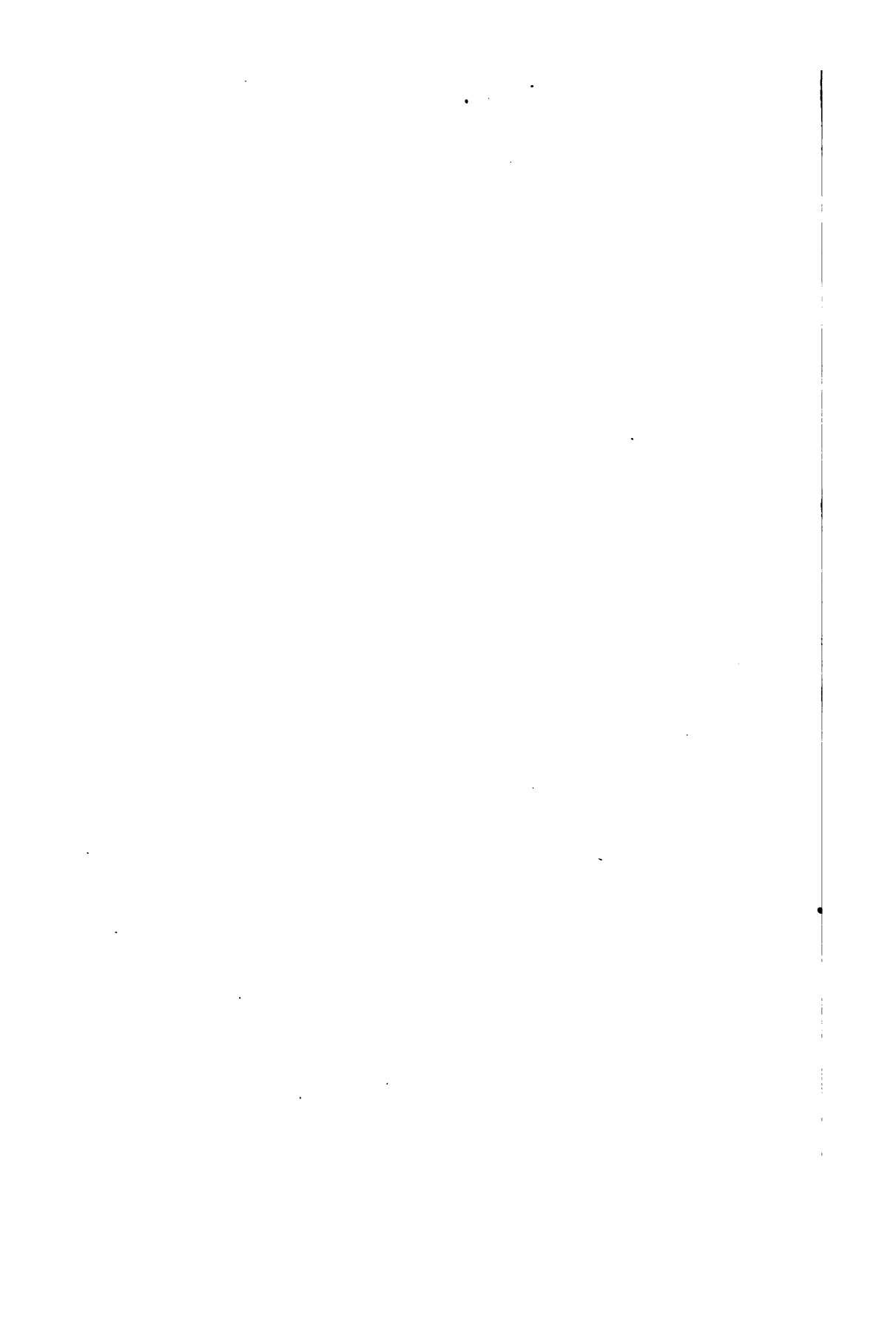

BEQUEATHED BY
George Allison Dench
PROFESSOR OF
Germanic Languages and Literatures
IN THE
University of Michigan,
1896-1899.

UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARIES

Neuch 800,5
V 83

d. ehricmann Litbl 1873(4) 1937

UTKAST TILL FÖRELÄSNINGAR

98968

I

URGERMANSK JUDLÄRA

MED HUVUDSAKLIGT AVSEENDE PÅ DE NORDISKA SPRÅKEN

TILL DEN STUDERANDE UNGDOMENS TJÄNST

AV

ADOLF NOREEN.

—*—

UPSALA
W. SCHULTZ.

Handwritten mark

UPSALA 1890
AKADEMISKA BOKTRYCKERIET
EDV. BEBLING.

Innehåll:

	Sid.
Del I. Sonanterna.	
Kap. 1. Det indoeuropeiska sonantsystemet.	
§ 1. Fonetisk översikt	1.
§ 2. De indoeuropeiska sonanternas regelbundna representering i sanskrit, grekiska och latin	3.
Kap. 2. De urgermanska judlagarna.	
A. Kvalitativa förändringar.	
§ 3. Svarabhakti	6.
§ 4. Vokalförsjutning åt <i>a</i> -hället	8.
§ 5. Vokalförsjutning åt <i>u</i> -hället	12.
§ 6. Vokalförsjutning åt <i>i</i> -hället	14.
B. Kvantitativa förändringar.	
§ 7. Vokalförlängning	16.
§ 8. Vokalförkortning	18.
§ 9. Urgan. <i>ow</i> , <i>ej</i> före vokal	19.
§ 10. Vokalbårtfall	23.
Kap. 3. Spår av indoeuropeiska judlagar.	
§ 11. Inledande anmärkningar	25.
A. Kvalitativt avjud.	
§ 12. Avjudet <i>ē:ō</i> ock <i>e:o</i>	28.
§ 13. Avjudet <i>ē:ā</i> ock <i>e:a</i>	39.
§ 14. Avjudet <i>ō:ā</i> ock <i>o:a</i>	42.
§ 15. Avjudet <i>i:a:u</i>	43.
B. Kvantitativt avjud.	
§ 16. Avjudet <i>ā:a</i>	47.
§ 17. Avjudet <i>ō:o</i>	48.
§ 18. Avjudet <i>ē:e</i>	49.
§ 19. Avjudet <i>i:i</i>	49.
§ 20. Avjudet <i>ū:u</i>	51.
§ 21. Avjudet <i>a, e, o:ə</i>	52.
§ 22. Vokalkontraktion	54.
§ 23. Vokalbårtfall	55.
§ 24. Övergång från konsonant till sonant	59.

	Sid.
Del II. Konsonanterna.	
Kap. 1. Det indoeuropeiska konsonantsystemet.	
§ 25. Fonetisk översikt	66.
§ 26. De indoeuropeiska konsonanternas regelbundna representation i sanskrit, grekiska och latin	68.
Kap. 2. De urgermanska judlagarna.	
A. Ändring av artikulationsättet (Judskridning).	
§ 27. Övergång från mediala aspirator till mediala spiranter	73.
§ 28. Övergång från tennes explosivæ till tennes spiranter . .	75.
§ 29. Övergång från tennes aspiratæ till tennes spiranter . .	77.
§ 30. Övergång från mediæ explosivæ till tennes explosivæ .	78.
§ 31. Övergång från tennes spiranter till mediala spiranter .	80.
§ 32. Övergång från mediala spiranter till mediæ explosivæ .	88.
§ 33. Övriga ändringar av artikulationsättet	89.
B. Ändring av artikulationsstället.	
§ 34. Övergång från labialiserade gutturaler till labialer . .	90.
§ 35. Övergång från labialiserade till icke labialiserade gutturaler	94.
§ 36. Övriga ändringar av artikulationsstället	96.
C. Kvantitativa förändringar.	
§ 37. Assimilatsjon	97.
§ 38. Förlängning av <i>j</i> och <i>w</i>	102.
§ 39. Förkärtning av lång konsonant	103.
D. Övriga konsonantiska judlagar.	
§ 40. Konsonantinsjutning	105.
§ 41. Konsonantbårtfall	106.
Kap. 3. Spår av indoeuropeiska judlagar.	
§ 42. Växling mellan tennis och media	113.
§ 43. Växling mellan tennis och media aspirata	114.
§ 44. Växling mellan aspirerad och oaspirerad media	115.
§ 45. Växling mellan explosiva och spirant	117.
§ 46. Växling mellan liquida och nasal	119.
§ 47. Växlande artikulationsställe	121.
§ 48. Förkärtning av lång konsonant	122.
§ 49. Tillsättning och bårtfall av konsonant	123.
§ 50. Reduplikatsjon	132.

Del. I. Sonanterna.

Kap. 1. Det indoeuropeiska sonantsystemet.

§ 1. Fonetisk översikt.

Det indoeuropeiska urspråket hade följande sonanter:

1. Vokaler: långa: \bar{i} , \bar{e} , \bar{a} , \bar{o} , \bar{u} ; kårta: i , e , a , o , u ; reducerad: ə .

2. »Liquidæ»: l_1 , l_2 , r .

3. Nasaler: η , η_1 (dentalt), η_2 (palatalt), η_3 (gutturalt).

Anm. 1. e , \bar{e} ock o , \bar{o} representera här snarast resp. \bar{a} - ock \bar{a} -jud. Däck är det mer än sannolikt, att såväl dessa tecken som i , \bar{i} , a , \bar{a} ock u , \bar{u} representera vardera flera olika jud. Före år 1876 tillskrev man det indoeur. urspråket endast tre kvalitativt olika vokaler, de s. k. grundvokalerna a , i , u (\bar{a} , \bar{i} , \bar{u}). Tillvaron av e ock o antyddes visserligen redan av Bopp 1816 ock Benfey 1837, men denna tanke övergavs då för åter 1874 i förbigående upptagas av Humperdinck (Die Vocale, s. 43) ock Amelung (Kuhns Zeitschrift für vergl. sprachforsch.¹ XXII, 369) för e :s vidkämmande. Först 1876 ock i följd av »Vernerska lagens» upptäckt lyckades Brugmann (Curtii Studien IX, 367 ff.) bevisa tillvaron av indoeur. e ock o (av honom tecknade resp. a_1 ock a_2). Se härom Brugmann i Morphologische Untersuchungen² III, 94 f. ock Collitz i Bezzenbergers Beiträge³ XI, 222 ff. Literatur i frågan anföres hos Brugmann, Grundriss der vergleichenden grammatik⁴ I, 32 not.

1 Siteras i det följande med K. Z.

2 Siteras i det följande med M. U.

3 Siteras i det följande med Bezz. B.

4 Siteras i det följande med Brugmann, Grundr.

Anm. 2. *ə* är en vokal av obestämd klangfärg, troligen olika alltså olika ställning. (jfr *e* i sv. *beröra, ville, söker*) ock ursprung. Den uppvisades först 1879 av Fick (Bezz. B. III, 157 ff.; jfr IV, 167 ff.), som benämde den »schwa indogermanicum». Den betecknas av några författare med *ä* eller *v* i stället för *ə*.

Anm. 3. l_1 ock l_2 hållas i det följande icke åtsjilda i fråga om beteckningen, enär de sammanfallit uti ett ock samma *l*-jud i alla indoeur. språk utom de ariska, av vilka indiskan låter l_1 uppträda som l , men l_2 som *r*, under det att iranskan låtit båda sammanfalla med *r*. Vari själlnaden i jud bestod mellan l_2 ock det, som det tyckes, ganska sällsynta l_1 , är ännu icke utrett.

Anm. 4. n_1 , n_2 ock n_3 hållas i det följande icke åtsjilda i fråga om beteckningen, emedan n_2 endast förekommer före palatala, n_3 endast före gutturala konsonanter, i vilka ställningar däremot n_1 aldrig uppträder. Föröfrigt hava de i alla indoeur. språk en analåg utveckling ock återjivas i alla, utom sanskrit, med samma tecken (*n*).

Anm. 5. Tillvaron af indoeur. »liquida sonans» ock »nasalis sonans» antyddes 1874 av Humperdinck (anf. st.) ock 1876 av Osthoff (Paul-Braunes Beiträge¹ III, 1 ff.), men ådagalades utförligt först av Brugmann (Curtii Studien IX, 287 ff.) 1876. Jfr Collitz, Bezz. B. XI, 203 ff. Literatur anföres hos Brugmann, Grundr. I, 192 not.

Anm. 6. Saussure antog (Mémoire sur le système primitif des voyelles², s. 239 ff.) 1879, att det indoeur. urspråket även ägde långa l , r , m , n , en åsikt som sedan omfattats även av Osthoff, Kluge, v. Fierlinger, Hübschmann ock Brugmann, men som icke dästom mindre torde vara oriktig ock åtminstone är hittills alldeles otillräckligt motiverad. Literatur se Hübschmann, Das indogermanische Vocalsystem³, s. 130 ff.; Brugmann, Griechische grammatik § 21 anm., § 23 anm.; Grundr. I, 208 f., 243 ff.

Anm. 7. De indoeur. judlagar, som röra sonanterna, d. v. s. lagarna för dessas inbördes växling uti det indoeur. urspråket, kallas av juds-lagar. För dessa, i den mån de

¹ Siteras i det följande med Beitr.

² Siteras i det följande med Saussure.

³ Siteras i det följande med Hübschmann, Voc.

äro av vikt för den urgermanska judläran, redöjres här först äfter framställningen av de urgermanska judlagarna för sonanterna.

§ 2. De indoeuropeiska sonanternas regelbundna representering i sanskrit, grekiska ock latin.¹

1. *i* = sskr., gr., lat. *i*. T. e. sskr. *sīmān-* bena, gr. *ἰμάς* rem (isl. *stme*); gr. *πίς* kraft, lat. *vīs*; sskr. *jīvās* levande, lat. *vīvus*.

2. *i* = sskr., gr. *i*, lat. *i*, men *e* i slutjud ock före ett av *s* uppkämnet *r*. T. e. sskr. *cid* vad, gr. *τί*, lat. *quid*; sskr. *ávis* får, gr. *ὄφίς*, lat. *ovis*; sskr. *ánti*, gr. *άντι*, lat. *ante*; gr. *ἴμι* (**sisēmi*) kasta, lat. *sero* (**sisō*) så.

3. *ē* = sskr. *ā*, gr., lat. *ē*. T. e. sskr. *sāmi-* halv, gr. *ἡμι-*, lat. *sēmi-*; sskr. *mās* månad, gr. *μήν*, lat. *mēns-is*; sskr. *syās* du vare, gr. *εἷς* (**esjēs*), lat. *siēs*.

4. *e* = sskr. *a*, gr. *e*, lat. *e* (*ew* blir *ov*, *we* åfta *o* äfter konsonant), men vanligen *i* före nasal + kons. ock i ursprungligen obetonad stavelse före en konsonant (utom *r*). T. e. sskr. *bhārāmi* jag bär, gr. *φέρω*, lat. *fero* (isl. *ber*); sskr. *náva* nio, gr. *έν-νέφα*, lat. *novem*; sskr. *çvaçrás* svärmor, gr. *έκνρά* (**zwekurā*), lat. *socrus*; sskr. *pānca* fäm, gr. *πέντε*, lat. *quīnque* (varför *i*?); gr. *άγερε* fören, lat. *agite*.

Dift. *ei* = sskr. *ē*, gr. *ei*, lat. *i* (fornlat. *ei*). T. e. sskr. *émi* jag går, gr. *είμι*, lat. *i-re*; sskr. *dévās* gud, lat. *dīvus*; gr. *πειθω* (**bheidhō*) övertala, lat. *fido*.

Dift. *eu* = sskr. *ō*, gr. *eu*, lat. *ū* (fornlat. *ou*). T. e. sskr. *óshāmi* jag bränner, gr. *είω*, lat. *ūro*; sskr. *bódhāmi* jag märker, gr. *πειθουμαι*; gr. *Ζεύς*, lat. *Jū-piter*.

5. *ā* = sskr., gr., lat. *ā*, i grekiskans ionisk-attiska dialäkter dåck *ē*. T. e. sskr. *mātār-* moder, gr. *μήτηρ*

¹ Till de övriga indoeur. språkfamiljerna tages i det följande hänsyn, endast då särskilda omständigheter jöra det nödigt.

(μάτρη), lat. *māter*; sskr. *svādús* söt, gr. ῥόδύς, lat. *svāvis*; sskr. *bhrátar-* broder, gr. φράτωρ, lat. *frāter*.

6. *a* = sskr., gr. *a*, lat. *a*, men *e*, *i* eller *u* (äfter speciella regler, se Brugmann, Grundr. I, 91 f.) i ursprungligen obetonad stavelse. T. e. sskr. *ájāmi* jag driver, gr. ἄγω, lat. *ago* (isl. inf. *aka*); sskr. *ápa* från, gr. ἀπό, lat. *ab* (isl. *af*); sskr. *ákshas* axel, gr. ἄξων, lat. *axis*; gr. *πεδά* med (ursprungl. »med foten»), lat. *pede*; lat. *ac-cipio*, *ac-ceptus*, *oc-cupo* jämte *capio* taga.

Dift. *ai* = sskr. *ē*, gr. *ai*, lat. *æ* (uttalat *ae*, slutligen *ē*; fornlat. *ae*), men *i* i ursprungligen obetonad stavelse. T. e. sskr. *édhas* bränsle, gr. αἶθω jag bränner, lat. *ædes* eldstad; gr. αἶψών tid, lat. *ævum* (got. *aiws*); lat. *in-qui-ro* jämte *quæro* söka.

Dift. *au* = sskr. *ō*, gr. *au*, lat. *au*, men *ū* i ursprungligen obetonad stavelse. T. e. sskr. *ōjmán-* styrka, lat. *augmen* tillväkst; gr. καυλός stängel, lat. *caulis*; lat. *in-clūdo* jämte *claudio* sluta.

7. *ō* = sskr. *ā*, gr., lat. *ō*. T. e. sskr. *dānam* sjänk, gr. δῶρον, lat. *dōnum*; sskr. *āçús* snabb, gr. ὠκίς, lat. *ōc-ior*; sskr. *bhāratād* han bäre, gr. φερέτω, lat. *fertō*.

8. *o* = sskr. *a*, gr. *o*, lat. *o*, men *u* i obetonad stavelse (utom före *r*, uppkämnet av *s*) ock åfta även i betnad stavelse (i synnerhet före nasal). T. e. sskr. *ávis* får, gr. ὄφεις, lat. *ovis*; sskr. *dāmas* hus, gr. δόμος, lat. *domus*; sskr. *pátis* hárre, gr. πόσις, lat. *potis*; gr. ὄγκος hake, lat. *uncus*; sskr. *tad* det, gr. το, lat. *is-tud*.

Anm. 1. Brugmann, Osthoff, Hübschmann m. fl. antaga — säkerligen med orätt — att indoeur. *o* i sskr. uppträder som *ā*. Se företrädesvis Brugmann, M. U. III, 102 ff., Grundr. I, 70 f.; Osthoff, M. U. I, 207 ff.; å andra sidan Collitz, Bezz. B. II, 291 ff.; Schmidt, K. Z. XXV, 2 ff.

Dift. *oi* = sskr. *ē*, gr. *oi*, lat. *ū* (äldre *æ*, *oi*), men *i* uti ändelser. T. e. sskr. *véda* jag vet, gr. *foída*; sskr. *ēna-*den, gr. *oīnē* etta, lat. *ūnus* en; sskr. *tē* de, gr. *toi*, lat. *is-ti*.

Dift. *ou* = sskr. *ō*, gr. *ou* (uttalat *ou*, sednare *ū*), lat. *ū* (stundom *ō*). T. e. sskr. *bubódha* han har vakat (got. *bauf*); gr. *oūs* öra (got. *ausó*); lat. *fūdit* han jöt (got. *gaut*); jenit. sg. av *u*-stammar: sskr. *sūnós*, lat. *fructūs* (got. *sunaus*).

9. *ū* = sskr., gr., lat. *ū*. T. e. sskr. *dhūmās* rök, gr. *θūμός* sinnesrörelse, lat. *fūmus* rök; sskr. *māsh-ikā-* rätta, gr. *μūs*, lat. *mūs*; sskr. *sū-karās* svin, gr. *ĩς*, lat. *sūs*.

10. *u* = sskr., gr. *u*, lat. *u*, stundom (i synnerhet i obet. st.) *i*. T. e. sskr. *yugám* ok, gr. *ζυγόν*, lat. *jugum* (got. *juk*); sskr. *çrutás* berömd, gr. *κλυτός*, lat. *in-clutus*; gr. *δάκρυ* tår, lat. *lacri-ma* (äldre *lacruma*).

11. *ə* = sskr. *i* (stundom *ī*, ovisst äfter vilken regel), men (vanligen) *a* före *n* ock *m*, *u* (stundom *ū*) före *v* ock mellan labial (äller labialiserad) konsonant (stundom även andra jud) ock följande *l* äller *r*; gr. *a*, men *u* före *v*, *i* före *j*; lat. *a*, men *e* före *n* ock *m*, *o* äller *u* före *l* ock *r*, *u* före *v*, *i* före *j*, i obet. stavelse även *i* äller *u* (jfr åvan 6). T. e. sskr. *pitár-* fader, gr. *πατήρ*, lat. *pater*; sskr. *sthítás* stående, gr. *στατός*, lat. *status*; sskr. *samas* någon, gr. *άμός* (got. *sums*); sskr. *tanús* tunn, gr. *τανύ-*, lat. *tenuis*; sskr. *tulá-* väg, gr. *τάλα-ντον*, lat. *tuli* jag bar (got. *fulan* tåla); sskr. *gurús* tung, gr. *βαρύς* (got. *kaúrus*); sskr. *duvá* två, gr. *δύψω*, lat. *duo* (för **duvo*).

Anm. 2. I st. för indoeur. förbindelser av *ə* med följande *m*, *n*, *l*, *r*, *v*, *j* antaga Brugmann, Osthoff, Hübschmann m. fl. för de allra flästa fallen förbindelser av *m*, *n*, *l*, *r*, *u*, *i* (uppkämna av *ə* jenom assimilation med följande jud) med *m*, *n*, *l*, *r*, *w*, *j*.

12. *l* = sskr. *r* (ock *l*, se § 1 anm. 3), gr. *al*, i midjud även *la* (utom före *j*), lat. *ul* (*ol* före *l*). T. e. sskr.

πίπρμας vi hava fyllt, gr. *ἐμ-πίπλαμεν*; gr. *παλτός* slungad, lat. *pulsus*; sskr. *mṛdás* mjuk, lat. *mollis*.

13. *r* = sskr. *r̥*, gr. *ar*, i midjud även *ra* (utom före *j*), lat. *or* eller *ur* (ovisst äfter vilken regel). T. e. sskr. *r̥kshas* björn, gr. *ἄρκτος*, lat. *ursus*; sskr. *pitṛ'shu* med fäderna, gr. *πατέρας*; sskr. *mṛtis* död, lat. *mors*, *-tis*; gr. *καρδία* järta, lat. *cor*, *-dis*.

14. *m* = sskr. *a*, men *am* före *j*; gr. *a*, men *an* före *j*; lat. *im* eller *em* (jfr åvan 4), men *en* före *j*. T. e. sskr. *sa-kr̥t* en gång, gr. *ἄ-παξ*, lat. *sim-plex* enkel; sskr. *gam-yát* måtte han gå, gr. *βαίνω* (<**g_umjō*) jag går, lat. *venio*; sskr. *dāca* tio, gr. *δέκα*, lat. *decem* jämte *un-decim*; gr. *πόδα* fot (ackus.), lat. *pedem*.

15. *ṅ* = sskr. *a*, men *an* före *j*; gr. *a*, men *an* före *j*; lat. *in* eller *en* (jfr åvan 4). T. e. sskr. *vinçati* tjugu, gr. (dor.) *φίχατι*, lat. *viginti*; sskr. *nāma* namn, gr. *ὄνομα*, lat. *nāmen*; sskr. *tatás* spänd, gr. *τατός*, lat. *tentus*; sskr. *asís* svärd, gr. *ἄσος* (**ṅsor*), lat. *ēnsis* (för äldre **ēnsis*).

Kap. 2. De urgermanska¹ judlagarna.

A. Kvalitativa förändringar.

§ 3, Svarabhakti.

Hos indoeuropeisk likvida ock nasalis sonans utvecklas på germansk båttén ur stämtonen vokalen *u* (sedan åfta övergången till *o*, se § 4, 3), vanligen före, mera sällan äfter, likvidan ock nasalen. Se bl. a. Paul, Beitr. VI, 108 ff.;

¹ De i sträng ock ejäntlig mening »urgermanska» judlagarna, d. v. s. de som värvat före det urgermanska språkets splittring i sjilda språk, kunna åtminstone för närvarande åfta icke sjiljas från de »samgermanska», d. v. s. de som först äfter språksplittringen (men vanligen ännu i förhistorisk tid) uppträtt, men som dåck sträckt sina värkningar till alla germanska språk. Till dessa sednare judlagar äro därför tvi-velsután många av de här uppförda att hänföra.

Kluge, Beiträge zur geschichte der germanischen conjugation, s. 18 ff.; Brugmann, Grundr. I, 204 f., 240 f. Alltså:

1. ieur. *l* > germ. *ul*, *lu*. T. e. sskr. *vṛkas* (ieur. **wlqos*) ulf, fsl. *vlūkū*, lit. *vilkas* : got. *wulfs*, fht. *wolf*, isl. *ulfr*; sskr. *mṛjānti* de mjölka, lat. *mulgent* : isl. *molka*; fsl. *plūnū* full, lit. *pilnas* : got. *fulls*, fht. *fol*, isl. *fullr*; — men fht. *ga-flohtan* (ieur. **pl̥ktonos*), part. pret. till *flehtan* fläta.

2. ieur. *r* > germ. *ur*, *ru*. T. e. sskr. *bhṛtīs* bärande, lat. *fors*, *-tis* händelse : got. *ga-baur̥ps* börd, fht. *gi-burt*, isl. *burðr* (*at-burðr* händelse); sskr. *mṛtām* död : fht. *mord*, isl. ags. *mord*; gr. *κέρνος* hornboskap, lat. *cornu* horn : got. *haur̥n*, fht. isl. *horn*; gr. *βραχύς* (**mṛghus*) kårt : ags. *myrge* (**murgia-*) roande, got. *ga-maur̥g-jan* förkårtå; sskr. *tṛnam* strå, fsl. *trinū* törne : got. *paurnus*, fht. *dorn*, isl. *þyrn-er*; — men isl. *brostenn* (ieur. **bhṛstenos*), part. pret. till *bresta* brista; got. *brukans* till *brikan* bryta; fht. *droskan* till *dreskan* tröska.

3. ieur. *n* > germ. *um* (*mu*?). T. e. sskr. *gatis* gång, gr. *βάντις* (**gṃtis*), lat. *in-venti-o* : got. *ga-qumps* sammankåmst, fht. *kumft* kåmmande, mlt. *kumpst*, *komst* ankåmst; sskr. *ṣatām* (**kṛtom*) hundra, gr. *ἑκατόν*, lat. *centum*, lit. *szimtas* : got. *hund* (**humd*), fht. *hunt*, isl. *hundrað*; gr. *δέκατος* tionde, lit. *deszimtas* : got. *taihunda*, isl. *tíunde*; gr. *ὀδόντα* tand (ackus.), lat. *dentem* : got. *tunþu* (**-um*).

4. ieur. *n̥* > germ. *un*, *nu*. T. e. sskr. *matás* tänkt, gr. *αὐτό-ματος*, lat. *com-mentus* : got. *munds*; sskr. *yuvacás* ung, lat. *juvencus* : got. *juggs*, fht. *jung*, isl. *ungr*; gr. *ἑλαφρός* (**l̥g-hros*) snabb : fht. *lungar*; lat. *in-genium* det medfödda ock *genius* medfödd slyddsande : got. *kuni* (**kunja*) släkt, fht. *kunni*, isl. *kyn* ock got. *sama-kunjis* av samma släkt; — men gr. *ἄστρος* (**sp̥dros*) fullt utvecklåd : got. *snutrs* klok, isl. *snotr*.

Anm. 1. Den regel, äfter vilken *ul* äller *lu* o. s. v. uppträder, är ännu icke funnen (jfr grekiskans väkling *al*, *la* ock *ar*, *ra* ovan § 2, 11 ock 14); jfr de otillfredställande förklaringsförsöken hos Brugmann, K. Z. XXIV, 258 f. not, Grundr. I, 241; Kluge, K. Z. XXVI, 90 not; Osthoff, M. U. II, 49 not ock 144 f. Mot antagandet, att valet av den ena äller andra färmen skulle bero på konsonantens plats i beslätade ord, strida sådana fall som å ena sidan isl. *horskr* flink : isl. *hradr* snar; isl. *bord* bråde, fs., ags. *bord* : fht. *bret* bråde, ags. *bred*; isl. *dorg* metref : isl. *draga* draga, fht., fs. *dragan*; ags., isl. *þorp* : ags. *þrep*, *þröp* gård, by; å andra sidan isl. *strodenn*, part. pret. till *serða* driva otukt. Icke sällan förekomma dubbelfärmer av samma ord, t. e. got. *fruma* den förste, isl. *frum-* : ags. *forma*, fs. *formo*; isl. *hross* häst : isl., ags. *hors*; ags. *scruf* skorf : ags. *scurf*, fht. *scorf*; ags. *wrums* etter : ags. *wurms* (*worms*, äldre *worpm*, *wurpm*) m. fl. fall, av vilka däck några torde bero på yngre metatesis av *r*.

Anm. 2. Ur de av flera författare antagna ieur. långa sonantiska likviderna ock nasalerna (se ovan § 1, anm. 6) skall enligt Saussure (s. 262), Kluge (Beitr. IX, 193 ock X, 444), v. Fierlinger (K. Z. XXVII, 236 ff.), Wheeler (Der griechische nominalaccent, s. 82) och Brugmann (Grundr. I, 243 ff.) hava på germansk bätten utvecklat sig vokalen *a* före *l*, *r*, *m*, *n*; däremot enligt Osthoff (Zur geschichte des Perfekts¹, s. 168 ock 417 f.) vokalen *ō* äfter samma konsonanter. De å de siterade ställena anförda eksämplen låta sig emellertid samtliga på annat sätt förklara.

§ 4. Vokalförsjutning åt *a*-hållet (depalatalisering ock delabialisering).

1. Ieur. *a* > germ. *a* utom före *l*, *r*, *m*, *n*, *w* (se § 5, 1) ock *j* (se § 6, 1). T. e. sskr. *pitár*- fader, gr. *πατήρ*, lat. *pater* : got. *fadar*, isl. *fader*, fht. *fater*; sskr. *sthitás* stående, gr. *στατός*, lat. *status* : isl. *staðr* istadig; sskr. *sthítis* ställning, gr. *στάσις*, lat. *stati-o* : got. *staps* ställe, fht. *stat*, isl. *staðr*.

¹ Siteras i det följande med Osthoff, Perf.

2. Ieur. *o* > germ. *a*, utom i obetonad stavelse före *m* (ock i det § 5, 3 anjivna fallet? se § 5, anm. 3). T. e. i betonad stavelse: sskr. *aṣṭāu* åtta, gr. *ὀκτώ*, lat. *octo* : got. *ahtau*, fht. *ahto*, isl. *átta* (**aht-*); lat. *hostis* fiende, främ-ling, fsl. *gostī* jäst : got. *gasts* jäst, fht. *gast*, isl. *gestr* (urnord. *gastīr*); sskr. *nāktis* natt, lat. *nox*, *-ctis* : got. *nahts*, fht. *fs. naht*; sskr. *pātis* härre, gr. *πόσις*, lat. *potis* : got. *hunda-faps* centurion; lat. *quod* vilket : got. *hwa*, isl. *hvat*; gr. *ὄνη* etta, lat. *ūnus* (flat. *oinos*) en : got. *ains*, isl. *einn* (**ain-*); sskr. *vēda* jag vet, gr. *φοῖδα* : got. *wait*, isl. *veit*; gr. *λέλοιπα* jag har lämnat : got. *lāihw*; galliskt *Roudus* : got. *rauþs* röd, isl. *rauðr*. I obetonad stavelse: ieur. nom. sg. m. *-os* (sskr. *ἄρν-ας* häst, gr. *ἔππ-ος*, lat. *equ-us*) : urnord. *-ar* (*stain-ar* sten); ieur. ack. sg. m. ock n. *-om* (sskr. *γυγ-άμ* ok, gr. *ζυγ-όν*, lat. *jug-um*): urn. *-a* (*horn-a* horn); ieur. lok. sg. m. *-oni* (gr. *ἡγεμ-όνι* anförare) : urn. *-an* (*witadahalaib-an* kamrat, make); ieur. jén. sg. m. *-onos*, *-ones* (gr. *ἡγεμ-όνος*, flat. *Apol-ones*) : urn. *-an* (*þrawing-an*, nom. propr.); ieur. **egom* jag (jfr sskr. *ahām* ock lat. *ego*) : urn. *-eka* (sufigerat); — men ieur. 1 pl. pres. ind. *-omes* (gr. dor. *φέρ-ομες* vi bära) : isl. *ber-om* (got. *baīr-am* genom yngre utveckling); dat. pl. isl. *dogom*, fht. *tagum*, ags. *dazum* (got. *dagom*) av en ieur. *o*-stam. Jfr ock § 5, 3.

Anm. 1. Paul har (Beitr. IV, 358 ff.; VI, 186 ff.) antagit, att *o* kvarstått i alla obetonade stavelser (således icke endast före *m*) ända in i historisk tid; detta emellertid utan tillräckliga själ, se Sievers, Beitr. IX, 199; Ags. gramm.², § 45, anm. 2. Säkerligen har däck *o* i obetonad stavelse kvarstått längre än i betonad, såsom tyckes framgå av det urgermanska *u*-omjudet (se § 5, 3).

Anm. 2. Övergången *o* > *a* är näppeligen urgermansk i ejäntlig mening, ty att *o* ännu fanns kvar vid germanernas första sammanträffande med Romarna, tyckes framgå av latiniserade namn såsom *Moguntiacum* (yngre *Maginxa*) Mainz, *Moenus* Main; jfr ock got. *alēv* ålja för **olēv*, lånat från lat. *oleum* (se Paul, Beitr. VI, 195).

Anm. 3. H. Möller (K. Z. XXIV, 508) ock Kluge (Beitr. VIII, 334 f.) antaga, att även ieur. *ō* övergått till germ. *ā*, enär nämligen lat. *ō* i de älsta germ. lånorden återjives med *ū* (t. e. got. *Rāmōneis* romare, got. fht. fs. *Rūma* Rom, isl. *Rūmaborg*) Detta tyckes antyda, att de germ. språken vid tiden för lånanandet äj ägde judet *ō*, men behöver äj bevisa mera, än att de icke ägde samma *ō*-jud som latinet (se Bremer, Beitr. XI, 6 not). Mera bevisande är, att kelt. *brāca* byxa sannolikt är lån från germ. språk (isl. *brók*, fht. *bruoh*, se Kluge, Wtbuch), där ordet sålunda väl en gång havt uttallet **brākā* (av äldre **brōkā*). I alla händelser har detta av ieur. *ō* uppkämma *ā* sednare måst övergå till *ō* på samma gång som det ieur. *ā* (se § 5, 2).

3. Det s. k. urgermanska *a*-omjudet, varijenom vokalerna *u* (vare sig ieur. *u* eller sådant, som uppkämit jenom svarabhakti, se § 3, eller av ieur. *ə*, se § 5, 1) ock *i* övergått till resp. *o* ock *e*, så snart nästa stavelse innehållit ett *a*, *ā*, *o*, *ō* eller *ē*, ock så framt icke mellan de båda vokalerna stå antingen nasal + konsonant eller också *j*. Företeelsen är knappast i ejäntlig mening »urgermansk». I alla händelser äro värkningarna av densamma åfta upphävida jenom analågbildning (liksom omvänt *o*, *e* på så sätt åfta inträngt, där de icke äro etymologiskt berättigade), i gotiskan därjämte jenom judlagsenlig övergång från *o*, *e* till *u*, *i* utom i ställningen före *r* ock *h* (där alla *u*, *i* blivit *au*, *ai*). I angelsachsiskan tyckas eksämpel på *a*-omjudet *i* > *e* saknas, vadan man kaun tvivla på dettas samgermanska karaktär, ehuru man å andra sidan icke får i likhet med Paul (Beitr. VI, 82 ff.), med förbiseende av de talrika hithörande nordiska eksämplen, förklara detta *a*-omjud vara speciellt tyskt. — T. e.

a) *u* > *o*. Sskr. *duhitār* dotter, gr. *θυγάτηρ*, lit. *duktė* : urgerm. **dōktēr*, got. *daúhtar*, fht. *tohtar*, fs. *dohtar*; sskr. *mṛtām* död : fht. *mord*, isl. ags. *morð*; sskr. *pr̥chāmi* (**pr̥kškō-*) jag frågar, lat. *posco* jag fordrar : fht. *forskōm* jag fårskar;

— men sskr. *çatám* hundra, lat. *centum* : fht. *hunt*, isl. *hund-rad*; fht. *furikten* frukta : pret. *forakta*; mht. *guldin* jyllene : golt (**golda*) guld; fht. *sculun* de skola : pret. *scolta*; fht. *xiuhu* jag drager : inf. *xiohan*; pret. pl. *xugun* : part. pret. *gixogan*; isl. *byðr* (**biudin*) han bjuder : inf. *bjóða* (**beoda*); isl. sg. nom. *sunr* sán, jen. *sonar*, dat. *syne*, ack. *sun* (se min Aisl. gramm. § 172, anm.). Emellertid är vanligen växling mellan *o* ock *u* inom samma paradigm jenom utjämning upphävd, så att antingen den ena vokalen blivit den segrande äller ock dubbelfärmer uppkämmit; t. e. fht. *wolf* ulv, urnord. *wolafx* (Stentoften, Gommor), isl. *-olfr* i *Herjolfr*, *Brynjolfr*, *þórolfr*, *Hrolfr* m. m. : ags. *wulf*, urn. *wulafx* (Istaby), isl. *ulfr*; fht. *fol* full : isl. *fullr*; fht. *fogal* fågel, isl. *fogll* : ags. *fuzol*, isl. *fugll*; fht. *bocch* bäck, isl. *bokkr* : ags. *bucca*, isl. *bukkr*; isl. *morna* sörja : ags. *murnan*; fht. *sporo* spårre, isl. *spore* : ags. *spura*; fno. *nominn* (Ol. H. L. S.) tagen : isl. *numenn*; fsv. *borin* buren : fsv. *burin*. Rikast på dylika dubbelfärmer tyckes fornsvenskan vara (se Rydqvist, Svenska språkets lagar IV, 59 ff., 69 ff.).

b) *i* > *e*. Lat. *vir* man (jfr sskr. *vīrás*) : got. *waír*, fht. fs. ags. *wer*, isl. *ver*; sskr. *nīdas* (**nixdos*) näste, lat. *nīdus* : fht. ags. *nest*; fht. *swebēn* sväva (jfr isl. *svífa* röra sig, fht. *sweibōn* sväva); isl. *vega* strida (jfr got. *weihan*, lat. *vinco* segra, isl. *víg* strid); fht. *essa* äsja (jfr fht. *eit*, ags. *ād* bål, gr. *αἶθος* glöd). Vid växling mellan *e* ock *i* inom samma paradigm har vanligtvis utjämning sjuett till förmån för *i*. Däck äro icke dubbelfärmer sällsynta, t. e. nht. *beben* bäva : fht. *bibēn*, fs. *bibōn* (sskr. *bibhēmi*); fht. *lebara* lever : isl. *lífr*, ags. *lifer*; fht. *lebēn* leva : isl. *lífa* (jfr got. *bi-leiban* förbliva); fht. *chlebēn* klibba : fs. *clibōn*, isl. *klífa* tjäksa (jfr fht. *chlāban* häfta, isl. *klífa* klättra); fht. *chec*, *quec* levande : isl. *kvíkr*, ags. *cwicu* (jfr lat. *vivus* < **gvīvos*); fht. *wesan* torkad : isl. *visenn* (jfr sskr. *vishám* gift, gr. *φίος*, lat. *vīrus*); isl. *stege* stege : isl. *stige* (jfr *stíga* stiga); isl. *sele*

sele : isl. *sile* (jfr *síma* rep); isl. *sléde* släde : fsv. *slípi*, fht. *slīto* (jfr ags. *slīdan* glida); isl. *neðan* nedan, fsv. *næþan* : fsv. *nīþan* (jfr sskr. *nītarām*); fsv. *slæpa* (**slæpa*) slipa : fsv. *slīpa* (jfr fht. *slīfan*); fht. *wehha* vecka : ags. *wice*, isl. *vika* (jfr ags. *wice* väkseltjänst); isl. part. pret. *bedenn* av *bíða* vänta : fsv. *bīþat*; fht. *wehsalōn* väksla : isl. *viðla* m. fl. fall, i synnerhet inom tyskan (se Paul, Beitr. VI, 82 ff., Mittelhochdeutsche gramm.², § 43; Braune, Althochdeutsche gramm., § 31, anm. 1).

4. Ieur. *ē* > germ. *ē* (varav sedan i betonad stavelse fht., fs., nordiskt, langobard., burgund. *ā*, got., fornfri. *ē*, men ags. regelbundet *æ*, sällan *ā*; jfr Bremer, Beitr. XI, 2 ff.). T. e. gr. *ἔδ-ηδα* jag har ätit, lat. *ēdi* : isl. *át*, got. *fr-ēt*; lat. *vērus* sann : fht. fs. *wār*, got. *tux-wēr-jan* betvivla, isl. *Vór* (**vāro*) trohetens gudinna; lat. *sēdimus* vi sutto : fht. *sāxum*, isl. *sótom*, got. *sētum*, ags. *sæton*; lat. *sēmen* frö : fht. *sāmo* m. m. (se Mahlow, Die langen vocale A, E, O¹, s. 11 f.). Övergången *e* > *æ* är emellertid kannsje endast sjenbar, enär möjligen det ieur. *ē* just hade judvärdet *æ*.

Anm. 4. Den af Brugmann (Curtii Studien IX, 374 ff.) ock F. Burg (Die ältesten nordischen runeninschriften, s. 102 ock 83 f.) antagna övergången *e* > *a* i obetonad stavelse före *r* eksisterar troligen icke, äj ens i gotiskan; se Bremer, Beitr. XI, 39 (jfr Fr. Hanssen, K. Z. XXVII, 612 ff.; Möller, Beitr. VII, 530 not.

§ 5. Vokalförsjutning åt u-hållet (labialisering).

1. Ieur. *ə* > germ. *u* (varav sedan åfta *o*, se § 4, 3) omedelbart före *l*, *r*, *m*, *n* ock *w*. T. e. sskr. *tulá* våg, gr. *τάλ-αντον* våg, *τάλ-ας* tålig, flat. *tulo* jag bär : got. *fulan* tåla, isl. *þola*; gr. *καλιά* lada : fht. *holē* håla, got. *hul-undi*, isl. *hol-a*; sskr. *gurús* tung, gr. *βαρύς* : got. *kaúrus*; gr. *φαράω* jag plöjer, lat. *foro* jag bårar : fht. *borōm*, isl. *bora*; sskr. *purá* före, gr. *παρά* : got. *faúra*, fht. fs. *fora*; sskr. *sa-*

¹ Siteras i, det följande med Mahlow.

mas någon, gr. ἄμος : got. *sums*, isl. *sumr*; gr. κάμ(μ)αρος kräfte : isl. *humarr* hummer; flat. *hemo* man : got. *guma*, isl. *gume*, fht. *gumo*; sskr. *tanús* tunn, gr. τανύ-, lat. *tenuis* : isl. *þunnr*, fht. *dunni*; gr. boeot. βανά kvinna : isl. *kona*, fsv. *kuna*; sskr. *vanámi* jag älskar : got. *wunan* vara belåten, isl. *una*; ieur. **widhewā*, lat. *vidua* änka : got. *widuwō*, fht. *wituwa*, fs. *widowa*.

2. Ieur. *ā* > germ. *ō* i betonad stavelse. (I obetonad stavelse tyckes övergången *ā* > *ō* vara väsentligen inskränkt till gotiskan ock de nordiska språken, sålunda icke ens samgermansk; se Möller, Beitr. VII, 483 f.). T. e. sskr. *mātārmoder*, gr. μάτηρ (μήτηρ), lat. *māter* : fht. *muoter* (<**mōder*), isl. *móder*, ags. *mōdor*; sskr. *bhrátar*-broder, gr. φράτωρ, lat. *frāter* : got. *brōpar*, isl. *bróder*, fht. *bruoder*; sskr. *bāhús* arm, gr. πᾶχυς (*φᾶχυς) bog : fht. *buog*, isl. *bógr*, ags. *hōz*; sskr. *svādús* söt, gr. ἀδίς (ήδύς), lat. *svāvis* : fs. *swōti*, fht. *suoxi*, isl. *sótr* (<**svōti*-); sskr. *sā* den (fem.), gr. ἄ (ή) : got. *sō*; gr. ἀγέομαι (ήγέομαι) jag visar väg, lat. *sāgīre* spåra : got. *sōkjan* söka, fs. *sōkian*, isl. *sókja* (<**sōki*-); gr. φᾶγός (φηγός) ek, lat. *fāgus* bok : fht. *buohha*, ags. *bōc*, isl. *bók*; m. m. (se Mahlow, s. 27 ff.).

Anm. 1. Övergången är väl icke i ejäntlig mening urgermansk, enär den tyckes hava värkat senare än den tid, då germanerna först sammantråffade med romarna ock kelterna, såsom framgår av latinska ock keltiska lånord i germ. språk. Dessas *ā* har nämligen deltagit i övergången; t. e. lat. *Rōmāni* > got. *Rāmōneis*; lat. *pālus* träsk > fht. *pfuol*, ags. *pōl*; kelt. (latiniserat) *Dānuvius* > fht. *Tuonouwa* Donau. Likaså framgår av *ū* i got. *Rāmōneis*, att lat. *ō* vid tiden för lånet saknade motsvarighet i det språk, där ordet upptogs. Se Möller, K. Z. XXIV, 508, Beitr. VII, 482; Kluge, Beitr. VIII, 334.

3. Urgermansk *u*-omjud, varigenom *a* (vare sig ieur. *a* eller sådant, som uppkämnat av ieur. *o*, se § 4, 2 ock anm. 3 nedan) i stavelse, som icke har huvudtonvikten (så-

ledes i obetonad äller på sin höjd bitonig stavelse) övergått till *o*, då nästa stavelse innehållit *o*, *ō*, *u* eller *ū*. Se Brate, Bezz. B. XI, 199 f., XII, 31 f. not, Beitr. X, 80 ock Paul, Beitr. VI, 191 ff. T. e. gr. *ἀπό* av : fornfris. *of*, ags. *of* (såsom prepositjon ock prefiks i värb), fs. *of* (sällsynt), fht. *ob'* (sälls.) vid sidan av ags. *æf-* (**af-*; såsom prefiks i substantiv), fs. got. nord. *af*, fht. *ab* : gr. *ἀπο*; ags. (såsom prefiks) *ot-* (**ato*, jfr fs. ags. *tō*, fht. *xuo*) jämte *æt* vid, isl. *at*, fht. *ax* : lat. *ad*; fsv. fda. *hos* (**honso*) *hos*, isl. *þjós* fäfalla (**fehu-honso*) jämte fht. *hansa* skara; urnord. *Haukþurk* (**hauk-hoþurk*) nom. propr. jämte isl. *hoðr* **hapurk* strid; isl. *Níðoðr* (**hodoðr*) : jenit. *Níðaðar*, fht. (nom.) *Níðhad* nom. propr.; isl. *ambótt* (**bohto*) trälinna, fda. (i Orrmulum) *amboht*, fsv. *ambut* : isl. jen. *ambáttar* (jfr *hos* **æsar ambactus*); fht. *werolt* värd, fs. *werold*, ags. *weorold*, *N. væruld* : isl. *öld* (**aldo*; jen. *aldar*), ags. *æld* tidsålder; fs. *antswor* svar : ags. *andswaru*; isl. nom. sg. fem. *gamol*, fsv. *gamul* till isl. m. *gamall* gammal; likaså isl. f. *vesol*, fsv. *usul* vid sidan av isl. m. *vesall*, fsv. *usal* usel; fht. adj. på *-oht*, isl. *-ótt* jämte isl. subst. på *-átta*.

Anm. 2. Paul (Beitr. VI, 186) utsträcker — sannolikt med orätt — denna övergång till varje *a* i icke-huvudtonig stavelse (således oberoende av följande stavelses vokal).

Anm. 3. Beträffande germ. *a*, uppkämnet av ieur. *o*, har man troligen att, i stället för övergången *o* > *a* (se § 4, 2) > *o* (jenom *u*-omjud), antaga, det *o* kvarstått från ieur. tid ock således jenom följande stavelses vokalkvalitet hindrats från att deltaga i övergången *o* > *a* (jfr § 4, 2 ock anm. 1).

§ 6. Vokalförsjutning åt i-hället (palatalisering).

1. Ieur. *e* > *i* före *j*. T. e. ieur. **sejēt* må vara, sskr. *siyāt*, flat. *siēt* : got. *sijai*; ieur. part. pret. **gajonos* : got. *kijans* grodd.

2. Ieur. *e* > *i* i följande tre fall:

a) I obetonad stavelse. Se Noreen, Arkiv for nordisk filologi¹ I, 150 ff.; Kögel, Beitr. VIII, 135; Osthoff, Beitr. VIII, 555 not, Perf., s. 419; Sievers, Beitr. V, 157 not; Paul, Beitr. IV, 418 ff., VI, 84 f., där däck övergången, med orätt, inskränkes till ställningen före urgermanskt *x*. T. e. lat. *ede* ät : fht. *ix* (<*iti < *eti, jfr nedan b); fht. *mih* mig, isl. *mik* (<*miki < meki) : jfr gr. ἐμέγε; fht. *iñ* jag (obetonat) jämté isl. *ek* (betonat), urn. *ek* (jfr lat. *ego*); isl. *føtr* (*fötix) fötter, ags. *fēt* : jfr gr. πόδες, lat. *pedes*; isl. *nætr* nätter : lat. *noctes*; fht. jen. sg. *henin* (got. *hanins*) hanes : jfr gr. (τέρ)ενος; isl. *siðr* sed <*sedix (jfr gr. ἔθος); isl. nom. pl. *syner* (<*sunir < *sunivix) : jfr gr. (γλυκ)έ-φεσ; *Sǫgismundus* jämté *Segéstes*.

b) Jenom samgermanskt *i*-omjud, då på *e* följer (var sig omedelbart eller först i nästa stavelse) ett *j* eller *i* (va. sig ieur. *i* eller ett sådant, som uppkämmit av ieur. *e* enligt näst föregående fall). Se Löffler, Tidskrift for Filologi og Pædagogik, Ny Række II, 1 ff.; Paul, Beitr. VI, 78 ff. T. e. gr. στείχω : got. *steigan* (läs *stigan* <*stigan), isl. *stiga*, fht. *stigan* stiga; gr. δείκ-νυμι jag visar, lat. *dico* (*deico) jag säger : got. *teihan* visa, isl. *tjá* (<*tihan), fht. *xihan* besjylla; gr. λείπω (*leiqō) jag lämnar : got. *leihwan*, isl. *ljá*, fht. *lihan*; sskr. *mádh-yas*, gr. μέσσοσ (*μέσσοσ), lat. *medius* mellerst : got. *midjis*, isl. *miðr* (ack. *miðjan*), fht. *mitti*; gr. ἕζομαι (<*sedjo-) jag sätter mig : isl. *sitja* sitta, fht. *sixxen*; gr. ἔστυ är, sskr. *ásti* : got. fht. *ist*; isl. *nifl* (*nifil-) töcken : jfr gr. νεφέλη málñ; isl. *liggja* liggja, ags. *liczan* : jfr gr. λέχεται (Hesyeh.); got. *viljan*, isl. *vilja* : jfr lat. *velle*; got. *mikils* stor, isl. *mikill* : jfr gr. μέγας, -άλη; fs. *irran* irra : jfr lat. *errare*.

Anm. 1. Övergången är näppeligen urgermansk i ejäntlig mening, ty den tyckes icke vara, åtminstone i alla ställ-

¹ Siteras i det följande med Arkiv.

ningar, jenomförd på Taciti tid, att dömma av det hos honom siterade namnet *Segimerus* (se Brate, Bezz. B. XI, 186); jfr däremot *Sigimerus* hos Vellejus.

Anm. 2. Knappast får man med Bugge (Bezz. B. III, 106) anta en övergång $\bar{e} > \bar{i}$ i samma ställning på grund av motsvarigheterna isl. *stór* mindre : lat. *setius* (*nihilò setius* = isl. *ekke stór*); isl. *ríkr* mäktig : lat. *rēgius*; got. *reiks* furste : lat. *rēx*, gen. *rēgis*, ty i övriga fall visar sig \bar{e} vara kvar såsom urgermanskt \bar{a} , även före följande *i, j*.

c) Före nasal + konsonant; se Paul, Beitr. VI, 76 ff. T. e. got. *simlē* en gång, fordom, ägs. *simlon* : jfr lat. *semel*; got. *winds* vind, isl. *vindr*, fht. *wint*, ägs. *wind* : lat. *ventus*; got. *bindan* binda, isl. *binda*, fht. *bintan* : jfr lat. *of-fend-imentum* bindel, gr. $\pi\epsilon\nu\theta\text{-}\epsilon\rho\acute{o}\varsigma$ (* $\rho\epsilon\nu\theta\text{-}$); got. *fimf* fäm, *fimfta* fämte, isl. *fimm*, *-te*, fht. *fimf* (*funf*), *-to* : gr. $\kappa\acute{\epsilon}\nu\tau\epsilon$, $\kappa\acute{\epsilon}\mu\pi\tau\omicron\varsigma$; got. *minx* kött : fsl. *me_{so}*, preuss. *mensa*.

Anm. 3. Ovisst är, om övergången kann anses vara i ejäntlig mening urgermansk, i ty att den icke tyckes vara avslutad vid de klassiska fälkens första beröring med germanerna, att dömma av dels det från lat. *mentha* lånade fht. *minza*, ägs. *minte* pepparmynta, som hunnit deltaga i övergången (se Möller, Englische Studien III, 164), dels de hos Tacitus anförda fälknamnen *Semnonēs* ock *Fenni*, som väl däck representera ett äldre uttal än det på Taciti tid brukliga. Detta sednare tyckes återjivas i de ävenledes hos Tacitus förekommande namnen *Ingvimerus*, *Ingvæones*, varav man kann sluta, att judlagen på hans tid jenomförts. Den är då äldre än den under b behandlade övergången (se åvan anm. 1); jfr Brate. Bezz. B. XI, 186.

B. Kvantitativa förändringar.

§ 7. Vokalförlängning.

1. S. k. ersättningsförlängning inträder hos vokalerna *a, i, u*, då omedelbart efter desamma ett *n* i förbindelsen $n\bar{a}$ bortfallit. De sålunda uppkommande långa vokalerna

äro nasalerade (se Noreen, Arkiv III, 41), sannolikt på grund därav, att *a*, *i*, *u* redan före förlängningen voro nasalerade i följd av sin ställning omedelbart före *n*. T. e. pret. got. *pāhta*, isl. *pátta*, fht. *dāhta*, ags. *pōhte* av got. *pagkjan* tänka, fht. *denken* o. s. v.; got. *peihan* frodas, fht. *gi-dīhan*, ags. *ze-péon* av **pinhan* : litauiskt *tenkù* jag har nog; got. *peihs* tid : lat. *tempus* (**tenqos*); pret. got. *pūhta*, isl. *pótta*, fht. *dūhta* av got. *pugkjan* tycka, fht. *dunken* o. s. v. (Flere exempel se nedan vid behandlingen av konsonantbårtfall).

Anm. 1. Företeelsen är väl icke strängt taget urgermansk, då den ju inträder även hos sådant *i*, som i jämförelsevis sen tid (se § 6, 2, c, anm. 3) på germansk båttén uppstått av ieur. *e* före nasal + konsonant (t. e. got. *peihan*, *peihs*, se åvan).

2. I enstaviga ord, slutande på kårt vokal åller på kårt vokal följd av en konsonant, förlänges vokalen, då orden förekåmma i betonad ställning. Denna förlängning inträder så väl i ord, som från ieur. tid varit enstaviga, som uti sådana, vilka blivitt det först i »urgermansk» tid (jfr § 10, 3), Se Möller, Beitr. VII, 476 not (dår däck antas, att denna förlängning är en för angelsachsiska ock fornfrisiska spesiåll judlag); Noreen, Om orddubletter i nysvenskan, s. 45 f.; Brate, Antiquarisk tidskrift för Sverige, X, 92 f. not. T. e. isl. *sá* den : sskr. *sa*, gr. *ó*; isl. *pú* du, ags. *pū*, fht. *dū*, ffr. *thū* : lat. *tu* (jfr gr. dor. *tv*), ags. *pu*, fht. *du* m. m.; ffr. *hwā* vad : lat. *quod*, isl. *hwat* m. m.; isl. *ék* jag, ags. *ic*, fht. *ih* (förutsåttés av nyt. diall. *eich*) : lat. *ego*, gr. *éγώ*, isl. *ek*, ags. *ic*, fht. *ih*; fsv. *aaf* (nysv. *åv*) av, ags. *ōf* : gr. *ἀπό*, fht. *aba*, isl. *af*; ags. *ōn* på : gr. *ἀνά*, got. fht. *ana*, ags. *on*; fht. *in* (t. diall. *ein*) i : lat. *in*, gr. *év*, fht. *in*; fsv. *aaf* (nysv. *åt*) till, northumbr. *ōt* : lat. *ad*, isl. *at*, fht. *ax*; ags. *wēl* väl : isl. *vel*; fht. *dār* dår, ags. *pār* : fht. *dara*, isl. *par*; got. *hēr* hār, isl. *hér*, fsv. *hær*, fht. *hēr* (*hiar*) : fht.

hera, fsv. *hiar*; fht. (*h*)*wâr* varest, ags. *hwær* : fht. (*h*)*wara*, isl. *hvar*; isl. *á'r, ór, y'r, úr* ur : got. *us*; isl. *mér, sér* åt mig, sig : got. *mis, sis*; m. m.

Anm. 2. Några av dessa ord, särskilt de på vokal slutande, hade kannsje redan i ieur. tid lång vokal växlande med kårt (jfr nedan § 16 ff.) ock höra i så fall icke hit.

§ 8. Vokalförkårtning.

1. Förkårtning av slutjudande obetonad lång vokal är åtminstone så till vida »urgermansk», att den i alla germaniska språk redan i förhistorisk tid jenomförts. T. e. nom. sg. fem. **zebō* gåva > yngre **zebo*, got. *giba*, ags. *zifu*, isl. *gjof* (**gebo*, urnord. *gibu*) : jfr sskr. *áçvā* sto, gr. *τιμή* heder; got. *aina* (men *ainō-hun*) en, isl. *ein* : gr. *οὐνή* etta; lok. sg. fem., urgerm. på *-i : fht. fs. *enst-i* tjärlek, ags. *bōn-e* bön; nom. sg. fem. got. *batrandi* bärande, isl. *berande* : jfr sskr. *tudatī* stötande; nom. ack. pl. neutr. **jokō* ok > got. *juka*, isl. *ok* (**joko*) : sskr. (veda) *yugá* (jfr lat. *oppidā* städer). Där emot t. e. got. nom. sg. fem. *sō* den : gr. *ῆ*, sskr. *sā*; ack. sg. fem. got. *blindō* blind, isl. *blinda* (**blindō*,): jfr gr. *τιμήν*.

Anm. 1. Fr. Hanssen (K. Z. XXVII, 612 ff.) antar — åtminstone för gotiskans vidkåmmande —, att förkårtning av lång vokal inträtt i alla slutstavelser, således även de betonade ock de på konsonant slutande, blåt icke de havt den indoeur. (i grekiskan bäst bevarade) aksänten circumflex. Således t. e. got. nom. ack. sg. *giba* gåva : jfr gr. *τιμή, -ήν*; got. *fadar* fader : gr. *πατήρ*; got. *hana* hane : jfr gr. *λειχόν* lav; men å andra sidan got. jen. sg. *gibōs* : jfr gr. *τιμήs*; got. jen. pl. *dagē* (**āem* < ieur. **ēm*, stående i avjudsförhållande till det i grekiskan uppträdande **ōm*) dagars : jfr gr. *ποταμῶν* floders. Emellertid kann i alla de fall, som på detta sätt vinna sin förklaring, den kårta vokalen på annat sätt nöjaktigt motiveras. Så t. e. kann got. ack. sg. *giba* (för väntat **gibō*) vara lån från nom. sg.; nom. sg. *hana* kann motsvara en nominativtyp sådan som den i lat. *homō*.

2. Diftångerna *ēi*, *ōi*, *ēu*, *ōu* förkårtas åtminstone i obetonat slutjud till *ei* (got. *ai*, isl. *e*), *oi* (varav enligt § 4, 2 *ai*, got. *ai*, isl. *e*), *eu* (fht. ock urnord. *iu*, isl. *e*), *ou* (varav enligt § 4, 2 *au*, got. *au*, isl. *a*); jfr J. Schmidt, K. Z. XXVII, 302; Bremer, Beitr. XI, 36, 40 ff., 50. T. e. lokativ (-dativ) sg. got. *anst-ai* tjärlek, isl. *fund-e* möte, *brūd-e* brud : jfr gr. *πόλ-ῆι* stad, flat. *ov-ē* får; dat. sg. got. *ib-ai* om, isl. *ulf-e* ulv, fht. *wolf-e*, ags. *wulf-e* : jfr gr. *ἔρρι-φ* häst, flat. *popul-oi* folk, lit. *vilk-ūi* ulv; dat. sg. got. *gib-ai* gåva, ags. *zif-e*, isl. *þeir-e* den : jfr gr. *τιμ-ῆι* heder, flat. *Matut-ā* nom. prop., lit. *merg-ai* flicka; lokat. (-dat.) sg. urgerm. **sun-eu* sån, fht. *sun-iu*, isl. *syn-e* ock urgerm. **sun-ou* (-*au*), got. *sun-au* : jfr sskr. *sūn-āu* (**sūn-ēu*?) ock fsl. *syn-u*, lat. *fruct-ū* frukt; got. *ahtau* åtta, isl. *átta*; fht. *ahto* : sskr. *ashtāu*.

§ 9. Urgerm. *ōw*, *ēj* före vokal.

Om denna ännu långtifrån tillräckligt utredda fråga jfr företrädesvis [A. Kirchhoff, Das got. Runenalfabet², s. 55; Leo Meyer, K. Z. VIII, 245 ff., Die got. Sprache, s. 388, 695 f., 709; A. Holtzmann, Altdeutsche grammatik, s. 11 f., 14 f.;] J. Schmidt, K. Z. XIX, 278, XXVI, 1 ff.; Sievers, Beitr. VI, 564 ff.; Kluge, Z. gesch. d. germ. konj., s. 35, Beitr. VI, 382; Paul, Beitr. VII, 152 ff., VIII, 210 ff.; Möller, Beitr. VII, 469; Mahlow, s. 19 ff., 29 ff.; Braune, Gotische grammatik³ § 22 ock 26; Brugmann, M. U. I, 31, Grundr. I, 127 f., 157; Kögel, Beitr. IX, 509 ff.; Bremer, Beitr. XI, 51 ff.; F. Wrede, Über die Sprache der Wandalen, s. 96 ff.; Noreen, Om orddubletter i nysvenskan, s. 42 f. *wiedemann IF. I 194*

I. Urg. *ōw* (vare sig ieur. *ōw* eller ett sådant, som uppkämnat av ieur. *āw*, se § 5, 2) har väl redan i urg. tid uti ställningen före vokal (annan än *ū*, framför vilket *w* måste hårtfalla) undergått någon förändring (möjligen förkårtning *van Helten KZ 57485*).

till *ow*, jfr § 8, 2), som havt till slutlig följd, att i gotiskan uppträder *au* (av ännu outrett judvärde, men troligast representerande ett enbetligt vokaljudd), i övriga germ. språk däremot *ū*. Emellertid visar sig åfta i stället för detta sistnämnda *ū* ett *ō*, beroende på lån från närstående färmer med etymologiskt berättigat *ō*, uppkämnet antingen på germansk bätten av *ōw* i ställningen före konsonant (äller *ǔ*) äller härstammande från ieur. *ō* (*ā*) utan följande *w* (som dåck stundom förefunnits i äldre ieur. tid, men då försvunnit före konsonant, se W. Schulze, K. Z. XXVII, 427 ff.). Omvänt kann någon gång *ū* jenom analågi hava inträngt på den plats, där man väntar sig *ō*. De viktigaste eksämplena äro:

1. **sōwil-* sol (gr. dor. *ἄφελ-ιος*), got. *sauil*, fsv. *ansyles* motsols: isl., fsv., ags. *sól* sol (lat. *sōl*), isl. *andsóles* motsols;

2. **kōwi-* ko (sskr. sg. dial. fem. *gāvi*, jfr pl. *gávas* nötkreatur), ags. *cā*, isl. *ky'r*: fsv. fs. *kō*, fht. *chuo* (jfr lat. *bōs*, sskr. *gāus*);

3. **ōw-* (fsl. *dāviti* strypa, lit. *dōvyti* plåga), got. *af-dauīps* utmattad: jfr isl. *dó* dog;

4. **stōw-* (fsl. *stāviti* hämma), got. *staua* domare, *stauida* dömd, fht. *stūa-tago* domedag, *stūen* umjälla, urnord. *Stuinga* nom. propr., fsv. *Stying*: jfr got. *stōjan* dömma, fht. *stuowen* anklaga, ags. *stōw* ställe, isl. *eld-stó* eldstad, sv. *lik-sto-l* (fålketymlågisk ombildning av **lik-sto* begravningsplats);

5. **tōw-*, got. *tawi* järning (: jenit. *tōjis*): jfr got. *ubil-tōjis* missdådare, isl. ags. *tól* värktyg, isl. *tōja* gangna, lapp. (från urnord. lånat) *tuoje* värk;

6. **mōw-*, got. *af-mauīps* uttröttad: isl. *módr*, fht. *muodi*, jfr *muoen* (**mōjan*) trötta (lat. *mōles* möda, gr. *μῶλος*);

7. **prōw-* (fsl. *trāva* ört), isl. *prúðr* (<**prúeðr* ss. *valðr* < *valeðr*) stark, ejäntl. frodig: jfr isl. *próask* frodas, fht. *druos* svulst, mht. *druo* frukt;

8. *flōw- (fsl. *plāviti* låta simma, gr. *πλώω* simma), isl. *flúð* (< **flúed* ss. *dygd* < **dyged*) undervattenssjär : jfr got. *flōdus* flod, flöde, isl. *flóð*, *flóðr*, ags. fs. *flōd*, fht. *fluot*, (Oklara äro ags. *flōwan* flyta, isl. *flóa*, *flóe* fjord);

9. *stōwira- stor (sskr. *sthāvirám* ålderdom), fht. *stār*, dalmål *stūr* (< **stūir* ss. isl. *valðr* < *valedr*), fsv. släktnamnet *Stur*, † bestämd fårm *Sture* (jfr värbet fsv. *styra* förstora) : isl. *stórr* (lit. *stōrus* grov, fsl. *stārū* gammal);

10. *grōw- (lat. *rāvus* grågul), isl. *grúa* (för **osko-grúa*, se Bugge, Norröne skrifter av sagnhistorisk indhold, s. 359) det askgråa, isl. *gryja* gry, fsv. *gry* (ejäntl. »bli grå», jfr t. *grauen*, sv. ock no. diall. *gråne* i betydelsen gry);

11. *bōw- (fsl. *xa-bāva* uppehåll), got. *bauan* bo, fht., fs., ags. *būan*, isl. *búa*, *búande* bonde, *búenn* beredd, *bú* bo, *búe* åbo, *byr* by, *būr* kammare, fht. ags. *bār*, fht. *gibūro* byinneånare : fsv. *bōa* (ursprungligen **būa*, pret. *bōpe*, såsom ännu i Brekken-dialäkten i Norge : *bu*, *bodde*) bo, *bōen* (urspr. **būenn*, pl. *bōner*) beredd, *bō* bo, *bōe* åbo, isl. *ból* bostad, *bøle* gård (jfr *hy'-by'le* hem), *bōnde* (**bōwund-*) bonde, mht. *buode* bod, men gl. *bōpe*, fsv. *bōp* (: isl. *búð*), jfr ock gr. *φω-λεός* vilddjursläger;

12. *trōw-, got. *trauan* tro, fht. *trūēn*, fs. *trūôn*, isl. *trúa*, *trúr* trogen : fsv. *trōa* tro, *trōr* trogen;

13. *snōw- (sskr. *snāvan-* sena), isl. *snúa* sno, *snúðr* snodd : fsv. *snōa* sno, *snōp* snodd, fht. *snuor* snöre, got. *snōrjō* flätvärk, isl. *snóre* snöre, *snólda* slända;

14. *nōw-, got. *b-nauan* gnugga, fht. *nūan* : jfr mht. *nūejen* (**nōjan*), fsv. *gnōa*;

15. *knōw-, isl. *knúe* knoge, isl. *knýja* trycka, fsv. *knua* (Rökstenen) : sv. *knoge* (< **knōe*);

16. *brōw-, isl. *brú* (urspr. kannsje **bró*, jenit. *brúar*) : fsv. *brō* bro;

17. *skōwa- (< **skōzwa-*) sko, lapp. (lånat från germanska språk) *skuovva* (**skōwa-*), isl. pl. *skúar* : got. *skōhs*, isl. *skór*;

18. **lōw-*, finska (lånat från nordiska språk) *luuva* loge, Delsbo-dial. *lugge* : fsv. *lō*, *lōe* (yngre *loghe*).

Anm. 1. Att kontruktionen till *ū* icke är urgermansk, framgår av lapp. *skuovva* sko, som förutsätter **skōwa*. Å andra sidan visar det finska *luuva*, som utgår från **lūa-*, att åtminstone de nordiska språken ägt *ū* redan i en mycket tidig (urnordisk) period. Att emellertid en övergång *ou* > *ū* förekom även i yngre nordisk tid, synes av lånordet isl. *frúva* < fht. *frouwa* fru.

II. Urg. *æj* (av ieur. *ēj*, se § 4, 4) har väl likaledes redan i urg. tid i ställningen före vokal (annan än *i*, framför vilket *j* måste bortfalla) undergått en analåg förändring (möjligen förkörtning till *æj*, jfr § 8, 2), som haft till slutlig följd, att i gotiskan uppträder *ai* (av ännu outrett judvärde, men troligast representerande ett enhetligt vokaljud) sällan *aij*, i övriga germ. språk däremot *i*. Detta *i* är emellertid synnerligen åfta jenom analågibildning ersatt av *ā* (< germ. *æ*, se § 4, 4), som inträngt från besläktade färmer med urg. *æ* (< ieur. *ē*) utan följande *j* (vare sig att detta i germ. tid försvunnit före *i* eller redan i ieur. tid saknats, se W. Schulze, K. Z. XXVII, 420 f.). De viktigaste eksämplena äro:

1. **wæjan-* blåsa (fsl. *vēja*, jfr lit. *vėjas* vind), got. *waiān*, fsv. *vīa* : fht. *wāen* (med *ā* från pret. *wāta* m. m.), ags. *wāwan*, gr. *ἄ-φυι*, sskr. *vāmi*, jfr fht. *wāla* fläktare;

2. **dæjan-* dia (lett. *dēja* jag suger, jfr sskr. *dhāyas* sugning), fsv. *dīa* dia : fht. *tāen*, gr. *θῆσθαι*, lat. *fē-lare*, sskr. *d-dhāt* han sög;

3. **sæjan-* så (fsl. *sēja*, lit. *sėju*), lapp. (lånat från germ. språk) *sajet*, got. *saian* : isl. *sá*, fht. *sāen*, fs. *sāian*, lat. pret. *sēvi*, gr. *ἰ-ημι* (**si-sē-mi*) jag kastar, jfr fht. *sāmo* frö, lat. *sēmen*, isl. *sáð* sådd, got. *sēps* säd, fht. *sāt*;

4. **fæjan-* vara illasinnad, got. *faian* angripa med förebråelser, fht. *fiant* fiende, fs. *fund*, fsv. *fiande* (isl. *fjande* kann vara part. av *fjá* hata, liksom got. *fjands* av *fjan*) : jfr sskr. *pā-pās* dålig. lat. *pē-jor* värre;

5. **skrājan-* skria, fht. *scrian*, fsv. *skrīa* (möjligen tyskt lånord) : jfr isl. *skrá-kr* skri;
6. **brājan-* gnistra, isl. *brjá* : isl. *brá*;
7. **rājan-* (fsl. *rēja*, jag stöter), isl. *rjá* misshandla : jfr lat. *rēmus* åra; till samma rot troligen forngutn. *rī* stång, norska diall. *rjá* kornsnes : no. diall. *rå* kornsnes;
8. **zāj-* gap- (sskr. *vi-hāyas* luftrymd), fht. *giēn* gapa, isl. *gjá* klyfta;
9. **zrāja-* (troligen av **zrāwja-*) grå, isl. *grjár* (Grotta-so, ngr, v. 2 ock 40) : isl. *grár*, fht. *gráo*, ags. *grêz*;
10. **klājan-* (troligen av **klāwjan-*) klia, fsv. *klīa* : isl. *kléja* klia, fht. *klāwen*, jfr isl. *klá* riva;
11. **svāja-(n-)* egen (den egna), isl. *Sví-þjóð*, *Svítar* (Tacitus *Sviones*) : jfr isl. *svæn-skr*, *sø'n-skr* (: *Svítar* = *gotneskr* : *Gotar*), got. *swē-sai* de sina, *swēs* egendom.

Anm. 2. Att kontraktionen till *i* icke är urgermansk, framgår dels av lapp. *sajet* så, dels av latiniserade forngermanska namn, såsom *Frisæo*, *Istvæones*, *Ingvæones*, *Helvæones*, vilka till sin bildning troligen motsvara de latinska på *-ējus*, såsom *Pompējus*, *Petrējus*. Å andra sidan visar det hos Tacitus förekommande *Sviones*, att åtminstone de nordiska språken ägde *i* redan i en mycket tidig (urnordisk) period.

§ 10. Vokalbårtfall.

1. Aphæresis av uddjudande vokal antas av Kluge (K. Z. XXVI, 69 ff.) hava i urg. tid stundom inträtt i vissa obetonade prefixks. T. e. fs. *t-ōgian* visa, fht. *x-ougen* : got. *at-augjan*; fht. *x-agēn* vara försagd : jfr got. *at* ock *agan* frukta. Emellertid torde i de flästa av dessa fall snarare vara att antaga vokalbårtfall i indoeuropeisk tid (se nedan § 23).

2. Synkope av midjudande vokal torde likaledes vara att antaga beträffande vissa obetonade prefixks under vissa

förhållanden. T. e. fs. *g-lidan* glida, fht. *glitan* : jfr? got. *ga-leipan* gå, ags. *lidan*, isl. *lida*; fht., fs. *gnagan* gnaga, ags. *gnazan*, isl. *gnaga* : jfr prefikset got. *ga-* ock fht. *nagan* gnaga; got. *b-nauan* gnugga, isl. pret. *b-nere* : jfr prefikset got. *bi-* ock fht. *nðan* skubba, isl. *g-núa*; mht. *b-ange* ängsligt : jfr fht. *bi-* ock *ango* ängsligt; fht. *ir-b-armên* förbarma : jfr *bi-* ock got. *arman* förbarma; got. *fr-êt* åt upp, fht. *fr-âz* : got. *fra-itan* uppåta; fht. *fr-avili* fräck, ags. *fr-æfele* : mht. *ver-evel*, jfr fht. *avalôn* arbeta, isl. *afl* styrka; fht. *fr-êht* förtjänst, lågt. *fr-acht* frakt : jfr got. *fra-* ock *ahts* egendom.

Anm. 1. Någon gång tyckes synkope av en hel stavelse bero på disimilatsjon. T. e. got. *awistr* färahus, fht. *ewist*, *awista* av **awi-wist-* : jfr fht. *ouwi* får ock *wist* hemvist; got. *ga-nawistrôn* begrava av **-nawi-wist-* : jfr got. *naus* (jenit. *nawis*) lik ock fht. *wist*.

Anm. 2. Den av Möller (Beitr. VII, 475; jfr ock Sievers, Beitr. VIII, 90 ff., Kögel, Beitr. IX, 517 ff.) uppställda hypotesen om synkope av kårt *a*, *o* i penultima före en konsonant, då antepenultima är kårt ock ultima har tonvikt, är troligen oriktig (se Kluge, Beitr. IX, 153, Bremer, Beitr. XI, 47 ff.),

3. Apokope av kårt obetonad slutjudande vokal, när penultima icke har huvudtonvikten, är åtminstone så till vida en »urgermansk» företeelse, att den i alla germ. språk redan i förhistorisk tid jenomförts. T. e. 2 sg. imperat. got. *sōkei* sök, fht. *suochi*, isl. *sōk* < urg. **sōkiji* < ieur. **sāgeje* (lat. *sāgi*); 2 sg. pres. indik. got. *batris* du bär, fht. *biris*, isl. *berr* < urg. **birixi* < ieur. **bheresi* (sskr. *bhārasī*); 3 sg. pres. indik. got. *batrip* han bär, fht. *birit* < urg. **biridi* < ieur. **bhereti* (sskr. *bhāratī*); 2 pl. pres. indik. got. *bairip* I bären (varför isl. *bered* osynkoperat?) < urg. **biridi* < ieur. **bherete* (sskr. *bhārata*, gr. *φέρετε*); 3 pl. pres. indik. got. *bairand* de bära, fht. *berant*, isl. *bera* < urg. **berandi* < ieur. **bheronti* (sskr. *bhāranti*, gr. dor. *φέροντι*); ags. *ic*

jag, isl. *ék* (jänte *ek*) < urg. **iko* (obetonat, jänte betonat **eko*) < ieur. **egom* (jfr sskr. *ahám*); ags. *ôf* av, fsv. *aaf* < urg. **oðo* (obetonat, jänte betonat **afo*) < ieur. **apo* (gr. *ἀπό*, *ἄπο*); m. m. (se § 7, 2).

Anm. 3. Att detta vokalbårtfall äj är i sträng mening urgermanskt, tyckes framgå av motsättningen mellan got. *gasts* jäst < urg. **zastix* ock got. *batris* du bär < urg. **birixi* (urg. **birix* skulle ha jivit got. **batrs*) o. d. Att i alla händelser den »urgermanska» apokopen icke havt större utsträckning (se Paul, Beitr. IV, 468 ff., Sievers, Beitr. V, 121 ff.) än åvan anjivits, har framhållits av Paul, Beitr. VI, 124 ff., Möller, Beitr. VII, 475 not (jfr J. Schmidt, K. Z. XXVI, 20 ff., A. Kock, Om några atona, s. 19 ff.).

Kap. 3. Spår av indoeuropeiska judlagar.

§ 11. Inledande anmärkningar.

Alla de indoeur. lagarna för sonanternas växling sinsemellan uti etymologiskt sammanhöriga ord kallas med ett jemensamt namn avjud (»ablaut», Jac. Grimm). Att, såsom äldre författare jort, fatta avjudet som en enda judlag eller åtminstone som några få sådana, är orimligt ock beror ytterst på den fördomen, att det indoeuropeiska urspråket skulle varit till sin bildning ens i någon mån enklare ock jenomsjinligare än vilketsomhålst nutida språk, t. e. nysvenskan. Då det ieur. språket måste hava levat redan tiotusentals eller kantsje hundratusentals år före den tidpunkt, vars språkfärm den nutida jämförande språkfärskingen söker rekonstruera, så är det jivet, att nästan alldeles samma faktorer spelade in i dess liv som i vårt nuvarande språks, ock lika brokigt ock ojenomsjinligt, både i fråga om vokalliska ock konsonantiska förhållanden, var det nog också. Det är därför ett avjort missgrepp att söka medelst en eller några få judlagar återföra den ieur. vokalmångfalden till

några få »grundvokaler» (t. e. *a, i, u* äller *e, o, a*) äller rentav till en urvokal (t. e. *a*); detta lika orimligt, som om man ville derivera alla ieur. konsonanter ur t. e. *k, p, t*. Man måste på vetenskapens nuvarande ståndpunkt väsentligen nöja sig med att konstatera de vokalväxlingar (»avjud»), som i det ieur. urspråket förekommo, utan att man kann häppas att annat än i vissa sällsyntare fall uppvisa orsakerna till dessa växlingar, något som måste vara lika omöjligt, som det skulle vara att, därest nysvenskan först nu upptäcktes ock vore ett i avseende på sina släktskapsförhållanden isolerat stående språk, förklara avjudet i *bryta* — *bröt* — *brutit* ock visa, att det är väsentligen idäntiskt med det som uppträder i *bita* — *bet* — *bitit* ock *jälpa* — *halp* — *hulpit*.

De ieur. avjuden kunna osökt indelas uti tvänne huvudgrupper: kvantitativt avjud, d. v. s. växling mellan lång ock kårt vokal (t. e. *ā : a*) äller mellan vokal ock vokalbårtfall; ock kvalitativt avjud, d. v. s. växling mellan vokaler av olika kvalitet (t. e. *e : o*). Fick (Göttinger gelehrte anzeige 1880, 417 ff.), Möller (Beitr. VII, 482 ff.), Sievers (Encyclopædia Britannica, artickeln Philology, part II) m. fl. antaga, att det kvantitativa avjudet beror på förändringar i tonvikten, det kvalitativa däremot på förändringar i tonhöjden, ock denna förklaring torde väl, åtminstone beträffande det kvantitativa avjudet, för en mängd fall hava träffat det rätta. Men det är säkerligen förhastat att tro sig på detta sätt kunna förklara alla ieur. avjud, enär ju många andra orsaker till vokalväxlingar äro tänkbara, såsom angränsande juds inflytande (jfr isl. *hjálpa* *jälpa* jämte fsv. *hialpa* på grund av *lp*, isl. dat. *ǫllom* jämte *allr* all på grund av ändelsens *o*), idéasosiatsjoner (jfr fsv. *föþerne* jämte *fæþerne* fäderne på grund av *möþerne*, liksom fsv. *mæþerne* jämte *möþerne* möderne på grund av *fæþerne*) m. m. Ja, man måste besinna, att somliga avjud kannsje icke alls hava någon enhetlig utgångspunkt, utan bero på

att tvänne obesläktade, men till betydelse (äller färm) snarlika ord sammanförts inom samma paradigm, d. v. s. uppfattas som olika färmer av samma ord (jfr nysv. pres. *är* : pret. *var*, pron. *I* : ack. *eder*, inf. *gå* : pret. *jick*).

Men om man också i många äller de flästa fall måste avstå från försöken att uppvisa orsakerna till de ieur. avjuden, är det däck av största vikt att jöra sig reda för, vilka de i ieur. tid förekommande vokalväxlingarna voro. Detta hindrar etymologiska sammanställningar, vid vilka analægier för den ifrågasatta vokalmotsvarigheten antingen alldeles saknas äller äro mycket sällsynta (jfr att i nysv. »avjudet» *e* : *y*, i t. e. *se* : *syn*, är så ytterst sällsynt, att man redan på denna grund kann taga för jivet, att ord med denna växling icke äro besläktade). Å andra sidan är det orimligt att icke ertjänna andra avjud än de synnerligen talrikt representerade vara ärvda från ieur. tid ock att, såsom t. e. Osthoff, Hübschmann m. fl., statuera högst 6 ieur. avjudsserier, förklarande alla vokalväxlingar, som icke rymmas derunder (t. e. *ē* : *e*), vara av yngre datum äller ock de ord, som uppvisa dylika, vara icke besläktade. Detta är så mycket mera obefogat, som man måste besinna, dels att de ieur. vokaler, som man numera plägar beteckna med *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, säkerligen voro till antalet flere än de typer (5), med vilka vi beteckna dem (t. e. *e* kann hava varit = *e* ock *ä*, *u* = *u* ock *y*, o. s. v.), ock att därför några av dessa kunnat växla med varandra utan att också växla med andra under samma typer inrymda vokaler; dels att väl intet modärnt ieur. språk finnes, där blott 6 avjudsserier förekomma (jfr nysvenskan, där alla vokaler kunna stå i avjudsväxling med alla andra, t. e. *bad* : *bedja*, *band* : *binda*, *fara* : *for*, *band* : *bundo*, *fann* : *fynd*, *gav* : *gåvo*, *bar* : *bära*, *falla* : *föll*; *bet* : *bita*, *le* : *log* o. s. v.), vadan man icke har någon anledning att tänka sig det ieur. moderspråket såsom varande så fattigt i detta avseende.

Anm. Den nyaste literaturen rörande avjudet finnes förtecknad hos Brugmann, Grundr. I, 32 not; Hübschmann, Voc. s. 1 not; Sievers, Encyclopædia Britannica, artickeln Philology, part II. Om äldre literatur i frågan se P. Piper, Die sprache und literatur Deutschlands, I, 171 ff.

A. Kvalitativt avjud.

§ 12. Avjudet \bar{e} (urgerm. \bar{a} , § 4, 4) : \bar{o}
ock e (urgerm. e ock i , § 6, 2) : o (urgerm. a , § 4, 2).

Om detta, det ojämförligt vanligaste av alla ieur. avjud, se t. e. Hübschmann, Voc. s. 71 ff., 138 ff., 180 ff.; Noreen, Arkiv III, 38 f. not; Bremer, Beitr. XI, 271 ff.; Mahlow, s. 118 f., 137 f.; Leskien, Der ablaut der Wurzelsilben im Litaunischen, s. 98 ff.; G. Meyer, Griechische grammatik² § 33 ff.; K. Ljungstedt, Anmärkningar till det starka preteritum i germanska språk, s. 24 ff.

Vid den eksämpelsamling av germanska representanter för detta avjud, vilken här nedan meddelas, är att märka, det åtsjilliga av de germ. ord, som innehålla \bar{o} eller a , äro såtillvida etymologiskt oklara, att \bar{o} kann vara (ehuru förmodligen sällan så är fallet) ett ieur. \bar{a} (se § 5, 2), ock a kann vara (ock troligen också åfta är) ett ieur. \bar{a} (se § 4, 1) eller a (se § 13 ock 14).

\bar{a} , e (i)

\bar{o} , a

1. \bar{a} : got. *dēps* handling, fht. *tāt*, ags. *dād*, fht. *gi-tān* jord (jfr sskr. *dā-dhāmi* jag sätter, gr. *τί-θημι*, fsl. *dě-ja*, lit. *dēmi*, lat. *fē-ci* jag jorde. — e : gr. *θε-τός* satt).

\bar{o} : ags., fs. *dōn* jöra, fht. *tuon*, got. *dōms* dom, isl. *dómr*, ags. *dōm* (jfr gr. *θωμός* hög).

2. \bar{a} : got. *waian* (se § 9, II, 1) blåsa, fsv. *via*, fht. *wāen*, *wāla* fläktare (jfr gr. *ἄ-φημι*

\bar{o} : got. *wat-wō* blåste, fs. *Wōdan* stärmens gud, isl. *Óðenn*, ags. *Wōden*, got. *wōds* rasande,

jag blåser, fsl. *vēja*, lit. *vėjas* vind). — *e* : isl. *vindr* (se § 6, 2, c), got. *winds*, fht. *wint* (jfr lat. *ventus* vind, gr. pl. *ἄ-φέντες*).

3. *æ* : got. *saian* så m. m. (se § 9, II, 3). — (*e* : gr. *ἔ-ρός* kastad).

4. *æ* : isl. *rjá* misshandla (se § 9, II, 7; jfr fsl. *rėja* jag stöter, lat. *rē-mus* åra. — *e* : gr. *ἔ-ρε-τός* åra).

5. *æ* : got. *snēwum* vi ilade, »snodde i väg» (jfr lat. *nēvi* jag spann) — *e* : got. *snīwan* ila, ags. *sneōwan*.

6. *æ* : ags. *blæd* blomster, isl. *bléja* kulört tyg, ? isl. *blár* blå, fht. *blāo*.

7. *æ* : mht. *vlæjen* spola, isl. *Flár* ortsnamn (bifårm till *Flóar*). Jfr? lat. *plēre* fylla.

8. *æ* : fht. *brātan* steka, fsv. *brāpa* up bli hetsig, isl. *bráðr* bråd, ags. *bræð* ånga, mht. *brædem* ånga, *bræjen* lukta (jfr gr. *πρήθω* bränna). — *e* : fht. *brīuwan* brygga, ags. *breōwan*, fsv. *bryggia*.

9. *æ* : fht. *krāen* kraksa, ags. *crāwan*, fht. *krā(w)a* kråka, ags. *crāwe*, isl. *kråka* kråka, fht. *hana-krāt* hanejäll, *krādam* larm.

isl. *óðr*, fht. *wuot* (jfr sskr. *vāta-* vind). — *a* : fht. *wadal*, *wedil* svans, »vift».

ō : got. *saí-sô* sådde; isl. *sóa* åffra, förinta, bårtkasta, ? *søfa* döda (jfr gr. *ἀφ-έ-ω-κα* jag bårtkastade).

ō : isl. *róa* ro, ags. *rōwan*, mht. *rūlejen* (**rōjan*), isl. *róðr* rodd, *róðe* åra.

ō : isl. *snúa* sno, draga åstad m. m. (se § 9, I, 13). — *a* : got. *snau* ilade, isl. *snoggr*, *snæggr* hastig, slätstruken, *snaudr* utblåttad, mht. *snæde*.

ō : isl. *blóme* blomma, got. *blóma*, fht. *bluomo*, fht. *bluoen* blomstra, fs. *blōian*, ags. *blōwan*, mned. *blōsen* blomstra (jfr lat. *flōs* blomma).

ō : got. *flōdus* flod, flöde m. m. (se § 9, I, 8); jfr lat. *plōrare* gråta. — *a* : fht. *fleu-* *wen* tvätta, isl. *flaust*, *fløy* sjepp (jfr gr. *πλοῖον* sjepp).

ō : mht. *brūejen* bränna, fht. *bruoten* utkläcka. — *a* : isl. *braud* bröd, fht. *brōt*, ags. *bræd*, isl. *brøyma* brunstig, mht. *bradem* ånga.

ō : ags. *hanacrēd* (**crōdi-*) hanejäll (jfr lit. *gróju* jag kraksar, fsl. *grāja*). — *a* : fht. *kra-* *dam* larm.

10. *æ* : mht. *sprâwen*, *sprâ-*
jen spruta, spraka (jfr lat. *sprêvi*
jag hårtstötte). — *e* : fht. *spriu*
angnar. *ō* : fht. *spruodal* springtjälla,
mengl. *sprêde* spröd, t. *spröde*,
sprûhen spraka, spruta. — *a* :
sv. *spraka*.
11. *æ* : fht. *spâti* sen, »ut-
dragen», got. *spêdists* sist, isl.
spónn spån (jfr lit. *spêju* jag
har tid, fsl. *spêju* jag har fram-
gång, lat. *spēs* håpp). *ō* : ags. *spōwan* ha fram-
gång, fht. *spuoen*, isl. *spóe* spov,
»vadare», *spónn* spån, ags. *spêd*
hast, fht. *spuot*, *spuon* låckade.
— *a* : fht. *spanan* låcka.
12. *æ* : got. *rêdan* råda,
fht. *râtan*, isl. *ráða* (jfr? lat.
rêri mena). *ō* : got. *rat-rôp* rådde (jfr
fsl. *râditi* sörja för).
13. *æ* : got. *lêtan* låta, isl.
lâta, fht. *lâzan*. *ō* : got. *lat-lôt* lät, fsv. *lôt*.
14. *æ* : got. *grêtan* gråta,
isl. *gráta*. *ō* : got. *gat-grôt* grät, ags.
grêtan tilltala, fht. *gruoxzen*
hälsa, isl. *grêta* bringa till tårar.
15. *æ* : ags. *on-drêdan* bli
rädd. *ō* : ags. *on-drêsn* (*drôsnî-)
fruktan.
16. *æ* : got. *têkan* taga. *ō* : got. *tat-tôk* tog, isl. *tók*.
17. *æ* : fht. *râmên* åter-
sträva. *ō* : fht. *rômôn* återsträva.
— *a* : isl. *ramr* gumse, *ram(m)r*
stark.
18. *æ* : got. *ga-fêhaba* pas-
sande, isl. *fággja* fäja, *fágelegr*
behaglig. — *e* : mht. *vegen* fäja. *ō* : fs. *fôgian* foga, fht. *fuo-*
gen. ags. *ze-fêzan*, isl. *fôgelegr*
behaglig. — *a* : got. *fagr*s pas-
sande, isl. *fagr* sjön.
19. *æ* : fht. *râwa* ro. — *e* : ?
fs. *resta* viloläger, ags. *rest*. *ō* : ags. *rôw* ro, fht. *ruowa*,
isl. *ró* (jfr gr. *ῥωή*) — *a* : ?
fht. *rasta* vila, fs. *rasta* vilolä-
ger, got. *razn* hus, isl. *rann*.
20. *æ* : got. *wrêkum* vi för-
följde, isl. *rókom*, *rákja* vråka
(jfr gr. *ῥήγνυμι* kråssa). — *e* :
got. *wrîkan* förfölja, isl. *reka*,
fsv. *vræka*. *ō* : fsv. *vrök*, pl. *vrôko* vråkte
(jfr gr. *ῥέγωμαι* jag är kråssad).
— *a* : got. *wrak* förföljde, isl.
rak, fsv. *vraka* vråka, ffris.
wrak skadlig.
21. *æ* : sv. *håv*, isl. *at-håfe*
uppförande (jfr lat. *cēpi* jag tog). *ō* : sv. *upp-hör*, isl. *hóf* håll-
ning, hov (jfr gr. *ῥωπή* handtag).

22. *æ* : isl. *sváfa söva, svó-fom* vi såvo. — *e* : isl. *svefn sömn*.

23. *æ* : isl. *vó fom* vi vävde, *konngor-váfa* spindel (jfr sskr. *úrna-vábhis* spindel). — *e* : isl. *vefa väva, fht. weban, wibilvivel*.

24. *æ* : isl. *kváma ankámst, kvó mom* vi kámmo, got. *qēmum, fht. quāmum* (jfr lat. *vēnimus* vi kámmo). — *e* : got. *qiman kamma, fht. queman*.

25. *æ* : isl. *kvæde kvæde, kvó dom* vi sade, got. *qēpum*. — *e* : isl. *kveda säga, got. qīpan*.

26. *æ* : got. *wēsum* vi voro, isl. *vó rom* (jfr sskr. *vástu* ställe). — *e* : got. *wisan* vara, isl. *vesa*.

27. *æ* : got. *nēms* antaglig, isl. *némr, got. nēmum* vi togo, isl. *nó mom* (jfr lett. *nēmu* jag tog). — *e* : got. *nīman* taga, fht. *neman, isl. nema* (gr. *νέμω* jiva).

28. *æ* : got. *wēgs* våg, isl. *vágr, got. wēgum* vi skakade, isl. *vó gom* (jfr lit. *pra-vèxà* julspår, lat. *vèxillum* fana). — *e* : got. *wīgan* skaka, isl. *vega* (lat. *veho*).

29. *æ* : sv. *bår, got. bērum* vi buro, isl. *bó rom* (jfr lat. *fērālis* som hör till likbären). — *e* : isl. *bera bära, got. batran* (lat. *fero, gr. φέρω*).

30. *æ* : isl. *lágr* låg, *út-lágr* landsflyktig, *lége* läge, *lógom* vi lågo, got. *lēgum*. — *e* : got. *līgan* ligga, isl. *līggja* (gr. *λέγεται* ligger, Hesych.).

ō : fsv. *söva söva, isl. sófom* vi såvo (jfr lat. *sōpire* söva). — *a* : isl. *svaf* såv.

ō : isl. *óf, pl. ófom* vävde. — *a* : isl. *vaf* vävde, t. *wabe* hånungskaka, *waffel* kaka.

ō : isl. *kómom* vi kámmo, fht. *chōmen, ags. cóm kám* (jfr sskr. *ja-gāma kām, gr. βωμός* fotställ). — *a* : got. *qam* kám, isl. *kvam, fht. quam*.

ō : isl. *kódom* vi sade, fsv. *kōp* sade (jfr gr. *βω-στρεῖν* ropa). — *a* : isl. *kvad* sade, got. *qap*.

ō : isl. *órom* vi voro,? sv. *vōro* (jfr gr. *ύπερ-φαίον* låtsrum). — *a* : got. *was* var, isl. *vas*.

ō : fsv. *nōmom* vi togo, ags. *nóm* tog, fht. *siki-nōmi* »victoriae munus» (jfr gr. *νομάω* tilldela). — *a* : got., fht., isl. *nam* tog.

ō : fsv. *vōghom* vi vågde (jfr lit. *pra-vožà* djupt spår). — *a* : got., fht. *wag* skakade, isl. *vagn* åkdon.

ō : äldre sv. *bōro* buro (jfr gr. *φώρε* tjuv). — *a* : got., isl., fht. *bar* bar, isl. *barn* barn.

ō : fht. *luog* vilddjursläger, sv. dial. (Dalby) pret. *logg* låg. — *a* : got., fht. pret. *lag* låg (jfr gr. *λόχος* jömmställe).

31. *ǣ* : isl. *sáte* sáte, sv. *för-såt*, isl. *sótom* vi sutto, got. *sētum*, fht. *sāxum* (jfr lat. *sēdes* sáte, *sēdimus* vi sutto, lit. *sēdmi* jag sitter). — *e* : got. *sitan* sitta, isl. *sitja*, fht. *sixzen* (jfr lat. *sedeo* jag sitter).

32. *ǣ* : got. *brēkum* vi bröto, fht. *brāhhum*, fsv. *brāker* (*ā*?) bräcklig (jfr lat. *frēgi* jag bröt). — *e* : got. *brīkan* bryta, fht. *brehhan*.

33. *ǣ* : sv. *åka*, subst. *åker* (jfr lat. *ēgi* jag förde).

34. *ǣ* : fsv. *svārom* vi svuro. — *e* : fht. *mein-swero* menedig.

35. *ǣ* : got. *hlēfum* vi stulo (lat. *clēpimus*). — *e* : got. *hlīfan* själa (jfr gr. *κλέπτω* själa).

36. *ǣ* : got. *stēlum* vi stulo, isl. *stólom* (jfr sskr. *tāyús* tjuv, gr. *τήτη* brist). — *e* : got. *stīlan* själa, isl. *stela*.

37. *ǣ* : got. *ux-ēta* krubba, *fr-ēt* åt upp, isl. *át* åt, *átr* ätlig, sv. *ätel* (jfr lat. *ēdi* jag åt, *ēsus* äten, gr. *έδ-ηδώς* som ätit, lit. *ėdmi* jag äter). — *e* : got. *itan*, äta, isl. *eta* (lat. *edo*, gr. *έδομαι*).

38. *ǣ* : sv. *dråp*, isl. *drópom* vi dräpte. — *e* : isl. *drepa* dräpa.

39. *ǣ* : sv. *skåra*, isl. *skórom* vi skuro. — *e* : isl. *skera* sjära.

40. *ǣ* : isl. *gráfr* som får begravas (jfr lit. *grėbti* krafsa). — *e* : fsv. *græva* (isl. *greba*).

ō : sv. *sot*, ags. *sōt* (jfr isl. *sāditi* plantera, »sätta», lit. *sōstas* sáte). — *a* : isl. got. *sat* satt, fht. *sax* (jfr? lat. *sodalīs* kamrat).

ō : ags. *brōk* bäck, *brēc* stuss, fht. *bruoh* n. moras, m. byxa, isl. *brók* byxa. — *a* : got. *brak* bröt, fht. *brak*, got. *brakja* strid.

ō : isl. *ók* åkte (jfr gr. *άγωός* förare. — *o* : gr. *όγμος* bana).

ō : isl. *sór* svor, pl. *sóro*. — *a* : got. *svaran* svära, isl. *sverja*.

(*ō* : gr. *κλώψ* tjuv). — *a* : got. *hlaƿ* stal (gr. *κέ-κλοφα*).

ō : äldre sv. *stōlom* vi stulo. — *a* : got. isl. *stal* stal.

ō : sv. dial. (Dalby) pret. *ōt* åt (jfr gr. *έδ-ωδή* mat). — *a* : fht. *ax* åt (jfr gr. *όδούς* tand).

ō : sv. dial. (Dalby) *drōp* dräpte. — *a* : isl. *drap* dräpte.

ō : mht. *schwor* får-klipping, ? isl. *skóra* strid. — *a* : isl. *skar* skar, *skarpr* skarp.

ō : isl. *gróf* grävde, *grōfr* som får begravas, *gróf* urgröpping, got. *grōba*. — *a* : isl. *grafa* gräva, got. *graban*.

41. *æ* : isl. *má* nöta, got. *mētum* vi mätte, isl. *mótom*, ags. *mæd* äng, isl. *mál* mått, got. *mēl* tidpunkt, isl. *máte* sätt, fht. *māx* (jfr lat. *mētiri* mäta, gr. *ἄ-μετρος* sjörd, *μήδομαι* jag betänker, fir. *ro mīdar* bedömde). — *e* : got. *mitan* mäta, isl. *meta* (jfr lat. *metere* sjörda, *meditari* överlägga, *medēri* läka, gr. *μέδομαι* jag betänker, *μέτρον* mått).
42. *æ* : sv. *båta*, *båtnad*.
43. *æ* : fht. *chráko* hake, isl. *krákr*.
44. *æ* : fht. *háko* hake.
45. *æ* : isl. *snákr* snok, mht. *snáke*. — ? *e* : isl. *snígell* snigel, fht. *snecko* snäcka.
46. *æ* : isl. *ól* alu.
47. *æ* : got. *wéns* håpp, fht., fs. *wán*, isl. *vógn*, *vánta* vänta, *váenn* vacker. — ? *e* : isl. *vinnr* vänn, fht. fs. *wini* (jfr lat. *Venus* vänhet, *venerari* dyrka).
48. *æ* : fht. *trági* förtrytsam, trög, ags. *tráz* svår (jfr sskr. *drāgh-* kvälja). — *e* : got. *trigó* sårjsenhet, isl. *tregr* trög, *trege* smärta, ags. *treza*.
49. *æ* : fht. *chláwa* klo, isl. *klá* klå, *klája* klia.
50. *æ* : isl. *ól* (<**æzw-*) rem, *áll* ål. — (*e* : gr. *ἔχμς* orm, *ἔγγελυς* ål, sskr. *áhis* orm).
- ō* : sv. *mōs*, fno. *mótom* vi mätte, isl. *mót* beskaffenhet (jfr lat. *mōs* sedvänja, nårm). — *a* : isl. *matr* mat, got. *mats*, isl., got. *mat* mätte, ags. *meadu* äng, got. *mapa* mask, isl. *mapkr* (jfr lat. *modus* sätt, *moderari* reglera).
- ō* : isl. *bót* bot, fht. *buoxa*, got. *bōta* nytta. — *a* : got. *batixa* bättre, isl. *betre*, *batna* bli bättre.
- ō* : isl. *krókr* krok. — *a* : isl. *krake* avkvistat träd.
- ō* : ags. *hōk* hake, isl. *hōkja* krycka. — *a* : isl. *hake* hake.
- ō* : isl. *snókr* snok, fht. *snuoh* kröp. — *a* : fht. *snahhan* krypa, ags. *snace* snok, ? ags. *snæzl* snigel.
- ō* : isl. *ól* aln (jfr gr. *αἰλένη* arm). — *a* : got. *aleina* aln, isl. *qln* (lat. *ulna*).
- ō* : isl. *ón* håpp, förmodan. — ? *a* : isl. *vanr* van.
- ō* : sv. *trög* (**trōzi-*).
- ō* : isl. *kló* klo. — *a* : ags. *clawu* klo, d. *klø* klå, ? sv. *klö-sa*.
- ō* : isl. *ól* rem, fsv. *öl*, *el* rem. — (*o* : gr. *ὄφμς* orm).

51. *ǣ* : isl. *fótom* vi funno väg (jfr lat. *pēs* fot, lit. *pėdà* fotspår). — *e* : isl. *fet* fjät (jfr lat. jenit. *pėdis* fots). — *ō* : got. *fōtus* fot, isl. *fótr*, fht. *fuox* (jfr gr. *πός*). — *a* : isl. pret. *fat* fann väg (jfr gr. jenit. *ποδός* fots).
52. *ǣ* : got. *skēwjan* gå, isl. *skéva*, fht. pret. pl. *gi-skāhen* sjedde. — *e* : fht. *gi-skehan* sje. — *ō* : got. *skōhs* sko, isl. *skór*. — *a* : fht. pret. sg. *gi-skah* sjedde.
53. *ǣ* : isl. *hváll* kulle. — (*e* : lat. *celsus* hög). — *ō* : isl. *hóll* kulle. — (*o* : lat. *collis* kulle, gr. *κωνός*).
54. *ǣ* : fht. *stān* stå, fsv. *stā*. — *e* : fht. *stilli* stilla, isl. *stiller* furste (jfr gr. *στέλλω* jag ställer). — *ō* : got. *stōls* stol, isl. *stóll*, fht. *stuol*. — *a* : fht. *stall* ställe, *stellen* ställa (jfr gr. *στόλος* slagårdning).
55. *ǣ* : isl. *vátr* vät, ags. *wæt*. — *e* : fsv. *Vætur* Vättern. — *ō* : fs. *wōsk* tvättade. — *a* : fs. *waskan* tvätta, got. *watō* vatten, isl. *vatn*, fht. *waxxar* (jfr fsl. *voda*).
56. *ǣ* : fs. *hōf-slāga* hovspår. — *e* : got. *slaihts* slät, isl. *slétr*, fht. *sleht*. — *ō* : got. pret. *slōh* slog, isl. *sló*. — *a* : got. *slahan* slå, isl. *slá*, *slagr* slag.
57. *ǣ* : got. *laian* (**lējan*-se § 9, II) sjymfa, fht. *lāhit* tadar. — *ō* : ags. *lōh* tadelade, fht. *luog*, got. pret. pl. *lai-lōun*. — *a* : ags. *léan* (**lahon*) tadla.
58. *ǣ* : fht. *trāga* åkrar. — *e* : fno. *drega* draga. — *ō* : fs. *drōg* drog, isl. *dró*. — *a* : isl. *draga* draga, fht. *tragan*.
59. *ǣ* : isl. pret. pl. *lóko* läckte. — *e* : isl. *leka* läcka. — *ō* : isl. *lōkr* bäck. — *a* : isl. pret. sg. *lak* läckte.
60. *ǣ* : got. *gēbum* vi gåvo, isl. *gófo*, *gáfa* lycka. — *e* : got. *gīban* jiva, isl. *gefa*, fht. *geban*. — *ō* : fsv. pret. pl. *govo* gåvo. — *a* : got., fht. *gab* gav, isl. *gaf*.
61. *ǣ* : got. *fērja* försätställare, fht. *fāra* fara, isl. *fár*. — *e* : fs. *fern* förfluten, isl. *í fjord* i fjol, got. *fairneis* gammal, fht. *firni*, isl. *fjorðr* (»farvatten») fjärd (jfr fsl. *pera* jag far, lat. *periculum* fara). — *ō* : isl. pret. *fór* for, fht. *fuor*, isl. *fēra* föra (jfr gr. *ταλάιπωρος* olycklig). — *a* : got., fht. *faran* fara, isl. *fara* (jfr gr. *πορεύειν* föra).

62. *æ* : lågt. *sāge* såg (jfr fsl. *sēka*, jag klyver). — *e* : fht. *seh* plogbill, *segansa* lie (jfr lat. *secare* sjära). — *ō* : fht. *suoha* ägg, plogfåra. — *a* : isl. *sog* såg.
63. *æ* : got. *un-tē* tills (jfr lat. *dē* från). — *e* : fht. *xe*, *xi* till (jfr lat. *in-de* därifrån, gr. *ō-de* den här, *ōxa-de* till hemmet). — *ō* : fs. *tō* till, fht. *xuo* (jfr lat. *dō-nec* tills, *quan-dō* när). — *a* : fht. *xa* till (jfr gr. *ēv-dov* därinne, lat. *en-do* in).
64. *æ* : isl. *landa-mére* gräns. — *ō* : isl. *landa-móre* gräns, fsv. *Møre* ortsnamn.
65. *æ* : got. *sēls* god, isl. *sáll* lycklig. — *ō* : ags. north. *sæ'tra* (**sōlīxa*) bättre.
66. *æ* : fsv. *sæma* överensstämma (jfr zend *hāma* lika). — *e* : isl. *sem* liksom (jfr lat. *similis* lika, *sim-plex* enkel, gr. *εἶς* < **sems* en). — *ō* : isl. *sóma* passa, fsv. *sēma*, fs. *sómi* passande, isl. *sóme* ära. — *a* : got. *samjan* sänja, isl. *sama* passa, *same* samme, fht. *sam-ft* foglig (jfr gr. *ὁμός* lika, fsl. *samū* själv).
67. *æ* : isl. *dagrād* dagning. — *ō* : fht. *tagarōd* dagning.
68. *æ* : got. *sēhwum* vi sågo, fsv. *saghom*. — *e* : got. *saihwan* se, fht. *sehan* (lat. *sequor* följa, gr. *ἑπεσθαι*). — *ō* : sv. dial. (Dalby) *sogg* såg (jfr ? gr. *ὤψ* ansikte). — *a* : got. *sahw* såg, fht. *sah*.
69. (*ē* : gr. *λήγω* < **slēg*, upphöra). — *e* : isl. *slökkva* släckna. — *ō* : sv. *sloka*. — *a* : sv. *slak*.
70. (*ē* : fsl. *mēlū* kalk). — *e* : fht. *mel-m* pulver, isl. *mjöl* mjöl (jfr fsl. *melja*, jag mal). — *ō* : isl. *mól* jag malde (jfr lit. *molis* jyttja). — *a* : isl. *mala* mala, fht. *malan* (lat. *molo*), got. *malma* sand, isl. *malmr* malm.
71. *æ* : isl. *nēra* nära. — *e* : got. *ga-nisan* kamma sig, fht. *gi-nesan*, ags. *ze-nesan* (gr. *νέομαι* jag kämmer). — *ō* : isl. *nóra* stärka. — *a* : got. *nasjan* rädda, fht. *nerien* (jfr gr. *νόστος* hemkämst).
72. *æ* : mht. *strājen* spruta, fht. *strāla* pil, stråle, ags. *stræl* (fsl. *strēla* pil). — (*ō* : gr. *στρωτός* utbredd. —) *a* : got. *straujan* strö (jfr gr. *æol. στρωτός* läger).
73. *æ* : isl. *hāls* hals. — *a* : got., isl., fht. *hals* hals (flat. *collus* hals).

74. (*ē* : lat. *rēx* kånung, *rēgula* regel, gr. *ἀ-ρηγω* jålpa). — *e* : got. *raih̄ts* rätt, isl. *réttr*, fht., fs. *reht* (jfr lat. *regere* styra). — *ō* : isl. *rókr* rätt, laglig, *ró'kja* vårda sig om, fs. *rókian*, fht. *ge-ruochen* (jfr gr. *ἀ-ρωγός* jålpare). — *a* : fs. *raka* utredning, fht. *rahha*, isl. *rað*.
75. *e* : got. *diwans* död. — *ō* : isl. *dó* dog (jfr fsl. *daviti* strypa). — *a* : isl. *døyja* dö, *dauðr* död.
76. *æ* : fht. *frāga* fråga, isl. *frógom* vi sporde, *frágr* berömd. — *e* : isl. *fregna* spörja, got. *frathnan* (jfr lat. *precor* jag beder). — *ō* : ? isl. *frógo* de sporde. — *a* : got. *frah* sporde, isl. *frá* (jfr lat. *procus* friare).
77. *æ* : isl. pl. *várar* trohet, fht., fs. *wár* sann, got. *tuzwērjan* tvivla (jfr lat. *vērus* sann, fsl. *vēra* tro. — *e* : lat. *vereor* misstänka). — (*ō* : gr. *ᾠφα* omsårj). — *a* : isl. *vara* ana, *varr* varsam, *varna* varna, fht. *biwarôn* bevara (jfr gr. *ὄραω* se).
78. *æ* : got. *tērum* visleto (jfr gr. *δῆρις* strid). — *e* : got. *tairan* slita, fht. *fir-xeran* förtära (jfr gr. *δέρω* flå). — *a* : got. *tar* slet, fht. *xerien* slita (jfr gr. *δορά* avflådd hud).
79. *æ* : ags. *græde* gräs, dalmål *grân* gran (jfr ? lat. *crēvi* jag växte). — *ō* : isl. *gróa* gro, ags. *grôwan*, isl. *gróðr* väkst, mht. *gruose* brådd. — *a* : isl. *gras* gräs, *gron* gran. — *a* : fht. *swar* sörjde.
80. *æ* : got. *swērs* aktad, isl. *svárr* tung. — *e* : fht. *swe-ran* sörja.
81. *e* : isl. *sefe* sinne, ags. *seofa*. — *ō* : fs. *af-sóf* iakttog. — *a* : fs. *af-sebbian* iakttaga.
82. *e* : isl. *gjalla* juda, fht. *gellan*. — *ō* : isl. *gól* gol, got. *gôljan* hälsa. — *a* : isl. *gala* gala.
83. *e* : ags. *þrep* by. — *ō* : ags. *þrôp* by.
84. *e* : isl. *jaxl* oxeltand. — *ō* : sv. *oxel-tand*. — *a* : ? sv. *axel-tand*.
85. *æ* : isl. *svéla* rök. — *e* : ags. *svelan* glöda, fht. *swi-lixxôn* långsamt förbränna. — *ō* : t. *schwül* kvalmig, holl. *swœl*. — *a* : isl. *svafr* sval (utbrända), ags. *for-svelan* förbränna.

Följa tvänne konsonanter på rotvokalen, uppträder denna nästan alltid blått såsom kårt. Eksämpel härpå äro ävenledes ytterst talrika, såsom :

<i>e</i> (<i>i</i>)	<i>a</i>
86. Inf. av värb tillhörande den s. k. 1:sta avjudsklassen, t. e. got. <i>steigan</i> stiga, isl. <i>stíga</i> fht. <i>stígan</i> , urg. * <i>stii-zan-</i> (§ 6, 2 b; gr. <i>στείχω</i>).	Pret. sg. av 1:sta avjudsklassens värb, t. e. got. <i>staiǵ</i> steg, isl., fht. <i>steig</i> ; got. <i>laihw</i> lämnade (gr. <i>λέ-λοιπα</i>).
87. Inf. av 2:dra avjudsklassens värb, t. e. got. <i>biugan</i> böja, fht. <i>biogan</i> (gr. <i>φεύγω</i> jag flyr); isl. <i>kjósa</i> välja, got. <i>kiusan</i> , ags. <i>céosan</i> (gr. <i>γεύσθαι</i> smaka).	Pret. sg. av 2:dra avjudsklassens värb, t. e. got. <i>baug</i> böjde, fht. <i>boug</i> ; isl., got. <i>kaus</i> valde, ags. <i>céas</i> .
88. Got. <i>ga-riuds</i> ärbar, »som rådnar», isl. <i>rjóðr</i> röd, ags. <i>réod</i> (jfr gr. <i>ῥεῦθω</i> rödfärja).	Got. <i>rauds</i> röd, isl. <i>raudr</i> , ags. <i>réad</i> , fht. <i>rôt</i> .
89. Isl. <i>hnæggr</i> , sv. <i>njugg</i> (jfr <i>æ</i> i t. <i>ge-nau</i> noga).	Ags. <i>hnéaw</i> (* <i>hnauw-</i>).
90. Isl. <i>rjóme</i> gräde.	Mht. <i>roum</i> , ags. <i>réam</i> .
91. Inf. av 3:dje avjudsklassens värb. t. e. got. <i>wairþan</i> bliva, isl. <i>verða</i> , fht. <i>werdan</i> (lat. <i>vertere</i> vända).	Pret. sg. av 3:dje avjudsklassens värb, t. e. got. <i>warþ</i> blev, isl. <i>varð</i> , fht. <i>ward</i> .
92. Isl. <i>bjalke</i> bjälke.	Isl. <i>bolkr</i> , <i>balkr</i> balk, fht. <i>balcho</i> bjälke, fs. <i>balco</i> .
93. Fht. <i>elm</i> alm.	Isl. <i>almr</i> (lat. <i>ulmus</i>).
94. Fs. <i>selmo</i> säng.	Ags. <i>sealma</i> (* <i>salm-</i>).
95. Isl. <i>gjallr</i> jäll.	Isl. <i>gallr</i> jäll, sv. <i>gall-skrika</i> .
96. Fht. <i>chilburra</i> moderlam, ags. <i>cilfor-lomb</i> (jfr gr. <i>δελφύς</i> livmoder).	Isl. <i>kalfr</i> kalv, fht. <i>chalb</i> , got. <i>kalbô</i> kviga (jfr gr. <i>δολφός</i> livmoder, Hesych.).
97. Got. <i>qairnus</i> , isl. <i>kvern</i> .	? Fsv. <i>kvarn</i> , nyisl. <i>kvörn</i> .
98. Lågt. <i>kerel</i> karl, ags. <i>ceorl</i> (jfr gr. <i>γέρων</i> gubbe; jfr <i>ē</i> i gr. <i>γῆρας</i> ålderdom).	Isl. <i>karl</i> gubbe, karl, finskt <i>karilas</i> (lån från urnord.), fht. <i>charal</i> .
99. Isl. <i>stertr</i> sjärt, fht. <i>sterx</i> , ags. <i>steort</i> .	Fht. <i>starx</i> .

100. Fsv. *miærghe* märj. Fht., fs. *marg*, ags. *mearg* (fsl. *mozgū*).
101. Fsv. *sperver* (*spirver*) sparv. Isl. *sporr*, got. *sparwa*, fht. *sparo*.
102. Isl. *ond-verðr* framåtvänd, got. *and-watrþs*, fht. *inwert* invärtes. Riktningssadvärb på ags. *-weardes*, fs. *-wardes* (jfr sv. *nordvart* o. d., lån från t.).
103. Fht. *scinco* sjinka. Ags. *sceanca*, sv. *skänk*.
104. Mht. *krimpf* krumpen, kramp. Fht. *chrampf* krumpen. isl. *krappr* trång.
105. Isl. *tindr* kugg, tand i räfsa. Isl. *tonn* tand, fht. *xan(d)*, ags. *tōð* (gr. *ὀδόντ-*).
106. Mht. *kring* krets, isl. *kringlótt* rund, sv. *om-kring* (jfr lit. *grežiù* jag vriden). Mt. *krang* krets, mengl. *krank* krök.
107. Isl. *grimmr* grym. Isl. *gramr*, sv. *gramse*.
108. Ags. *hnecca* nacke. Isl. *hnaкке*, fht. *hnacch*.
109. Isl. *kjaptr* tjäft, mht. *kivel*, *kiver*. Ags. *ceast*, fs. *kafl* tjäft.
110. Fht. *gibil* pol; got. *gibla* tinne. Isl. *gafl* gavel.
111. T. *kitze* kisse. Isl. *koþtr* katt, fht. *chazza*.

Samma avjud är mycket vanligt i avledningsstavelser, såsom *-ing-* : *-ang-*, *-ind-* : *-and-* m. fl. T. e. fgutn. *laidingr* ledung : isl. *leidangr*; isl. *sáing* säng : fsv. *siang*; fsv. *pūsind* tusen : ags. *pūsēnd*, fsv. *pūsand*; isl. *erinde* ärende : fsv. *ærande*; ags. *æcern* ållon : isl. *akarn*; isl. *þreskldr* tröskel : *þreskaldr*.

Tillfälligtvis kunna stundom eksämpel på *æ*, *ō* saknas, även då blått en konsonant följer på vokalen, t. e. isl. *fjöl* mycket, got. *filu* : ags. *fealo* (gr. *πολύ*); fht. *gifeho* glädje : ags. *zefēa* (*-faho-); isl. *gleða* : sv. *glada*; ags. *breozo* furste : isl. *bragr* furste, poesi, *Brage* poesiens gud; isl. *gríðongr* tjur : *graðongr*; fsv. *þæn* den, fht. *den*, fs. *thēna* : got. *þana*, ags. *done*, isl. *þann*. I avledningsstavelserna *-il-* : *-al-* ock *-in-* : *-an-* träffas i germ. språk nästan aldrig lång vokal, t. e. isl. *vadell* : *vadall* vadställe; isl.

heimell disponibel, befogad : fno. *heimall*; latiniserat *Vandili* : *Vandali* Vandaler; fht. *enchil* : *anchal*, fgotn. *ankal* (*ankul*) fotknöl; fht. *mittil* mellerst, fsv. *midhil* : fht. *metal*, fsv. *mæpal-*, *mipal-*, isl. *mepal-*; fht. *uodil* arvgods, fs. *óðil*, ags. *édel* : fht. *uodal*, isl. *ódal*; isl. *myrgenn*, got. *maúrgins* : fsv. *morghan*, fs. *morgan* mårگون; isl. *Óðenn* : fht. *Wuotan*, fsv. (sälls.) *Opan*; fht: *irmin-* stor- : got. *Aírmana-reiks*; isl. *openn* : fht. *offan* öppen; part. pret. såsom isl. *bundenn* : got. *bundans* bunden, isl. *fengenn* : fht. *gifangan* fången, got. *fulgins* : *fulhans* dåld, got. *aigin* egendom (isl. *eigenn* egen) : *aigans* ägd m. fl.; got. *þiudin-assus* härrådöme : *þiudans* kånung, isl. *þjóðann*; fht. *sibin* : *siban* sju; fht. *xehin* tio, fsv. *tinde* tionde : fht. *xehan* tio, isl. *ní-tján* (*-tehan-) nitton; men t. e. got. dat. sg. *hanin* (åt) tupp : jenit. pl. *hananē* : fht. *hanōno*.

Anm. Ytterligare exempel på avjudet *e* (*i*) : *a* i avledningsstavelser se hos Paul, Beitr. VI, 228 ff., ock nedan § 15.

§ 13. Avjudet *ē* (urgerm. *ē*, § 4, 4) : *ā* (urgerm. *ō*, § 5, 2) ock *e* (urgerm. *e* ock *i*, § 6, 2) : *a*.

Detta avjud förnekas uttryckligen av Osthoff, Hübschmann m. fl., antas däremot t. e. av Bremer, Beitr. XI, 267 ff. Hithörande exempel anföras i någon mån av F. Stolz, Lateinische grammatik (i I. Müllers handbuch, B. II), § 29, ock Hübschmann, Voc. s. 166 f., vilka båda däck neka dess ursprunglighet, samt av K. Ljungstedt, anf. st. s. 24 ff., ock Bremer, anf. st.

De germanska representanterna för detta avjud äro nästan omöjliga att sjilja från sådana, som uppvisa det i § 12 behandlede avjudet *ē* : *ō*, *e* : *o*, enär ju ieur. *ā* ock *ō* sammanfallit uti germ. *ō* (se § 5, 2), liksom ieur. *o* ock *a* i germ. *a* (se § 4, 2). Här uppföras därför nästan endast sådana jämförelsevis säkra fall, i vilka latinska ock grekiska motsvarigheter med *ā*, *a* jöra sannolikt, att germ. *ō*, *a* representera resp. ieur. *ā*, *a*. Däck är att märka, att även lat., gr. *a* stundom är tvetydigt, enär det (liksom urgerm. *a*) kann vara ieur. *o* (se § 2, 11).

æ, e (i)

ō, a

1. æ : got. *blēsan* blåsa, isl. *blåsa*, fht. *blāsan* (jfr gr. *φλῆνος* munnväder, lat. *flēre* snyfta, gråta). (ā : lat. *flāre* blåsa. —) a : fht. *ana-blast* anläpp, ags. *blæst* blåst.
2. æ : sv. *åka*, subst. *åker*, fno. *ákr* (jfr lat. *ēgi* jag förde). (ā : lat. *amb-āges* omsvep, gr. dor. *στρατ-āγός* härförare. —) a : isl. *aka* åka, *akr* åker (jfr lat. *ago* föra, gr. *ἄγω*, lat. *ager* åker, gr. *ἀγρός*).
3. æ : got. *lētan* låta, isl. *lāta*, fht. *lāxan*. a : isl. *latr* lat, got. *lats*, isl. *loskr* slapp, *letja* häjda (jfr lat. *lassus* trött).
4. æ : got. *slēpan* såva, fht. *slāfan*. (ā : lat. *lābi* glida. —) a : fht. *slaf* slapp (jfr lat. *lābare* vackla).
5. æ : mht. *grāwēn* gry, isl. *grár* grå, m. m. (se § 9, II, 9). (ō : isl. *gryja* gry, m. m. (se § 9, I, 10; jfr lat. *rāvus* grågul). — a : isl. *grøy* (grå) hund.
6. æ : mht. *hæle* förhemligande, fht. *hālum* vi dålde (jfr lat. *cēlare* dölja) — e : got. *hīlms* hjälm, isl. *hjalmr*, fht., fs. *halla* sal, ags. *heall*, isl. *holl* (jfr lat. *super-cilium* ögonbryn). (ā : lat. *cāligo* töcken. —) a : got. *halja* underjorden, isl. *hel*, ags. *hell*, fht., fs. *hella*, fht. fs. *halla* sal, ags. *heall*, isl. *holl* (jfr gr. *καλιά* hydda, gråtta, *καλύπτω* dölja).
7. æ : fht. *māgo* vallmo, mht. *māhen*. (ō : fsv. *val-mōghe* vallmo (gr. dor. *μάκων*).
8. æ : sv. *fisk-håv* (jfr § 12, 21, bl. a. lat. *cēpi* jag tog). a : isl. *hefja* lyfta, got. *hafjan*, fht. *heffan* (jfr lat. *capio* jag tager).
9. æ : sv. pl. *håvor*. a : fht. *haba* ägodelar, isl. *hafa* hava, got. *haban*, fht. *habēn* (lat. *habeo*).
10. æ : got. *rēdan*, isl. *ráða* (jfr § 12, 12 ock ? lat. *rēri* tro). a : got. *ga-raþjan* räkna, *raþjō* räkenkap, fs. *redia*, fht. *redia* (lat. *ratio*, jfr ock *ratus* trodd).

11. *æ* : fsv. *lār* lår, isl. *lér*. *a* : isl. *leggr* ben (jfr lat. *lacertus* arm).
12. *æ* : got. *mēgs* måg, isl. *mágr*. *a* : got. *magus* sån, isl. *mogr* (iriska *mac*).
13. *æ* : isl. *Æger* havets gud. *a* : got. *ahwa* vatten, isl. *á* å (lat. *aqua*).
14. *æ* : isl. *skráma* skråma. *a* : mht. *schramme*.
15. *æ* : isl. *kám* smuts. *a* : mht. *kadel* smuts.
16. *æ* : ags. *þáwan* upp-lösas. *ā* : gr. dor. *τάχω* smälta. —
a : fht. *douwen* upplösas, smälta (födoämnen), isl. *þeyja* töa (jfr gr. *ταχερός* flytande).
17. *æ* : lågt. *sāge* såg (jfr fsl. *sēka*, klyva). — *e* : fht. *seh* plogbill (jfr lat. *secare* sjära). *a* : isl. *sax* vapen (lat. *saxum* klippa, flintstycke, *sacena* yksa).
18. *æ* : got. *fētjan* smycka. *a* : isl. *foṭ* kläder, fht. *fax-xōn* kläda.
19. *æ* : fht. *āmarlīh* sårjlig. *a* : isl. *ōmorlegr* ryslig.
20. *e* : got. *stīurjan* fast-ställa, isl. *stýra*. *a* : isl. *staurr* stör (jfr lat. *re-staurare* återställa, gr. *σταυρός* påle).
21. *e* : isl. *hjal* tal (jfr gr. *κέλομαι* jag tillropar). *a* : fht. *halōn* ropa (lat. *callare* kalla).
22. *e* : fht. *ero* jord, isl. *jörve*, got. *airþa* jord, fht. *erda*, isl. *jörð* (jfr gr. *ἔραζε* på jorden). (*ā* : lat. *area* gårdsplats. —
a : isl. *arenn* hård, mht. *ern* mark, gålv (jfr lat. *arvum* fält).

Anm. Jfr för övrigt sådana motsvarigheter som got. *jēr* år : lat. *Jānus* årets gud; isl. *knár* ivrig : lat. *gnāvus*; fht. *chnāan* kunna : lat. *gnārus* kunnig; isl. *grádogr* (got. *grédags*) lysten : lat. *grātus* bejärlig; isl. *sáll* (got. *sēls*) lycklig : lat. *salus* välfärd; isl. *þjórr* tjur : lat. *taurus* (gr. *ταύρος*); got. *fidwōr* fyra : lat. *quattuor*; isl. *kjöll* tjöl : gr. *γανλός*; isl. *joforr* furste (t. *eber* vildsvin) : lat. *aper* vildsvin; isl. *mikell* stor : lat. *magnus*; fs. *lepur* läpp : lat. *labium* m. m.

§ 14. Avjudet $\bar{o} : \bar{a}$ (urgerm. \bar{o} , § 5, 2)
 ock o (urgerm. a , § 4, 2) : a .

Avjudet $\bar{o} : \bar{a}$ har varit länge ertjänt; däremot har avjudet $o : a$ ända tills på sista tiden förnekats av många, bl. a. Osthoff ock Hübschmann, vilka — åtminstone den förstnämde — dåck numera antaga detsamma, men icke förty fortfarande neka en indoeur. växling $\bar{o} : a$ äller $o : \bar{a}$. Eksämpel på $\bar{o} : \bar{a}$ anföras bl. a. hos Hübschmann, Voc. s. 91 ff., F. Stolz, anf. st. § 30; eksämpel på $o : a$ hos Hübschmann, Voc. s. 190 f., F. Stolz, anf. st. § 27. Intetdera av dessa avjud kann emellertid bliva synligt i germ. språk, enär \bar{a} där sammanfallit med \bar{o} (se § 5, 2) ock o med a (se § 4, 2), varför här inga eksämpel kunna därå anföras, om man också utan tvivel måste anta, att dessa avjud lätt föreligga i några av de eksämpel på germ. \bar{o} ock a , som åvan i § 12 ock 13 anförts. Så t. e. kann \bar{o} i isl. *ók*, pl. *ókom* åkte motsvara dels \bar{o} i gr. *ἀγ-ωγός* förare, dels \bar{a} i gr. dor. *σρατ-ᾶγός* härförare (jfr lat. *amb-āges* omsvep); ock a i isl. *aldr* liv, *ala* nära kann motsvara dels o i lat. *olesco* växa, dels a i lat. *alere* nära.

Däremot äro ännu växlingarna $\bar{o} : a$ ock $o : \bar{a}$ märkbara inom germ. språk, ehuru väl den sednare i följd av övergångarna ieur. $o >$ germ. a (§ 4, 2) ock ieur. $\bar{a} >$ germ. \bar{o} (§ 5, 2) sammanfallit icke blott med den förre ock med de kvantitativa avjuden $\bar{a} : a$ (§ 16) ock $\bar{o} : o$ (§ 17), utan även åfta i följd av övergången ieur. $\bar{o} >$ germ. a (i vissa ställningar, se § 4, 1) med avjuden $\bar{a} (a) : \bar{o}$ ock $\bar{o} (o) : \bar{a}$ (§ 21). Som det är nästan omöjligt att avjöra, när det germ. avjudet $\bar{o} : a$ är av den ena äller andra upprinnelsen, anföras här inga representanter för ieur. $\bar{o} : a$ ock $o : \bar{a}$, utan återfinnas dessa — i den mån de verkligt eksistera — bland eksämplerna på ieur. $\bar{a} : a$ ock $\bar{o} : o$ (§ 16, 17 ock 12, 13).

Anm. Jfr emellertid från icke-germanska språk sådana fall av $o : \bar{a}$ som gr. *ὄρφος* åttonde (jfr gr. *ὄκτω*, lat. *octō*

åtta) : lat. *octāvus*; lat. *fövere* värma (pret. *fōvi*) : lat. pret. *fāvi* (av *fāvere* jynna); gr. *κλωφίος* (ock *κλωφός*) halsjärn : lat. *clāvis* nyckel, gr. dor. *κλάτης* (jfr lat. *clau-dere* sluta); lat. *scōbina* rasp : lat. pret. *scābi* (av *scābere* skava); gr. æol. *στροτός* läger : lat. *strātus*; lat. *ocris* spets, gr. *ὄξυς* skarp : lat. *ācer* skarp (jfr lat. *ācuere* sjärpa); gr. *κοφέω* märka : lat. pret. *cāvi* (av *cāvere* akta); gr. *λοφερόν* bad : lat. pret. *lāvi* (av *lāvere* tvätta); gr. *πτοφέω* skrämma : lat. pret. *pāvi* (av *pāvere* frukta); gr. *πορεῖν* åstadkåmma : lat. *pārere* bli synlig; lat. *loqui* tala : gr. dor. *λέ-λάχα* jag talade, o. a. Jfr vidare i fråga om *ō* : *a* sådana fall som lat. *ōvum* ägg, gr. *φόν* (jfr gr. *ὄφιωνός* fågel) : lat. *avis* fågel; lat. *crōcīre* kraksa : lit. *krakiu* jag brusar samt de många fall, där *a*-vokalen möjligen kann vara ieur. *ø*, t. e. lat. *dōnum* sjänk, gr. *δῶρον* : lat. *dātus* jiven, gr. *δάνος* gåva; lat. *cōs* brynsten : *cātus* knivig, m. m.

§ 15. Avjudet (urgerm.) *i* : *a* : *u*.

Detta avjud — som blått uppträder i avledningsstavelser — är så gått som uteslutande germanskt ock troligtvis uppkämmt jenom sammansmältning av tränne olika indoeur. avjud, nämligen dels det åvan (§ 12) behandlade *e* (urgerm. *i*, § 6, 2, *a*) : *o* (urgerm. *a*, § 4, 2), t. e. i lat. *genus* (*-os), -eris (-*es-es), gr. *γένος*, -εος (*-es-os); dels ett avjud *o* (urgerm. *a*, § 4, 2) : *u*, t. e. i sskr. *tāpas* : *tāpus* hetta, *cākshas* : *cākshus* öga, gr. *δολφός* : *δελφύς* livmoder; dels äntligen ett avjud *u* : *i*, t. e. i lat. *caput*, -itis. Hithörande eksämpel anföras bl. a. hos Paul, Beitr. IV, 415 ff., VI, 187 ff., 226 ff.; Noreen, Arkiv III, 13 ff. not; Om orddubletter i nysv., s. 33 f.; Kluge, Nominale stammbildungslehre, § 29, 61, 84, 85, 145, 212, 218; Anglia V, anz. s. 84 f.; v. Bahder, Die verbalabstrakta, s. 52 ff., 111 f.; Sievers, Ags. grammatik², s. 134 f. De viktigaste fallen äro:

a. Sufikset *-id-*, *-ip-* : *-ad-*, *-ap-* : *-ud-*, *-up-*, t. e.

1. Isl. *nøkkvedr* naken : got. *naqap̃s* : fsv. *nakuper*, ags. *nacod*, fht. *nacchut*.
2. Fht. *enit* and : (lat. *anas*, -atis) : isl. *ond* (**anud-*).

3. Isl. *erfiðe* arbete, fsv. *arriþe* (jfr got. *arbaiþs*, fht. *arabeit*) : fno., fsv. *ærvaþe* : fno. *ærfuð*, fsv. *arvoþe*, ags. *earfoð*.
4. Fht. *hehhit* jädä, ags. *hæced* : fs. *hacud*, ags. *hacod*.
5. Got. *haubip* huvud, fht. *houbit*, ? fsv. *höviþs-man* (jfr lat. *capit-is*) : isl. *haufoð*, *hofoð*, fsv. *hovuþ*, ags. *héafod* (jfr lat. *caput*).
6. Fht. *helid* jälte, ags. *hæle(ð)*, isl. *halr* : fsv. *hælaþe* : isl. *hólðr* (ock *hauldr*!).
7. Fht. *werid* ö, isl. *ver* hav, fiskeplats, ags. *wær* : ags. *waroð* strand.
 - b. Sufikset *-it-* : *-at-* : *-ut-*, t. e.
 1. Fht. *albix*, isl. *elþtr* svan : isl. *olþt* (**albut-*).
 2. Ags. *hyrnet* jeting, mht. *hornix* : fht. *hornaz* : fht. *hornux*.
 3. Fht. *emix* flitig : fht. *emax*.
 - c. Sufikset *-ix-* : *-ux-* : *-ux-*, t. e.
 1. Ags. *zycer* ok (jfr lat. pl. *jugera*) : isl. *ok* (**jokaz-*), fht. *joh* : got. *jukux-i*.
 2. Fht. *ehir* ax : ags. *éar* (**ahur*, jfr lat. *acus*).
 3. Ags. *hrif* (**hrifix-*) moderliv : fht. *href* : (lat. *corpus*).
 4. (Lat. *sedes* säte) : isl. *setr* (gr. *ἔδος*) : isl. *sjoþ* (**setux-*).
 5. Isl. *fær* (**fähiþ-*) får : fsv. *fār* : (lat. *pecus*).
 6. Isl. *lær* lår (jfr lat. *læcertus* arm) : fsv. *lār*.
 7. Isl. *siðr* sed : d. *sæd* (gr. *ἔδος*) : got. *siðus*, ags. *siðu*, fht. *situ*.
 8. Ags. *hæl* lycka, isl. *heill* : ags. *hålor*.
 9. Got. *riqis* mörker : isl. *rækkr* (gr. *ἔρεβος*, sskr. *råjas*).
 10. Isl. *de'gr* dygn, ags. north. *dæ'z* : ags. *dôzor*.
 11. Ags. *læn* (**laihnix*) län : isl. *lán* (sskr. *rékñas*).
 12. Ags. *celf* kalv, fht. pl. *kelbir* : isl. *kalfr* : ags. north. pl. *calfur*.
 13. Isl. *salr* sal, ags. *sele* : ags. *sæl* n. (jfr fsl. *selo*) : ags. *salor*.
 14. Ags. *lemb* lam, fht. pl. *lembir* : isl. *lamb*, finskt *lammas* : ags. pl. *lombor*.

15. Got. *sigis*, fs. *sigi*, isl. *sig(r)* : (sskr. *sáhas*) : fht. *sigu*, ags. *sizor*, isl. *Sjugurðr*.
16. Isl. *nykr* (**nikwix-*) näck : sv. *näck* (**nekwax-*) ? : ags. *nicor*, fht. *nihus*.
17. Sv. *dyft* (**duftix-*) : fsv. *dopt* (**doftax-*) dåft : isl. *dupt* (**duftux-*).
18. Ags. *orleze* öde : isl. pl. *orlog*, fsv. *orlogh*.
19. Ags. *ze-dyne* buller, isl. *dynr* : sv. *dån*.
20. Ags. *hilt* svärdfäste : isl. *hjalt*, ags. *helt*.
21. Ags. *tild* tält : isl. *tjald*, fht. *xelt*, ags. *teld*.
22. Fht. *elira* al (jfr fsl. *elicha*) : ags. *alor*, isl. *olr*.
23. Got. *aqixi yxa*, isl. *ox*, *ex* : fht. *acchus*, isl. *ox*, *ax*.
24. Ags. *hlêw* gravkulle : got. pl. *hlaiwas-nôs* grav, ur-nord. *hlaiwa*.
25. Ags. *hrêw* lik, isl. *hré* : ags. *hrâw*.
26. Ags. *hyge* sinne, isl. *hugr* : fsv. *hogr* håg : fht. *hugu*.
27. Ags. *hrêd* ära, isl. *Hró'-rekr* : ags. *hrôdor*, isl. *hrôdr*.
 * d. Sufikset *-ik-* : *-ak-* : *-uk-*, t. e.
 1. Mht. *habich*, *hebech* hög : fht. *habuh*, ags. *heafoc*, isl. *haukr*.
 2. Mht. *lêwerech* lärka, fsv. *lærikia* : fht. *lêrahhe* : skotskt *laverock*.
 3. Mht. *Gibecha* mansnamn, ags. *Gifeca* : isl. *Gjúke* (**Gebuke*).
 4. Fht. *chranih* trana : fht. *chranuh*.
 5. Ags. *éce* (**ejek-*) evig : got. *ajuk-dûps* evighet.
 e. Sufikset *-iht-* : *-aht-* : *-uht-*, t. e.
 1. Ags. *stânehte* stenig : ags. *stânehte* : fht. *steinohiti*.
 2. Ags. *pyrnehte* törnig : ags. *þornehte* : fht. *dornohti*.
 3. Ags. *hærehte* hårig : isl. *hárótr*.
 f. Sufikset *-iz-* (oek *-ih-*, *-iz*) : *-az-* (oek *-ah-*, *-ôh*) : *-uz-* (oek *-uh-*), t. e.
 1. Isl. *auðegr* rik : got. *audags* : isl. *auðogr*.
 2. Isl. *gofegr* ädel, got. *gabigs* (*gabeigs*) : isl. *gofogr*.
 3. Fht. *einig* enkel (jfr lat. *unicus*) : fht. *einag* (got. *ainahs*, fem. *ainôhō*).

4. Got. *môdags* vred : isl. *móðogr*.
5. Fht. *heilig* helig : isl. *heilagr*, got. *hailags*.
6. Fht.. *hebig* tung, ags. *hefiz* : isl. *hofogr*, ags. *hefuz*.
7. Fht. *ledag* ledig : isl. *liðogr*.
8. Fht. *hantag* sjicklig : got. *handugs*.
9. Isl. *ofegr* avig : *ofogr* (fht. *abuh*).
10. Got. *hrôþeigs* segerrik : isl. *hróðogr* stált.
11. Ags. *wériz* trött : fht. *wuorag*.

Anm. 1. Om uppkåmsten av detta sistnämnda, tvivelsutan ursprungliga avjud se Kauffmann, Beitr. XII, 201 ff.; Kluge, Nominale Stammbildungslehre, § 202—205.

Anm. 2. I rotstavelser är avjudet *e*, *i* : *u* ytterst sällsynt. Jfr däck t. e. isl. *tegr*, *tigr* tiotal, got. *tigus*, fs. *twên-tig*, ags. *twen-tiz* : isl. *tugr*, *togr*, fht. *zwên-xug*, *-xog*; got. *ainlif* älva, isl. *ellifu*, ags. *endleofan* : fno. *ellugu* (ock *ølyfte* älfte), fsv. *ellovo*, ags. *endlufan*, ffris. *andlova*; fht. *ibu* : *oba*, *ube* om; isl. *vika*, fht. *wehha* vecka : fsv., fda. *uka*, fht. *wohha*; jfr *a* : *u* i isl. *des* hövålm : *dys* dös.

Dessutom förekommer avjudet *i* : *u* i s. k. rotdeterminativ, d. v. s. sufiks som i uråldrig tid växte fast vid en rot ock därijenom åstadkämmit »rotvariatsjon». Se härom bl. a. Curtius, Grundzüge⁵, s. 59 ff.; Fick, Wörterbuch IV; O. A. Danielsson i Paulis Altitalische Studien IV, 167 ff.; K. F. Johansson, De derivatis verbis contractis, s. 111. Hit hörande germanska eksämpel äro bl. a.

1. Isl. *skérr* (**sko-ir-i*-), *skírr* (**skø[e?]-ir-i*-), got. *skeirs* : isl. *sky'rr* (**skø[e?]-ur-i*-), fsv. *skyr-skuta* sjärskåda.

2. Ags. *strīcan* (**stre-ik-*) slå, fht. *strīhhan* (jfr lat. *strictus*) : isl. *strjúka* (**stre-uk-*).

3. Ags. *tō-slīpan* (**sle-ip-*) gå sönder, fht. *slīfan* glida : got. *slūpan* (**sle-up-*) slinta, fht. *slīofan*, ags. *slūpan* (**slø-up-*) glida (jfr lat. *lubricus* hal).

4. Fht. *slīhhan* (**sle-ik-*) slinka : mht. *slūchen* (**slø-uk-*) sluka.

5. Fsv. *snēpa* (**sno-ip-*) *snöpa* : isl. *snøypa* (**sno-up-*).
6. Sv. *rīpa* (**re-ip-*) : isl. *rjúpa* (**re-up-*).
7. Ags. *wlitan* (**wle-it-*) *se* : fht. *ana-lāti* (**wlō-ut-*)
ansikte.
8. Isl. *kreista* (**kro-ist-*) *krysta* : got. *kriustan* (**kre-ust-*), fsv. *krysta*.
9. Got. *af-hrisjan* (**hr-is-jan*) *avskaka*, isl. *hrista skaka* : isl. *hrjósa* (**hre-us-*) *rysa*, fsv. *rysta skaka*.
10. Isl. *gnípa* (**gnā-ip-*) *stup*, *brant* : *gnúpr* (**gnā-up-*)
stup, *gnøypr* framåtstupande.

B. Kvantitativt avjud.

§ 16. Avjudet *ā* (urgerm. *ō*, § 5, 2) : *a*.

Ett av ålder ertjänt avjud, som emellertid nyligen — men säkert med orätt — av Osthoff förklarats vara sekundärt ock uppkämnet jenom analågi; se Hübschmann, Voc. s. 191. Eksämpel anföres bl. a. hos Hübschmann, a. st. s. 144 ff. Sådana äro inom de germ. språken bl. a. följande (varvid däck är att märka, att många av de här anförda eks. på germ. *ō* kunna vara ieur. *ō*, liksom många germ. *a* kunna vara ieur. *o* eller *ə*; jfr åvan § 13 ock 14).

1. Isl. *óð* *jick* (lat. *vādī*) : isl. *vada* *gå*, *vad* *vadställe* (lat. *vādum*).
2. Isl. *skóf* *skavde* (lat. *scābi*) : isl. *skafa* (lat. *scābere*).
3. Sv. *nōs* (jfr lat. *nāsus* *näsa*, *nāres* *näsbarrar*) : isl. *nos*, fht. *nasa* (fsl. *nosū*).
4. Got. *lōfa* *handlov*, isl. *lófe* : fht. *laffa*.
5. Ags. *hōd* *huva*, fht. *huot* *hatt* : isl. *hotttr* *hatt*, ags. *hætt*.
6. Isl. *nór* *båt* (lat. *nāvis*, gr. dor. jenit. *vāfós*) : isl. *naust* *båthus*.
7. Fs., ags. *mōr* *träsk*, fht. *muor* : isl. *marr* *hav*, fsv. *mar*, *mær*, fht. *meri* (lat. *māre*).

8. Got. *ga-sōþjan* mätta (jfr gr. dor. ἄμεναι) : got. *saps* mätt, isl. *sadr* (jfr lat. *satur* mätt, *satis* nog).
9. Fht. *luomi* matt : isl. *lame* lam, fht. *lam*.
10. Fht. *chuoikko* kaka : isl. *kaka*.
11. Ags. *wōl* fördärv, fht. *wuol*, *wuolen* grasera : ags. *wæl* lik, fht. *wal*, isl. *valr* de fallne.
12. Isl. *nót* not : isl. *net* nät, ags. *nete* nässla.
13. Fht. *un-gi-stuomi* ohäjdad : got. *stamms* stammande, isl. *stam(m)r*.
14. Fht. *huon* höna, tupp, fs. *hōn*, isl. *hó'ns* höns : got., ags. *hana* tupp, isl. *hane*, fht. *henna* höna.
15. Mht. *buost* bast : isl., mht. *bast*, ags. *bæst*.
16. Isl. *skógr* skog : *skage* skogig udde.
17. Fht. *ruoba* rova (lat. *rāpa*) : *rabe*.
18. Ags. *ōxn*, *ōcusla* armhåla, fht. *wohsana* : isl. *oxl* aksel, fht. *ahsala*, ags. *eaxl* (lat. *axilla*, *āla* armhåla).
19. Ags. *flōc* flundra : fht. *flah* flack (jfr lat. *placenta* kaka, gr. *πλάξ* yta).
20. Mht. *vluoder* flundra (jfr lat. *Plōtus* > *Plautus*) : fht. *flado* kaka (jfr gr. *πλάθωνον* kakbräde).

Andra exempel på detta avjud äro redan anförda § 13.

§ 17. Avjudet *ō* : *o* (urgerm. *a*, § 4, 2).

Ett allmänt ertjänt avjud, varpå eks. meddelas bl. a. hos Hübschmann, Voc., s. 167 ff.; J. Schmidt, K. Z. XXVI, 24 ock 341. I germ. språk kann detta avjud på grund av sammanfallandet av *ā* med *ō* ock *o* med *a* icke med säkerhet sjiljas varken från avjuden *ā* : *a*, *ā* : *o*, *ō* : *a* eller (alltid) från *ā* : *ə* ock *ō* : *ə*; jfr vad åvan § 14 ock 16 härom yttrats. Såsom jämförelsevis säkra hithörande eks. må däck anföras:

1. Mht. *be-nuomen* benämd (jfr lat. *nōmen* namn, sskr. *nāmā*) : got. *namō* namn, isl. *nafn*, fht. *namo* (gr. *ὄνομα*).
2. Isl. *nótt* natt, fht. *nuohturn* nykter : isl. *nótt*, fht. *nahit*, got. *nahits* (lat. *nox*, *-ctis*).

3. Fht. *fruo* tidigt (gr. *πρωτ*) : isl. *fram* fram, *framr* framstående (jfr gr. *πρό* före).

4. Got. *frôps* vis, *frôdei* insikt, isl. *fródr* lärd (jfr ? gr. *Πρωτεύς*) : got. *frapjan* förstå, *frapi* insikt.

5. Fht. pret. *buoh* bakade (jfr gr. *φάγω* jag råstar) : isl. *baka* baka, fht. *bahhan* (jfr lat. *fō-cus* hård).

6. Ags., mlt. *ôst* knöl, utväkst : got. *asts* gren, fht. *ast* (gr. *ἄστος* < **ἄστος*).

7. Isl. *kánn* erfaren, fht. *chuoni* djärv (jfr gr. *γέ-γυω* blev märkbar) : isl. *kann* kann, *kenna* tjänna.

8. Isl. *dágr* dygn, got. *-dôgs* : isl. *dagr* dag, fht. *tag*.

En mängd andra eks. äro redan anförda åvan § 12.

§ 18. Avjudet *ē* (urgerm. *æ*, § 4, 4) : *e*
(urgerm. *e* ock *i*, § 6, 2).

Detta avjud förnekas ännu av många färskare, bl. a. Osthoff ock Hübschmann, men detta utan rimlig grund. Av eksämpel anföras några hos Hübschmann, Voc. s. 90 f.; Osthoff, Perf., s. 126 ff.; P. Persson, Studia etymologica, s. 92 f.; samt en mängd åvan § 12 ock 13. Här må ytterligare några anföras:

1. Mht. *swäger* svåger : got. *swaithra* svärfar, fht. *swehur*, fht. *swigar* svärmor, ags. *swezer*.

2. Got. *qêns* kvinna, isl. *kvên* : got. *qinô*, isl. jenit. pl. *kvinna* (sskr. *jánis*, fsl. *xéna*).

3. Isl. *þráll* (**prähil*-) : fht. *drigil* (jfr gr. *τρέχω* jag löper).

4. Fs. *drân* drönare (jfr gr. *τεν-θρήνη* jeting, *θρηῖνος* klagan) : fht. *treno*.

5. Fht., fs. *âno* utan, isl. *ón* : got. *inu*.

§ 19. Avjudet *ī* : *i* (urgerm. *i* ock *e*, § 4, 3, b).

En mängd eksämpel på detta avjud meddelas hos Osthoff, M. U. IV, 1 ff.; Beitr. VIII, 288 ff.; J. Schmidt, K. Z.

XXVI, 383. Hithörande germanska fall äro bl. a. följande, varvid däck är att märka, att några av de anförda eksämp- len kannsje rätteligen höra till § 24, a, enär deras *i* kann vara uppkämnet (enligt § 6, 2. b) av ieur. *ei*:

1. Isl. *viss* vis, got. *weis*, fht. *wis* (lat. *visus* sedd) : fht. *gi-wis* viss.

2. Isl. *tigenn* utmärkt (lat. *dignus* värdig) : fht. *fir-xigan* avvisad, ags. *be-tizen* besjyld.

3. Got. *anda-wleixn* anlete : got. *wlits* anlete, isl. *and-lit*, ags. *and-wlita*.

4. Isl. *gna gapa* : fht. *ginðn* jäsapa, ags. *zinan*.

5. Fht. *skîn* sjen : isl. *skin* sjen, fht. *skina*, *skena* sjena, sjenben.

6. Fht. fem. *bîna*, *bîa* bi, isl. ntr. *by'* (**bîwa-*) ; fht. ntr. *bini* bi.

7. Fht. *ilen* ila (jfr lat. *ire* gå) : isl. *il* fotsula, ags. *ile* (jfr gr. *iéva* gå).

8. Fht. *fifaltra* fjäril, fs. *fifoldara* : isl. *fifrilde*.

9. Isl. *flík* fik, stycke : fht. *fleccho* fläck, stycke, isl. *flekkr*.

10. Isl. *siga* siga, fht. *sigan* : t. *ver-siegen* (-**sigan*) sina.

11. Ags. *wîzan* tjämpa, fht. *wîgan*, got. *weihan* (jfr lat. *vici* jag segrade), isl. *víg* strid : isl. *vega* tjämpa, fht. *ubar-wehan* övervinna (jfr lat. *victor* segrare).

12. Fht., ags. *bî* vid : got. *bi* vid, omkring, fht. pre-fiks *bi-*, ags. *be-* (jfr gr. *ἀμ-φί* omkring, lat. *am-bi-*).

13. Isl. *vider* vide (jfr gr. *φίττα* vide, lat. *vitis* vinranka) : isl. *við* vidja.

Anm. 1. Jfr för övrigt sådana motsvarigheter som sskr. *vîrás* man : isl. *ver* (lat. *vîr*); lat. *vîvus* levande : got. *qius*; lat. *bini* två i sänder : fht. *xwine-linc* tvilling; gr. *κλίνω* jag lutar, lat. *clîno* : fht. *hlînen* stödja; m. m.

Anm. 2. Osthoff, Hübschmann m. fl. antaga, att *i* alltid utgör en förkärtning av *i*, ehuru tydligtvis *i* lika väl kann hava — ock utan tvivel stundom har — uppstått jemom för-längning av *i*.

§ 20. Avjudet *ū* : *u* (urgerm. *u* ock *o*, § 4, 3, a).

Talrika eksämpel på detta avjud anföras av Osthoff, M. U. IV, 1 ff.; Kluge, Beitr. IX, 157 ff. Hithörande germ. fall äro bl. a.:

1. Inf. såsom isl. *súpa* supa, *súga* suga, *lúta* luta, fsv. *būgha* (ags. *būzan*) buga, ags. *smūzan* smyga, *scūfan* sjuta undan : part. pret. såsom isl. *sopenn*, *sogenn*, *lotenn*, *bogenn* (jfr sskr. *bhujāmi* jag böjer), *smogenn* (jfr lit. *smūkti* glida), *skofenn*, fsv. *supin* o. s. v.

2. Isl. *lúka* stänga : *lykja* (jfr sskr. *rujāmi* jag öppnar l. stänger), *lokenn* stängd.

3. Isl. *húka* huka : t. *hocken*, isl. part. pret. *hokenn*.

4. Isl. *prútenn* svullen, ags. *â-prúten* : isl. *þrotenn* utmattad, ags. *â-proten* förtrytsam.

5. Fht. *ana-lūti* ansikte : *ant-lutti*, got. *ludja*.

6. Fht. *skūfala* skåvel : ags. *scofl*.

7. Fht. *dūmo* tumme, ags. *þūma* : isl. *þumall* (jfr lat. *tumēre* vara svullen).

8. Isl. *knútr* knut : fht. *knodo*, ags. *cnotta*.

9. Fht. *hlāt* högjudd, fs. *hlūd* (zend *çrātō* hörd) : fht. *Hlot-hari* Lothar, ags. *Hlod-wīz* Ludvig (gr. *κλυτός* berömd, lat. *in-clutus*).

10. Mht. *slāchen* sluka, fht. *slāhho* fråssare : mht. *sluc-ken* sluka, fht. *sluccho* fråssare.

11. Isl. *stúka* ärm : ags. *stocu*.

12. Isl. *sy'r* (**sūx*) so (lat. *sūs*, gr. *ὑς*) : isl. *svín* (**su-īna-*) svin (jfr lat. dat. *sū-bus*, gr. *ὑ-σί*).

13. Isl. *lúg-vitne* falskt vittne : *lyge* lögn, *logenn* jugen.

Anm. 1. Jfr för övrigt sådana motsvarigheter som isl. *húð* : lat. *cutis*; sskr. *sūnús* sån : got. *sinus*, isl. *sunnr*; isl. *út* ut : sskr. *ud*; sskr. *únús* bristande : got. *wans* (**u-ana-*), isl. *vanr*, fht. *wana-wīxxi* vanvettig; m. m.

Anm. 2. Osthoff, Hübschmann m. fl. fatta förhållandet *ū* : *u* på samma sätt som *ī* : *i* (se § 19, anm. 2), detta tvi-velsutän med lika litet äller mycket själ.

- § 21. Avjuden *a, e* (urgerm. *e* ock *i*, § 6, 2),
o (urgerm. *a*, § 4, 2) : *ə* (urgerm. *a, i, o*
 ock *u*, § 4, 1; 6, 1; 4, 3, a; 5, 1).

Ieur. *a, e, o* reduceras åfta i ursprungligen obetonad (ällor kannsje snarare svagt bitonig) stavelse till *ə*, vilket emellertid i germ. språk vanligen är mycket svårt att såsom sådant ijanntjånna, enär det alltåfter olika ställningar sammanfallit med ieur. *a, e* (urgerm. *i*), *i, o* (urgerm. *a*), *u* ock med den ur ieur. *l, r, n, z* på germ. bätten utvecklade svarabhaktivokalen (*u*, § 3). Såsom hithörande fall må däck t. e. anföras.

1. Fht. *stilli* stilla (jfr gr. *στέλλω* ställa), *stall* ställe (jfr gr. *στόλος* slagårdning) m. m., se § 12, 54 : isl. *staðr* istadig (sskr. *sthitás* stående), *staðr* ställe (sskr. *sthitis* ställning) m. m., se § 4, 1.

2. Fht. *sand*, isl. *saðr* sann (ursprungligen »värklig», »varande», gr. *ᾠν, ὄντος* < **sont-*, jfr lat. *præ-sens, -ntis* närvarande) : got. *sijai* han må vara (sskr. *siját*).

3. Isl. jenit. pl. *kvinna* kvinnors m. m., se § 18, 2 : isl. *kona, kuna* (gr. boeot. *βανά*).

4. Isl. *sem* liksom, *same* samme m. m., se § 12, 66 : fsv. *sum* som (gr. *ἅμα* på samma gång som), got. *suman* en gång (jfr gr. *ἅμῳς* på något sätt), *sums* en viss, isl. *sumr* någon (gr. *ἅμῳς*, sskr. *samas*).

5. Isl. *gør-sime, -sime* klenod, *frænd-sime* frändsämja : fsv. *gør-suma*, fda. *gørsum*, isl. *frænd-syme*.

6. Fht. *queman, quam* kamma, *käm* m. m., se § 12, 24 : isl., fsv. *koma*, ags. *cuman* kamma, fht. *willi-komo* välkammen jäst (jfr *zuo-quemo* jäst, i analågi med värbet?)

7. Mht. *ur-bar* ränta, isl. *bera* bära m. m., se § 12, 29 : mht. *ur-bor* ränta, got. *ga-baur* skatt, fht. *arunt-poro* bönfällande, fs. *mund-boro* förmyndare (jfr *horno-bero* jeting).

8. Isl. *vinr vānn, vanr van* m. m., se § 12, 47 : got. *wunan*, isl. *una* vara tillfreds, fs. *wunōn*, fht. *wonēn* bo, fht., *gi-won van*.

9. Isl. *fjól* mycket (got. *filu*, ags. *feolu*), ags. *fealo* (gr. *πολύ*) : frris. *ful* (sskr. *purú*).

10. Inf. av 4:de avjudsklassens värb, t. e. isl. *bera* bära, *nema* taga, *stela* själa : part. pret. *borenn, numenn, stolenn* o. s. v.

11. Got., isl. *skal* skall, got. *ga-man*, isl. *man* minnes : pl. *skulum, munum*.

12. Sufikset *-ila-*, *-ala-* (se § 12, slutet) : *-ula-* (*-ola-*), t. e. isl. *gybell* : *gumboll* gumse; isl. *ferell* : *foroll* resande; isl. *bitell* : *bitoll* munnstycke på betsel; isl. *bidell* friare : ags. *bedul* påckande; ags. *zicel*, sv. dial. (dalmål) *ickel* istapp : isl. *jökoll*; isl. *hugall* : *hugoll* aktsam; isl. *Reikell* : *reikoll* vandrande; isl. *svikall* svekfull : ags. *svicol*; latiniserat *Vandali, Vandali* : *Vanduli* Vandaler; fht. *enchil, anchal* (fgutn. *ankal*) fotknöl : fsv. *ankol*; isl. *heimell*, fno. *heimall* : isl. *heimoll* disponibel; m. m., se min isl. gramm. § 167, 3, a ock L. Sütterlin, *Geschichte der nomina agentis*, s. 29 ff.

13. Sufikset *-ina-*, *-ana-* (se § 12, slutet) : *-una-* (*-ona-*), t. e. ags. *aften*, isl. *aptann* : fsv. *apton* afton; isl. *myrgenn*, fsv. *morghan* : isl. *morgonn* mårgon; isl. *Odenn*, fht. *Wuotan* : fsv. (sälls.) *Opun*; ags. *eoten*, fs. *etan* : isl. *jötunn* jätte; isl. *fengenn*, fht. *gi-fangan* : ags. *ze-fanzun* undfången; fht., fs. *irmin-* stor-, got. *Airmana-reiks* : isl. *Jormon-rekr*; fsv. *systkin, -an* : *systkon* syskon; fht. *sibin, -an* : *sibun* sju; m. m., se min isl. gramm. § 167, 3, b; Paul, *Beitr.* VI, 238 ff.; Sievers, *Beitr.* VIII, 328.

Anm. 1. Naturligtvis är, liksom i allmänhet i fråga om germanska eksämpel på avjud, så särskilt vid dessa sufiks förhållandet åfta eller åftast det, att de ensjilda fallen icke härstamma från ieur. tid, utan äro analågbildningar äfter en från ieur. tid fortlevande typ, av vilken kannhända intet enda ursprungligt eksämpel till historisk tid bevarats.

Anm. 2. Osthoff, Hübschmann, Brugmann m. fl. antaga, att icke ieur. *a, e, o*, utan endast *ā, ē, ō* underjingo reduktion till *a*; se företrädesvis Hübschmann, Voc., s. 7 ff. Samma författare antaga vidare, att ieur. *am, an, al, ar, aw, aj* asimilerades till resp. *mm, nn, ll, rr, uw, ij* (se § 2, anm. 2), ett antagande som emellertid förefaller orimligt bl. a. därför, att t. e. ett ieur. *g_wrrús* (tung) borde hava jivit upphov till sskr. **gurrús*, gr. **βαρρús*, got. **kaúrrus* i stället för de faktiska *gurús, βαρús, kaúrus*, som däremot naturligt framgå av ieur. *g_warús*; o. s. v.

§ 22. Vokalkontraksjon.

Ett *a*, uppkämnet på sätt i § 21 anjivits, kontraheras redan i ieur. tid med ett omedelbart angränsande *i, j* eller *u, w* så, att av *ai, ja* blir *ī*, ock av *au, wa* uppstår *ū*. Enligt Osthoff (M. U. IV) hava alla ieur. *ī, ū* så uppstått, vilket emellertid är föga troligt, enär man åtminstone måste antaga, det ieur. *ī, ū* åfta äro förlängningar av resp. *i, u* (jfr § 19, anm. 2 ock § 20, anm. 2). Såsom mer äller mindre säkra hithörande exempel från germ. språk (jfr § 19) må följande anföras, ehuruval i fråga om *ī* är att märka, det man sällan kann avjöra, huruvida icke det uppkämmit av ett ieur. *ei* (enligt § 6, 2, b):

a) *ai* > *ī*, t. e. isl. *lím* lim, fht., ags. *līm* (jfr lat. *līmus* jyttja) : jfr fht. *leimo* jyttja, ags. *lām*; isl. *stím* stim : fht. *steim*; got. *tweih-nai* två i sänder, isl. (sälls.) *tvé-*, fsv. *tvæ-tve-* : fht. *xwē-ne* (**twaih-*) två.

c) *ja* > *ī*, t. e. *ilen* ila (jfr lat. *ire* gå) : jfr got. *jēr*, fht. *jār* år (jfr lat. *Jānus*); got. *wil-eip* I viljen (jfr lat. *s-itis* I mån vara) : got. *wil-jau* jag vill (jfr lat. *s-iēm* jag må vara); got. *band-i* (-**ī*) band (jfr sskr. *vr̥kī* varjhona) : pl. *band-jōs* (jfr lat. *mater-iēs*, gr. *σοφ-ία*).

c) *au* > *ū*, t. e. mht. *strūm* : *strom*, isl. *straumur* ström; isl. *húfa*, fht. *hūba* huva : jfr isl. *haufod*, got. *haubip* huvud; fht. *hūfo* hop : fht. *houf*, fs. *hōp*, ags. *héap* hop; fht.

rū(s)sa ryssja : jfr got. *raus*, fht. *rōr*, isl. *royrr* rör; isl. *brún* ögonbryn (jfr sskr. *bhrūs*, gr. *ὀφθαλμός*) : jfr fht. *brāwa* ögonbryn; isl. (sälls.) *strúpe* jämte *strjúpe* strupe; fht. adv. *blūgo* blygt : isl. *bljúgr* blyg; isl. *súl(a)*, fht. *súl* pelare : got. *sauls*; fht. *ūtar* juver (sskr. *ūdhar*) : isl. *júgr*; sv. *rūka* : jfr isl. *hraukr* hög av sädestjärvar; isl. *úr* slagg : jfr *aurr* grus; lågt. *schūlen* dölja sig, fsv. *skul* sädessjyl : jfr isl. *skjól* sjul; mlt. *dār* dyr, mht. *tūren* var dyr : fht. *tiuri* dyr, fs. *dūuri*; mht. *trūrec* sårjseen : ags. *dréoriz*; fsv. *strugher* agg, isl. *strúgr* : *strjúgr*; fsv. *sudher* : *siudher* pung.

d) *wō* > *ū*, t. e. ? got. *ūhtwō* otta, isl. *ötta* : got. *wahtwō* vaka; fht. *gaxx-ūn* gator : got. *gat-wō* gata (jfr lat. *dīng-ua*, *lēng-ua* tunga).

Anm. Andra ieur. vokalkontraksjoner, som numera tämligen allmännt antagas (se t. e. Brugmann, Grundr. I, 107 ff.), äro av minst sagt tvivelaktig natur ock förbigås därför här.

§ 23. Vokalbårtfall.

De kårta vokalerna *a*, *e*, *o* hava i ieur. tid bårtfallit i ursprungligen obetonad stavelse, varigenom ett avjud, vokal (*a*, *e*, *o*) : vokalbårtfall, uppstått. För det synnerligen talrikt representerade fall, då den obetonade stavelsen i stället för den bårtfallna vokalen erhöill en annan sonant, redöjeres i nästa §. Men åfta inträdde ingen dylik ersättning, ock på detta fall må här meddelas några exempel. Talrika sådana äro anförda bl. a. av Brugmann, M. U. I, 1 ff., Grundr. I, 250 ff.; Hübschmann, Voc., s. 71 ff.; J. Schmidt, K. Z. XXVI, 24; Brate, Bezz. B. XI, 183 ff.

1. Isl. *kenna* tjänna, *kann* kann m. m.. se 17, 7 : fht. *chnāan*, ags. *cnāwan* tjänna, isl. *kná* kann, fht. *ir-chnuodilen* bli förnimbar (jfr lat. *gnōsco* lära tjänna, gr. *γνώσις* kunnskap).

2. Ags. *cennan* föda, fht. *chind* barn (jfr gr. *ἐ-γέμετο* han blev) : ags. *cnōsl*, fht. *chnuosal* släkt, got. *knōds* (jfr gr. *γνώτος* anförvant, lat. *gnātus* född).

3. Isl. *etande* ätande (jfr gr. *ὀδούς* tand) m. m., se § 12, 37 : isl. *tonn* tand, got. *tunþus* (lat. *dens*).

4. Got., fht. *ist* han är, isl. *es* (lat. *est*, gr. *ἔστι*) : got., fht. *sind* de äro (jfr lat. *sunt*), isl. *sér* du vare, got. *sijais* (lat. *siēs*).

5. Isl. *sperna* sparka, fsv. *spiærna* (lat. *spernere* hårt-stöta) : fht. *spriu* angnar, mht. *spræwen* spraka (jfr lat. perf. *sprēvi*) m. m., se § 12, 10.

6. Got. *filu*, isl. *fjöl* mycket (gr. *πολύ*) m. m., se § 21, 9 : isl. *fleire* flere, *flestr* fläst (lat. kompar. *plūs*, gr. superl. *πλεῖστος*).

7. Isl. *tjara* tjära, finn. *terva* (lån från urnord.), isl. *tyrve* tjärved (jfr lit. *derva* tjärved, sskr. *dāru* ved, gr. *δόρυ* trästam, -skaft) : got. *triu*, isl. *tré* trä (jfr gr. *δρῦς* trääd, ek).

8. Isl. *sog* såg, fht. *segansa* lie (jfr lat. *secare* sjära) m. m., se § 12, 62 : isl. *skera* sjära m. m., se § 12, 39.

9. Isl. *sitja* (lat. *sedere*) m. m., se § 12, 31 : fht., ags. *ne-st* näste (lat. *nidus* < **ni-xdos*, sskr. *nidas*).

10. Got., isl. *af* av, fht. *ab* (gr. *ἀπο*) : fht. *fona*, fs. *fan* av (jfr lat. *po-situs* satt).

11. Got., isl. *at* vid, fht. *ax-* (lat. *ad*) : fs. *tō*, fht. *xuo* till (jfr lat. *dō-nec* tills); jfr § 10, 1.

12. Fht. *fir-* för, got. *faīr-* (gr. *πέρι*), fht. *furi* (ieur. **pəri*), got. *faúra* (gr. *παρά*, ieur. **pəra*) : got. *fri-sahts* ek-sämpel (jfr gr. *περί-ν* förrän), *fra-* för- (gr. *περό*), fht. *f-lāxxan* förlåta; jfr § 17, 3.

13. Got., fht. *in*, isl. *í* i (gr. *ἐν*) : fht., ags. *nest* (**ni-xdos*, se ävan 9).

14. Got. *inu* (**enu*) utan, fht. *āno*, isl. *ón* (**ānu*, jfr gr. *ἄνευ* < **āneu*), got. *un-*, isl. *ó-* o- (**ān-*, lat. *in-*, gr. *ἀν-*) : got., fht. *ni*, isl. *ne* icke (lat. *nē-fas* o-rätt, jfr *nē* att icke).

15. Fht. *bero*, isl. *björn* björn (jfr lit. *bėras* brun) : fht., ags. *brūn*, isl. *brúnn* brun, fht. *bi-bar*, isl. *bjórr* bäver (ieur. **bhebhrus*. sskr. *babhrús* brun, ichneumon).

16. Sufikset *-tēr-*, *-tōr-* : *-tr-*, t. e. got. *brōþar* broder, isl. *bróðer*, ags. *brōðor* (lat. *frāter*) : dat. sg. got. *brōþr*, isl. *bróðr* (lat. *frātri*).

17. Suf. *-ēn-*, *-ōn-* : *-n-*, t. e. got. dat. sg. *aiúhsin* (åt) okse, ack. *aiúhsan* (sskr. *ukshánam*) : jen. pl. *aiúhsné*, isl. *yxna* (sskr. jen. sg. *ukshnás*); fht. *Haguno*, isl. *Hogne* (**Ha-gun-* < ieur. *-ən-) : fsv., fda. *Hagne*.

18. Suf. *-el-*, *-ol-* : *-l-*, t. e. urnord. *Erilaz* : ags. *eorl*, isl. *jarl*, urnord. (Etelhem?) *Erla*; finn. (lån från urnord.) *karilas* gubbe, fsv. run. (Ingelstad) *Karila*, mlat. *Carolus* : ags. *ceorl* karl; ags. *symbol* : isl. *sumbl* jüstabud.

19. Suf. *-es-*, *-os-* : *-s-*, t. e. fht. *ehir*, ags. *éar* (lat. *acus*) : got. *ahs*, isl. *ax* aks; got. *aqizi*, fht. *acchus* : isl. *œ* *yxá* (jfr gr. *ἀξ-ίση*).

Förmodligen är vokalens bårtfall av mycket yngre datum ock beroende på någon urgermansk (judlagsenlig eller analågiskt uppkämmen) synkope i flera av de i § 15 nämnda sufiksen med avjuden *i* : *a* : *u*, såsom:

20. Suf. *-ik-*, *-ak-*, *-uk-* : *-k-*, t. e. fht. *birihha* björk : ags. *birce*, fht. *bircha*, isl. jenit. *bjarkar*; got. *miluks* mjölk, fht. *miluk*, isl. *mjólk* : da. *mælk*; fht. *saruh* fodral, liktjista : fht. *sarch* (jfr isl. *serkr* särk); isl. *madkr*, fsv. *mapker*, *matker*, men gl. *mapek* : sv. *mask*.

21. Suf. *-iz-*, *-az-*, *-uz-* : *-z-*, t. e. fht. *barug*, isl. *borgr* sterilt svin : ags. *beazg*; fht. *harug*, isl. *horgr* åfferplats : ags. *hearz*, fsv. *hargher*.

22. Suf. *-it-*, *-at-*, *-ut-* : *-t-*, t. e. ags. *heorot*, fht. *hiruz*, isl. *hjórt* jort : t. *hirtx*, isl. jenit. *hjartar*, dat. *hirte*.

23. Suf. *-id-*, *-ad-*, *-ud-* : *-d-*, t. e. ags. *warod* strand, isl. *ver* m. m., se § 15, a, 7 : ags. *wearod* strand; isl. *Horðr*, fsv. run. (Rök) *Harupz* : isl. *Hardangr*.

Om en tvåstavig »rot» synkoperar än den ena, än den andra stavelsens vokal, uppstå sjenbart olika rötter, ett fall av »rotvariatsjon». Eksämpel härpå anföras bl. a. hos Saus-

sure, s. 281; O. A. Danielsson i Paulis Altitalische Studien III, 145; P. Persson, Stud. etymologica, s. 55 ock 107; Ph. Bersu, Die gutturale, s. 7. Från germ. språk må nämnas:

24. *Vaweg* > *aug* : *weg*, t. e. got. *aukan*, isl. *auka*, öka (lat. *augēre*, gr. *αὔξειν*) : got. *wahsjan*, isl. *vaxa* växa (jfr lat. *vegēre* vara livlig).

25. *Vseweg* > *seug* : *sweg*, t. e. got. *siuks*, isl. *sjúkr*, sjuk : mht. *swach* svag.

26. *Vsewet* > *seut* : *swet*, t. e. isl. *sjóða* koka, fht. *sio-dan*, fgotn. *sauþr* brunn, got. *sauþs* åffer : fht. *swedan* avdunsta, mht. *swadem* ånga, ags. *swadul*.

27. *Venegh_w* > *engh_w* : *negh_w*, t. e. isl. *ekkr* svulst, *ekkvonn* sväld (jfr lat. *ingven* tjörtel) : fht. *nioro* (**nezur-*) njure, isl. *ny'ra* (gr. pl. *νεγροί*, lat. *nebrundines*).

Anm. 1. Så väl också *vs(e)j(e)w* i isl. *síma* band, *reim* rem : sskr. *syúman*, fht. *riumo* ock sskr. *siv-* sy : got. *siujan*, gr. *-σίω*; *Vsp(e)j(e)w* i got. *speiwan* spy, sskr. *shṭiv-* : isl. *spy'ja*, gr. *πύω*, lit. *spiauju*?

Likaså uppstår »rotvariatsjon», då till en på vokal slutande rot fogats ett suffix, som än uppträder med, än utan en begynnande vokal; se härom t. e. K. F. Johansson, De derivatis verbis contractis, s. 111; Noreen, Orddubletter, s. 48 ock 6; Brate, anf. st. Hit höra t. e.:

28. Isl. *rjóme* grädde m. m., se § 12, 90 : mht. *râme*.

29. Isl. *straumr* ström, mht. *stroum*, *strûm* (§ 22, c) : *strâm*.

30. Fht. *goumo* gom : isl. *gómr*, fht. *guomo*.

31. Mht. *knouf* knapp, holl. *knoop* : isl. *knappr*, ags. *cnæp*.

32. Isl. *gnœypr* framåtstupande, *gnípa* stup (jfr § 15 slutet, nr 10) : isl. *gnapa* stupa framåt.

33. Isl. *sveipa* svepa, ags. *swāpan*, fht. *sweifan* : isl. *sópa* sopa, engl. *swoop*.

34. Fht. *slîfan* glida, got. *slîupan* slinta m. m. (jfr § 15 slutet, nr 3) : fht. *slaf* slapp m. m. (se § 13, 4).

35. Sv. *munn-jîpa* (*-*zeip-*) : *gap*, -a (jfr isl. *gína* gapa : sv. dial. *gan* jål på fisk, gr. *χαίνω* < **χαγω* gapa).

36. Got. *haubip* huvud, isl. *haufod*, fht. *houbit* : isl. *hofod*, fgotn. *hafup* (lat. *caput*); jfr ags. *ha-fela* (gr. *κεφαλή*).

37. Isl. *greife*, lt. *grêve* greve : fht. *grāv(ē)ō*.

38. Fht. *reihhan* räckta, ags. *rācan* : got. *rakjan*.

39. Isl. *bleikr* blek, fht. *bleih*, ags. *blāc* : fht. *blecchen* (**blakjan*) blikstra (jfr gr. *φλέγω* lysa, *φλόξ* låga), isl. *blakkr* (**bla-n-k-*) black.

40. Fht. *slāhhan* (**sleik-*) slinka, fsv. *sleka* (**slaik-*; jfr § 15 slutet, nr 4) : sv. *slak*, *sloka* m. m. (§ 12, 69).

41. Fs. *griotan* gråta, ags. *gréotan* : got. *grétan* m. m. (§ 12, 14).

42. Isl. *fraud* fradga, fsv. *frødha* : fsv. *fradha* fradga.

43. Isl. *gnaud* sårl : *gnadd* knårr.

44. Fht. *frīudil* : isl. *frīdell* älskare.

45. Ags. *slīdan* glida : isl. *slóde* släp, sv. *slödder*.

46. Isl. *fny'sa*, holl. *fniexen* : isl. *fnasa*, *fnó'sa* fnysa.

47. Fht. *meinan* mena, ags. *mēnan* (fsl. *mēniti*) : fht. *manōn* mana, got. *munan* mena, isl. *man* minnes (lat. *monēre* mana, *meminisse* minnas).

48. Isl. *møyrr* mör : fht. *marawi*, ags. *mearu* (jfr gr. *μαράνειν* låta vissna).

49. Fht. *feili* fal, ags. *fæle* tjär : isl. *falr* fal, fht. *fali* (jfr sskr. *cārus* tjär, gr. *πωλέομαι* jag säljer).

50. Fht. *geil* uppsluppen : fsv. *gæl-*, *giol-* otuktig.

Anm. 2. Jfr ock motsvarigheter som got. *haims* by : gr. *κώμη*; isl. *hein* brynsten : sskr. *çāṇas* (jfr lat. *cōs*); isl. *heill* hel, hälsa (fsl. *cēlū* hel) : sskr. *kaḷyas* sund (gr. *καλός* sjön); isl. *hlaun* klinka (lat. *clūnis*) : gr. *κλόνης*.

Anm. 3. Höra hit fall som isl. *hauldr* : *halr* (§ 15, a, 6) fri man, *raukn* : *rekenn* dragare, *auðlíngr* : *øðlíngr* (**auðl-*) furste, *hawkstaldr* förnäm man : urnord. *Hagustaldar*?

§ 24. Övergång från konsonant till sonant.

Om jenomieur. synkopering av vokalen (*a*, *e*, *o*) i en obetonad stavelse (varom se föregående §) ett *j*, *w*, *l*, *r*, *m*,

n skulle komma att varken föregås eller äfterföljas av vokal, övertager nämnda konsonant själv uppjiften att vara stavelsens sonant, d. v. s. övergår till resp. *i, u, l, r, m, n*. Eksämpel härpå anföras i mängd hos Saussure ock Hübschmann, Voc., flerestädes; Brugmann, Grundr. I, 250 ff.; Kluge, K. Z. XXVI, 101 f.; Noreen, Isl. gram. § 165—7. Ur den stora massan av hithörande germanska eksämpel (vid vilka är att beakta vad åvan, § 3 ock § 4, 3, framstälts rörande utvecklingen av ieur. *i, u, l, r, m, n* på germansk båtten) må det här vara tillräckligt att meddela följande:

a. Sonantering av *j*:

1. Pret. pl. ock (i allmänhet) part. pret. av 1:sta avjudsklassens värb, t. e. got. *staig*, isl., fht. *steig* steg : pl. *stigum*, part. got. *stigans*, isl. *stigen*, fht. *gistigan*; got. *wait* vet (gr. *φοῖδα*) : pl. *witum* (gr. *φίδμεν*).
2. Got. *baïtrs* bitter : isl. *bitr*, fht. *bittar*.
3. Got. *daïgs* deg, *deigan* knåda, isl. *deigr* deg : got. *gadi-gis* bild.
4. Isl. *kleif* klev : ags., isl. *klif* klippa, mht. *klippe*.
5. Got. *Hario-gaisus*, isl. *Her-geirr*, *geisl* stav : vandal. *Göda-gis*, *Göda-gisl*.
6. Isl. *streitask* : *stritask* streta.
7. »I-stammarnas» ändelser, t. e. got. jenit. sg. *anstais* gunsts, dat. *-ai*, nom. pl. *-eis* : dat. pl. *anstim*, ack. *-ins*.

b. Sonantering av *w*:

1. Pret. pl. ock (i allmänhet) part. pret. av 2:dra avjudsklassens värb, t. e. got. *biugan* böja, fht. *biogan*, pret. sg. got. *baug*, fht. *boug* : pret. pl. got., fht. *bugum*, part. pret. got. *bugans*, fht. *gibogan*; isl. *bjóða* bjuda, pret. sg. *baud* : pret. pl. *budom*, part. pret. *bodenn*.
2. Isl. *svefn* sömn (jfr sskr. *svápimi* jag såver) : *sofa* såva (jfr gr. *ὑπνος* sömn).
3. Isl. *vatn* vatten, fht. *waxzar* : isl. *otr* utter (jfr gr. *ἴδρα* vattenodjur).

4. Fht. *swōti* söt, isl. *sótr* (sskr. *svādús*, lat. *svāvis*) : got. *suts*.
5. Isl. *vaxa* växa : pret. pl. *uxom*.
6. Isl. *hlaupa* löpa : pret. pl. *hlupom*, fsv. part. pret. *lupit*, *lopit*.
7. Isl. *rauðr* röd m. m., se § 12, 88 : fht. *rotēr* (gr. *ἐρυθρός*, lat. *ruber*).
8. Isl. *brjósk* brosk : fsv. *brusk*.
9. Isl. *brjóst* bröst, fs. *breost*, ags. *bréost* : fht. *brust*, got. pl. *brusts*.
10. Fht. *fliuuga* fluga : isl. *fluga*.
11. Isl. *løygr* flamma : *loge* låga.
12. Isl. *mjúkr* mjuk : got. *muka-modei* saktmod.
13. Got. *hlauts* lätt, fht. *lōx* : isl. *hlutr*, ags. *hlot*.
14. Fsv. *frødha* fradga : isl. *fröða*.
15. Got. *galaubs* dyrbar : got. *galubs*, fht. *gilob*.
16. Isl. *ljóme* (**leuhm-*) blikst : got. *lavíhmuni*.
17. Fht. *mios*, ags. *méos* måste : isl. *mose*, fht. *mos*.
18. Isl. *frauðr*, *frauke* groda, fsv. pl. *fræðhir* : isl. *froskr*, fht. *frosk*, ags. *forse*, *frocca*.
19. Mht. *knouf* knapp : fht. *knopf*.
20. Isl. *gnaud* stāj : *gnyðr*.
21. Got. *dwals* dåraktig, fs. *dwalm* dårande, ags. *zi-dwelan* misstaga sig, isl. *dvelja* hindra : fs., ags. *dol* dåraktig, fht. *tol*, isl. *dul* illusjon, *dolgr* fiende.
22. Ags. *dwǣs* dåraktig : fht. *tusig*, ags. *dysiz* dåraktig, t. *dusel* svindel.
23. »U-stammarnas» ändelser, t. e. got. jenit. sg. *sunaus* såns, dat. *-au*, nom. pl. *-jus* : nom. sg. *sunrus*, ack. *-u*, dat. pl. *-um*, ack. *-uns*.
c. Sonantering av *l*:
1. Pret. pl. ock part. pret. av 3:dje avjudsklassens värb med *l* invid rotvokalen, t. e. got. *gildan* jälla, fht. *geltan*, isl. *gjalda*, pret. sg. got. *gald*, fht., isl. *galt* : pret. pl.

- got., isl. *guldum*, fht. *gultum*, part. pret. got. *guldans*,
isl. *goldenn*, fht. *gigoltan*.
2. Got. *ain-falps* »enfaldig», fht. *-falt*, ags. *-feald*, isl. *-faldr* : isl. (sälls.) *-foldr*, engl. *-fold* (gr. *δί-πάλτος* tvåfaldig); jfr isl. *faldr* fäll : sälls. *foldr*.
 3. Isl. *kaldr* kall, got. *kalds* (jfr lat. *gelidus*) : isl. *kulde* tjöld, fsv. *kyld*.
 4. Mht. *melde*, sv. dial. *mälla* *Atriplex*, *Chenopodium* : fht. *molda*, sv. *mälla*.
 5. Isl. *valda* välla, got. *waldan* : isl. pret. *olla* (**wolpa*).
 6. Fht. *melchan* mjölka (gr. *ἀ-μέλγειν*), isl. *mjolk* mjölk : isl. *molka* mjölka (lat. *mulgēre*), mht. *molken* vassle.
 7. Isl. *salt*, fht. *salz* salt : fht. *sulxa* sylta.
 8. Fht., fs. *gelo*, jenit. *gehwes* gul (lat. *helvus*) : isl. *gulr*.
 9. T. *talg* talj, engl. *tallow* : isl. *tolgr* talj, got. *tulgus* fast.
 10. Fht. *slahta* slakt, isl. *sláttr* : got. *slauhts*.
 11. Fht. *lab* såppa : got. *lubja* jift, isl. *lyf* läkemedel.
 12. Isl. *belgr* sjinn, got. *balgs*, fht. *balg* : fht. *bulga* ränsel.
 13. Isl. *góltr* galt : *gyltr* sugga.

d. Sonantering av r:

1. Pret. pl. ook part. pret. av 3:dje avjudeklassens värb med r invid rotvokalen, t. e. got. *baīrgan* bärja, fht. *bergan*, isl. *bjarga*, pret. sg. *barg* : pl. got. *baúrgum*, fht., isl. *burgum*, part. pret. got. *baúrgans*, isl. *borgenn*, fht. *giborgan*.
2. Langob. *fercha* (**ferha*) kastanje, äldre t. *ferch* ek (lat. *quercus*) : fht. *forha* tall, isl. *fura*, ags. *furh*.
3. Isl. *sterkr* stark, fs. *stark* : isl. *styrkr* stark, *styrkja* stärka, fht. *storchanén* hårdna, isl. *storkna* stelna.
4. Got. *pairh* jenom, fht. *derh* jenombärrad : fht. *durh* jenom, ags. *purh*, fs. *thurh*.
5. Ags. *bred* bräde, fht. *bret* : isl. *bord*, got. *baúrp*, ags. *bord*.
6. Isl. *hjarne* tjärna, fht. *kerno* : got. *kaúrn*, *kaúrnó* korn, isl. *korn*, fht. *chorn*.
7. Ffris. *therp* by : ffris. *thorp*, isl. *þorp*; jfr § 12, 83.

8. Got. *fairneis* förfluten, fs. *fern* : isl. *fora*; jfr § 12, 61.
9. Isl. *fjorðr* fjärd, bukt : fht. *furt*, ags. *ford* vadställe (lat. *portus hamn*).
10. Fht. *tretan* träda : got. *trudan*, isl. *troda*.
11. Fsv. *spiærna* sparka (lat. *spernere* bärtstöta), isl. *sparn* trampade : isl. *sporna* trampa, ags. *spurnan*.
12. Ags. *mearn* sörjde : *murnan* sörja, isl. *morna*.
13. Isl. *verpell* tärning : fht. *wurfil*.
14. Fht. *chreta* : *chrota* groda.
15. Fht. *rask* rask, isl. *roskr*, mht. *resch*, *rasch* : fht. *rosk*, mht. *rosch*.
16. Isl. *draga* draga, *dróg* strimma (§ 12, 58) : isl. *dorg* fiskesnöre; jfr isl. *drátt* dragning, fht. *traht* : *truht*.
17. Fht. *chrippea* krubba, mht. *krebb* kårj : fht. *chruppea*, isl. *krubba* krubba, fht. *chorp*, holl. *korf* kårj.
18. Isl. *grafa* gräva, fht. *graft* grav m. m., se § 12, 40 : fht. *gruft* grav, *grubilön* grubbla.
19. Isl. *verk* värk, *gód-virke* väljärning : *gód-yrke* väljärning, *yrkja* jöra, got. *waúrkjan*.
20. Isl. *hraðr*, ags. *hrædlíc* : isl. *horskr* snabb, kvick, klyftig.
21. Fht. *brart* kant, sv. *brädd*, sv. dial. *bradd* (**braxd*-) : fht. *brort* kant, ags. *brord*, isl. *broddr* spets.
22. Mht. *bars*, ags. *bears* : fsv. *agh-borre* (**-borx*-) abbårre.
23. Isl. *prostr* trast : ags. *prostle*, mht. *drostel*.
24. Isl. *bjarg* bårj, fht. *berg*, ags. *beorz* gravkulle : *Burgunder* »bårjsbor», got. *baúrgs* stad, fht. *burg* slått (jfr sskr. *bṛhánt*- hög).
25. Isl. *brestr* brist, brak, fsv. *bræst*, *brist* brist, *braster*, *bræster* brak : fsv. *brust*, *bryst*, *brøst* brist.
26. Isl. *arfr* arv, fsv. *arf* : fsv. *orf* arv i lösören.
27. Isl. *Ingi-*, *þor-björg* : fsv. *Ingi-*, *Val-*, *finger-borgh*.
e. Sonantering av *m* :
 1. Got. *qiman* kåmma m. m., se § 12, 24 : got. *ga-qumþs* sammankåmst, fht. *kumpft*, isl. *sam-kund* (**-kumð*-).
 2. Got. *fimf*, fht. *fēnf* fām : fht. *funfto* fāmte.

3. Isl. *svima* simma : *synja* simma, *sund* (**sumð-*) simning.
4. Got. *stamms* stammande, isl. *stam(m)r* : t. *stumm* stum.
5. Fht. *breman* brumma (lat. *fremere*), ags. *brimse* bröms, isl. *brim* bränning : mht. *brummen* surra, sv. *broms*, mht. *brunft* brunst, isl. *brundr*.
6. Isl. *sem* liksom (lat. *sem-el* en gång) m. m., se § 12, 66 ock § 21, 4 : got. *sundró* särsjilt, ags. *sundor*, isl. *sundr* (gr. *ἀρεῖα* < **sm̃ter* avsjilt från).
7. Got. *midjis*, isl. *miðr* mellerst (lat. *medius*) : fht. *untar* (<**ṛndh-*) bland, under (jfr lat. *infra*, sskr. *ádharas* den undre), isl. *undorn*, -*arn* middag, got. *undairni-mats*.
8. Mht. *klímse*, *klínse* : *klumse*, *klunse* spricka.
9. Fht. *semida* : *sumbir* kårj.
f. Sonantering av *n* :
 1. Pret. pl. ock part. pret. av 3:dje avjudsklassens värb med *n* invid rotvokalen, t. e. got. *bindan* binda, fht. *bintan*, isl. *binda*, pret. sg. got. *band*, fht. *bant*, isl. *batt* : pret. pl. got., isl. *bundum*, fht. *buntum*, part. pret. got. *bundans*, isl. *bundenn*, fht. *gibuntan*.
 2. Isl. *tonn* tand, fht. *xan(d)* : got. *tunþus* (lat. *dens*, -*tis*).
 3. Got. *ana-mínds* förmodan : *ga-munds* minne.
 4. Fht. *hrind* nötkreatur : holl. *rund*.
 5. Isl. *lend* länd : pl. *lunder* sjinkor, fgotn. *lyndir*.
 6. Fht. *chind* barn : got. *goda-kunds* gudafödd, isl. *kundr* sån, släkting, fsv. *kunder* besläktad.
 7. Isl. *rás* (**rans*) låpp : got. *runs*.
 8. Got. *ansts* gunst, isl. *óst* : fno. *óst* (**unst-*), fht. *unst*.
 9. Fsv. *vrā* (**wra[n]hō*) vrå, isl. *ró* : pl. *róar* (**wru[n]hōx*).
 10. Ags. *ôð* tills (sskr. *ánti*) : got. *und*, isl. *unx* (<**und-es*).
 11. Fht. *wint* (**hwind-*) vinthund : isl. *hundr* hund, got. *hunds*, fht. *hunt* (**hwund-*).
 12. Fht. *chnetan* knåda : isl. *knoda*.
 13. Fht. *nasa* näsa, isl. *nos*, ags. *næs-* (§ 16, 3) : ags. *nosu*.
 14. Got. *winja* betesmark, fno. *vin*, -*jar* : fht. *wunnia*, fno. *Björg-yn*, -*jar* (-**wunyō*) jämte *Björg-vin* Bergen.

15. Got. *ganah* räcker till, *ganôhs* tillräcklig, isl. *gnógr* : got. *ganauha* tillräcklighet, fht. *ginuht*, isl. *gnótt*.
16. Isl. *spine* spene, mht. *spen* bröst : fht. *spunni* (**spunja*).
17. Isl. *bingr* bälster : fht. *bungo* knöl.
18. Fht. *treno* drönare m. m., se § 18, 4 : got. *drunjus* jud, isl. *drynja* bullra.
19. Isl. *dekkr* dunkel, ffris. *djunk* (**dinkwa-*) : fht. *tunchal*.
20. Sufikset *-ing-*, *-ang-* : *-ung-*, t. e. fgutn. *laipingr* härnad, isl. *leidangr* : fsv. *lepunger*; fht. *chuning* konung : isl. *konungr*; ags. *Scylding* : isl. *Skjöldungr*; mht. *nādic* niding : *nādunc*; fsv. *køpinger* tjöping, isl. *kau-pangr* : fsv. *køpunger*; fsv. *syslunge* : *syssslunge* syssling; fsv. *heþninge* : *heþnunge* hedning; m. m., m. m.
21. Sufikset *-ind-*, *-and-* : *-und-*, t. e. fsv. *þúsind*, *þúsand*, ags. *þúsend* : got. *þúsundi*, isl. *þúsund*, fht. *dūsunt* tusen; isl. *erinde*, fsv. *ærande*, ags. *ærende* : fs. *arundi*, fht. *arunti*, sv. dial. (Fårö) *arundi* ärende; fsv. *tinde* tionde, isl. *ní-tjānde* nittonde : *ttunde* tionde; m. m., se min isl. gramm. § 167, 3, d.

Anm. I en tvåstavig stam måste åfta båda stavelsernas vokaler synkoperas, för att sonantering av en konsonant skall behöva inträda, t. e. isl. *kundr* sån (se åvan f, 6) av stammen ieur. *genat-*, som även föreligger i t. *kind* barn med synkope av 2:dra stavelsen ock i lat. (*g*)*nātus* född (jfr got. *knôps* släkt = lat. *nāti-o*) med synkope av 1:sta stavelsen. Liknande är förhållandet mellan t. e. got. *wulla* ull : lat. *lāna* (jfr *villus* lugg); fht. *hurt* flätvärk (isl. *hurð* dörr) : lat. *crātes*; got. *fulls* full : lat. *plēnus*; got. *waúrns* rot (fht. *wurz-ala*) : isl. *rót* (lat. *rād-ix* äv **wrād-*); sskr. *Vṛtrās* hettans demon : isl. *Lóðorr*; got. *saiúhts* (isl. *sótt*) sjukdom : *ʏseweg* (§ 23, 25); mht. *kurn* kvarnsten : sskr. *grávan-* sten till prässning av soma (jfr got. *qairnus* kvarn) o. a.

Del. II. Konsonanterna.

Kap. 1. Det indoeuropeiska konsonant-systemet.

§ 25. Fonetisk översikt.

	Labtaler:	Dentaler:	Palataler:	Gutturaler:
1. »Explosivæ»: »tenuæ»:	<i>p</i>	<i>t</i>	<i>k</i>	<i>q</i>
„ „ »aspiratæ»:	<i>ph</i>	<i>th</i>	<i>kh</i>	<i>qh</i>
„ „ »mediæ»:	<i>b</i>	<i>d</i>	<i>g</i>	<i>g_w</i>
„ „ »aspiratæ»:	<i>bh</i>	<i>dh</i>	<i>gh</i>	<i>g_wh</i>
2. Spiranter: »tenuæ»:	—	<i>s</i>	—	—
„ „ »mediæ»:	<i>v</i>	<i>z</i>	<i>j₁</i>	—
3. »Liquidæ»:	—	<i>l₁, l₂, r</i>	—	—
4. Nasaler:	<i>m</i>	<i>n₁</i>	<i>n₂</i>	<i>n₃</i>
5. Vokaler (»Halvvokaler»):	<i>w</i>	—	<i>j₂</i>	—

Anm. 1. Tenuæ aspiratæ äro tämligen sällsynta, ock deras tillvaro i urspråket därför först nyligen allmännare ertjäänd; se t. e. Kluge, K. Z. XXVI, 88 ff., Beitr. IX, 194 ock i Pauls Grundriss der germanischen Philologie¹, I, 324; Brugmann, Grundr. I, 352 f., 406 ff.; Bugge, Beitr. z. etymol. Erläut. d. armen. Sprache, s. 18 ff. o. passim; jfr ock Bezzenberger, Göttinger gelehrte Anzeigen 1883, s. 394 ff.

Anm. 2. Median *b* tyckes ha varit mycket sällsynt i alla ställningar; se t. e. Kluge, Beitr. IX, 184 f., P. Grundr. I, 325; Brugmann, Grundr. I, 266.

Anm. 3. Spiranten *x* (sångbart *s*) torde hava varit tämligen sällsynt. Hittills är den med säkerhet uppvisad endast

¹ Siteras i det följande med P. Grundr.

i ställningen omedelbart före explosivæ mediæ ock deras aspiratæ; se Osthoff, K. Z. XXIII, 87 ff.; Bartholomæ, Arische Forschungen I, 20 f.; Kluge, K. Z. XXV, 313, P. Grundr. I, 329; Brugmann, Grundr. I, 448 ff.; Kögel, Beitr. VII, 192.

Anm. 4. l_1 (postdentalt) ock l_2 (supradentalt eller kakuminalt, s. k. tjäckt l -, rättare väl r -jud) hållas i det följande icke åtsjilda i beteckningen, enär de återjivas med ett ock samma l -tecken — ock väl åfta även i jud sammanfallit — i alla indoeur. språk utom de ariska, av vilka indiskan återjer l_1 med l (t. e. sskr. *lunāmi*, gr. *λύω*, lat. *so-lwo* jag löser), men l_2 med r (t. e. sskr. *ṛvūś*, gr. *κλυτός*, lat. *in-clutus* berömd), under det att iranskan återjer båda med r . För övrigt tyckes l_1 hava varit tämligen sällsynt.

Anm. 5. n_1 , n_2 ock n_3 hållas i det följande icke åtsjilda i fråga om beteckningen, emedan n_2 förekommer endast förepalatala, n_3 endast före gutturala konsonanter, i vilka ställningar däremot n_1 aldrig uppträder. För övrigt hava de i alla indoeur. språk en analåg utveckling ock återjivas i alla europeiska språk med samma tecken (n ; i gr. däck gutturalt n med γ).

Anm. 6. v (troligen bilabial spirant, \tilde{b}) ock w (vokalen u , använd såsom medjud) åtsjiljas i det följande icke i beteckningen, utan återjivas båda med w före vokal, men (enligt gängse bruk) med u äfter vokal; detta på den grund, att det i de allra flästa fall är omöjligt att avjöra, när det ena eller andra indoeur. judet föreligger, äftersom de i de allra flästa indoeur. språk i nästan alla ställningar sammanfallit (ock för övrigt v redan från början tyckes ha varit jämförelsevis sällsynt). I enstaka fall kunna de däck tydligt sjiljas, t. e. däri-jenom, att endast w (men icke v) kann kontraheras (enligt § 22, c ock d) med ϵ till \bar{u} ock vokaliseras (enligt § 24, b) till u , t. e. sskr. perf. *uvāsa* av roten *wes* vistas (got. *wisan* vara, gr. *Ἔστια*, lat. *Vesta*) i motsats mot *vavasē* av roten *wes* kläda (got. *wasti*, lat. *vestis* klädnad, gr. *ἔννυμι* av **fḗρνυμι* kläda); jfr ock, att i grekiskan blätt w (men icke v) tyckes hava »protetisk» vokal, t. e. homer. *ἔφῆρα* (sskr. *varshá-*) dagg, men *ἔσπερος* (lat. *vesper*) afton. Se Osthoff, Perf., s. 135 not; Delbrück, Einleitung in das Sprachstudium, s. 115 not; Brugmann, Grundr. I, 110, 409.

Anm. 7. Av samma själ. åtsjiljas i det följande icke j_1 (palatal spirant) ock j_2 (vokalen i , använd såsom medjud) i fråga om beteckningen, ehuru väl även dessa båda jud i enstaka fall kunna — på samma sätt som v ock w — tydligt sarsjiljas, i det att j_2 (men icke j_1) kontraheras med \varnothing till i (§ 22, a ock b) ock vokaliseras till i (§ 24, a), t. e. sskr. part. *ishtás* av roten j_2ag dyrka (gr. *ἅγιος* helig), men *yastás* av roten j_1es spruta (gr. *ζέω*, fht. *jesan* jäsa); jfr ock, att i grekiskan uddjudande j_1 uppträder som ζ , men j_2 som spiritus asper (*ζέω*, men *ἅγιος*). Se Brugmann, Grundr. I, 110, 453 f.

Anm. 8. Palatalerna (även kallade »främre gutturaler») hava först tämligen sent upptäckts utjöra en självständig serie i förhållande till gutturalerna (»bakre gutturaler», »velarer»), från vilka de strängt sjilja sig endast i de ariska, armeniska, albanesiska ock baltisk-slaviska språken, där de övergått till spiranter, under det att de i övriga indoeur. språk delvis sammanfallit med gutturalerna, däri genom att dessa i åtsjilliga ställningar förlorat den starka labialisering, som ursprungligen karakteriserade dem, om icke i alla, så däck i de flästa ställningar (i vilket sednare fall labialiseringen kann tänkas hava redan i urspråket under vissa förutsättningar gått förlorad; jfr fr. *quatre* av lat. *quattuor*). Se Brugmann, Grundr. I, 289 (där övrig literatur i frågan anföres), 312 f., 342 f.

§ 26. De indoeuropeiska konsonanternas regelbundna representering i sanskrit, grekiska ock latin.

1. p = sskr., gr., lat. p . T. e. sskr. *pitár-*, gr. *πατήρ*, lat. *pater* fader; sskr. *upár-* i upptill, gr. *ὑπέρ*, lat. *s-uper* över.

2. ph = sskr. ph (p , då följande stavelse började med aspirata eller s + aspirata), gr. φ , lat. f (p äfter s). T. e. sskr. rot *s-phal* vackla, gr. *σ-φάλλω* jag störtar, lat. *fallo* jag undgår, sviker; sskr. *phénas*, lat. *s-pūma* skum; gr. *σ-φύγ-γος*, lat. *fungus* svamp.

3. b = sskr., gr., lat. b . T. e. sskr. *buk-kāras* läjonets rytande, gr. *βύκις* tjutande, lat. *būcina* basun; gr. *βαβάζω* pladdra, lat. *babulus* pladdrare.

4. *bh* = sskr. *bh* (*b*, då följande stavelse började med aspirata; sällan *h*), gr. *φ* (*π*, då följande stavelse började med aspirata), lat. *f* i uddjud, *b* i midjud. T. e. sskr. *bhārāmi*, gr. *φέρω*, lat. *fero* jag bär; sskr. *bódhami* jag aktar, gr. *πενθόμαι* jag fårskar; sskr. *nābhas*, gr. *νέφος*, *νεφέλη*, lat. *nebula* måln.

5. *w* = sskr. *v*, gr. *f* (sedan bårtfallet äller — sällan — ersatt av spiritus asper; *kw* > *ππ*, *tw* > *σσ* i mid-, *σ* i uddjud), lat. *v* (äfter konsonant åfta *u*). T. e. sskr. *véda*, gr. *φοῖδα*, *οἶδα* jag vet, lat. *vidi* jag har sett; sskr. *nāvas*, gr. *νέ(φ)ος*, lat. *novus* ny; sskr. *catvāras*, gr. *τέσσαρες*, lat. *quatuor* fyra.

6. *m* = sskr. *m* (försvinner före spirant, återlämnande nasalering hos föregående vokal), gr. *μ* (*v* i slutjud ock före *j*; *μβ* i mid-, *β* i uddjud före *r* och *l*), lat. *m* (*n* före *j*). T. e. sskr. *mātā*, gr. *μήτηρ*, lat. *māter* moder; ack. sg. sskr. *ācavam*, gr. *ἵππον*, lat. *equum* häst; sskr. *a-mṛtas*, gr. *ἄμβροτος* o-dödlig, *βροτός* dödlig, lat. *mortuus* död.

7. *t* = sskr. *t* (*t* äfter *sh*), gr. *τ* (*s* före *s*, *j* ock — utom i uddjud, äfter *s* ock i doriskan — före *i* samt, i de flästa dialäkter, före *v*), lat. *t* (*k* före *l* utom i uddjud — där *t* bårtfaller — ock äfter *s*). T. e. sskr. *trāyas*, gr. *τρεις*, lat. *trēs* tre; sskr. *dādāti*, gr. *δίδωσι*, lat. *dat* han jiver.

8. *th* = sskr. *th* (*t*, då följande stavelse börjar med aspirata äller *s* + aspirata), gr. *θ*, lat. *?* (*t* äfter *s*). T. e. sskr. *véṭtha*, gr. *οἶσθα* du vet, lat. *vidisti* du har sett; sskr. *pramanthana*-stav, varmed gnides eld, gr. dial. *Προμανθεύς* = *Προμηθεύς*.

9. *d* = sskr. *d* (*shd* > *d* se 12 nedan), gr. *δ* (*dj* > *ζ*), lat. *d* (*l* dialäktiskt före vokal; *dj* > *j*; *dv* > *b* i udd-, *v* i midjud). T. e. sskr. *dāmas*, gr. *δόμος*, lat. *domus* hus; sskr. *Dyāúsh*, gr. *Ζεύς*, lat. *Jū-piter*; sskr. *dēvár-*, gr. *δαίρ*, lat. *lēvir* svåger.

10. *dh* = sskr. *dh* (*d*, då följande stavelse började med aspirata; sällan *h*), gr. *θ* (*τ*, då följande stavelse började med aspirata; *θj* > *σσ*), lat. *f* i uddjud, annars *d* (*b* före *l*,

r ock äfter *m*, *r*, *ũ*. T. e. sskr. *dhūmās* rök, gr. *θυμός* sinnesrörelse, lat. *fūmus* rök; sskr. *mādhyas*, gr. *μέσσος*, lat. *medius* mellerst; sskr. *ūdhar*, gr. *οὐ̄θαρ*, lat. *ūber* (**ūdhro*-) juver.

11. *s* = sskr. *s* (*sh* — sje-jud — äfter *ĩ*, *ũ*, *j*, *v*, *r*, *ṛ*, *k* ock *q*; *ç*, då nästa stavelse började med *ç*; *t* före *s*; *sk* > *ch*), gr. *σ* (*spiritus asper* i uddjud före vokal, men *spiritus lenis* om nästa äller därpå följande stavelse började med aspirata äller börjat med *s*; försvinner mellan vokaler; *sl*, *sn*, *sr* > *λλ*, *νν*, *ρρ* i mid-, *λ*, *ν*, *ῥ* i uddjud), lat. *s* (*r* mellan sonanter äller sonant ock *v*; försvinner före *l*, *n*, *m*; *sr* > *fr* i udd-, *br* i midjud; *rs*, *ls* > *rr*, *ll*). T. e. sskr. ved. *saptá*, gr. *ἐπτά*, lat. *septem* sju; sskr. *vishám*, gr. *ίός*, lat. *vīrus* jift; sskr. *sáhē* jag bemäktigar mig, gr. *ἔχω* jag håller; ieur. **srīgos*, gr. *ῥίγος*, lat. *frīgus* tjöld; sskr. *támisrā*, lat. *tenebræ* mörker.

12. *z* = sskr. *d* (*sg* > *jj*; *zd*, *zdh* > resp. *d*, *dh*), men (jenom mellanstadiet *sh*, jfr 11 åvan) *d* äfter *ĩ*, *ũ* (*zhd*, *zdh* > resp. *d*, *dh*); gr. *σ*, men *zd* > *ç*; lat. *zd* > *d*, *zdh* > *st*, *zg* > *rg* (övriga fall osäkra). T. e. sskr. *ádhvē*, gr. *ἤσθε* I sitten; sskr. *pīḍáyāmi*, gr. *πιέζω* jag trycker; sskr. *madgúsh*, lat. *mergus* vattenfågel; sskr. *nīḍás*, lat. *nīdus* näste.

13. *l* = sskr. *r* (ock *l*, s. § 25, anm. 4), som åfta (förmodligen dialäktalt) med ett följande *t(h)*, *d(h)*, *n* sammansmälter till »cerebralt» (d. v. s. supradentalt äller kakuminalt) *ṛ(h)*, *ḍ(h)*, *ṇ* (s. Brugmann, Grundr. I, 213 f.); gr. *λ*, i uddjud åfta med »protetisk» (till sitt ursprung ännu oförklarad) vokal; lat. *l* (åfta jenom disimilatsjon *r*). T. e. sskr. *rócatē*, lat. *lūcet* lyser, gr. *λευκός* vit; sskr. *purúsh*, gr. *πολύς* mycken, lat. *plūs* mera; skr. *raghúsh*, gr. *ἐλαγύς*, lat. *levis* lätt, obetydlig; sskr. *paṭala-* slöja, gr. *πέλητη* liten sjöld; sskr. *lúbhyati* åstundar, lat. *lubet* lyster.

14. *r* = sskr. *r*, som stundom (förmodligen dialäktalt) med ett följande *t(h)*, *d(h)*, *n* sammansmälter till »cerebralt» *ṛ(h)*, *ḍ(h)*, *ṇ* (s. J. Schmidt, Pluralbildung d. indogerm. Neutra, s. 179); gr. *ρ*, i uddjud alltid med »protetisk» vokal;

lat. *r* (försvinnet före *s* + konsonant; *rl* > *ll*). T. e. sskr. *rudhirás*, gr. *ῥουθρός*, lat. *ruber* röd; sskr. *bhárāmi*, gr. *φέρω*, lat. *ferō* jag bär; sskr. *kítas*, gr. *κύτος*, lat. *crātes* flätvärk.

15. *n* = sskr. *n*, *ñ*, *ṅ* (*n* äfter *ṛ*, *r*, *sh*; försvinnet före spirant, återlämnande nasalering hos föregående vokal), gr. *ν* (*νδ* i mid-, *δ* i uddjud före *r*; försvinnet före *s* + konsonant; *ln* > *ll*, senare *λ* med förlängning av föregående vokal), lat. *n* (försvinnet före *sl* ock slutjudande *s*; *ln*, *nl* > *ll*). T. e. sskr. *nāus*, gr. *ναῦς*, lat. *nāvis* sjepp; sskr. *nar-*, gr. *ἀνήρ*, *δρώψ* man (lok. pl. sskr. *nr'shu*, gr. *ἀνδράσι*); sskr. *a'has* trångmål, gr. *ἄγχω*, lat. *ango* jag sammansnör; gr. *κολωνός*, lat. *collis* kulle.

16. *k* = sskr. *ç* (*kt* > *sht*, *ks* > *ksh*, *sk* > *ch*), gr. *κ* (*kj* > *σσ* i mid-, *σ* i uddjud; *kw* > *ππ* i mid-, *π* i uddjud), lat. *c* (*kw* > *qu*), slav. *s*, lit. *sz*. T. e. sskr. *çatām*, gr. *ἑκατόν*, lat. *centum* hundra; sskr. *dāça*, gr. *δέκα*, lat. *decem*, slav. *deseti* tio; sskr. *ashtāu*, gr. *ὀκτώ*, lat. *octō* åtta; sskr. *áçvas*, gr. *ἔππος*, lat. *equus* häst; sskr. *prçhāmi* jag frågar, lat. *posco* jag fordrar.

17. *kh* > sskr. *ç*, gr. *χ*, lat. *h*. Inga säkra öksämpel äro att anföra.

18. *g* = sskr. *j* (*d* före *bh*; *gd*, *gdh* > resp. *d*, *dh*), gr. *γ* (*gj* > *ç*), lat. *g*, slav. *z*, lit. *ž*. T. e. sskr. *jānas*, gr. *γένος*, lat. *genus* släkte; sskr. *árjunas*, gr. *ἀργής* vit, lat. *argentum* silver; sskr. *jīrñás* kråssad, lat. *grānum*, slav. *zrīno* korn.

19. *gh* = sskr. *h* (*j*, då följande stavelse började med aspirata), gr. *χ* (*x*, då följande stavelse började med aspirata; *ghj* > *σσ* i mid-, *σ* i uddjud), lat. *h* (*g* före *l*, *r* ock äfter *n*; försvinnet före *j* ock åfta även intervokaliskt), slav. *z*, lit. *ž*. T. e. sskr. *himás*, gr. *χιών* snö, lat. *hiems*, isl. *zima* vinter; sskr. *vāhāmi*, lat. *vehō* jag för, gr. *ὄχος* vang; sskr. *léhmi*, gr. *λείχω*, lat. *lingō* jag slickar; sskr. *áha* han sade, lat. *ājō* jag säger; sskr. *plāhān-*, lat. *liēn* mjälte, gr. *σ-πλάγγνον* inälvor.

20. *j* = sskr. *y*; gr. i uddjud spiritus asper (ock ζ, s. § 25, anm. 7), försvinner i ursprunglig intervokalisk ställning (*sj*, *wj* > *ι*), *nj*, *τj* > *αιν*, *αιρ*, *nj*, *τj* > *νν*, *ρρ* (senare *ν*, *ρ* med förlängning av föregående vokal), *lj* > *αλλ*, *lj* > *λλ*, *πj* > *πτ*, *dj*, *gj*, *g_wj* > ζ, *l(h)j*, *dhj*, *k(h)j*, *ghj*, *q(h)j*, *g_whj* > σ i mid-, σ i uddjud; lat. i uddjud *j*, försvinner i ursprunglig intervokalisk ställning, äfter konsonant *i*. T. e. sskr. *yákṛt*, gr. ἡπαρ, lat. *jecur* lever; sskr. *yugám*, gr. ζυγόν, lat. *jugum* ok; gr. ἄλλος, lat. *alius* annan; sskr. *tráyas*, gr. τρεῖς (kret. τρέες), lat. *trēs* tre.

21. *q* = sskr. *k*, men *c* före indoeur. *e* ock *i*; gr. dels (äfter obekant regel) med — kannsje redan i urspråket (*q*, § 25, anm. 8) — förlorad labialisering *x*, dels med bibehållen labialisering (*x_f*, *varav*) *π*, men *τ* före *e*, *i*, ock *x* före äller äfter *u* (*qj* > *σσ* i mid-, σ i uddjud); lat. dels (äfter obekant regel) med förlorad labialisering *c*, dels med bibehållen labialisering *qu*, som i slutjud, före konsonant ock före indoeur. *ū* övergår till *c* (*que* > *co* före konsonant). T. e. sskr. *kravish* rätt tjött, gr. κρέας tjött, lat. *cruor* blod; sskr. *kas* vem, gr. πόθεν varifrån, lat. *quod* vilket; sskr. *catvāras*, gr. τέσσαρες, lat. *quatuor*; sskr. *vṛ'kas*, gr. λύκος varj; sskr. *cārāmi* jag går omkring, gr. πόλος roterande axel, τέλλειν försiggå, lat. *colere* syssla med.

22. *qh* = sskr. *kh* (*k*, då följande stavelse börjar med aspirata äller *s* + aspirata; *sqh* > *ch* före indoeur. *e*, *i*), gr. χ (*φ* ock *ϑ*, jfr nedan 24), lat. *h* (*f*, jfr nedan 24; *c* efter *s*, *gu* äfter *n*). T. e. sskr. *nakhás*, gr. ὄνηξ (jen. -χος), lat. *unguis* nagel; sskr. *chinádmī* jag söndersliter, gr. σχίζω, lat. *scindo* jag klyver; sskr. *kákhati*; gr. χαχάζει han skrattar.

23. *g_w* = sskr. *g*, men *j* före indoeur. *e* ock *i*; gr. dels med förlorad labialisering (jfr åvan 21) *γ*, dels med bibehållen labialisering (*γ_f*, *varav*) *β*, men *δ* före *e* ock *γ* före äller äfter *u* (*g_wj* > ζ); lat. dels med förlorad labialisering *g*, dels med bibehållen labialisering *gu*, som före konsonant

övergår till *g*, intervokaliskt ock uddljudande före vokal till *v*. T. e. sskr. *s-thāgāmi*, gr. *σ-τέγω*, lat. *tegō* jag täcker; sskr. *gāchāmi*, gr. *βάσχω* jag går, lat. *veniō* kårmer; sskr. *gālati* faller av, gr. *βάλλω*, *δέλλω* jag kastar; sskr. *añjīsh*, lat. *unguen salva*; sskr. *gurūsh*, gr. *βαρύς*, lat. *gravis* tung.

24. *g_wh* = sskr. *gh* (*g*, om nästa stavelse börjar med aspirata), men *h* (*j*, om nästa stavelse börjar med aspirata) före indoeur. *e* ock *i*; gr. dels med förlorad labialisering (jfr åvan 21) *χ* (*x*, om nästa st. börjar med asp.), dels med bibehållen labialisering (*χ_f*, varav) *φ* (*π*, om nästa st. börjar med asp.), men *ϑ* (*τ*, om nästa st. börjar med asp.) före *e*, ock *χ* (*x*, om nästa st. börjar med asp.) före eller åter *u* (*g_whj* > *σσ* i mid-, *σ* i uddjud); lat. dels med förlorad labialisering *h* (*g* före *l*, *r*), dels med bibehållen labialisering (*hw*, varav) *f* i uddjud, *b* midjudande före *r*, *v* intervokaliskt, *gu* åter *n*. T. e. sskr. *stighnōmi* jag håppar, gr. *στειχω* går; gr. *χαράνω* jag fattar, lat. *præ-hendo* griper; sskr. *raghūsh*, gr. *ελαχύς*, lat. *levis* lätt, ringa; sskr. *gharmās* glöd, gr. *θερμός*, lat. *formus* varm; gr. ack. *νίφα*, lat. *nix* (jen. *-vis*) snö, *ninguit* snöar; sskr. *hānmi* (perf. *jaghāna*), lat. *of-fendo*, gr. *θεινω* jag slår (aor. *επεφρον*); gr. *νεφρός*, lat. pl. *nebrundines* njure.

Kap. 2. De urgermanska judlagarna.

A. Ändring av artikulationsättet (Judskridning¹).

§ 27. Övergång från mediala aspirator till mediala spiranter.

Indoeur. *bh*, *dh*, *gh*, *g_wh* övergå i »urgermansk» tid till resp. *þ* (bilabialt *v*), *ð*, *ʒ*, *ʒ_w* (varav sedan åfta resp. *b*, *d*, *g*, *g_w*, s. § 32); se Paul, Beitr. I, 147 ff. Således:

1. *bh* > *þ*. T. e. sskr. *bhārāmi*, gr. *φέρω*, lat. *ferō*; got. *baira*, isl. *ber*, ags. *bere* jag bär; gr. *φηγός* ek, lat. *fāgus* bok:

¹ Judskridningen (t. »die landtverschiebung») är sålunda icke en enda judlag, utan sammanfattningen av ett stort antal till tiden vitt

got. *bōka* bokstav, isl. *bók*, fht. *buohha* bok; sskr. *bhrátar-*, gr. dor. *φράτωρ*, lat. *frāter*: got. *bróþar*, isl. *bróðer*, ags. *bróðor* broder; sskr. *bhédāmi*, lat. *findo* jag klyver: got. *beitan*, isl. *bita*, ags. *bítan* bita; sskr. *nábhās*, gr. *νεφέλη*, lat. *nebula* måln: fht. *nebal* dimma, isl. *Nífl-heimr* (**nīvil-*), *njót* (**nebul-*) mörker; sskr. *gárbhas* foster, gr. *δέλφαξ* gris: got. *kalbô*, fht. *kalba* honkalv, isl. *kalf* kalv; sskr. *lúbhāmi* jag längtar, lat. *lubet* lyster: got. *liuba-*, fht. *liob*, isl. *ljúfr* juv.

2. *dh* > *ð*. T. e. sskr. *á-dhāt* han sög, gr. *ἄησθαι*, lat. *fēlare*: got. *daddjan*, fsv. *dæggia*, *ðia* dia; sskr. *dádhāmi*, gr. *τίθημι* jag sätter, lat. *facere*: ags., fs. *dōn* jūra, got. *dēþs* handling; gr. *θύρα*, lat. *fores*: got. *daúr*, fs. *dor*, *duri*, ags. *duru*, isl. *dyrr* dörr; sskr. *mádhyas*, gr. *μέσσοσ*, lat. *medius*: got. *midjis*, isl. *miðr* mellerst; sskr. *rudhirás*, gr. *ἔρυθρός*, lat. *ruber*: got. *rauda-*, isl. *rauðr*, ags. *réad*; sskr. *mīdhá-* byte, gr. *μισθός*: got. *miðdô*, ags. *meord* (*mēd*), fs. *mēda* lön; sskr. *mādhu*, gr. *μέθυ*: isl. *mjóðr*, ags. *meodo* mjöd.

3. *gh* > *ǰ*. T. e. sskr. *hárish* gulaktig, gr. *χλωρός* grön-gul, lat. *helvus* grågul, fsl. *selenū* grön: isl. *gulr*, fht. *gelo*, ags. *geolo* gul; sskr. *hāsás*, gr. *χῆν*, lat. (*h*)anser, lit. *žasīs*: isl. *gós*, fht. *gans*, ags. *gós* gås; sskr. *vāhāmi*, lat. *vehō*, fsl. *vesa*, jag för, gr. *ὄχος*: isl. *vagn*, fht. *wagan* vagn, got. *ga-wigan* röra, isl. *vega* lyfta; sskr. *léhmi*, gr. *λείχω*, lat. *lingō*

sjilda judlagar (försök till relativ kronologi hos Kluge, Beitr. IX, 173 ff., P. Grundr. I, 325; Brugmann, Grundr. I, 397 f.), vilka utjöra de germanska språkens förnämsta egendomlighet, särskilt i vad som angår de indoeur. oaspirerade explosivæ. Om upptäckten av judskridningen s. Paul, P. Grundr. I, 86. Den äldre literaturen i frågan anföres hos P. Piper, Die sprache und literatur Deutschlands, I, 218 ff.; av den yngre literaturen är följande det viktigaste: Paul, Beitr. I, 147 ff.; K. Verner, K. Z. XXIII, 97 ff. (»Vernerska lagena»); Sievers, Beitr. V, 149 (»Sievers regel»); Kögel, Beitr. VII, 171 ff.; Kluge, K. Z. XXVI, 88 ff., Beitr. IX, 149 ff.; Kauffmann, Beitr. XII, 504 ff.; Bugge, Beitr. XII, 399 ff., XIII, 167 ff., 311 ff. Korta sammanfattningar av de nutida resultaten finnas hos Noreen, Nordisk familjebok IX, 1637 ff.; Brugmann, Grundr. I, 383 ff.; Kluge, P. Grundr. I, 324 ff. — I det följande årdnas judskridningslagarna, såvitt möjligt, relativt kronologiskt.

jag slickar, fsl. *lizati* : got. *bi-laigôn* slicka; sskr. *san-dēhās* sammantjittning, gr. *τεῖχος* mur, lat. *tingo* jag fårmar : got. *deigan* fårma av ler, isl. *deig*, fht. *teig* deg; sskr. *bāhūsh* arm, gr. *πῆχος* : isl. *bógr*, fht. *buog*, ags. *bōz* bog.

4. *g_wh > gw* (varav åftast 3, s. § 35, äller *w*, s. § 41, C. 5).
T. e. gr. *χανδάνω* jag fattar, lat. *præ-hendo* griper, *hedera* murgröna (»klängväkst»): got. *gitan*, isl. *geta* erhålla; lat. *hostis* främling, fiende, fsl. *gostī* : got. *gasts*, isl. *gestr*, fht. *gast* jäst; sskr. *hānmi*, gr. *θεῖνω* jag slår, lat. *of-fendo* förolämpar : fht. *gundea*, isl. *guðr* strid; sskr. *stighnōmi* jag bestiger, gr. *στέλω* skrider : got. *steigan*, isl. *stíga* stiga; gr. *λέχος*, lat. *lectus* säng, fsl. *leggā* jag lägger mig : got. *ligan*, isl. *liggja* ligga; sskr. *ni-dāghās* het tid : got. *dags*, isl. *dagr*, fht. *tag* dag.

§ 28. Övergång från tenues explosivæ till tenues spiranter.

Tenues *p*, *t*, *k*, *q* övergå — sannolikt omedelbart (s. Sievers, P. Grundr., I, 295) — till resp. *f* (bilabialt), *þ*, *h* (»tje»-jud, först i historisk tid övergånet till *h*-jud), *hw* (labialiserat »tje»-jud), om vilkas vidare utveckling i vissa ställningar s. § 31 ock 32. Endast äfter spirant — ursprunglig äller jenom här ifrågavarande judskridning uppkämmen — förblir ett indoeur. *p*, *t*, *k*, *q* oförändrat; det samma torde alltid vara förhållandet med *pp*, *tt*, *kk*, *qq* (s. § 37, 1—3). Alltså:

1. *p > f*. T. e. sskr. *pitár-*, gr. *πατήρ*, lat. *pater* : got. *fadar*, isl. *fader*, fht. *fater* fader; sskr. *pād-*, gr. *πός*, lat. *pēs* : got. *fótus*, isl. *fótr*, fht. *fuoz* fot; sskr. *páçu*, lat. *pecu* : got. *faihu*, isl. *fé* få; lat. *cipio* jag tager : got. *hafjan*, fht. *heffen*, isl. *hefja* lyfta; sskr. *nápat* avkämmling, gr. pl. *véποδες* yngel, lat. *nepōs* systemsån : fht. *nefo*, isl. *nefe* släkting; gr. *κλέπτω*, lat. *clepo* : got. *hlifa* jag själ.

Anm. 1. I förbindelsen *sp* kvarstår *p*, t. e. lat. *specio* jag ser: fht. *spehôn* späja, isl. *spá* förutse; gr. *σπαίρω* jag sprattlar, lat. *sperno* bårtstöter : fht. *spornôn*, isl. *sporna* trampa.

2. *t > þ*. T. e. sskr. *tv-ám*, gr. dor. *τύ*, lat. *tu* : got. *þu*, isl. *þú*, ags. *þú* du; sskr. *tráyas*, gr. *τρεις*, lat. *trēs* : got. *þreis*, isl. *þrír*, ags. *þrī* tre; sskr. *tanómi*, gr. *τείνω*, lat. *tendo* jag spänner : got. *þanjan*, isl. *þenja*, ags. *þenian* tänja; sskr. *bhrátar-*, gr. *φράτωρ*, lat. *frāter* : got. *brôþar*, fht. *bruoder*, ags. *brôðor* broder; sskr. *dan* (av **dant*), gr. *δοῦς* (jen. *-ντος*), lat. *dens* (jen. *-ntis*) : got. *tunþus*, isl. *tonn* (**tanþu*), ags. *tôð* tand; sskr. *vārtatē* han vrider sig, lat. *vertere* vända : got. *wairþan*, fht. *werdan*, ags. *weordan* varda.

Anm. 2. Före *k*, *q* tyckes *t* bli *s* (i st. för *þ*, som däck kannsje utjort ett mellanstadium), t. e. sskr. *a-datkas* utan tänder : ags. *tusc* tand, isl. *Rata-toskr* av indoeur. **dñtqos*; got. *and-hruskan* återfärska, fht., ags. *horse*, isl. *horskr* klok av **krtkos* (jfr gr. *καρτός* stark); isl. *roþskr* tjäck, fht. *rosc* snabb av **rotqos* (jfr lat. *rota* : fht. *rad* jul, fht. *rado*, ags. *ræde* snabb, got. *raps* lätt); se Brugmann, Grundr. I, 385. Emellertid är en annan uppfattning av dessa eksämpel möjlig, se § 41, C, 1.

Anm. 3. I förbindelserna *st*, *ft* (av indoeur. *pt*), *ht* (av indoeur. *kt*, *qt*) kvarstår *t*, t. e. *ίστημι*, lat. *stō* jag står : fht *stān*, fsv. *stā* stå; sskr. *ásti*, gr. *ἔστί*, lat. *est* : got. fht. *ist* är; lat. *captus* : fht. *haft*, isl. *haptr* fången; gr. *κλέπτης* : got. *hliþus* tjuv; sskr. *aštāu*, gr. *ὀκτώ*, lat. *octō* : got. *ahtau*, fht. *ahto*, isl. *átta* åtta; sskr. *nāktish*, gr. *νύξ* (jen. *-κτός*), lat. *nox* (jen. *-ctis*) : got. *nahts*, fht. *naht*, isl. *nótt* natt.

3. *k > h*. T. e. sskr. *çatām*, gr. *ἑκατόν*, lat. *centum* : got. *hund*, isl. *hund-rad* hundra; sskr. *çrad-dādāhāmi* jag bejrtar, gr. *καρδία*, lat. *cor* : got. *hairtó*, fht. *herza*, isl. *hjarta* jarta; sskr. *çvan-*, gr. *κύων*, lat. *canis* : got. *hunds*, ags. *hund*, isl. *hundr* hund; sskr. *dāça*, gr. *δέξα*, lat. *decem* : got. *taihun*, fht. *zehan* tio; sskr. *dēçāyāmi*, gr. *δείκνυμι* jag visar, lat. *dīco* säger : got. *teihan*, fht. *sihan* anjiva; sskr. *çvāçuras*, gr. *ἐνυφός*, lat. *socer* : got. *swaihra* svärfar.

Anm. 4. I förbindelsen *sk* (ursprunglig äller uppkämnen av *tk*, s. anm. 2) kvarstår *k*, t. e. sskr. *chāyá*, gr. *σκιά* skugga, *sjen* : got. *skeman*, isl. *skíma* sjina, fs. *scimo* skugga; sskr. *prçhāmi* jag frågar, lat. *poscō* fordrar : fht. *forscōn* fårska.

4. *q* > *hw* (varav äfta *h*, s. § 35). T. e. sskr. *kas* vem, gr. *πόθεν* varifrån, lat. *quod* vilket : got. *hwa*, isl. *hvat*, ags. *hwæt* vad; sskr. *cakrás*, gr. *κύκλος* : isl. *hvel*, ags. *hweohol* jul; sskr. *rinákti*, gr. *λείπει*, lat. *linquit* han lämnar : got. *leihwan*, fht. *lihan* utlåna; lat. *aqua* : got. *ahwa*, fht. *aha* vatten; sskr. *sácatē*, gr. *ἔπεται*, lat. *sequitur* han följer : got. *saihwan*, fht. *sehan* se.

Anm. 5. I förbindelsen *sq* (urspr. äller av *tq*, s. anm. 2) kvarstår *q* (*k*, s. § 35), t. e. gr. *ἴσο-σκόος* äfferskådare : got. *us-skaus* försiktig, fht. *scomwōn*, isl. *skoda* skåda (jfr sskr. *kavish* siare, lat. *caveō* jag aktar); isl. *roškr*, ack. m. *roškvan* av **rotqos*, s. anm. 2.

§ 29. Övergång från *tenues aspiratæ* till *tenues spiranter*.

Indoeur. *ph*, *th*, *kh*, *qh* hava alldeles samma utveckling som motsvarande *oaspirerade* *tenues* (s. § 28), se Kluge, K. Z. XXVI, 88 ff. (jfr § 25, anm. 1). Alltså:

1. *ph* > *f*. T. e. sskr. *phénas*, lat. *s-pūma* : fht. *feim*, ags. *fām* skum; sskr. *çaphá-* : fht. *huof*, isl. *hófr* hov (häst-); sskr. *phála-* fallfärdig frukt, gr. *σ-φαλλω* jag faller, lat. *fallo* undgår : got., fht. *fallan*, isl. *falla* falla; gr. *φράζω* jag underrättar, lit. *prantiù* lär mig : got. *frapjan* förstå, *frôps*, isl. *fródr* kunnig, got. *fratwjan* jöra klok.

Anm. 1. Äfter *s* kvarstår *ph* såsom *p* (jfr § 28, anm. 1), t. e. sskr. *sphōt-* : fht. *spaltan* klyva.

2. *th* > *p*. T. e. sskr. *práthas* bredd, *pr̥thúsh* bred, *pr̥thví* jord, gr. *πλάθωνον* kakbräde : mengl. *flade* platta, fht. *flado* (**flap-*) kaka, *feld* mark, fsv. *fiell-* (**felp-*; nom. *fielder*) ensjild mark; sskr. *mēthísh* : isl. *meidr* bearbetat trä; sskr. *jaṭhára-* moderliv : got. *in-kilpō* hafvande, ags. *cild* (**kildiz*, jfr § 31, 2) barn; gr. *ἐλεύθερος* fri : ags. *lýðre* (**liupri-*) dålig, mht. *liederlich* lättfärdig; gr. *ἀ-σκηθής* utan skada : got. *skapjan*, fht. *scadōn*, isl. *skedja* skada; gr. *τρέχω* (**threqhō*, fut.

ῥρέξιμαι) jag löper : got. *þragjan* löpa, isl. *þréll* (**þrähwil-*), fht. *drigil* träl, »löpare», »springpåkje».

Anm. 2. Stundom står *t* i st. för väntat *p* ock detta icke blått äfter *s*, *f*, *h* (se § 28, anm. 3), t. e. 2 sg. perf. sskr. *véttha*, gr. *οἶσα*, lat. *vidisti* : got. *waist*, isl. *veist* (*veist*) du vet (ock på samma sätt got. *gaft* du gav, *slóht* slog, från vilka ställningar *-t* kann vara överfört till färmer ss. *bart* du bar i st. för **barþ*); utan även — av ännu oklar anledning — i andra fall (jfr Bezenberger, Gött. gel. Anz. 1883, s. 394 ff.), t. e. sskr. *prthúsh* bred (jfr åvan 2) : isl. *flatr* flat; gr. *πλίυθος* tegelsten : ags. *flint*, sv. *flinta* (jfr däck Kauffmann, Beitr. XII, 518; nedan § 39, 3); sskr. *granthish* knut : fht. *krans* (**krant-*) krans; 2 dual. pres. sskr. *bhárathas* : got. *bairats* bären (jfr däck Brugmann, Grundr. I, 407 not).

3. *kh* > *h*. T. e. gr. *ἄχνη* : got. *ahana*, isl. *agn* (s. § 31, 3) angnar; lat. *habeo* (**khabh-*) : got. *haban*, isl. *hafa*, fht. *habén* hava; lat. *hāmus* hake : fht. *hamo* metkrok.

Anm. 3. Äfter *s* kvarstår *kh* såsom *k* (jfr § 28, anm. 4) t. e. sskr. *chinādmi* jag avsjär, gr. *σχίζω*, lat. *scindo* klyver : got. *skaidan* sjilja, fht. *scintan* flå.

4. *qh* > *hw* (varav åfta *h*, s. § 35). T. e. sskr. *khōdas* lam : got. *halts*, isl. *haltr* halt; sskr. *khañj-*, gr. *σ-χάζω* (**s-qhñgjō*) : fht. *hinchan* halta; gr. *τρέχω* : isl. *þréll* (s. åvan 2).

§ 30. Övergång från mediæ explosivæ till tenues explosivæ.

Indoeur. *b*, *d*, *g*, *g_w* övergå till resp. *p*, *t*, *k*, *kw* (varav åfta *k*, s. § 35). Alltså :

1. *b* > *p*. T. e. lat. *lābi* glida, fsl. *slabū* : lt. *slap* slapp, got. *slēpan* såva; lat. *labium*, *labrum* : fs. *lepur*, mlt. *lippe*, fsv. *læpi* läpp; gr. *χύβος* höfthåla, *χύντω* buga, lat. *cubāre* ligga, *in-cumbere* buga : got. *hups*, ags. *hype* höft; lat. *verberāre* slå : got. *waírpan*, isl. *verpa* kasta; lat. *vibrāre* svinga : holl. *wippen* vippa, mht. *wifon* (**wīp-*) vinda, got. *waips* krans, fht. *wipfil* trädttapp, *wimpal* slöja, ags. *wimpel* vimpel; gr. *τύρπη*, lat. *turba* (ock *tribus*?) skara : isl. *þyrpask* skäckta sig,

þorp gård, got. *þaurp* åker; lat. *lubricus* : ags. *slipor* (mht. *slupfer*, jfr § 15 slutet, nr 3) hal, got. *sliupan* slinta, fht. *slifan* (**slīp-*) glida; sskr. *sabar* näktar : ags. *sæp*, fht. *saf* (**sap-*) saft; fsl. *dobrū* : holl. *dapper*, fht. *tapfar* tapper.

2. *d* > *t*. T. e. sskr. *dāmas*, gr. *δομος*, lat. *domus* hus, gr. *δέμω* : got. *timbrjan* bygga, ags. *timber*, isl. *timbr* virke, fs. *timbar* boningsrum; sskr. *drú-* ved, gr. *δρῦς* : got. *triu*, isl. *tré* träd, trä; sskr. *dākshinas*, gr. *δεξιός*, lat. *dexter* höger : got. *tahswō*, fht. *zeswa* (**tehswō*) höger hand; sskr. *ādmi*, lat. *edo* jag äter, gr. *ἔδομαι* skall äta : got. *itan*, isl. *eta* äta; sskr. *pād-*, gr. *πούς* (jen. *ποδός*), lat. *pēs* (jen. *pedis*) : got. *fōtus*, isl. *fótr*, ags. *fōt* fot; sskr. *sādas*, gr. *ἔδος*, lat. *sēdes* säte : got. *sitan*, isl. *siṭja* sitta, *sēte* säte.

3. *g* > *k*. T. e. sskr. *jānāmi*, gr. *γινώσκω*, lat. (*g*)*nōscō* jag lär tjänna, fsl. *znati* : got. *kunnan*, ags. *cunnan*, *cnāwan*, fht. *chunnān*, isl. *kunna* kunna; sskr. *jāmbhas*, gr. *γόμφος*, fsl. *ḡabū* tand : fht. *chamb*, ags. *comb*, isl. *kambr* kam; sskr. *jōsha-* behag, gr. *γεῖω* jag låter smaka, lat. *gustus* smak : got. *kiusan*, ags. *céosan*, isl. *kjósa* välja, *tjusá*, »behaga»; sskr. *jānas*, gr. *γένος*, lat. *genus* : got. *kuni*, isl. *kyn* släkte; sskr. *mṛjāti* han avtårkar, gr. *ἀμέλω*, lat. *mulgeo* jag mjölkar : isl. *molka*, fht. *melchan* mjölka, got. *miluks* mjölk; sskr. *ájras* slätt, gr. *ἀγρός*, lat. *ager* : got. *akrs*, isl. *akr*, fht. *ackar* åker; sskr. *rājishṭhas* rakast, lat. *regō* jag styr, *rēctus* rak, gr. *ὀρέγειν* : got. *rakjan*, fht. *recchen* räcka, got. *raihts*, fht. *reht* rät.

4. *g* > *k(w)*. T. e. sskr. *jīvās*, lat. *vīvus* levande, gr. *βίος* liv, *ἰ-γής* sund, »väl-lefvande» : got. *qius*, isl. *kvíkr*, fht. *quec*, ags. *cwicu* levande; sskr. *gáchāmi*, gr. *βάσχω*, *βαίνω* jag går, lat. *venīre* : got. *qiman*, fht. *queman*, isl. *koma* kamma; sskr. *gnā* gudinná, gr. *γυνή*, bæot. *βανά* : got. *qinō*, *qēns*, isl. *kona*, *kvön*, fht. *quena* kvinna; gr. *ἀδῆν*, lat. *inguen* : isl. *þekkr* svulst, *þekkvenn* sammanträngd; sskr. *rājas*, gr. *ἔρεβος* : got.

riqis, isl. *rækkr* mörker; gr. *ῥαίβος* : got. *wraiqs* krokig; sskr. *gárgaras*, lat. *gurges* strömvirvel, gr. *γέργερος*, lat. *gurgulio* : fht. *querchala*, isl. *kverk* strupe.

§ 31. Övergång från tenues spiranter till mediala spiranter.

Urg. *f*, *p*, *h*, *hw* (vare sig uppkämma av indoeur. *p*, *t*, *k*, *q* eller *ph*, *th*, *kh*, *qh*, s. § 28 ock § 29) ock *s* övergå — utom i förbindelserna *fs*, *ft*, *hs*, *ht*, *sk*, *sp*, *ss*, *st* — till resp. *ḫ*, *ḍ*, *ʒ*, *ʒw* (varav åftast *ʒ*, s. § 35, eller *w*, s. § 41, C, 1), när näst föregående sonant enligt den indoeur. betoningen icke bar huvudaksänten (»Vernerska lagen»). Senare övergå *ḫ*, *ḍ*, *ʒ* i vissa ställningar till resp. *b*, *d*, *g* (s. § 32). Se bl. a. K. Verner, K. Z. XXIII, 97 ff., Paul, Beitr. VI, 538 ff., VII, 147; Noreen, Beitr. VII, 431 ff.; Kluge, K. Z. XXVI, 92 ff.

1. *f* > *ḫ*. T. e. indoeur. **sep(t)m'*, sskr. ved. *saptá*, gr. *ἐπτά*, got., fht. *sibun* sju; sskr. *ápa*, gr. *ἄπο*, got. *af* : gr. *ἀπό*, fht. *aba* av; sskr. *áparas* den senare, got. *afar* åter, fht. *afar* åter : sskr. *aparám* framdeles, fht. *abar* åter, men, fs. *aḅaro* återkämmande; sskr. *úpa*, gr. *ὑπο*, got. *uf* under, gr. *ὑπερ*, got. *ufar* : sskr. *upári*, gr. *ὑπέρ*, fht. *ob*, *ubir* över; fht. *hof* (furstlig) gård : mht. *hübesch* präktig. Vid växlande aksänt inom ett paradigm uppstå dubbelfärmer, som åfta bådadera jenom utjämning jenomföras i hela paradigmets, t. e. fht. *durfan* behöva, got. pres. *þarf* : pl. *þaúrbum* (jfr sskr. *véda* vet : pl. *vidmás*), *ga-þarban*, fht. *darbén* avhålla sig från (jfr sskr. *védáyāmi* jag låter veta); got. *hafjan*, fht. *heffan* (lat. *capio*) lyfta : part. pret. fht. *gi-heban* (jfr sskr. part. pret. på *-nás*); fht. *(h)werfan* : *(h)werban* vara besjäftig, got. *hwaírban* vandra; fht. *avalón* anstränga sig : *frabali* (**fra-aḅali*) ock, med anslutning till simplex, *fravali* djärv, fräck; fht. *ruova* : *ruoba*, ags. *rōf*, isl. *(staf-)rōf* tal; fht. *súviri* : *súbiri* ren; *fesa* : *gabissa* (*gavissa*) angnar; *grávio* : *grábio* greve; *hevig* : *hebig* tung; *diuwa* : *diuba* stöld; *túvar* : *túbar*

dåraktig; *eivar* : *eibar* bitter; *ana-valz*, ags. *an-filt* : mnederl. *ane-belt*, d. *am-bolt* städ; fsv. *fapir* fader : sv. *gubbe* (*gud-badir*), dial. i betydelsen »guffar».

Anm. 1. Även det *f*, som (enligt § 34, 1) inträtt i stället för *hw*, deltar i denna övergång, t. e. sskr. *vřkas*, gr. *λίχος*, got. *wulfs*, fht. *wolf* ulv : *wülpe* (**wulbjo*) varjinnä; lat. *jecur* (**ljeqr*) : fht. *lebara*, *libera* (**libró*), ags. *lifer* (kent. *libr*) lever; lit. *dwýlika*, fs. *twelif*, fht. *zwelif* : got. *twalib-ē*, -*im* tålv; lit. *vėnólika*, fht. *einlif* : fs. *ēlleban*, got. *ainlib-im* älva; gr. *χάχρως* (**qhaqhrus*) råstat korn, lat. *avēna* (**qhaqhes-nā*), fs. *havoro* : *haboro*, fht. *habaro* havre. Flere eks. s. § 34, 1.

Anm. 2. Stundom tyckes samma övergång hava inträtt i ordens uddjud, s. Bugge, Beitr. XII, 399 ff., XIII, 167 ff., 311 ff.; Kluge, P. Grundr. I, 328. Emellertid torde man kunna (i motsats mot Bugge) förklara de flästa hithörande eksämplern delvis så, att *ð* uppstått, då ordet ingått som sednare led i en sammansättning (som icke haft huvudaksänten å den näst före *f* > *ð* stående sonanten) åller en redupliserad färm, ock att det kāmmit i uddjud först därijenom, att kompositjonsfärmen uppträtt som simplex (jfr den motsatta utvecklingen i det åvan under 1 anförda fht. *gavissa*, jämte *gabissa*, jenom anslutning till simplex *fesa*), åller utjämning inträtt mellan redupl. ock oredupl. färmer (§ 50, anm. 5, h); dels så, att ordet i sätssammanhanget åfta nära anslutit sig till ett föregående ord, som icke ågde hufvudaksänten på ultima, en förklaring, som särsjilt är antaglig i fråga om sådana ord som particklar, pronomina o. d. »procliticæ» ock »encliticæ». I några fall torde ock en redan indoeur. väksling mellan uddjudande *p* (varav *f*) ock *bh* (varav *ð*) föreligga (jfr § 43, 1). Åntligen kann någon gång *ð* bero på, att före detsamma ursprungligen funnits en uddjudande obetonad vokal, som i urgerm. tid åfter Vernerska lagens jenomförande försvunnit (s. § 10, 1). Såsom jämförelsevis säkra hithörande fall torde kunna anföras: lat. *pangere* fästa, *compāgo*, -*ēs* hopjyttring, gr. *πάγος* kulle, *πηγμα* ställning, fht. *fāhan* få fast, *fuogen* foga : isl. *bakke* (**za-bankan-*), da. *banke* fast mark, backe, fht. *banch*, ags. *benc*, isl. *bekkr* (**za-banki-*) bänk; sskr. *pathyā* bana, *pānthās*, lat. *pons*, gr. *πάτος* väg, ags. *fēða*, fht. *fendō* fotjångare, *funden* ila : mht.

büine (**bundjō*, s. § 41, B, 2) tilja, *bane bana*; gr. *πηγή* tjällsprång : isl. *bekkr* (**bakj-*), fs. *beki*, fht. *bah* bäck (jfr däck § 49, B, 2); ags. *faðu*, ffr. *fethe* : fht. *basa* (**baður-swesō*, jfr sv. *gubbe* av **gud-bader*) fa(ders-sy)ster; fht. *fahs* hår, isl. *fax* man, *faxaðr* med man, ags. *feaxed* : fht. *ge-bahsōt* med sjönt hår; sskr. *piyúshas*, gr. *πύος* : fht. *biost*, ags. *béost* råmjölk; fht. *flah*, mht. *vlach* : *blach* flack; lat. *paviō*, gr. *παίω* jag slår : ags. *béatan*, fht. *bōzan* slå, isl. *-bautenn* -slagen; gr. *πίμπρημι, πρήθω* jag bränner, fsv. *fræsa* fräsa, mned. *vradem* ånga, mht. *vredemen* dunsta : fht. *brātan* steka, mht. *brüejēn* bränna, *brādem* ånga m. m. (§ 12, 8); sskr. *úpa*, gr. *ὑπό* m. m. (s. 80), lat. *po-situs* satt, fsl. *po* till : germ. *ba-* i got. *ba-rusnjan* (-**rudsnjan*, jfr *ga-riuds* ärbar) vörda, *b-alujan* (jfr gr. *ἀπόλλυμι* jag fördärvar) plåga, fht. *b-ouhhan*, ags. *b-éacen* (jfr got. *augjan* visa) tecken; gr. *ἐπί*, sskr. *pi-* på, gr. *πι-έζω* jag påtrycker, got. *if-tuma* när-maste : got. *bi*, fht. *bī*, ags. *bī*, *be-* vid (hör däck möjligen till sskr. *abhi*, gr. *ἀμφί* omkring, *φί-λος* »biträdande», vännskaplig); sskr. *ápākas* bakom liggande, avsides, fsl. *paky* återijänn : isl. *bak*, ags. *bæc*, fht. *bah* baksida; lat. *porcus*, gr. *πόρκος*, fht. *farah*, ags. *fearh* svin : fht. *barah*, *barug*, ags. *bearh*, *bearz*, isl. *borgr* snöpt galt.

2. *p* > *ð*, t. e. sskr. *pitár-*, gr. *πατήρ* : got. *fadar*, ags. *fæder*, fht. *fatar* fader; sskr. *tr̥t̥iyas*, lat. *tertius* : got. *þridja*, ags. *pridda*, fht. *dritto* tredje; sskr. *kētúsh* sjen, glans : got. *haidus*, ags. *hād*, fht. *heit* anseende, rang, stånd, släkt, sätt; sskr. *pr̥thivī* : isl. *fold*, ags. *folde* jord; sskr. *bháratē*, gr. *φέρου* : got. *bairada* bäres; sskr. *damitás*, lat. *domitus* : got. *tamids* tämj; got. *fra-wairþan* gå under : *frawardjan* fördärva; got. *fraþjan* förstå : *frōdei* insikt; got. *alþeis* gammal, isl. *ellre* (**alþirē*) äldre : got. pl. *aldeis*, isl. *alder* jeneratsjoner, åldrar. Vid aksäntväxling inom ett paradigm äller mellan besläktade ord uppstå dubbelfärmer, t. e. ags. *snīdan* (fht. *snīdan*), pret. *snād* (*sneid*) : pl. *snidon* (*snitum*), part. *sniden* (*gi-snitān*) sjära; likaså ags. *līdan* gå, *scriðan* skrida, fht. *līdan*, *mīdan* undvika; ags. *séodan* (fht. *siodan*), *séad* (*sōd*) : *sudon* (*sutum*), *soden* (*gi-sotan*) koka; ags. *weordan* (fht. *wer-*

dan), *weard* (*ward*): *wurdon* (*wurtum*), *worden* (*gi-wortan*) bliva; ags. *cwēdan* (fht. *quedan*), *cwæð* (*quæð*): *cwædon* (*quatum*), *cweden* (*gi-quetan*) säga; likaså fht. *redan* sålla, *stredan* sjuda; isl. *fell* (vanligen *felt* för **feld* äfter pl.): pl. *feldom* fällade (jfr inf. *falda*, analagiskt för **falla*, got. *falpan*); got. *ainfalpa-*, fsv. *enfalder* (av *-*fallr*): isl. *einfaldr* enkel; got. *andwairpis* framför: fht. *in-wertes* invärtes; got. dat. sg. *gup-a*: nom. pl. *gud-a* gud; got. *naupi-*: ags. *néad*, fht. *nôt* nöd, got. *naudi-bandi* fjätter; got. *blôpa-*: ags. *blôd*, fht. *bluôt* blod; got. *daupa-*, fht. *-tôd*: *tôt*, ags. *déad* död (adj.); fht. *hurð*: got. *haurds* dörr; fht. *âdara*, fs. *âthra*: ags. *êdre* ädra; ags. *cordor*: fht. *cortar* boskapsjord; ags. *Hlod-here*, fht. *Hlud-olf*: *hlût*, ags. *hlûd* högjudd; ags. *Heado-lâf*, fht. *Hadu-brant*, urnord. (Istaby) *Hapu-wula, fR*: (Strand) *Hadu-laikaR*, ags. *Nîðhad*; fht. *chnodo*: *chnoto* knut; got. *gabaurpi-*: fs. *giburd*, fht. *giburt* födelse; got. *magapi-*: ags. *mæzden*, fht. *magatîn* jungfru; got. *balpa-*, isl. *ballr* bård: ags. *bealdor* furste, isl. *Baldr*; ags. *stuðu*: *studu* pelare; fht. *zîd*: *zît* tid; ags. *fremðe*: *fremde* främmande; ags. *fyðer-fête* (jfr sskr. *câtush-pad*) fyrfota: got. *fidwôr* (sskr. *catváras*); ags. *fadu* faster: *fæder* (gr. *πατήρ*) fader; ags. *lêð* jordegendom (isl. *lád*): got. *un-lêds* fattig; sufiks got. *-ipô*, fht. *-ida-* (sskr. *-âtâ*, gr. *-έρη*): got. *-idô*, fht. (sälls.) *-ita-* (gr. *-ετή*), t. e. got. *mêriþa* rykte: *aupida* ödemark; sufiks got. *-ôþu-* (lat. *-âtu-*): *-ôðu-*, t. e. *gaunôþus* sårj: *wratôdus* resa; m. m.

Anm. 3. Någon gång tyckes övergången *p* > *ð* hava inträtt i uddjud, s. Bugge, anf. st. Förklaringen är väl densamma som i fråga om *f* > *þ* i uddjud, s. åvan, anm. 2. Bland de fåtaliga eksämplen må anföras: isl. *þekja*, fht. *decchan*, ags. *þeccēan* täcka: ffr., mlt. *dók*, fht. *tuoh* duk, *tahha* matta; fir. prefiks *tu-*: got. *du* till.

3. *h* > *ʒ*, t. e. sskr. *çvāçuras*, got. *swaihra*, fht. *swehur*, ags. *swēor* svärfar: sskr. *çvaçrú-*, gr. *ἐνωά*, fht. *swigar*, ags. *sweger* svärmor; sskr. *vṛkí-*: isl. *ylgr* varjinna; sskr. *nakhára-*,

lat. *ungula* : isl. *nagl*, fht. *nagal* nagel; sskr. *vēcas*, gr. *οἶχος* hus, lat. *vīcus*, got. *weihs* by : sskr. *vēcās* granne, tjänare, isl. *þor-*, *Rann-veig*; gr. *κάρπος* råstat korn : fgotn. *hagri* havre; got. *brahw* blinkning, mht. *brehen* glänsa : isl. *bragð* blink, *bregða* hastigt svinga, *braga* blåssa; flat. *insece* berättta, gr. *ἔρπειτε* (**ēv-sepe*) säg, lit. *sakýti* : fht. *sagēn*, ags. *seczian*, isl. *segja* säga; isl. *ljá* (**liha*), got. *leihwan* lämna : isl. *leigja* leja. Vid aksäntväxling inom ett paradigm uppstå dubbelfärmer, t. e. got. *aih*, isl. *á* (**aih*) : pl. resp. *aigum*, *eigom* äga; fht. *zihan* (ags. *téon*) förevita, isl. *tjá* (**tīha*) visa, pret. fht. *zēh* (ags. *tāh*) : pl. *zigum* (*tizon*), part. *gi-zigan* (*tizen*), isl. *tigenn* utmärkt (jfr fht. *zeigōn* visa); likaså fht. *dīhan* trivas, *rihan* upprada, ags. *þéon*, *wréon* betäcka; fht. *ziohan* (ags. *téon*) draga, pret. *zōh* (*téah*) : pl. *zugum* (*tuzon*), part. *gi-zogan* (*tozen*), isl. *togenn*; likaså ags. *fléon* (isl. *flýja*) fly; fht. *swelhan*, *swalh* : *swulgum*, *gi-swolgan* svälja; got. *filhan* (isl. *fela*, ags. *féolan*), pret. *falh* (*fal*, *fealh*) : pl. ags. *fulzon*, part. isl. *folgenn*, got. *fulgins* (jänte analågiskt *fāl hans*); ags. *ze-féon* glädjas, *feah* (jfr got. *fahēps* glädje) : *fâzon*, isl. *fegenn* glad, got. *fagin-ôn* (isl. *fagna*) glädjas; fs. *sehan* (fsv. *sea*), *sah* (*sa*) : pl. *sâgon* (*saghom*); fht. *slahan* (ags. *sléan*, isl. *slá*) slå : pret. pl. *sluogum* (*slôzon*, *slôgom*), part. *gi-slagan* (*slezen*, *slegenn*): likaså fht. *dwahan* tvätta, *lahan* tadla, ags. *þwéan*, *léan*, *fléan* flå, *hliehhan* le, isl. *þwá*, *flá*, *hléja*; got. *þahan* : isl. *þegja* (lat. *tacēre*) tiga; got. *wrôhjan* : isl. *rógja* besjylla; got. *weihjan* : isl. *vígja* viga; got. *weihan*, fht. *wīhan* tjämpa (lat. *vincere segra*) : isl. *vega*, fno. *viga*, got. (urspr. part.) *wigans* strid, fht. *wigant* tjämpe (jfr isl. *víg* strid, *veig* styrka); got. *ga-plaihan* smeka, fht. *fléhan* smickra (jfr isl. *flár*, ags. *flāh* falsk) : mht. *vlégen* inställsamt bedja; got. *hauhs*, fht. *hōh*, ags. *héah* : fgotn. *haugr* hög (adj.); got. *aúhns* : isl. *ogn*, fsv. *ugn* (gr. *ἵπνός*) ungn; fht. *sahar*, isl. *tár*, ags. *téar* (gr. *δάκρυ*) : got. *tagr* tår; got. *ahana* (gr.

ἄχρη) : isl. *ogn* angn(ar); got. *ganôhs* : isl. *gnógr*, fht. *ginuog* tillräcklig; fht. *scelah*, ags. *sceolh* : isl. *skjalgr* sjev, sjelande; fht. *elaho*, ags. *eolh* : isl. *elgr* (lat. *alces*) älj; fht. *barah*, ags. *bearh* : fht. *barug*, ags. *bearz*, isl. *borgr* snöpt galt (lat. *porcus*, s. anm. 2 åvan); fht. *pfluoh* : *pfluog* plog; isl. *þréll* (jfr § 29, 2) : fht. *drigil* tjänare; mht. *lohe* : isl. *loge* låga (jfr lat. *lux jus*); no. *ljon*, da. *lyn* (**liuhni-*, jfr got. *laúhmuni*) : fsv. *liugn-*, *lygn-elder* blikst; sskr. *dāça*, gr. *δέξα*, got. *tathun*, fht. *zehan* tio : gr. *δέξας*, got. *tigus*, fsv. *tiugher*, isl. *tigr*; fht. *zwein-zug* tiotal, tjåg; fht. *hehara* nötskrika, isl. *hére* : *hegre* häger, ags. *hizora* nötskrika; isl. *lér* lår : *leggr* (**lazja-*) ben; sufiks got. *-aha-* : *-aga-* (lat. *-aco-*, gr. *-αρό-*) ock *-iha-* : *-iga-* (lat. *-ico-*, gr. *-ικό-*), t. e. *stainahs* stenig : *módays* vred, *þarihs* ovalkad : *gabigs* rik. — Det av *hw* uppkåmna *z**w* blir *w*, se § 41, C, 5.

Anm. 4. Stundom tycks övergången *h > z* hava inträtt i uddjud, s. Bugge, anf. st. I fråga om förklaringen härpå jfr anm. 2 ock 3 åvan. Eksåmpel äro bl. a.: fsl. *konī* början, *po-čina*, jag börjar : got. *du-ginnan*, ags. *on-zinnan*, fs. *bi-ginnan* bejynna; gr. *κović* (pl. *-ίδες*), ags. *hmitu*, fht. *niz* : fsv. *gnit* gnet; gr. *κό-κxῶξ* (jenit. *-ύγος*); sskr. *kō-ki-lās*, lat. *cu-cū-lus* : isl. *gaukr*, fht. *gouh*, ags. *zéac* jök; gr. *κομπηρός* skrytsäm; isl. *gambra* skryta; gr. *κεμάς* (jenit. *-άδος*) antilop, ags., isl. *hind* (**hem-di-*) hind : fht. *gamiza* stenjet; gr. *κλάω* avbryta, *κλάδος* kvist, lat. *clādes* skada : isl., fsv. *glata* fördärva; fht. *hulīwa*, isl. *hylr* : mht. *gülle*, sv. *göl* jöl; ags. *hnæzan* : isl. *gneggja* gnägga; lit. *kuilys* tamt vildsvin : mht. *gūl* vildsvin, hingst, sv. dial. *gul(a)* hästkrake; lat. prefiks *co(m-)*, fir. *co(m-)* : got. *ga-*, fht. *gi-*, isl. *ga-*, *g-*, t. e. lat. *com-mūnis* : got. *ga-mains* jemensam, lat. *con-venire* : got. *ga-qiman* sammankåmma, passa; sskr. *karómi* : isl. *gørva* jöra (Noreen, Bezz. B. XIII, 46 f.) m. m.

4. *s > z* (varav i alla germ. språk, utom gotiskan, *r* i midjud, *r* äller bårtfall i slutjud). T. e. sskr. *snushā*, gr. *vvós*, lat. *nurus* : fht. *snura*, ags. *snoru*, isl. *snør* svärdåtter; sskr. *maśám* : got. *mimza*-tjött; sskr. *áyas*, lat. *æs* : got. *aiza-*,

isl. *eir*, ags. *ár*, fht. *ér* brångs; sskr. *rájas*, gr. *ῥαβος* : got. *ri-giza-*, isl. *røkkr* mörker; sskr. *vṛkas*, gr. *λύκος* : isl. *ulfr*, fht. *wolf* ulv; sskr. *bhārasī*, gr. *φῆρεϊς* : isl. *berr* du bär; lat. *is* den : got. *iz-ei* den som, isl. *er* som; got. *lais* vet : fs. *lêrian*, fht. *lêren* lära, »låta veta»; fht. *tusig*, ags. *dysiz* dåraktig : mht. *tôr(e)* dåre; got. *batists*, isl. *bættr* bäst : got. *batiza*, isl. *batre*, *betre* bättre; isl. *ysja* eld : *eim-yrja*, fht. *eim-yrja* eld-mörja; fht. *sahs*, isl. *sax* svärd : fht. *mezzi-ra(h)s* (jämte *-sahs*, ags. *mete-seax* i analågi med simplex). Vid aksäntväxling inom ett paradigm uppstå dubbelfärmer, t. e. got. *slêpan* såva : pret. *sai-zlêp*; isl. *sá* så : pret. *sera* (**sezō-*); got. *ga-dars* jag vågar (ags. 2 sg. *dearst*) : pl. ags. *durron* (got. analågiskt *-daúrsum*); fht. *risan* falla, pret. *reis* : pl. *rirum*, part. *gi-riran*; isl. *frjósa* (fht. *friosan*, ags. *fréosan*) frysa, *fraus* (*frôs*, *fréas*) : *frerom* (*frurum*, *fruron*), *frerenn* (*gi-froran*, *froren*); likaså isl. *kjósa* välja, fht. *kiosan*, *firlíosan* förlora, ags. *céosan*, *forléosan*, *dréosan* falla, *hréosan* falla; fht. *lesan* läsa, *las* : *lârum*, *gi-leran*; likaså *wesan* (ags. *wesan*, isl. *vesa*, *vera*) vara, (*gi*)*nesan* räddas; isl. *pysja* : *þyrja* rusa fram; got. *ga-þairsan* : isl. *þerra* avtårka; got. *þaúrsus* : fht. *durri*, isl. *þurr* tårr (jfr no. *tusna*, **pursnōn* : isl. *þorna*, **þurnōn* förtårka); isl. *visna*, fht. *wesanēn* : dalmål *winna* vissna, ags. *weornian* fördärvas; fht. *haso* : ssk. *ḥaḥá-*, ags. *hara*, isl. *here* hare; got. *kasa* : isl. *ker* kar; fht. *glas*, ags. *glæs* : isl. *gler* glas (ags. *zlæren* av glas); got. *rausa-* : isl. *røyrr*, fht. *rôr* rör; got. *ausô*, fht. *ôra*, ags. *éare*, isl. *eyra* öra (jfr mlt. *ose*, t. *öse* : fht. *ôri*, t. *ôhr* grytöra); got. *basi*, holl. *bes* : fht. *beri*, isl. *ber* bär; isl. *áss* (**ansa-*) : got. *anza-* ås; fsv. pl. *rösar* : isl. *hrórar* jumske; fht. *fersana*, fs. *fersan*, ags. *fyrsn* (sskr. *pārshnīsh*) : got. *fairzna* hæl; mht. *verse* kviga : fht. *farro*, isl. *farre* tjur; got. *asans* : fht. *aran* sjörd, isl. *onn* (**azn-*), fsv. *an(n)* åkerbruksarbete (jfr fht. *csni*, ags. *esne* : urnord. & Bystenene enligt Bugge, dat. sg. *aRinari* arbetskarl); gr. (lånord från germ. spr.) *γαῖσος* spjut, got. (-lat.) *Hario-gaisus*

(jfr isl. *geisl*, fht. *geisala* jissel, vandal. *Gôda-gisl*, *Hôha-geis*) : fht., fa. *gêr*, isl. *geirr* spjut, *Her-geirr*; isl. *hjarse* jäsä, holl. *hersen* : isl. *hjarne* (**herzn-*, sskr. *çirshân-* huvud), fht. *hirni* (**herzni-*) järna; got. *waîrsiza*, ags. *wiersa* värre, isl. *versna* förvärras : isl. *verre* (**verR-Re*) värre, ags. *wierresta* värst; ffr. *lêssa*, ags. *lâssa* mindre : resp. *lêrest*, *lêresta* (vanl. anal. *lâsesta*, *lâsta*) minst; holl. *ijser*, fht. *isan*, got. *eisarn*, isl. *isarn* : ags. *îren*, isl. *jarn* (synk. av **jaran*, s. Noreen, Arkiv IV, 110 not) järn; got. *unsis*, isl. *oss* oss : pl. *órer* (**unzarai-*) våra; ags. *ræsn* : got. *razn*, isl. *rann*, ags. *ærn* (**rænn*) hus; mht. *bars*, ags. *bears* : fsv. *agh-borre* abborre; fht. *mos*, *mios*, ags. *méos*, isl. *mose* måsse : isl. *mýrr* myr (jfr ags. *mýra*, holl. *mier*, krimgot. *miera* myra, »måss-djur»); sufiks *-is*, *-as*, *-us*, *-s* : *-iz*, *-az*, *-uz*, t. e. fht. *lefs* : *leffur*, fs. *lepor* läpp; holl. *els* : ags. *alor*, fht. *elira* al; pl. isl. *háns(n)* : fht. *huonir* höns; got. *ahs*, isl. *ax* : fht. *ehir*, ags. *éar* aks; isl. *sax*, fht. *sahs* : *sahar* svärd; fht., fs. *felis* : isl. *fjall* (**felaz-*) fjäll; isl. *heils-a* hälsa : *heill* (**hailiz-*) lycka; fht. *nihhus* : ags. *nicor* krokodil, isl. *nykr* näck; fht. *acchus*, ags. *æx*, isl. *øx*, *ex*, *ox*, *ax* : got. *aqizi* yksa.

Anm. 5. Stundom tyckes öfvergången *s > z* hava inträtt i uddjud, s. Bugge, Beitr. XIII, 329 ff. I fråga om förklaringen s. anm. 2 åvan (jfr anm. 3 ock 4). Eksämpel härpå torde vara: ags., isl. *sót* : mlt. *rôt*, fht. *ruoz* sot; fht. *swehhan*, ags. *sweccan* lukta : fht. *riohhan* lukta, dåfta, ags. *réocan*, isl. *rjúka* ryka (om rotfärmerna *swek* : *zeuk*, båda av *sewek*, jfr § 23, nr 24—7); sskr. *syúman-*, isl. *síma* band : fht. *riumo*, fs. *riomo*, ags. *réoma*, isl. *reim* rem (om rotfärmerna *sjeu*, *zjeu* : *seiw*, *zeiw* av *sejew* s. § 23, anm. 1); sskr. *su-shi-rás* (indoeur. **su-sə-l₂ós*) ihålig, rör, flöjt, gr. *αὐλός* (indoeur. *saw-s-l₂ós*) flöjt, kanal : got. *rausa-*, fht. *rôr*, isl. *røyrr*, mht. *rærl* rör, mht. *rære* kanal; fsl. *sukno* ylletyg, pol. *suknia* råck : fht. *rocch*, ags. *rocc* råck.

§ 32. Övergång från mediala spiranter till mediae explosivæ.

Spiranterna *b*, *ð*, *ɣ* — vare sig de uppkämmit (§ 27) av *bh*, *dh*, *gh*, *g_wh* äller (§ 31) av *f*, *p*, *h* — ha i alla germ. språk redan i förhistorisk tid övergått till resp. *b*, *d*, *g* i ställningen omedelbart äfter homorgan nasal (*m*, *n*). Visserligen uppträda i alla germ. språk *b* ock *d* i st. för äldre *b̄* ock *ð* även i andra ställningar — särskilt i uddjud ock i förbindelsen *ld* —, men denna övergång faller säkerligen i historisk tid ock har företagits av varje germ. språk särskilt. Se Paul, Beitr. I, 147; Wimmer, Die Runenschrift, s. 108, 220 ff. Eksämpel:

1. *b̄* > *b*, t. e. sskr. *jambhas*, gr. *γύμφος* tand : fht. *chamb*, ags. *comb*, isl. *kamb* kam; ags. *fiſel* (**fimf*-) odjur, isl. *fiſl-meger* jättesöner : *fiſbol-veſtr* »jätteveſter», sträng veſter.
2. *ð* > *d*, t. e. sskr. *bāndhush* anförvant, gr. *πενθερός* svärfar, lat. *of-fendimentum* bindel : got. *bindan*, fht. *bintan*, isl. *binda* binda; sskr. *ādharas* (**ṛdh*-) undre : got., fs. *undar*, isl. *under* under; sskr. *ātha* (**ṛthā*) : fht. *unta*, ags. *and* ock; sskr. *ānti*, gr. *ἀντί* mot, lat. *ante* före : got. *and*, *anda-*, isl. *and-* mot; sskr. *matīsh* mening, lat. *mens* (jen.-*tis*) sinne : got. *ga-munds* minne; sskr. *ātīsh* (**ṛnti*-< **anṛti*), lit. *antis*, lat. *anas*, *-tis* : isl. *and* (fht. *anut*) and; lat. *ventus* : got. *winds*, isl. *vindr* vind; sskr. *śatām*, gr. *ἑκατόν*, lat. *centum* : got. *hund*, isl. *hund-rað* hundra; gr. jenit. *φεροντος*, lat. *ferentis* : got. *bairands*, isl. *berande* bärande; got. *finpan*, fht. *findan*, isl. *finna* finna : pret. pl. fht. *funtum*, isl. *fundom*, part. pret. resp. *gi-funtan*, *fundenn*; fht. *kind* : *kint* barn, isl. *kundr* sán (sskr. *jātás*, **genət*-); ags. *ōð* (**anþ*-): got., isl. *und* till; isl. *grunnr* : fsv. *grund* grund, got. *grundu-waddjus* grundval; got. *sinþs* resa : got. *sandjan*, isl. *senda* sända; fht. *endi-dago* : *enti* slut; *ander* (got. *anþar*) annan : *antar-isc* främmande; lat.-germ. *Thuringi*:(*Hermunduri*; ags. *ēdian* (**anþi*-) andas, *or-ud* :

isl. *ande*, *ør-ende* andedräkt; isl. *synd* (**suniðō*): fht. *suntea* synd; lat. *contrā*: *fda.*, *fsv.*, *fgutn.* *handar(-mair)*, got. *hindar* »jenseits». Flere eks. § 36, 1.

3. *z* > *g*, t. e. sskr. *añkās*, gr. *ὄγκος*, lat. *uncus* hake, hulling: fht. *ango*, ags. *onga* gadd, isl. *ange* brådd; sskr. *yuvaçās*, lat. *juvencus*: got. *juggs*, fht., fs. *jung*, isl. *ungr* ung. Talrika andra eks. § 41, C, 4.

§ 33. Övriga ändringar av artikulationsättet.

1. Indoeur. *z* övergår före ett genom judskridningen uppkämnet *p*, *t* eller *k* till *s*. Se Kluge, K. Z. XXV, 313 f., P. Grundr. I, 329; *Kögel, Beitr. VII, 192; v. Bradke, K. Z. XXVIII, 295 ff. Alltså:

a) *zb* > *sp*, t. e. lat. *arbor* träd: fht. *aspa*, isl. *oʃp* asp.

b) *zd* > *st*, t. e. gr. *ὄζος* (**ozdos*): got. *asts*, fht. *ast* gren; sskr. *nīdās* (**nīzdos*), lat. *nīdus*: fht., ags. *nest* näste; lat. *nōdus* knut: fht. *nestilo* rosätt, isl. *nist* bråsj, *nista* hophäfta; sskr. *hēdās* vrede: fht. *geist*, ags. *gāst* ande; sskr. *mēdas* fett: fht. *mast*, ags. *mæst* jödning (åt svin); lat. *mālus* (för **mādus* enl. § 26, 9; **mazdos*): fht. *mast*, ags. *mæst*, isl. *mastr* mast; lat. *pēdere*, gr. *βδέειν* (**pēde-*), fsl. *pezdēti*: mht. *visten* fisa; lat. *hordeum* (**ghzēd-*): fht. *gersta* korn; lat. *turdus* (**trzd-*), lit. *s-trāzdas*: isl. *þrōstr*, mht. *drostel* trast; lat. *lædere*: isl. *lesta* misshandla. Jfr däremot *zd* i sskr. *mīdhā*: got. *nīzdō* (§ 27, 2); lat. *hasta* spjut: got. *gazds* gadd o. d.

c) *zg_w* > *sk(w)*, t. e. lit. *mazgas* knut: fht. *masca*, isl. *moʃkve* maska; lat. *virga* spö: fht. *wisc*, isl. *visk* viska; fsl. *mēzga* save: mht. *meisch* mäske; lat. *Vosequs*: fht. *Was-cun*. Jfr däremot med indoeur. *zg_h* t. e. sskr. *majján-*, fsl. *mozgū*: isl. *mergr*, fht., fs. *marg* märj.

2. *bn* tyckes i urgerm. tid hava under vissa (obekanta) förhållanden växlat med *mn*, t. e. got. *stībna*, ags. *stefn*: *stemn*, fs. *stemna*, fht. *stimna* röst (jfr gr. *στίμα* munn?); isl. *hrafn*, ags. *hræfn*, fht. *hraban*: *hram* (**hramn*, s. § 37, 5),

ags. *hræm* kårp (jfr lat. *crepāre* knarra?). Se Holthausen, K. Z. XXVII, 623. Så väl ock isl. *vámn*, fsv. *vam(p)n*, Hildebrandslied *wámbn(um)* vapen av **wæbna-* (jfr gr. *ἄπλον* ock § 39, 2).

3. *nr* tyckes i urgerm. uddjud representeras av *br*, t. e. lit. *mirgù*, gr. *ἀμαρύσσω* jag glittrar, sjimrar, got. *maúr-gins*, isl. *morgenn* mårgon, gryning : mht. *brehen* glänsa, got. *brahw* blink, isl. *brjá*, *brá* gnistra, *braga* flamma, *bregða* hastigt blåtta (svärdet), *jiva* (någon) sjen av; gr. *ἀρχός* (**nrghós*), *ἄρχων* : isl. *bragr*, *Brage*, ags. *brego* anförare, härskare; o. a. Se K. F. Johansson, K. Z. XXX, 445 ff.

Anm. 1. Möjligen uppstår *k* av *z* + *h*, då dessa jud genom urgerm. synkope sammanträffa, t. e. t., sv. *knapp* (**z-hnapp-*) : isl. *hneppr* knapp, sv. *näppeligen*; isl. *kúra*, t. *kauern*, mengl. *couren* : mht. *húren*, holl. *hurken* sitta sammankrupen; fsv. *knækker* knäck : isl. *hnekkja* knäcka; sv. *knycka* : isl. *hnykkja* knycka; sv. dial. *knäje* : ags. *hnæzan* gnägga (jfr § 31, anm. 4); fht. *chnagan*, fs. *knagan* : fht. *nagan* gnaga; o. a. Se Noreen, Arkiv III, 17 f.; jfr nedan § 42, anm.

Anm. 2. Kluge, P. Grundr. I, 332 (jfr Stammbildungslehre, s. IX), antar en urgerm. övergång av *n* till *l* äfter obetonat *i*; detta tvivelsutan med orätt, ty af de ifrågakämnande eksämplerna bero de flesta, t. e. got. *himins* : fht. *himil* himmel, på indoeur. suffiksvariatsjon (se § 46, 2), i andra har övergången inträtt först i historisk tid ock blått i vissa germ. dialäkter, t. e. fht. *chumin* (lån fr. lat. *cuminum*) : *chumil* kumin, *organa* (fr. lat. pl. *organa*) : *orgela* årjel, *chuhhina* (fr. lat. *coquina*) : mht. *kuchel* tjök, fht. *lågila* (fr. lat. *lagēna*) lägel, got. *asilus* (fr. lat. *asinus*) åsna, fht. *chezzin* : *chezzil* (fr. lat. *catinus* eller *catillus*) tjittel.

B. Ändring av artikulationsstället.

§ 34. Övergång från labialiserade gutturaler till labialer.

Indoeur. *q* ock *g_w* uppträda i germ. språk stundom såsom resp. *f* (äller *ð*, s. § 31, anm. 1) ock *p*, men det är ännu outrett, huruvida denna övergång har sjett så, att *q*,

g_w före judskridningen blivit resp. *p*, *b*, varav sedan (enligt § 28, 1 ock § 30, 1) resp. *f*, *p*; äller om *q*, *g_w* på vanligt sätt jenom judskridningen blivit resp. *hw* (§ 28, 4), *kw* (§ 30, 4), varav redan resp. *f*, *p*. Äj häller äro de speciälla förutsättningarna för övergångens inträdande tillräckligt utredda; däck torde det icke bero på en tillfällighet, att de allra flästa hithörande eksämplén innehålla en labial (konsonant äller vokal), vilken kann tänkas hava på den labialiserade gutturalén utövat ett asimilerande inflytande. Se Fick, K. Z. XXI, 14, Bezz. B. V, 169 ff.; Hildebrand, Deutsches Wtb. V, 5; Bechtel, Über d. beziehungen d. sinnlichen Wahrnehmungen, s. 74; Bezzenberger, Bezz. B. V, 170 ff.; Noreen, Beitr. VII, 434, Svenska landsmälen I, 697, Arkiv III, 18 not; Kluge, Beitr. VIII, 526, XI, 560 ff., P. Grundr. I, 331 f.; Kauffmann, Beitr. XII, 511 f., 421 ff., K. F. Johansson, Beitr. XIV, 314 ff., 328 f. Eksämpel äro:

1. *hw* (*zw*, *w* § 31,3) : *f* (*ð*), t. e. sskr. *catvāras*, gr. *τέσσαρες*, lat. *quatuor* : got. *fidwōr*, fht. *fiuwar*, isl. *fjórer* fyra; lat. *quercus* ek : fht. *foraha* gran, *fereh-eih*, langob. *fereha* kastanjetråd, ags. *furh*, isl. *fura* tall; sskr. rot *kri* handla, gr. *πρίασθαι* tjöpa : isl. *fríðr* betald in natura; sskr. *cārus* tjär, gr. *πώλεομαι* jag säljer : ags. *fæle* tjär, fht. *feili*, *fali*, isl. *falr* fal (jfr § 23, 49); gr. *κνάω* jag skrapar, sskr. *ki-knasa-* : nsv. *fnas*; lat. *querquerus* darrande : got. *faúrhts* rädd (s. § 50, B, I, b). Mycket åfta står en färm med guttural (*hw*; enl. § 31, 3 *zw*, *w*; enl. § 35 resp. *h*, *z*) vid sidan av en med labial, t. e. isl. *hnjósa*, fht. *niosan* nysa : holl. *fniezen*, mengl. *fnézen*, nsv. *fnysa*; isl. *hnjóskr* : *fnjóskr* fnöske; ags. *hweohl*, isl. *hjól* (**hwezvol*-, se § 41, C, 5): ffr. *fial* (vangns)jul; got. *aúhns*, fsv. *ugn*, isl. *ogn* : fht. *ofan*, isl. *ofn* ungn (gr. *ἰπνός*); fht. *zweho*, fs. *tweho* : *twifal*, fht. *zwiſo*, *zwiſal*, got. *tweifts* tvivel (gr. *διπλός* dubbel); t. dial. *fuchsē* fämton, got. *figgrs*, fht. *fiingar* finger : got. *fiṃf*, fht. *fiṃf*, *fiṃf* fäm (sskr. *pánca*, gr. *πέντε*, lat. *quinque*); isl. *hrogn*, fht. *rogan*, *rogo* : nsv. *râm* (**hrofn*),

dial. (gutn.) *rumn* fiskräm (jfr gr. *καρπός* frukt? lat. *curculiō* sädesmask?); engl. *harrow* (**hearze*): isl. *herfe* harv; fsv. *sughl* : *suf*, mlt. *suf(f)el* såvel; mht. *schiec* (-g) : *schief*, isl. *skeifr* sjev; isl. *ylgr* (sskr. *vṛktī*): fht. *wülpe* (**wulbjō*) varjinnna, *wolf*, got. *wulfs* (sskr. *vṛkas*) varj; fht. *swigén*, ags. *swizian* tiga : got. *sweiban* upphöra, fht. *swiftōn* vara lungn; isl. *ux*, fr. *oeksan* : isl. *ups*, ags. *efese* takutsprång, fht. *obisa*, got. *ubizwa* försal; got. *hauhs*, fht. *hōh* hög, t. *hügel* kulle, mht. *hoger* : fht. *hovar* buckla, mht. *hübel* kulle; isl. *dregg* : *draf*, ags. *dræf*, fht. pl. *trebir* drav, drägg (lat. *fraces*); isl. *stétt* grundval, ags. *stihtan* anårdna : fht. *stiften* anstifta, grundlägg; mht. *weter-leichen* : isl. *leiptr*, *leiftr* blikst; fht. *áwila* (**úzwil*, se § 41, C, 5) ugglar : *úfo*, ags. *úf*, isl. *úfr* uv (sskr. *ul-ūka-*, lat. *ul-ucus*); fht. *zōha* (**tauuh*): mht. *zúp* (**tūdn*-§ 37, 1, § 39, 1) hundracka; sv. dial. (dalmål) *lýr* (**lǝzwr*- § 41, C, 5): fht. *lebara*, *libera* lever (lat. *jecur*); fgotn. *hagri* (finn. *kakra*, lån från nord. spr.) : fs. *havoro*, *haboro* havre (jfr gr. *záxρvs* råstat korn); fno. *ellugu* älva, *ellykti* älfte : *ellifu*, *ellipti*, *-fti*, got. *ainlib-im* (lit. *vėnó-lika*) älva; fsv. *korgher* : fht. *korb*, holl. *korf* kårj (?). Jfr § 31, anm. 1.

2. *kw* : *p*, t. e. sskr. *chāga-* (**skēg_wo-*) bäck : fs. *scāp*, ags. *sceāp*, fht. *scāf* får; lit. *svaigti* svindla : isl. *sveipa*, ags. *swāpan*, fht. *sweifan* svepa, svinga. Vanligen förekomma gutturala bifärmer (*kw* äller enl. § 35 *k*) jämte de labiala (jfr åvan 1), t. e. fht. *chuohha*, mlt. *kōke* : t. *kufe* medhuvud (lit. *žagre* gavelträ på plog); fht. *chtriohhan*, menl. *chrūchen* : fs. *kriupan*, ags. *créopan*, isl. *krjúpa* krypa; ags. *súcan* : *súpun*, fht. *súfan*, isl. *súpa* supa, suga (lat. *sūgere*); ags. *rocettan* rapa, fht. *ita-rucchen*, ags. *ed-roccian* idisla : isl. *ropa* rapa (gr. *ἐρεύριον*, lat. *ē-rūgere* spy, *ructāre* rapa); got. *stiggan*, isl. *stökkva* bårtstöta : fht. *stampfōn*, isl. *stappa* stampa, stöta (gr. *στέμβειν* trampa); got. *siggan* sjunka, nsv. *sank* sumpig : mht. *sumpf* sump; mht. *strunc* stubbe : *strumpf* stump;

ags. *scrincan* skrympa ihop, fsv. *skrunken* skrumpen, ags. *crincan* falla undan, isl. *hrökkva* rynka, falla undan, mht. (subst.) *runke* skrynka, rynka : mht. *schrimpfen* skrympa ihop, isl. *skreppa* slinka undan, ags. *crimpan*, fht. *chrimpfan*, isl. *kreppa* krympa, ags. *ze-hrumpen* skrynklig, fht. *rimpfan* rynka; fht. *wisc*, isl. *visk* : engl. *wisp* viska, visp (lat. *virga* av **wizg*, a spö); fht. *forscôn* : *forspôn* fårska (lat. *poscere* fordra); ags. *husc* : *hosp* vanära; *hyht* håpp : *hopian* håppas; isl. *hviskra*, ags. *hwiskrian* : *hwisprian*, fht. *hwispalôn* viska; fsv. *vakn* (finskt lån *vaakuna*), nyisl. (sälls.) *vokn* : isl. *vápn*, ags. *wâpn*, fht. *wâfan*, *waffen* (gr. ὄπλον) vapen; isl. *sókn* : fsv. *sopn* socken, »församling», »följe» (jfr lat. *sequi* följa ock § 39, 1, § 37, 3); fsv. *sykn* : nsv. dial. (gutn.) *sygn* söcken; nsv. dial. (gutn. m. fl.) *gaukn* : isl. *gaupn* jöpen; got. *riqis*, isl. *rökr* mörker : fht. *erp*, isl. *jarpr* mörk, brun (gr. ἔρεβος, sskr. *râjas* mörker); fno. *stjúk-* : isl. *stjúp-móder* styvmor; fht. *slîhhan* : *slîfan*, *slîofan*, ags. *slîpan*, *slûpan*, got. *slîupan* slinta, glida; fht. *hinchan* halta, isl. *skakkr* halt, sned : t. *humpen* linka, sv. *skumpa* (gr. σκάζειν halta); mht. *gelücke* händelse, lycka : ags. *ze-limpan* hända, fht. *gi-limpflîh* lämplig, nsv. *s-lump* (gr. λάζομαι, λαμβάνω jag griper : »lyckligt grepp» = hand : hända); isl. *hrókr* råka, fht. *hruoh* blåkråka : got. *hrôpjan*, fht. *ruofan* ropa (gr. κρώζειν kraksa) m. m.

Anm. Mycket sällsynta äro eksämpel på en motsvarande växling *zw* (indoeur. *g_h*) : *ð*, t. e. fht. *gundea*, isl. *guðr* strid : *bane*, fht. *bano* baneman, got. *banja*, isl. *ben* blod-sår (sskr. *hánmi*, lat. *of-fendō*, gr. θείνω jag slår, ἔτεφνον dödade, ἔθανον dog, φόνος mord, φόμιος blodig); ags. *clinzan* rulla i hop sig, klamra sig fast, fht. *chlunga* klunga, isl. *klengjask* klänga sig fast (vid) : ags. *climban*, fht. *chlimban* klättra, isl. *klumba* klump, klubba, *klombr* klammer (jfr *klífa* klättra, gr. γλίχεται återsträva); isl. *kranga* kränga, *kringla*, mht. *kring* krets, ags. *crinzan* vrida sig : *crumb*, fht. *chrumb* krökt.

§ 35. Övergång från labialiserade till icke labialiserade gutturaler.

Gutturalerna saknade förmodligen redan i indoeur. urspråket stundom den labialisering, som i de flästa ställningar tillkåm desamma (jfr § 25, anm. 8), t. e. sskr. *gr̥nāmi* jag ropar, lat. *gallus* tupp, fsl. *glagolŭ* ord: isl. *kalla* ropa, benämna. Men även de ord, som ursprungligen ägde labialisering hava i urgerm. tid uppjivit densamma före de indoeur. vokalerna *ō* (men icke före germ. *ō* av indoeur. *ā*) ock *ū*, före konsonant (jfr anm. nedan) ock förmodligen även i slutjud; att detta labialiseringens försvinnande är till tiden senare än den i § 34 behandlade övergången från labialiserad guttural till ren labial, framgår av den omständigheten, att nämnda övergång inträder även i de ställningar, där labialiseringen skall försvinna (t. e. isl. *fura*, *fríðr*, *fnjóskr* m. m., § 34, 1). I övriga ställningar däremot utvecklar sig labialiseringen så småningom till ett självständigt jud, ett äfter gutturalen följande *w* (detta däck knappast i »urgerm.» tid, enär ju troligtvis gotiskan ännu har endast labialiserat *k* ock *h*, motsvarande resp. *kw*, *hw* i andra germ. språk; s. Braune, Got. gramm.³, § 59, § 63). Se Kluge, Beiträge z. gesch. d. germ. conjugation, s. 42, P. Grundr. I, 331; H. Möller, Englische studien III, 153, Beitr. VII, 482; Bezenberger, Bezz. B. V, 175 f.; Osthoff, Beitr. VIII, 256 ff., 281 ff.; Noreen, Arkiv III, 22 f.; Brugmann, Grundr. I, 328 ff., 332 f. T. e. sskr. *kētúsh* sjen: got. *haidus* sätt, fht. *heit*, ags. *hād* rang; ags. *hwisprian*, *hwiskrian*, isl. *hvískra*, *hvísla*, fht. *hwispalōn* viska, ags. *hwistlian* pipa: fht. *heisi*, ags. *hās* hes; sskr. *gurúsh*, gr. *βαρύς*: got. *kaúrur* tung; fht. *queran* sucka: *chara*, got. *kara* sårj; got. *qinō*: isl. *kona* (jen. pl. *kvenna*, *kvinna*) kvinna; fht. *quellan* framvälla: isl. *kelda* (finskt lån *kaltio*) tjälla; gr. *βαρύχος* snara, *βαρύχος*.

βροχθος strupe : mht. *krage* hals, halsduk ; gr. χρομος buller, lat. *fremere* gnissla : fht. *grim* bister, »grym», *gram* vred, got. *gramjan* jöra gramse ; lat. *neque* : got. *nih* äj häller ; m. fl. eks., s. § 27, 4 ; § 28, 4 ; § 29, 4 ; § 30, 4.

Ytterst åfta är den ursprungliga regeln bruten, jenom att besläktade ord påvärvat varandra, äller utjämning inträtt i ett paradigm, där *k*, *g*, *h* judlagsenligt växslade med resp. *kw*, *gw* (*w*, s. § 41, C, 5), *hw*. Härvid uppstå åfta dubbelfärmer, t. e. got. *siggwa*, *-is* o. s. v., *saggw* o. s. v. : fht. *singu*, *-is*, *sang* o. s. v. sjunga av urgerm. **singō*, **singwiz* (jfr isl. *syngva*, fsv. *siunga*, dalmål *singa*), **sang* (jfr isl. *song* av **sangw*, men fsv. *sang*) ; got. *saihwan* (pret. pl. *sēhwum*) : fht. *sehan* (pret. pl. *sāhum*, ags. *sāgon*, fsv. *sāghom*) se ; got. *stigqan* stöta, isl. *stökkva*, fgotn. *stinkva* : fsv. *stiunka*, *stinka* studsa ; isl. *hvarmr* : *harmr* ögonläck ; fsv. *hvalmber*, no. dial. *kvelm* (av **kvelmr*) : isl. *hjalmr* (**helm*-) vålm ; got. *hwas* (jfr *hwis*, *hwē*), fsv. *hvar* : *har* vem (jfr isl. *hor-*, *hot-vetna* vem-, *vadsomhælst*) ; isl. *hvatr* tjäck, *Sighvatr* : fsv. (runor) *Sihatr* ; isl. *hvika* : nyisl. *hika* vicka, vackla ; isl. *hvellr* : fht. *he(l)* klart judande, mht. *hall* skall, fht. *hellan* juda, isl. *hjala* sladdra (jfr fht. *halôn*, *holôn* ropa) ; ags. *hwēsan* (**hwōsian*) flåsa, *hwōsta* hosta, isl. *hvæsa* väsa : *háss* hes (jfr sid. 94), *hóste*, fht. *huosto* (**hōst-*) hosta ; isl. *hverfa*, *hvarf* (för **harf*) o. s. v., fht. *hverfan* vrida sig, got. *hwairban*, fs. *hverban* vanka : nysv. *härva*, *harv*, isl. *herfe* *harv* ; pret. got. *qam*, fht. *quam*, fgotn., isl. *kvam* av got. *qiman*, fht. *queman*, *quoman* kamma : fht. *châm*, fsv. *kam* (pl. resp. *châmen*, *chômen*, *komom*, inf. resp. *chuman*, *choman*, *koma*, *kuma*) ; fsv. *skvalpa* : *skalpa* *skvalpa* ; dalmål *skwella* jenjuda, isl. *skval*, *skvaldr* *skvaller* : fht. *scellan*, isl. *skjalla* *skalla*, *skoll* gapskratt ; fsv. *kvævia* *kväva*, *kvaf* djup : isl. *kefja* (säll. *kvæfja*) *dåppa* ned, *kaf* djup, *kafna* (säll. *kvafna*) *kvävas* ; fsv., isl. *kváða*, ags. *cwidu* : fsv. *kāpa* *kāda* ; isl. *kveinka* : nysv. *tjinka* (**keinka*, jfr sv. *sinka* = isl. *seinka* o. a.).

Anm. Före konsonant i midjud uppträder, äfter obekant regel, än *ʒ*, än *ʒw* (varav *w* enligt § 41, C, 5), t. e. got. *ana-laugn*s dåld : isl. *laun* (**lauʒwno*) hemlighet m. fl. eks., s. § 41, C, 5. Möjligen har däck i sednare fallet alltid en vokal synkoperats mellan gutturalen ock den följande konsonanten.

§ 36. Övriga ändringar av artikulations sättet.

1. *m* övergår till *n* omedelbart före (ett enligt § 27, 2 äller § 31, 2 uppkämnet) *ð*, varav sedan (enligt § 32, 2) *d*, t. e. isl. *symja*, *svim(m)a*, ags., fht. *swimman* simma : ags., isl. *sund* simning; got. *sik skaman* sjämmas, fs., fht. *scama*, ags. *sceomu*, isl. *skömm* : got. *skanda*, fht. *scanta*, ags. *sceond* skam, fht. *scenten* sjända; fht. *kumft* (**kumfi-*), mlt. *kumpst*, *komst* ankämst, got. *ga-qumps* : isl. *sam-kund* sammankämst; ags. *rima*, *reoma*, fht. *ramft* : *ranta*, ags. *rond*, isl. *rönd* kant, rand, fht. *rinta*, ags. *rind* bark; fht. *breman* brumma, mengl. *brim* glöd, isl. *brim* bränning, t. *brunft* : isl. *brundr* brunst; gr. *ἄμαθος* (**samadhos*), t. dial. (Baiern) *sampt* : isl. *sandr*, ags., fs. *sand*, fht. *sant* sand; gr. *ᾠμάς* (fht. *gamiza* stenjet, § 31, anm. 4) : isl., ags. *hind*, fht. *hinta* hind; lit. *szimtas*, lat. *centum* (**kɛptom*) : got. *hund*, isl. *hund-rad* hundra; gr. *ἄρεα* (**sm̄ter*; jfr lat. *sem-el* en gång) utan : got. *sundrō* särskilt, fht. *suntar* utan, ags. *sundor*, isl. *sundr* sönder; isl. *skammr* kårt : *skunda*, *skynda* slynda. Se Noreen, Arkiv III, 39 not.

Anm. 1. Samma övergång har inträtt före *s* i fht. *dinstar* (*finstar*) mörk, såsom framgår av fs. *thimm* dyster, fht. *demar* sjymning, sskr. *tāmīsrā* mörk natt, lit. *tamsūs* mörk. — Likaså i betonat slutjud, t. e. got., fht. *sibun*, ags. *seofon* : lat. *septem*, gr. *ἑπτὰ* (indoeur. **septn̄i*) sju; got. *þan* (isl. *pá*, ags. *þon*) : lat. *tum* då; got. *hwan* : lat. *quum* när; jfr § 41, anm. 1.

Anm. 2. En motsatt övergång från *n* till *m* i mid- ock slutjud jenom asimilatoriskt inflytande av en uddjudande labial antas av Kluge, Nom. Stammbildungslehre, s. IX f, P.

Grundr. I, 332. Detta vederlägges emellertid av den omständigheten, att bifärmer med *n* icke dästo mindre före-kåmma. Tvifvelsutän föreligga i de flästa fall redan indoeur, dubbelfärmer med *n* ock *m*, t. e. isl. *botn* : ags. *botm* = sskr. *budhnäs* : gr. *πυθμίν* båttén o. s. v. (s. § 47, 3). Däremot tyckes den ifrågavarande judövergängen äga rum i fornhög-tyskan — åtminstone dialäktalt — i historisk tid, t. e. *pili-grim* pilgrim av lat. *peregrinus* främpling, *pflümo* : lat. *prünnum* plommon, mht. *pfrieme* : ags. *préon*, isl. *prjónn* pryl.

2. Gutturalt *n* övergår till *m* omedelbart före (en enligt § 34 uppkåmnen) labial, t. e. sskr. *pánca* : got. *fimf* fäm; gr. *σκάζειν* halta : sv. *skumpa*; m. fl. eks. s. § 34, 2 ock anm.

3. *W* övergår stundom — äfter ännu obekant regel — till *ʒ* emellan ett föregående *u* ock en annan vokal; se Bugge, Beitr. XIII, 504 ff.; Kluge, P. Grundr. I, 334. T. e. sskr. *yúvan-*, lat. *juvenis* ung, *juventus* ungdom : fht. *jugiro* yngre, *jugund*, fs. *juguth*, ags. *zeozud* ungdom; fsl. *brüvi* bro, ögonbryn, galliskt *briva*, isl. *brú* bro, *bró* (**bræwō-*) ögonhår, ags. *brêw*, fht. *brâwa* ögonbryn : fs. *bruggia*, isl. *bryggja* (**bruzjōn-*), ags. *brycz* (**bruzjō* av **bruzi*) brygga; gr. *μῦτα*, isl. *mý* (**mūjō*) : fs. *muggia*, fsv. *myggia* (**muzejōn-*), nysv. *mygg* (**muzejō* av **muwi* : **mūjō* = got. *mawi* : *maujō-s* o. d.) mygga; fht., ags. *sû* : *suzu* (**suwō*) so; gr. *ἥλιος*, *ἡέλιος* (**sāwel-*), got. *sauil* (**sōwel-*) : *sugil* (runan *s*), ags. *syzel* (**suwil-*) sol; m. m.

C. Kvantitativa förändringar.

§ 37. Assimilatsjon.

1. *bn*, *bhn*, *pn*, *phn* uppträda i germ. språk alla såsom *pp* (äfter lång vokal *p*, s. § 39, 2), i händelse den på *n* följande sonanten i indoeuropeisk tid hade huvudtonen. Se G. Wenker, Über die verschiebung des stammsilbenauslautes im germanischen (Bonn, 1876); Bezenberger, Gött. gel.

Anz. 1876, s. 1374; Paul, Beitr. VII, 133 f.; Osthoff, Beitr. VIII, 297 f., M. U. IV, 178; Kluge, Beitr. IX, 149 ff.; P. Grundr. I, 336; Kauffmann, Beitr. XII, 504 ff.; Brugmann, Grundr. I, 390, 393. I fråga om utvecklingsgången är följande förläpp sannolikt. Redan i indoeur. tid sammanfölla *bhn*, *phn* med resp. *bn*, *pn* genom uppjivande av aspiratsjonen (s. § 44). På germ. bätten asimileras (före övergången $p > f$, § 28, 1) *pn* till *pp*, som sedan icke judskrider (jfr § 28). Huruvida *bn* samtidigt asimilerats till *bb*, som sedan (samtidigt med övergången $b > p$, § 30, 1) judskrider till *pp*, eller om det först (enligt § 30, 1) judskridit till *pn*, som därpå, betydligt senare än det ursprungliga *pn*, asimileras till *pp*, är ovisst. Exempel äro bl. a.: sskr. *chupberöra*, got. *skiuban*, fht. *scioban*, ags. *scūfan*, isl. *skúfa*, fsv. *skiuva* sjuta, fht. *scūfala* : lt. *schuppe* skåvel, fht. *scupfa* gungbråde, sv. dial. *skåppa*, *skuppa* sjöte, knä, mht. *schupf* skuff; mht. *snūfen* frusta, *snūben* snarka, lt. *snūven*, holl. *snuiven* fnysa, fsv. *sniuva* : mht. *snupe* snuva, isl. *snoppa* snyte, fsv. *snuppa* snyfta; mht. *knūbel* knoge, sv. dial. *knöva* krama : lt. *knop(p)* knåpp, fht. *chnopf* knut, ags. *cnæp(p)*, isl. *knappr* knapp; ags. *dūfan* dyka, fht. *tobal dal* : *topf* skål, ags. *doppa* skrake, »dåppare»; fsv. *slipa*, *slæpa* släpa, isl. *sleipr* hal, mlt. *slipen* slipa, fht. *slīfan* : *slipfen* glida, t. *schlipferig* slipprig, isl. *sleppa*, fsv. *slippa* slippa; fsl. *kypēti* : mht. *hopfen*, ags. *hoppian*, isl. *hoppa* håppa; lat. *Scipiō* »den snede» (jfr gr. *σκιπτεῖν* kröka), isl. *skeifr*, mht. *schief* : t. dial. *schepp* sjev.

2. *dn*, *dhn*, *tn*, *thn* uppträda under alldeles samma förutsättningar såsom *tt* (resp. *t*, s. § 39, 3). Om den sannolika utvecklingsgången se åvan 1, där ock litteratur i frågan anförts. Exempel : fht. *chnodo*, *chnoto* : ags. *cnotta* knut, isl. *knōttr* bäll, *ú-knyttir* fula spratt, mht. *knotse* knårr (på svansen o. d.); fht. *huot*, ags. *hōd* : *hætt*, isl. *hoṭtr* batt; got. *mapa*,

ags. *mada*, fht. *mado*, isl. *madkr* mask : *motte*, mht. *matte*, *motte* mått, mal; fht. *chataro* : *chazza*, ags. *catt*, isl. *kott* katt; got. *sneipān* sjära : fht. *snizzen* snida; got. *stautan*, fht. *stōzan* stöta : mht. *stutsen* studsa; fsv. *iætun* : *iætte* jätte.

3. *gn*, *ghn*, *kn*, *khn*, *g_wn*, *g_whn*, *qn*, *qhn* uppträda likaså alla i motsvarande fall såsom *kk* (resp. *k*, s. § 39, 1); jfr åvan 1. Eksämpel: lit. *lignas* krökt = isl. *lokkr*, ags. *loc(c)* hårläck; sskr. *praçnin* = ags. *fricca* härold (jfr got. *frāihnan* fråga); gr. *λιχνεύειν* (jfr got. *bi-laigōn*) = fht. *lecchōn*, fs. *likkoian*, ags. *liccian* slicka (*λίχνος* = mht. *slec*, -*ckes* läckergom, jfr § 49, A, 1); isl. *stīga* stiga, fht. *steigal* : *stecchal* brant (jfr sskr. *stighnōmi* jag håppar, fs. *stigna_{ti}* ila); isl. *smjúga*, ags. *smūzan* smyga (lit. *smukti* glida, fs. *smucati* krypa) : *smocc*, isl. *smokkr*, fht. *smoccho* sjorta, *smucchen* pådraga, smycka; isl. *fljúga*, ags. *fléozan*, fht. *fligān* flyga : *floccho* snöfläck, ags. *flocc*, isl. *flokkr* svärm, skara; isl. *ljúga*, fht. *liogan* juga : *lucchi* lögnaktig, *locchōn*, isl. *lokka* läcka, förföra; lit. *smagūs* anjenäm, fht. *gi-smahhēn* : *smacchēn* smaka, ags. *smæc(c)* smak; ags. *hnīzan*, isl. *hnīga*, fht. *nigan* niga : *nicchen* nicka; got. *biugan*, ags. *būzan*, fht. *biogan* buga, *buhil* kulle : mht. *bücken* bäcka; got. *tiuhan*, fht. *ziohan* draga, *zug* tåg : *zocchōn* rycka; isl. *hrúga* : ags. *hrycce* hop; t. *lech* : *leck* läck.

4. *ln* blir *ll*, t. e. sskr. *grṇāmi* : isl. *kalla* jag ropar; sskr. *pūrṇās*, lit. *pilnas* : got. *fulls*, fs., ags. *full*, isl. *fullr* full; sskr. *úrṇā*, lit. *vilna* : got. *wulla*, fht. *wolla*, isl. *ull* ull; sskr. *sthūnā* (**sthūlnā*, s. § 26, 13; **sthōlnā*, s. § 2, 11) pelare : fht. *stollo* stötta; sskr. *sthānūsh* (**sthēlnus*) orörlig : fht. *stilli* stilla (jfr *stall* stall, *ställe*, *stellen* ställa); lit. *vilna*, fs. *vūna* (**wūnā*) : fht. *wella* bölja (jfr got. *wulan* : isl. *vella* koka, sjuda); lit. *kālnas* bärj, lat. *collis* (**colnis*, s. § 26, 15) : ags. *hyll* kulle; lat. *pellis* (**pelnis*) hud, gr. *πέλλα* (**pelna*) läder : ags., fht. *fell* fäll, isl. *fjall* fiskfjäll, got.

prúts-fill budutslag (jfr gr. *ἐρυσί-πελας*); isl. *bolr* bål, buk : *bolle*, ags., fht. *bolla* bukigt dryckestjäl, bål; got. pl. *ala-man's* alla männisjor, fht. *ala-wár* alldeles sann : got. *alls*, isl. *allr*, ags. *eall* all; isl. *telja*, fht. *zellen* (**taljan*) räkna : isl. *tollr*, fht. *zol(l)* tull, »det räknade». Se Kluge, P. Grundr. I, 335; Kauffmann, Beitr. XII, 519.

5. *mn* asimileras vanligen — äfter obekant regel — till *mm*, t. e. fht. *hram*, ags. *hræm* (**hramn*, s. § 33, 2) kårp; fht. *stimma*, fs. *stemma* jämte resp. *stimma*, *stemna* röst; fht. *stemmen* häjda, isl. *stemma*, fsv. *stæmma* : *stænna* dämna. Av samma art är troligen *nm* i en mängd ord, där *n* icke är etymologiskt uppvisat, men där åfta fårmer med *m* stå vid sidan av sådana med *mm*, t. e. got. *swamms* svamp, fht., fs., ags. *swimman*, isl. *svinna* : *svima*, *synja* simma, urspr. väl *swimman* (**swinnan*), pret. *swam*, såsom got. *fraihnan* : *frāh* (isl. *fregna* : *frá*) o. d.; got. *stamms*, fht. *stamm*, isl. *stammr* : *stamr*, fht. *stam*, ags. *stamor* stammande (jfr fht. *un-gi-stuomi* ohäjdad ock *stemmen* häjda = fsv. *stænna* dämna, se åvan); isl. *grimnr*, fht. *grimmi* : *grim*, isl. *grimr* grym. bister (jfr *gramr*, fht., fs. *gram* gramse); isl. *skam(m)r* kårt; fht. *stum(m)* stum (jfr *stam*, *stamm* m. m. åvan); *ramm*, *rammo*, ags. *ramm* bäck, isl. *rammr* : *ramr* stark, sv. *ram* oförfalskad; isl. *hrammr* stor tass : sv. (*björn*)*ram* (fsv. dat. pl. *ramum*), fht. *rama* påle, *ram* (träribba), got. *hramjan* kårsfästa (jfr gr. *καρμαίνω*); isl. *gammr* : sv. *gam*, isl. *gamle* örn; isl. *glam(m)* m. m. Se Kluge, Beitr. IX, 168; v. Fierlinger, K. Z. XXVII, 559; Noreen, Aisl. grammat. § 206 anm.; Kauffmann, Beitr. XII, 519; jfr å andra sidan Sievers, Beitr. VIII, 86 not.

Anm. 1. En motsatt utveckling *mn* > *nn* tyckes föreligga i isl. *hinna* jämte *himna* *hinna* (jfr *himenn* himmel, *hamr* hölje); ags. *fæsten*, fs. *fastunnia* (got. *fastubni*) fasta m. fl. ord med sufikset *-unniō* av **unniō* (jfr lat. *cal-umnia* o. d.); se Kluge, Nomin. Stammbildungslehre, s. 68.

Anm. 2. Den av flere författare (t. e. Kögel, Zeitschr. f. d. Alt. XXXIII, 22 f.; Kauffmann, Beitr. XII, 519; Kluge, P. Grundr. I, 335) antagna asimilatsjonen *rn* > *rr* är ytterst tvivelaktig ock i flere anförda fall tydligen icke föreliggande. Så t. e. är got. *fairra*, fht. *ferro*, isl. *fjarre*, *firre* avlägsen (got. *fairneis*, fht. *firni* gammal är ett helt annat ord) urspr. en komparativ på *-ra* (såsom got. *aftra*, fht. *afiro*, *fordro*), ett sskr. **páraras* (: superl. *paramás*, fsv. *fiærme* = sskr. *úparas* : *upamás* o. d.); got. *stairnô*, isl. *stjarna*, fht. *sterno* (jämte *sterro*, ags. *steorra*) sjärna o. d. står för **sterrnô* (: *sterrô* = isl. *kvinna* : got. *qinô*, mlt. *finne* : fsv. *finá* fena, isl. *hjarne* < **herzene* : *hjarse*, *Arne* : *Are*, *Bjarne* : fsv. *Biari*, fgotn. *hanni* : isl. *hane* m. m., d. v. s. det stamslutande *n* har från de synkoperade kasus, ss. jen. pl. got. *abnê*, *watnê* o. d., jenomförts i hela paradigmet).

6. *nw* blir *nn*, t. e. sskr. *hánush*, gr. *γένος* tjäk, lat. *dentés genuíni* tjindtänder : got. *kinnus*, fht. *chinni*, isl. *kinn* tjind (jfr lat. *gena*, ags. *cin*); gr. *μινύ-θω*, lat. *minuō* minskar : got. *minniza*, fht. *minniro* mindre; sskr. *tanúsh* (fem. *tanvî*), lat. *tenuis* (jfr gr. *τανύειν* tänja) : fht. *dunni*, isl. *þunnr* tunn; lat. *anus* gumma : fht. *anna* kvinna; sskr. *dhánvā* båge : fht. *tanna* gran; m. m. Se A. Kuhn, K. Z. II, 463; Sievers, Beitr. V, 149; Bechtel, Zeitschr. f. d. Alt. XXIX, 367; Kluge, P. Grundr. I, 335.

Anm. 3. Got. *manna* man hör icke (såsom vanligen antages) hit, utan förhåller sig till got., fht. *mana-* (i sms. *-sêps*, *-kunni* o. s. v.), fno. *ein-*, *ey-mane* ensling (*ey-* av **aiwa-*, gr. *οἴφος* ensam) som fgotn. *hanni* : isl. *hane* o. d. (se åvan anm. 2), d. v. s. *manna* (för **mana*, jfr *ga-man* medmännisja, sällskap) har lånat *nn* från färmer som *mannê*, *mannam* (jfr *abnê*, *-nam*), *mans* (för **man-ns*, jfr isl. *menn* av **man-niR* såsom *yxn* av **ux-niR*; sg. *maðr*, **mannr* : *-mane* som *hrogn* : fht. [*h*]rogo, *hrafn* : fht. *hrabo*, *kvern* : sskr. *grāvā* m. m., s. Noreen, P. Grundr. I, 495).

Anm. 4. Av regræssiv asimilatsjon finnes intet fullt säkert fall (*sm* > *mm*? s. Kluge Beitr. VIII, 521 ff., Osthoff,

Perf., s. 428 not; *ts* > *ss*? s. Osthoff, Perf., s. 561 ff.), snarast *nm* > *mm*, t. e. gr. *χνήμη* sjenben : fht. *hamma* sjänkel, ags. *hamm* knäveck (i fråga om avjudet jfr lat. [*g*]nātus : t. *kind*, sskr. *grāvā* sten : isl. *kvern* kvarn o. d.), se v. Fierlinger, K. Z. XXVII, 559. Jfr ock anm. 1 åvan om *mn* > *nn*.

§ 38. Förlängning av *j* ock *w*.

Intervokaltiskt *j* eller *w* förlänges i vissa — ännu icke tillräckligt utredda — fall; se Holtzmann, Altdeutsche Grammatik, I, 109; Zimmer, Zeitschr. f. d. Alt. XIX, 405; Kluge, Beitr. z. Gesch. d. germ. Conj., s. 127; J. Schmidt, Anzeiger f. d. Alt. VI, 125; Paul, Beitr. VII, 165; Bezzenberger, Gött. gel. Anz. 1879, nr 26; Kögel, Beitr. IX, 523; Platt, Engl. Studien VI, 292; Bechtel, Gött. gel. Nachr. 1885, 235 ff.; Brate, Bezz. B. XIII, 33 ff. Av *jj* blev sedan i nordiska språk *ggj*, i gotiska *ddj*; av *ww* i båda dessa språkgrenar *ggw*. I västgermanska språk uppträda *ijj* ock *uww* såsom resp. *ij*, *ūw*. Eksämpel:

1. *ajj* i jenit. got. *twaddjē*, isl. *tveggja*, fht. *zweijo*, sskr. *dváyōs* till resp. *twai*, *tveir* två; isl. *beggja* : got. *bai* båda; got. *daddjan*, fsv. *dæggia* dia = sskr. *dháyāmi*, fsl. *doja*, (jfr § 9, II, 2); isl. *egg* (dat. pl. *eggjom*), krimgot. *ada* (**addja*-), ags. *æz* (**aij*), fht., fs. *ei* (**aij*) : gr. *ᾠόν* (**ōjo*-) ägg; got. *waddjus*, isl. *veggr*, *-jar* vägg, »flätvärk» : lat. *viēre* fläta; fsv. *prægge*, *-ia* sjul : sskr. *trāyatē* slyddar; isl. *skegg* sjägg, »skuggning» : gr. *σκολός* skuggande, *σκιά*, sskr. *chāyā*-skugga.

2. *ijj* i isl. *Frigg*, *-jar*, fht. *Fria*, ags. *frīze-dæg* fredag : sskr. *priyā* maka; got. *iddja*, ags. *éo-de* (**ijo-de*) : sskr. *áyāt* jick; isl. jenit. *þriggja* till *þrír* tre (möjligen analågi åfter *tveggja*, ty got. har *þrijē*, åj **þriiddjē*).

3. *aww* i isl. *hoggva*, fht. *houwan*, ags. *héawan* hugga : fsl. *kova*, jag smider (jfr lat. *cū-dō*); isl. *dogg*, *-var*, fht. *tou*, *-wes*,

ags. *déaw* dagg : sskr. *dhav-* rinna; got. *glaggwus*, isl. *glöggr*, ack. *-van*, fht. *glouwêr*, ags. *zléaw* skarpsynt : *zlôwan*, isl. *glóa* lysa; isl. *snöggr*, *-van* rakad, skallig, kårtklippt, putsad, knapp, snabb : lat. *novacula* (**snov-*) rakkuiiv, got. *sniwan* slynda m. m. (§ 12, 5); isl. *hnöggr*, *-van*, ags. *hnéaw*, mht. *nouwe* knapp, noga : gr. *xvúw* skrapar; fht. *scouwôn* : isl. *sko-ða* skáða (jfr nedan 5); isl. *rogg*, *-var* ragg : *rýja* nappa ull av får.

4. *eww* i got. *triggws*, isl. *tryggr*, *-van*, fht. *gi-triuwi*, ags. *tréowe* trogen : got. *trauan* tro m. m. (§ 9, I, 12); isl. *hryggva* bedröva, fht. *hriuwan*, ags. *hréowan* förarja; fsv. *bryggia*, fht. *briuwan*, ags. *bréowan* brygga : mht. *brüejên* bränna; isl. *bygg*, dat. *-ve*, fsv. *biug(g)*, ags. *béow* korn : isl. *bjórr* öl; got. *bliggwan*, fht. *bliuwan*, ags. *bléowan* pryglä.

5. *uww* i got. *skuggwa*, isl. *skugg-sjá* spegel, *skygna* (**skuggwinōn*) späja, fht. *scúwo*, ags. *scúwa* skugga : sskr. *kavish* siare, gr. *xoféw* jag märker, lat. *caveō* aktar mig (jfr § 49, A, 1); isl. *glugg* glugg : *glóa* lysa; *snugga* : *snúa* vända.

§ 39. Förkårtning av lång konsonant.

Lång konsonant (åtminstone *kk*, *pp*, *tt*, *ss*) förkårtas omedelbart äfter annan konsonant äller lång vokal; se Osthoff, M. U. IV, 77, 91, 104; Beitr. VIII, 297 ff.; Kluge, Beitr. IX, 152, 183; P. Grundr. I, 336; Kauffmann, Beitr. XII, 504 ff. Eksämpel:

1. *kk* (uppkåmmet enligt § 37, 3) > *k*, t. e. t. *hocken* : isl. *húka* huka (jfr *hokra* < **hokkra* krypa); mht. *shucken* : *slúchen*, fsv. *slúka* sluka; isl. *kokkr*, ags. *coc(c)* tupp : *cýcen*, lt. *kúken*, isl. *kjúklingr* tjyckling; ags. *frocca* : isl. *fraukr* groda; isl. *krukka*, ags. *crocca* : *crúce*, mht. *krúche*, fs. *kráka* kruka; isl. *flokkr* fläck : *ský-flóke* målntapp; ags. *flisce*, isl. *flikke* fläksida, fht. *fieccho*, isl. *flekkr* fläck : *flík* flik; ags. *hrycce* :

: *hréac*, isl. *hraukr* hög av **hraukk-* (**hrauzn-*): **hrüzón-*, isl. *hrúga* = isl. *vatn*: got. *watô*, isl. *hrafn*: fht. *hrabo* m. m., se § 37, anm. 3. Likaså isl. *krókr*, *krákr*: fht. *chrágo* krok; isl. *hákr*, ags. *hóc*: fht. *hágo* hake, got. *hóha* plog; isl. *snákr*, *snókr* snok: mht. *snáke* (**snāggō-*) mygga, ags. *snæzel*, isl. *snigell* snigel; isl. *klókr*, lt. *klók*: mht. *kluog* klok; ags. *hócor*: *hóh* hån; isl. *víkingr* viking, tjämpe: *vega*, got. *weihan* strida; ags. *wíc*: got. *weihs* by (lat. *vīcus*); mlt. *váke*.äfta: gr. *πυκνά*; got. *þairkô* hál: *þairh* jenom, ags. *þyrel* (**þyrhel*) hålig; isl. *skeika* gå snett: mht. *schieg* sned; fht. *galza*, isl. *goltr* snöpt galt, *gyltr* sugga: *geldr*, fsv. *galdr* ofruksam; fht. *galt* snöpt, isl. *gelda* snöpa. Isl. *teikn* (ags. *tācn*, fs. *tékan*) tecken jämte *jar-tegn*, fsv. *iær-tign* järtecken (jfr fht. *zeigôn* visa, gr. *δέλτυρον* m. m.) beror på kompromiss mellan stammarna *taikk-* (finskt lån *taika* tecken; jfr ags. *tæcean* undervisa) av **taizn-* ock **tižón-*; likaså isl. *feikn* fördärv, ags. *fācn*, fs. *fēcan* svek: got. *faihô* bedrägeri; ags. *béacen*, fs. *bōkan* tecken, mned. *bāken* båk (**b-aukn*): got. *augjan*, fs. *ōgian* visa; fsv. *vākn*: *vāgn* vapen (jfr nedan 2 ock § 34, 2); *sōkn*: fgotn. *sōgn* socken (jfr § 34, 2); isl. *sykn*: fno. *sygn* söcken. Hit väl ock fno. *stjúk-*: *stjúg-móder* styvmor.

2. *pp* (enligt § 37, 1) > *p*, t. e. lt. *knop(p)* knåpp, fht. *chnopf* knut, isl. *knappr* knapp: holl. *knoop* knut, fht. *knouf* knapp; t. dial. *wappen*: fht. *wāfan*, got. pl. *wēpna*, isl. *vápn* (jfr *vámn*, fsv. *vāmpn* m. m. av **væðna-*, indoeur. *vēqono-*, § 33, 2 ock § 34, 2). Ags. *héap*, fs. *hōp*, fht. *houf* hop av **haupp-* förhåller sig till fht. *hūfo* (jfr fsl. *kupū*) som isl. *hraukr*: *hrúga* m. m. (s. åvan 1); likaså ags. *carp*, fht. *charpfo*: isl. *karfe* karp; isl. *skarpr*, ags. *scearpr*, fht. *scarpf*: *scarf* skarp; ags. *zīlp*, mht. *gelpf*: isl. *gjalfr* larm; fht. *stumpf*: isl. *stúfr* stump (jfr fht. *stumbal*, fsv. *stumble*); fht. *chrumpf*: *chrumb* krokig; fsv. *sōpn*: sv. dial. (Västerdalarna) *somn* (**sōðn-*) socken (jfr åvan 1) m. m. Hit väl ock fsv. *stiúp-*: *stiuf-barn* styvbarn (jfr åvan 1).

3. *tt* (enligt § 37, 2) > *t*, t. e. isl. *ú-knyttar* fula spratt, ags. *cnotta* : isl. *knútr* knut; ffr., fs. *hwitt* (sskr. *çvítinas, çvētás*) : got. *hweits*, isl. *hvítr* vit; ags. *snott* snor : isl. *snýta* snyta, mlt. *snúte* snyte; mht. *fett* : isl. *feittr*, mht. *veiz* fet; mht. *klotz* : fht. *chlōz* (**klaut[t]-*) klot, kläss; lt. *blutt* (fsv. *lån blotter*) blått, bar : mht. *blōz* naken, ags. *bléat* fattig, isl. *blautr* vek, blöt (jfr utan *n*-avledning isl. *blauðr*, ags. *bléað*, fht. *blōdi* svag, rädd). Mht. *glanz* glans av **zlanitta-*, **zlandnó-* (jfr mht. *glander* glans); på samma sätt väl ags. *hunta* jägare (jfr got. *hinþan* fånga), *steort*, fht. *sterz*, isl. *stertr* sjärt (jfr gr. *στόρθη* tagg) ock ags. *flint* flinta (jfr gr. *πλίνθος* tegelsten; § 29, anm. 2) m. m.

4. *ss* (enligt § 45, 2) > *s*, t. e. isl. *viss*, fs. *wiss* viss, got. *mip-wissei* samvete, *wissa* visste : isl. *vís-s*, fs., fht., ags. *wis* vis, isl. *vísa*, fht. *wisen* visa, got. *ga-weisōn* titta till, fht. *wísa*, ags. *wise* sätt ock vis, isl. *vísa* bunden färm, *visa*, *-vís* sätt. Talrika andra exempel s. § 45, 2.

D. Övriga konsonantiska judlagar.

§ 40. Konsonantinsjutning.

1. Mellan *s* ock *r* insjutes *t*, t. e. sskr. *srāvāmi*, gr. *ῥέω* (**srevō*) jag flyter, fir. *sruaim* (**sroumen*) : isl. *straumur*, ags. *stréam*, fht. *stroum* ström; sskr. *sraj* girland : fht. *stric* rep; isl. *serða* driva otukt : part. pret. *strodenn*; sskr. *sarāmi* jag ilar, gr. *ῥομή* angrepp : fht. *sturm*, ags. *storni*, isl. *stormr* (**srmos*) stärm; sskr. *usrá*, lit. *auszrà* mårگونrådnad : ags. *Eóstræ* vårens gudinna, pl. *éastro*, fht. *ōstarūn* påsk; lat. *tenebræ* (**temesræ*, jfr sskr. *tamas*) : fs. *finistar* (**pinistar*) mörker, fht. *dinstar*, *finstar* mörk; sskr. dat. *svasri* : got. *swistr*, isl. *systr*, ags. *sweostor* syster; got. *gilstr* av **zelssram* m. m., s. § 45, 2.

2. Före *w* tyckes stundom ett *k* vara insjutet (s. Bugge, Beitr. XIII, 515), t. e. sskr. *jīvās*, fsl. *živū*, lat. *vivus*, got.

gius, *-wis* : isl. *kvíkr*, *-van*, ags. *cwicu*, fht. *quec* levande, livlig, isl. *kvøykva* uppliva (jfr däck § 50, A); sskr. *dēvā*, gr. *δαίη* (**daiwēr*), lat. *lēvir* : ags. *tácor*, fht. *zeihhur* svåger; lat. *nāvis*, gr. *vau̯s* : isl. *nokkve*, ags. *naca*, fht. *nahho* båt; got. *speiwan*, fs., fht., ags. *spīwan* spy : got. *spai(s)kuldr*, fht. *speihhila* spått, t. *spucken* spåtta; sskr. *pīvā*, gr. *πίων* fet : isl. *spik*, ags. *spic*, fht. *specch* späck; ags. *héawan*, fht. *houwan* hugga, *houwa* hacka (s.) : mht. *hacken*, ags. *haccian* hacka (v.); isl. *knúe*, sv. *knöge* (**knōwe* < **knōe* < **knōwan-*, s. § 9, I, 15) : no. dial. *knjuke*, sv. dial. (Dalarna) *knuekel*, ags. *cnu-cel* knoge, fsv. *knoka*, mht. *knoche* knota. Emellertid är det möjligt, att här föreligger en redan indoeur. växling mellan (*g*)*w* ock *g(w)*, att döma av t. e. lat. *vīvo* : *vixi*, *victum* leva (jfr *w* : *gh* i t. e. gr. *μῆλαινευ* oreña : *δμυχεῖν*, isl. *míga*, sskr. *méhāmi* pinkar; gr. *μύω* sluter ögonen, sskr. *mīvāmi* tränger : fal. *mīža*, sluter ögonen, lit. *migti* trycka, såva); se Bugge, De svenska landsmålen IV, 261.

§ 41. Konsonantbårtfall.

A. I slutjud:

1. I ursprungligt (indoeur.) slutjud försvinna *m* ock *n*, varvid en omedelbart föregående vokal nasaleras, t. e. urnord. ack. sg. *horna* (**hornam*, jfr lat. *jugum*, gr. *ζυγόν*) horn, *staina* sten (jfr lat. *equum*, gr. *ἵππον*); got. jen. pl. *gibō* (jfr sskr. *-ām*, gr. *-ων*) gåvors; urnord. *eka* (jfr sskr. *ahám*) jag.

Anm. I. Troligen kvarstår nasalen äfter — ännu i germansk tid — huvudtonig vokal, t. e. lat. *tum* : got. *þan*, ags. *þon* (isl. *þá*) då; lat. *quum* : got. *hwan* när; lat. *septem* : got. *sibun* (indoeur. **septm̥*, gr. *ἑπτὰ*) sju; s. Paul, Beitr. IV, 388; jfr åvan § 36, anm. 1. Got. *niun* (indoeur. **névm̥*) nio måste ha *-n* kvar jenom analági äfter *niunda* nionde (Osthoff, M. U. IV, 131 f.) ock *sibun*, *tathun* (indoeur. **dékm̥*).

2. Spårlöst försvinna *t, d, þ, ð* (indoeur. *d, t*), t. e. sskr. *kad*, lat. *quod*: got. *hwa* vad; sskr. abl. *tásmād*: got. *þamma* den, det; sskr. *áyāt*: got. *iddja* jick; lat. konj. *velit*: got. *wili* vill; sskr. *daçát*, lit. *dessimt* (indoeur. *dékmt*): got. *tai-hun* (jfr *-taihund*, utgående från kasus obliqui), ags. *tien* tio; indoeur. **dont* (sskr. *dan*): fht. *zan* (ock *zand*, isl. *tonn*, fs. *tand*, got. *tunþ-us*, ags. *tōð* från kas. obl.) tand; indoeur. **pont* (lat. *pons* av *pont-s*): mht. *ban* väg (jfr § 31, anm. 2); sskr. *nápāt*: fht. *nefo*, isl. *nefe* brorsån (jfr sskr. *naptī*, lat. *nepti-s*: ags., isl., fht. *nift* brorsdatter); indoeur. **mēnōt* (lit. *mēnū*): got. *mēna*, fht. *māno*, isl. *máne* måne, månad (jfr got. *mēnōps*, fht. *mānōð*, isl. *mánaðr* månad ur kas. obl.). På samma sätt förhålla sig ags. *ealu* (obl. *ealod*), isl. *ol* (**alu*), fsv. *el* (dat. pl. dial. *eldum*): ags. *ealod* öl, isl. *öld-r* rus; ags. *hæle*, isl. *hal-r*: *hōld-r*, ags. *hæled*, fht. *helid* jälte; isl. *ver* hav, fiskeplats, ags. *wær*: *warod*, *wearð* strand, fht. *warid* ö; ags. *ze-féa*, fht. *gi-feho*: got. *fahéps* glädje; ags. *ile*, isl. *il*: holl. *eelt* fotsula; isl. *krabbe*, ags. *crabba*: fht. *krepis* kräfta; isl. *ame*: fht. *emiz-* möda; fsv. *ezøre*: *ezorp* ed; ags. *æfen*, isl. *aptan-n* (jfr nedan B, 2): fs., fht. *åband* afton; fht. *aran*, got. *asan-s*, isl. *önn* (**azn-ō*), fsv. *an*: *and*, t. *ernte* sjörd, -etid; m. m., s. Leskien, Germania XVII, 374; J. Schmidt, K. Z. XXVI, 345 f.; Platt, Beitr. IX, 368 f.; Kluge, P. Grundr. I, 360; Noreen, Arkiv III, 26 not; Brate, Äldre Vestmannalagens ljudlära, s. 66 f., 64 not.

Anm. 2. Då dentalen kvarstår i några particklar, t. e. sskr. *ud*: got., isl. *út* ut; lat. *ad*: got., isl. *at* till; så beror väl detta på inflytande från de många komposita, i vilka dessa particklar injud, ock där dentalen sålunda stod i midjud.

B. Mellan tvänne andra konsonanter:

1. Guttural bårtfaller mellan *s* (äller *ʒ*?) ock *l, n* (*m*?); se v. Fierlinger, K. Z. XXVII, 191 ff., 480 f.; K. F. Johansson, Beitr. XIV, 289 ff. T. e. fht. *sliozan*, ffr. *slúta*

(ock *sklāta*) : lat. *claudere* sluta; fht. *s(c)olan*, ffr. *s(c)ela* skola av ursprungligt sg. *skal* : pl. *s(u)lum* (fgutn. *al*, pl. *ulum*, möjligen av **hal*, **hulum*, jfr? gr. *κελεύειν* befalla); isl. *slakke* bärjsbrant : ags. *hlinc* kulle, isl. *hlykk* böjning; fsv. *slind* : isl. *hlid* sida (jfr § 49, B, 1); isl. *snøypa* kastrera : got. *dis-hniupan* sönderslita, ags. *hnéapan*, fsv. *niupa* nypa; mengl. *snēsen* : isl. *hnjósa* nysa; sv. dial. *sniosk* : isl. *hnjóskr* fnöske; m. m. Jfr § 49, A, 1.

Anm. 3. Isolerat står fht. *forscōn* fårska av **prk-skō*, jfr got. *fraihnan* fråga.

2. *t* bårtfaller i de indoeur. grupperna *ntj*, *ptj*, *qtr*, *ptm* ock *ptn*, se Kluge, Beitr. X, 444, Anglia IV, 105, P. Grundr. I, 333; Sievers, Beitr. V, 119. T. e. sskr. *satyās* (**sptjos*) värlig : got. *sunjis* (jfr ags. *sōd*, isl. *sadr* av **sanþa-*) sann; lat. *præ-sentia* närvaro : got. *sunja* sanning, *bi-sunjanē* runt omkring; sskr. *pathyá* bana : mht. *büne* tilja (jfr § 31, anm. 2); fht. *suntea* : ags. *synn* synd av urspr. nom. **sundī*, jen. **sunjōz* (isl. *synð* av **sunidī*); got. *bandi*, ags. *bend* : benn band; fht. *wrendo* : ags. *wrenna* jårdsmyg; got. *hafjandei* lyftande (fem.) : fht. *hevianna* barnmorska; isl. *tindr* : fht. *zinna* tinne, m. m.; lat. *quatuor* fyra : mht. *rūte* (**hrūta*) av **q(t)rūtā* fyrkant; lat. *septem* (**septm*) : got., fht. *sibun*, ags. *seofon* sju; isl. *aptann*, fsv. *apton*, ags. *æften* : *æfen*, fs., fht. *åband* afton av urspr. **āftan* (indoeur. *ēptōnt*) : **ābund-* (indoeur. **ēptnt-*).

C. Övriga fall:

1. Dentalerna *t*, *d*, *þ*, *ð* (indoeur. *d*, *dh*, *t*, *th*) bårtfalla före *s* + konsonant (möjligen på så sätt, att först dentalen asimileras med *s*, jfr § 37, anm. 4, ock sedan *ss* förkårtas före konsonant), se Kluge, Beitr. IX, 195 f., P. Grundr. I, 326. T. e. got. *watō*, isl. *vatn* vatten : fht., ags. *wascan*, isl. *vaska* tvätta; got. *hrōt* : fs. *hrōst* tak; got. *rauþs*, isl. *raudr* rōd : fs., fht. *rost*, ags. *rūst* råst (på järn); isl. *hrodenn*, ags.

hroden prydd : *hyrst* smycke, fht. *rust* rustning; got. *hlaþan*, fht. (*h*)*ladan* lasta : (*h*)*last*, ags. *hlæst* last; got. *beidan* bida : *us-beisns* tålmod; got. *biudan* bjuda : *ana-būsns* påbud; ags. *on-drêdan* frukta : *on-drêsn* fruktan; ags. *wridan* vrida : *wråsen*, fht. *reisan* knut; isl. *brjóta*, ags. *bréotan* bryta : fht. *brôsmá*, fs. *brôsmo* bit, smula; fht. *rôt* röd : *rosamo* (*rosmon-) rådnad.

2. *j* försvinner före *i* (men återföres åfta jenom analågi), se Mahlow, s. 43 f.; Osthoff, M. U. IV, 27; Kluge, Nom. Stamm. § 14. T. e. sskr. *tráyás*, gr. kret. *τρεῖς* : got. *preis*, isl. *þrír* (**prijiz*) tre; got. *prijás* : got. *freis* fri; isl. *liggja*, *bidja*, *sitja* : got. *ligan* ligga, *bidan* bedja, *sitan* sitta av urspr. pres. **lizjō*, **lizis* (fsv. *ligher* jämte *ligger*) o. s. v.; got. *arþja* : isl. *arfe* (fsv. *arve*, *ærve*) av urspr. **arþjan-*, men **arþin-*; got. *gudja* : isl. *gode* präst; fht. *gráfo* : *gráfo* greve m. m.

3. *w* bårtfaller före *u* (men återinföres stundom analogice) samt troligen mellan konsonant eller lång vokal ock ett följande *j*, se Mahlow, s. 30, 43 f.; Osthoff, M. U. IV, 306, 312, 316, Beitr. VIII, 281, 285 ff.; XIII, 454; Kögel, Beitr. IX, 510 ff.; Kluge, P. Grundr. I, 334. T. e. sskr. *yuvácás*, lat. *juvencus* : got. *juggs*, fht. *jung* (**juwung-*) ung; lat. *juventa* : got. *junda* ungdom; lat. *novem* : got. *niun*, isl. *nío* nie; lat. *avun-culus* : fht. *ðheim*, ags. *éam* (**awun-haima*) morbror; fht. *wolf* (got. *wulfs* av **wolfs*) ulv : *Arn-ulf*, *Liud-ulf*, got. *Ansi-ulf*, *Atha-ulf* m. m.; sskr. *pitṛvyas* : fht. *futureo* farbror; got. *hardus* : ack. *hardjana* (**hardwj-*) hård; isl. 2 sg. pres. *ýkvoir* (*ýkr*) : *víkja* (**wīkwjan*) vika; got. *tauī* (**tōwī*, § 9, I, 5) : jen. *tōjis* (**tōwj-*) järning; fht. *chráwa* : *chráia* (av **krāwī*, jen. **krājōz*) kråka m. m.

4. Gutturalt *n* bårtfaller före *h* (spirant) med förlängning ock nasalering av omedelbart föregående vokal, t. e. lit. *kanka* kval : isl. *há* (**hanhan*) plåga; lat. *cunctāri* vara i ovisshet : isl. *hétta* (**hanht-*) riskera; got. *þagkjan*, fht. *den-*

chen, ags. *pencan* tänka, isl. *þekkja* märka : pret. resp. *þáhta*, *dáhta*, *þóhte*, *þátta*; got. *briggan*, fht., ags. *brinzan* : pret. resp. *bráhta*, *bróhte*; got. *gaggan*, isl. *ganga* gå : *gótt*, got. *inn-at-gáhts* ingång; fht. *hangên*, isl. *hanga*, ags. *hanzian* (*ng* av *nh* enligt § 31, 3 ock § 32, 3): *hôn*, got. *háhan* hänga, *faúra-háh* förhänge; fht., ags., isl. *fang* fång : *fá*, got., fht. *fáhan*, ags. *fôn* få; fht. *hengist* : isl. *hestr* (**hanhist*-) häst; isl. *rong* spant : *ró* vrå; fs *bi-tengi* tryckande, ags. *zi-tenze* nära befintlig, isl. *tengja* hopbinda : *tá*, fsv. *ta*, *tæ* (finskt lån *tanhut*) tillstampad mark, *fägata*, fht. *záhi*, ags. *tóh* seg; ags. *ze-punzen*, fs. *gi-thungan* fullkåmlig, *thengian* fullända, isl. *þungr* tung, jedigen : got. *þeihan*, fht. *gi-díhan*, ags. *ze-þéon* trivas (lit. *tenkù* jag har nog); fht. *dringan*, fs., ags. *þrinzan*, isl. *þryngva* : got. *þreihan* tränga, *þreihsl* trångmål, mht. *dríhe* virknål (lit. *trenkti* stöta); fs. *ta,ča* rängn : got. *þeihwô* åska; isl. *þing* falkförsamling på bestämd tid : got. *þeihs* tid (lat. *tempus*); got. *juggs*, isl. *ungr* ung : *óre*, got. *júhiza* yngre; isl. *hungr*, fs., fht. *hungar* : got. *húhrus* hunger; got. *þugkjan*, fht. *dunchan*, isl. *þykkja* tycka : pret. resp. *þáhta*, *dáhta*, *þótta*; fht. *óheim*, ags. *éam* morbror av **awunh*- (s. åvan 2); fht. *trinkan* : *ur-tráht* nykter; lit. *j-ùnkta*s : got. *bi-úhts* van m. m.; se Noreen, Ark. III, 41; Kluge, P. Grundr. I, 356.

5. *z* i förbindelsen *zw* (vare sig uppkämmen av indo-*eur. g_wh*, § 27, 4, eller av äldre germ. *hw*, § 31) bårtfaller, när näst föregående sonant enligt den indoeur. betoningen icke bar huvudaksänten (»Sievers regel»). Se bl. a. Sievers, Beitr. V, 149; Paul, Beitr. VI, 538, 541 f.; Osthoff, Beitr. VIII, 256 ff.; v. Bahder, Die verbalabstrakta, s. 133 f.; Löffler, Arkiv I, 266 ff.; Kluge, Beitr. XII, 379 f., P. Grundr. I, 331; Laistner, Z. f. d. Alterth. XXXII, 145 ff. T. e. fs. *snégü*, lat. *nix*, *-vis*, gr. (ack.) *víφα* : got. *snaiws*, ags. *snâw*, isl. *snjó*r, *-var* snö, fht., ags. *sníwan* snöa, isl. *snivenn* be-

snöad; gr. νεφρός, lat. nebrundines : fht. nioro, isl. nýra (*neg_whren-) njure; got. magus, isl. mogn (z. magu) yngling : got. mawi (*mazwí), isl. mætr, møyla, ags. meowle flicka; fht. triogan, fs. bi-driogan bedraga, gi-drôy, isl. draugr spøke : draumr, fs. drôm, fht. troum (*brauzwma-) drôm; fht. liugan, isl. ljúga juga, got. ana-laugns dâld, fht. loutan : isl. laun (*lauzwma-) hemlighet, ags. léas (*lauzwes-) löngnaktig, isl. lausung bedrægeri, ged-løyse svekfullhet; fs. hnigan, isl. hniga : got. hneiwian niga, hnaiwjan förödmjuka; got. bægms : fht. boum, ags. béam, fs. bôm träd; ags. búzan, got. biugan buga, us-baugjan sopa ut, mht. bôht kvast : fht. bôsi (*bauzwes-) förkastlig, bôsa strunt; isl. fjúga, ags. fléozan, fht. fiogan : isl. faumr svärm, ags. fléam flykt; got. saihwan, fs. sehan se : part. pret. gi-sewen, ags. ze-sewen, fht. gi-sewan sedd, got. siuns, isl. sjón syn; got. leihwan, fht. lihan låna : part. gi-liwan; fht. bi-sihan sila : part. bi-siwan; got. ahwa vatten, isl. ó á : øy ö, fht. ouwa vattensjuk äng, lat. Scadin-avia (isl. Skán-øy Skåne); ags. hweohl, hweoz(o)l : hweowol, isl. hjól jul; gr. νέφος : got. naus, pl. -weis, isl. nár lik (jfr Nagl-fare likajuppet); got. tiuhan, fht. ziohan draga : zoum, isl. taumr, fs. tôm tøm (jfr tygell tygel); got. laúhmuni, fsv. lygn : da. lyn blikst, ags. léoma, fs. lioma, isl. ljóme jusstråle; fht. mēh (*maihwa-) : ags. mæw måse; sskr. rēkhā, mht. rihe, fht. rīga : ags. ráw linje; ags. eoh : fht. iwa, isl. ýr idegran; isl. lifr (§ 34, 1) : dalmål lýr (*lizwr-); fht. fihala, fsv. fæl, isl. fél : fht. fiola (*fizwla-) fil; fht. zehôn färja : zâwa tinktur; fht. zēha : mht. zēwe tå; fht. zweho : isl. týja (*twizwiön-) tvivel; fht. ebah : ebawî murgröna; ags. zsohhol : isl. jól jultid, got. jiu-leis, isl. ýler julmånad; fht. dwerah : dwerawêr tvär; isl. skjallgr, mht. schelch : schelwer sned; isl. múge, fsv. mōghe (kontam. av *mōe < *mūhe ock *mūze), ags. mūha, múza : múwa hop; ags. horh smuts, holh håll, rûh skrâvlig : jenit. resp. horwes, holwes, ráwes; ags. earh (got. arhwazna) : earwe pil; gr.

ἀλκῶν isfågel : fht. *swalawa*, ags. *swealwe* svala; lat. *æquum* billighet : fht. *êva*, fs. *éo*, ags. *êw* lag; fht. *pfluoh*, *pfluog*, isl. *plógr* : langob. *plovum* plog; fht. *gi-zehôn*, ags. *teohhian* anårdna, mht. *zeche* årdning, följe, repartisering (gr. *δεῖννον* < **deqniom* måltid) : got. *ga-têwjan* förårdna, *têwa* årdning, *têwi* följe av 50 man, ags. pl. *ze-tâwa*, *zeat(e)wa*, isl. *gotvar* rustning; fs. *t-ôgean* (**at-augjan*), mht. *z-ougen* : *z-ounen*, holl. *t-oenen* visa; sskr. *sêkas* flöde : got. *saiws*, fht. *sêo*, isl. *sjór* sjö; isl. *þegn* fri man, ags. *þezen*, fht. *degan* : isl. *þjónn*, urnord. *þewaR*, got. *þius*, -*wis* tjänare, *þiwi*, isl. *þý* tjänarinna, *þjóna*, fht. *dionôn* tjäna.

Anm. 4. Samma bårtfall inträder i ordens uddjud, men eksämplena härpå äro få, t. e. sskr. *gharmás* glöd, gr. *θερμός*, lat. *formus* : fht., fs. *warm*, isl. *varmr* varm; sskr. *háryāmi* jag åstundar, gr. *θέλω* vill : fht. *wollan*, *wellan*, ags. *willan*, got. *wiljan* vilja; sskr. rot *ghas*, lat. *vesci* (**g_whes-scō*) äta : isl. *vist* mat, m. fl., mera osäkra, eksämpel; se Bugge, K. Z. XIX, 433 f., Bechtel, Z. f. d. Alterth. XXIX, 368.

Anm. 5. Isolerat står bårtfallet av *p* i got. *nīþjis*, isl. *nidr* släkting, ags. pl. *niddas* män av **neþjos*, jfr sskr. *napti*, lat. *neptis*, ags., isl., fht. *nift* brorsdötter (m. m., se åvan. A, 2); se Osthoff, Perf., s. 463 ff.

Anm. 6. Det av J. Schmidt, Pluralbildungen, s. 201, antagna bårtfallet av *s* före *r* — i isl. *vár*, men gl. *wêr* (ock lat. *vēr*!): sskr. *vasar-*, gr. *ἕαρ*, fris. *ûrs*, *wos* (av **ûsr*) vår samt i isl. *úrr*, fht., ags. *úr* urokse : ? sskr. *usrás* tjur — eksisterar förmodligen icke (*sr* blir *str*, s. § 40, 1), utan har man väl att utgå från färmer med *sr* (jfr § 31, 4). Indoeur. **ûsrós* (jfr sskr. *usrás*) blir germ. **ûzrás*, **ûzraz*, varav urnord. **ûRraR*, isl. *úrr*; det på liknande sätt av indoeur. **wēs(e)r-* (lat. **vērer* > *vēr*) uppkämma isl. **várr* har på grund av sitt neutrala tjön ändrat den sjenbart maskulina färmen till *vár*.

Anm. 7. Möjligen är *l* bårtfallet jenom disimilatsjon i got. *fugls*, fht. *fogal*, isl. *fogl* fågel, om detta sammanhänger med isl. *fljúga*, fht. *fliogan* flyga, varför mht. *ge-vügele* (t. *ge-flügel*) fjäderfå torde tala.

Kap. 3 Spår av indoeuropeiska judlagar.

§ 42. Växling mellan tenuis ock media.

1. Tenuis växlar åfta med media i en rots slutjud, ock i synnerhet uppträder median åfta i omedelbart grannskap av en nasal; se bl. a. Zimmer, Die nominalsuffixe *a* und *â*, s. 288 f.; Osthoff, M. U. IV, 328, Beitr. VIII, 256 ff., Perf. s. 300, 323, 548; Möller, K. Z. XXIV, 441, 459 ff., 515 ff.; Kluge, Beitr. IX, 180 f., Bugge, Beitr. XII, 425; Brugmann, Grundr. I, 348. T. e. sskr. *páçyâmi*, lat. *-spiciô* jag ser, fht. *spehôn* späja, *spâhi*: isl. *spakr* försiktig, fsl. *pa-ziti* (**pag-*) akta på; sskr. *pâça-* snara, fht. *fâhan* fånga: *fah(h)* ryssja, avdelning, ags. *fæc* tidrymd, gr. *πάγη* ryssja, snara, *πήγνυμι*, lat. *pangô* jag fäster; flat. *scaprês*, gr. *σκαπάνη* spade, isl. *skafa* skava, got. *skaban* klippa, fht. *scaban* krafsa (**sqap-*, § 31, 1): lat. *scabô* jag skaver, kratsar, lit. *skabûs* skarp, got. *ga-skapjan*, fht. *scaffan*, isl. *skepja*, *skapa* förfärdiga; lit. *prantù* jag lär mig, got. *frapjan* förstå: gr. *φράζω* jag underrättar, got. *fratwjan* jöra klok; fht. *buhil* kulle, *biogan*, ags. *bûzan* böja sig (**bhuq-*): *bûc*, isl. *búkr*, fht. *bûh(h)* buk, »böjd», »bukig», sskr. *bhujâmi* jag böjer undan, gr. *φεύγω*, lat. *fugiô* flyr; fht. *swîgên*, fs. *swîgôn* tiga, isl. *svig* undertryckande: *svikja* underlåta, svika, gr. *σῆγάω* jag tiger; fht. *wehsal*, lat. *vices* växling, gr. *εἴκειν*: fht. *wihhan*, isl. *vikja* vika, sskr. *vijâmi* jag flyr; fs. *skêthan*, fht. *sceidan*, got. *skaidan* sjilja: isl. *skíta*, fht. *scisan* avsöndra, gr. *σχί-ζεiv* klyva, sskr. *chindâmi* jag avsjär, lat. *scindere* flå, *cædere* hugga; gr. *κότος* agg, sskr. *çâtrus* fiende, fsl. *kotora* strid, mht. *hader* gräl, isl. *Hoðr*, fda. *Hathærs-lef*: got. *hatis*, isl. *hatr*, fht. *has* hat; fht. *êwig* evig: got. *ajuk-dûps* evighet; ags. *dýfan* dyka: *déop*, got. *diups*, lit. *dubûs* djup; jfr lat. *mentîri*

juga : *mendax* löngnaktig, gr. *εἴκοσι* : lat. *viginti* tjugo, gr. *δείκνυμι* visar : *δείγμα* bevis, gr. *δάκτυλος* : lat. *digitus* finger, lat. *fulica* : fht. *belihha* sotand m. m. Osäkra (möjligen att förklara enligt § 37, 1—3 ock § 39, 1—3) äro sådana fall som isl. *sló* (**slanh-*) ormslå, fht. *slango* orm, *slingan* slingra, lit. *slinkti* smyga, fsl. *slakū* krokig : ags. *slincan* slinka, mht. *slanc* slankig; ags. *wreón* (**wrinhan*), *wringan*, fht. *ringen* vrida : *renchi* vridning, ags. *wrenc* ränker, *wrincl* rynka (gr. *ῥέμβειν* vrida, således troligen hit); ags. *crinzan* ramla, vackla : *cranc* bräcklig, fht. *chrancholôn* stappla; fht., fs., ags. *swinzan* svinga, svänga : *swincan* streta, fht. *swenchan* piska, *swancl* sväng, hugg; ags. *swonzor* trög, fht. *swangar* : ags. *swoncor* dräktig; fht. *chlingan*, isl. *klingja* klinga : engl. *clank* klang, mht. *klenken* klinka, *klinke* dörrklinka; isl. *stinga* sticka, *stong* stång : *stökkva*, got. *stigqan* stöta, lat. *stinguere* reta, »sticka». Möjligen är även ett eller annat av de i § 39, 1—3 anförda eksämplerna att föra hit.

Anm. På samma växling i uddjud finnas endast osäkra eksämpel (se Brate, Bezz. B. XIII, 50 f.; jfr nedan § 49, anm. 1 ock § 33, anm. 1).

2. Media har övergått till tenuis omedelbart före annan tenuis, t. e. got. *sauhts*, fht. *suht* (**suktis*) sjukdom : got. *siuks* (**seugos*) sjuk; got. pret. *warúrhta* (*wrktôm*) : *warúrkjan* (**wryjon-*, jfr. gr. *ἔργον* värk) värka; *ga-skafts* (**skaptis*) skapelse : *ga-skappjan* (**skab-*) skapa, m. m. Om behandlingen av det av *d + t* uppkämnade *tt* se § 45, 2.

§ 43. Växling mellan tenuis ock media aspirata.

1. Dylik växling (isynnerhet *p : bh*) tyckes stundom förekomma i en rots uddjud (sällan slutjud, t. e. lat. *sapiens* : gr. *σοφός* vis), se Bugge, Sv. Landsmålen IV, 72 not, 76 f. not; Brate (Noreen), Bezz. B. XIII, 46 ff., 50 f.; Laistner, Z. f. d. Alt. XXXII, 181 ff., 191 f. T. e. sskr. *prá-*

vatē håppar, dalmål *flukā* : *blukā* håppa, gr. *φλίει* bubblar; nyisl. *fleygr* : no. dial. *bleyg* tjil; sv. *fläkta* : no. dial. *blækte* fläkta; isl. *frata* : sv. dial. *brata* fjärta; sskr. *pr̥c̥nīsh*, gr. *περ̥κνός* fläckig, isl. *freknor* fräknar, sv. dial. *frekne* : sv. *bräken*, isl. *burkne* ormbunke; dalmål *frunda* surra : fht. *breman* brumma; sskr. *p̥ārvata-*, got. *fairguni* bärj, isl. *Fjörgyn* : *bjarg*, got. *bairgahei*, fht. *berg* bärj, sskr. *bṛhānt-* hög; isl. *hlam*, *hlymr* : *glam*, *glymr* buller; m. m. Jfr § 31, anm. 2—4 ock § 50, anm. 5, f ock h.

2. Förbindelserna *bh*, *dh*, *gh*, *g_wh* + *t* hava utvecklats på två olika sätt, dels (förmodligen i äldre tid) till resp. *bhdh*, *dhdh* (om vars vidare utveckling se § 45, 1), *ghdh*, *g_whdh*, ock så vanligen i ariska språk; dels (förmodligen vid yngre sammanträffande) till resp. *pt*, *tt* (om vars vidare utveckling se § 45, 2), *kt*, *qt*, ock så vanligen i europeiska språk; se Bartholomæ, Arische Forschungen I, 10, 24, K. Z. XXVII, 206 f.; Kluge, Beitr. IX, 153, P. Grundr. I, 327; J. Schmidt, K. Z. XXVIII, 180 not; Osthoff, Perf. s. 320 f. not; Brugmann, Grundr. I, 404 ff. T. e. pret. fs. *habda*, ags. *hæfde* (**habdē* < *khabhdhē-*, *-tē-*): resp. *hebbian*, *habban* (lat. *habēō*) hava, men got. *-gifts*, fht. *gift* gåva (**giftis* < **gheptis*, *-bhtis*): got. *giban*, fht. *geban* (fir. *gabim* jag tager) jiva ock isl. *veptr* väft, fht. *wiften* : *weban* (sskr. *ubdhās* vävd) väva; got. *ga-hugds* förstånd (**huzdis* < **khughdhis*, *-tis*), fs. pret. *hogda* : *huggian*, got. *hugjan* tänka, men fht. *gi-huht* tanke, ags. *hyht* håpp ock got. *mahts*, fht. *maht* makt : got. *magan* (fsl. *moga*) kunna m. m.

Anm. Indoeur. *bh* + *s* uppträder i germ. språk som *fs* (< **ps*), åtminstone i fht. *wafsa*, ags. *wæfs* (lit. *vapsà* bröms) : t. dial. *webes* jeting till fht. *weban* väva (gr. *ὠφαίνω*).

§ 44. Växling mellan aspirerad och oaspirerad media.

Aspiratsjonen har åfta uppjivits i (omedelbart?) grannskap av en nasal; se J. Schmidt, K. Z. XXV, 146 f.; Bugge,

Sv. Landsmälen IV, 200 f., 263 (Noreen, Arkiv I, 176); Kluge, K. Z. XXVI, 98 f.; v. Fierlinger, K. Z. XXVII, 478 f. not; Brugmann, Grundr. I, 348 f. T. e. e. sskr. *budhnás*, gr. *πυθμήν*, fht. *bodam*, ags. *bodem* : *botm*, isl. *botn*, gr. *πύνδαξ* mark, båtten; fht. *widimen* tillängna, *widamo*, ags. *weodum* (jfr sskr. *vadhúsh* brud, fsl. *veda*, lit. *vedù* jag hemför) : *weotuma*, ffr. *wetma*, burgund. *witimo*, gr. *ἔδνον* (jfr § 47, 3) brudgåva; sskr. *mahán* stor, fsl. *moga*, jag mäktar, got., fht. *magan* förmå : sskr. *majmán-* kraft, gr. *μέγας*, *-άλη*, lat. *magnus*, got. *mikils*, isl. *mikell*, fsv. *mikin* stor, *miok* mycket; sskr. *ahám*, urnord. *eza* (s. Noreen, P. Grundr. I, 498) : gr. *ἔγώ(ν)*, lat. *egō*, urnord. *ek(a)*, got. *ik* jag; indoeur. **neg_wher-*, gr. *νεφρός*, lat. pl. *nebrundines*, fht. *niōro* njäre : indoeur. **eng_wen-* (jfr § 46, 1), gr. *ἀδήν*, lat. *inguen*, isl. *ækkr* svulst; isl. *stige* (jfr gr. *στείχειν* stiga) : dalmål *stitji* (**stikan-*) steg; got. *azgō* : isl. *aska*, fht. *asca* *aska*; isl. *hrúga* hög, sv. *råge* : isl. *hróke* råge, sv. *ruka*; sskr. *hánush* : gr. *γένυς* tjäk, lat. *gena*, ags. *cin*, got. *kinnus* tjind; gr. *ἀ-στεμφής* oprässad, *στέμφυλον* prässad saft : *στέμβειν* trampa, fht. *stampfōn*, isl. *stappa* stampa. Osäkra (möjligen att förklara enligt § 37, 1—3 ock § 39, 1—3) äro fall sådana som ags. *zrindan* mala : da. dial. *grotte* grovmala, isl. *Grotte* kvarn; ags. *hrindan*, isl. *hrinda* stöta: *Hrotte*, ags. *Hruntin*z svärd; isl. *vinda*, fht. *windan* vinda, fs., got. *bi-windan* omveckla : isl. *vōttr* vante. Möjligen hör hit något av de i § 39, 1—3 anförda exemplen.

Anm. Osäkert är, om samma växling förekommer i andra ställningar, t. e. fht. *bart*, ags. *beard* : lat. *barba* (**bardha-*) sjägg; sv. *groda* : fht. *chrota*, *chreta* groda; isl. *gaupn* jöpen : got. *kaupatjan* örfila; lat. *grāmen*, gr. *χόρτος*, got. *gras* gräs, ags. *grōwan* väksa : gr. *βρύον* måssa, fht. *krūt* grönsaker; got. *graban*, isl. *grafa* gräva : gr. *γράφειν* inrista, skriva, ags. *ceorfan* sjära, karva; sskr. *dhruvās* fast : gr. *δρόος*, got. *triggwas*, fht. *triuwi* trygg; m. m., se J. Schmidt, a. st.; Brate, Bezz. B. XIII, 49 f.; Laistner, Z. f. d. Alt. XXXII, 171 ff. Jfr nedan § 50, anm. 5 f.

§ 45. Växling mellan explosiva ock spirant.

1. *d(h) + dh*, vare sig ursprungligt äller uppkämnet av *dh + t* (§ 43, 2), har redan i indoeur. tid blivit *zdh*, varav sskr. *dh*, gr. $\sigma\theta$, lat. *st* (<*sth < *zdh); germ. *zð*; se Bartholomæ, *Arische Forschungen* I, 24, 176; Brugmann, *M. U. III*, 144. T. e. gr. $\kappa\epsilon\upsilon\theta\epsilon\upsilon\nu$, ags. *hýðan* dölja, fht. *hutta* (**hudjō*) hydda : gr. $\kappa\acute{\upsilon}\sigma\theta\omicron\varsigma$ blygd, lat. *custos* vakt, slydd, got. *huzd*, isl. *hoddr*, fs., ags. *hord*, fht. *hort* skatt; got. *rôðian*, isl. *róða* (fir. *ráðim*) tala : *rôðd*, got. *razða* tal; sskr. *ud*, got. *út*, isl. *út* ut : *oddr*, fht. *ort* (**uzðaz* < **ud-dh-os*) *udd* (jfr gr. $\upsilon\sigma\text{-}\theta\epsilon\iota\varsigma$ piggsvin).

3. *t + t(h)*, vare sig ursprungligt äller uppkämnet av *d(h) + t* (§ 42, 2 ock § 43, 2), har redan i indoeur. tid på något sätt modifierats i spirantisk riktning (jfr däck § 48). I historisk tid uppträder förbindelsen såsom sskr. *tt*, gr. $\sigma\tau$, lat., germ. *ss* (*st* före *r*, jfr § 40, 1; *s* äfter konsonant ock lång vokal, se § 39, 4); se Kögel, *Beitr.* VII, 171 ff.; Brugmann, *M. U. III*, 131 ff., *Grundr.* I, 384 f.; Osthoff, *M. U. IV*, 77, 91 f., 104, *Perf.*, s. 565 f.; Kluge, *Beitr.* IX, 149 ff., *Nom. Stammbildungslehre*, s. 61, 64. T. e. sskr. *véda*. gr. *oída*, got. *wait* vet : part. pret. indoeur. **wíðtos*, **wíttos*, gr. $\alpha\text{-}\iota\omicron\tau\omicron\varsigma$ *osedd*, lat. *visus* *sedd*, fs., isl. *viss* *viss*, *vis* *vis* (m. m. se § 39, 4); lat. *mittere* (<**míttere*) *släppa*, *sjicka*, fs., ags. *míðan* *underlåta*, fht. *míðan* *undvika* : fht. *missen*, isl. *missa* *förfela*, got. *missa-dêps* *missjärning*; lat. *mūtuus* (**moit-*) *ömsesidig* : got. *missō* *varandra*, isl. *ý-miss* *ömse*; isl. *hvatr* *tjäck*, *hvetja* *ägga* : *hvas* *skarp*; got. *ga-wíðan* *binda* : *us-wiss* *obunden*, *dis-wiss* *upplösning*; got. *hlaþan*, isl. *hlaða* *lasta* : *hlass* *lass*; got. *qíþan*, isl. *kveða* *säga* : ags. *cwíss* *utsago*, got. *ga-qíss* *avtal*; lat. *sedēre*, isl. *síþa* *sitta* : *sess* *säte*, sskr. *sattás*, lat. *ob-sessus* *-sutten*; gr. $\mu\upsilon\theta\omicron\varsigma$ *tal*, fht. *mutílōn* *sårila*; *musse* *tjälla*; fht. *hniotan* *fästa*, isl. *hnjóða* *hamra* : *hnoss* *»smide», smycke*; isl. *knóða*, fht. *chnetan* *knåda* : ? got. *knuss-*

jan antaga en bönfallande ställning; gr. *δαίεσθαι* jag utportsjonerar, isl. *tað* spillning, *teðja* strö jödsel, fht. *sattjan* strö, årdna : langob. *Tasso* »utdelare», got. *un-ga-tass* oårdnad, ags. *tass* hög, hop; lat. *vas*; -*dis*, isl. *veð*, got. *wadi* pant, *ga-wadjan* förlåva : medeltidslat. *vassus* vasall, »som jivit underpant på sin trohet»; ags. *hōd* huva, *hēdan* slydda, fht. *huot* jälm, *huotēn* slydda : lat. *cassis* jälm, *Cassius* (gr. *Κάσσιος*?), fht. *Hasso*, *Hesso* hessare, »jälmbärare»; got. *staps*, isl. *stadr* ställe, *standa* stå : got. *af-stass* avstånd, *faúra-stasseis* föreståndare; got. *giutan*, isl. *gjóta* utjuta : nyisl. *Gey-sir*, fht. *gussia* översvämning, lat. *fūsiō* utflöde; ags. *emnetan* (**eðnatjan*) jämna : got. *ibnassus* jämnhet, fs. *eðnissi* jämn mark; got. *blōtan*, isl. *blóta* åffra : fht. *bluostar* (**blōssra*-, § 40, 1) åffer, got. *blōstreis* åffrare; got. *gild* : *gilstr* jäld, skatt; gr. *πατέσθαι* jag äter, got. *fōðjan* föda, fht. *fatunga*, ags. *fōða* : *fōstor*, isl. *fóstr* näring; fht. *funden*, ags. *fundian* ila : *fūs*, isl. *fúss* (**funssa*-) bråd; sskr. *çá-çvant-*, gr. *πᾶντ-* hel, isl. *svetü* helig : got. *hūsl* åffer, fsv. *hūsl* sakrament; lat. *edere*, isl. *eta* äta : lat. *ēsus* äten, -ags. *ēs*, fht. *ās* åtel, as; got. *aups* öde, *aupida* : fht. *ōsi* öcken; fs. *mōtan*, fht. *muozan* vara tvungen : pret. *muosa* (**mōssa*) måste; got. *haitan*, fht. *heisan* befalla : ags. *hês* befallning; got. *rēdan* råda : ags. *rêas* råd; fht. *hutta* (**hūdō*) hydda (m. m., s. åvan 1) : *hūs*, isl. *hús* hus; isl. *glitra* glittra, fs. *glītan*, ags. *glitnian* : *glīsian* glänsa; got. *lētān* låta; ags. *blōd-lêas* åderlåtning; isl. *brjóta*, ags. *bréotan* : *brýsan* bryta, mht. *brūs* brus, bränning; got. *mats*, isl. *matr* : fs., ags. *mōs* mat, fht. *muos* mat, mos, mht. *ge-müese* grönsaker; isl. *grjót* sten, ags. *gréot*, fs. *griot* sand, fht. *grios*, mht. *gries*, *grūs* : mlt. *grūs* grus; gr. *ῥίθεος* ojift, sskr. *vidhāvā*, lat. *vidua*, fs. *widowā*, fht. *wituwā*, ags. *widewe*, got. *widuwō* änka, *widuwairna* : fht. *weiso*, ffr. *wēsa* fader- ock moderlös; sskr. *édhas* vedbrand, gr. *αἶθος* brand, ags. *ād* bål : isl. *eisa* glödande aska; gr. *ἐπειθεῖν*, fsv. (runor) *vīta* : isl. *reisa* uppressa, *rīsa* resa sig.

Anm. Då i stället för *s(s)* träffas *st*, beror *t* alltid (utom före *r*, se § 40, 1) på ny *t*-avledning (*st* således av *ss + t*) äller på analågi, t. e. sskr. *véttha*, gr. *ὄλθα*: got. *waist* du vet för **wais(s)* åter *gaft* du gav o. d.

§ 46. Växling mellan liquida ock nasal.

Sådan förekommer icke i rotstavelser utan blåt i avledningsstavelser. Företeelsen hör alltså säkerligen icke till judläran utan till ordbildningsläran ock har uppstått på så sätt, att roten utbildats med olika sufiks, som ursprungligen tillhört olika färmer i ett paradigm, men sedan båda kunnat kamma att jenom utjämning spridas till hela paradigmat. Fallen äro:

1. *r : n* växla förnämligast i några urspr. neutrala substantiv (se F. de Saussure, *Système primitif*, s. 28, 225; Brugmann, *M. U. II*, 231 ff.; Noreen, *Arkiv IV*, 110 not; Om orddubletter i nysvenskan, s. 43 ff.; Danielsson, *Gramm. und etymol. Studien I*, 34 f. not; J. Schmidt, *Die pluralbildungen*, s. 172 ff.), t. e. gr. *ἕδωq* (jfr *ἕδρος* vattenorm, sskr. *udrás*, isl. *otr* utter), fs. *watar*, ags. *wæter*, fht. *wazzar*, fsv. *Vætur*: sskr. *udán*, lit. *vandà*, got. *watô*, -ins, isl. *vatn* vatten,? fht. *Wezzin-brunno*; ags. *tifer*, *tiber*, fht. *zebar*: isl. *tafn* åfferdjur, gr. *δαπάνη* uppåffring, utjift; mht. *traher*: fht. *trahan*, fs. pl. *trahni* tår (jfr § 49, B, 2 ock A, 3); gr. *νεγρός*, lat. pl. *nebrundines*, fht. *nioro*, isl. *nýra* njure: gr. *ἄδην*, lat. *inguen*, isl. *ekkr* svulst, *ekkvenn* uppsvälld (jfr § 44); holl. *ijser* (**isar*): fht. *isan*, ags. *íren* (**ízan-*), isl. *jarn* (**eRan- < *ízan-*) järn (isl. *ísarn*, got. *eisarn*, fht. *ísarn*, ags. *ísern* jenom kontaminatsjon av båda stammarna, såsom i isl. *skarn*, ags. *scearn* smuts [fht. *haran* urin, jfr § 47, 3] = [sskr. *çákr̥t̥*, *çaknás*?] gr. *σῶq*, *σκατός* < **skptós* smuts, lat. *scortum* sjöka; likaså fht. *åhorn* = lat. *acer* lönn?); sskr. *pát(t)ram*, gr. *περόν*, *πέρουξ*, isl. *fjodr*, ags. *feder*, fs. *fethera*,

fetherac, fht. *fedara*, *federal* vinge, fjäder, lat. *acci-piter* »snabb-vinge», hök : *penna* (**petna*), fht. *fettah* (**petnág-*, se § 37, 2) vinge, fjäder av indoeur. **pétrg*, jenit. **petnós* (jfr sskr. *ásrg*, *asnás* blod; se § 49, B, 4); gr. *πῦρ*, isl. *fúrr* : *funē*, got. *fôn* (jenit. *funins*), mengl. *funke* eld av **pōwrg* (jfr sskr. *pāva-kás* eld), **pānós*; *φρεαρ*, -*ατος* : got. *brunna* brunn av **bhréwrt*, **bhrunós* (jfr sskr. *yákrt*, *yaknás* lever o. d.).

Anm. Isl. *dégr* : *dógn* dyngn hör äj hit utan beror på den ävenledes indoeur. växling mellan *s-* och *n-* suffiks (se, Danielsson, a. st., s. 49 f.; J. Schmidt, a. st., s. 207, 151), som förekämmer bl. a. i fht. *nōz* (**nautiz*, jfr pl. *nōzir*) : ags. *nýten* nötkreatur; got. *dags*, *Dagis-theus*, *fidur-dôgs*, ags. *dæg*, *dôzor*, isl. *dagr*, *dégr* (sskr. *áhas*, se § 49, A, 3) : *dógn* (sskr. *áhan-*) dag, dyngn; isl. *dagr-úð* läglighet, fht. *tagar-ót*, -*át*, ags. *dæzr-ēd* dagning hör troligen till *s-*stammen, möjligtvis till den *r-*stam, som uppträder i sskr. *áhar* (jfr *s : r* i lat. *avēna* : isl. *hafre*, se § 50, B, I, b).

2. *l : n* växla i åtsjilliga nominalstammar (se Noreen, Om orddubletter i nysvenskan, s. 18; Danielsson, a. st., s. 40 not), t. e. gr. *μεγάλη*, got. *mikils*, isl. *mikell* : gr. *μέγας* sskr. *mahán*, lat. *magnus*, fsv. *mikin* stor; isl. *lítell* : fsv. *liti* liten; sv. *äril* : fsv. *ærin*, *arin*, isl. *arein* hård; fs., fht., fsv. *himil* (jfr gr. *κέλ-εθρον* tak) : got. *himins*, isl. *himenn* himmel; mht. *sprekel*, isl. *sprekla* fläck, engl. *freckle* : isl. pl. *freknor* fräknar, gr. *περχνός*, sskr. *pṛcniśh* fläckig; fs. *nōtil* : ags. *nýten* nötkreatur; gr. *ἀστράλος*, engl. *starling* stare, mht. *sperl-ing* sparv, s. § 47, 2) : gr. *ψάρ* (**spār*), lat. *sturnus*, ags. *stearn* stare; ags. *dýzol*, fht. *tougal* : *tougan* hemlig; fht. *wüetel-gôz*, ags. *wêdel-zéat* rasande männisja : *Wöden*, fht. *Wuotan*, isl. *Óðenn*; gr. *ὁμαλός*, lat. *similis* lika, *simul* tillika, tillsammans, mht. *samelen* samla, isl. *ein-samall* : *ein-samann*, -*enn* ensam, *saman*, got. *samana*, sskr. *samaná*, fht. *ei-samane* tillsammans, *samanôn*, isl. *samna* samla; got.

sauil : *sun-nô* (jfr § 37, anm. 2 ock 3) sol. Jfr fht. *igil*, ags. *izl* igelkått : gr. *ἐχίνος*; mht. *wirtel* : fsl. *vrēteno* trissa, sskr. *vārtanam* vridning; gr. *ὄπλον* : got. *wērn* vapen m. m.

§ 47. Väkslande artikulationsställe.

1. Palatal väkslar stundom med guttural (se J. Schmidt, K. Z. XXV, 114 ff.; Brugmann, Grundr. I, 344 f.; nedan § 50, anm. 5, g), t. e. sskr. *jānas*, gr. *γένος*, lat. *genus*, got. *kuni*, isl. *kyn* släkte, tjön, ags. *cennan*, isl. *kenna* föda, fsl. *zēti*, lit. *žentas* svärsån : sskr. *gnā* gudinna, gr. *γυνή*, böot. *βανά*, fsl. *žena*, got. *qinō*, *qēns*, fht. *quena*, isl. *kona*, *kvön* kvinna; sskr. *çiras*, *çirshān-*, gr. *κάρηνον* huvud, lat. *cerebrum*, fht. *-hīrni*, isl. *hjarne* järna, *hjarse* jäsä : got. *hwāirnei* huvudskål, isl. *hvern* ben i järnan; ? sskr. *himās*, gr. *χιών* snö, *χειμών*, lat. *hiems*, fsl. *zima*, sskr. *hēmantiās* vinter, Lex salica *in-gimus* ett-årig (jfr lat. *bimus* < **bi-himus* tvåårig) : got. *wintrus*, fs., fht. *wintar*, ags. *winter*, fsv. (Röksten) *wintur* vinter (**zwin-tör*? Jfr § 41, anm. 4 ock § 36, 1). Jfr § 25, anm. 8 ock § 35.

2. *p* tyckes någon gång väksla med *t* (se G. Curtius, Grundz. d. griech. Etymol. ⁴, s. 686 f.; Laistner, Z. f. d. Alt. XXXII; 177 f.), t. e. gr. *ψάρ* (**spār*n), fs. *sprā* stare, lat. *pārus* mes, got. *sparwa*, fht. *sparo*, mht. *sperling*, isl. *sporr* : gr. *στροῦθος* sparv, struts, *ἀστραλός*, lat. *sturnus*, fht. *stara*, ags. *stær*, *stearn*, engl. *starling*, isl. *stare* stare. Jfr got. *speiwan*, lat. *spuere*, gr. *πτύειν* : sskr. *shṭiv-* spätta, spy; gr. *σπεύδειν* : lat. *studēre* ivra (*σπουδή* : *studium* iver), m. m.

3. *m* : *n* väksla i åtsjilliga substantiv, vilket dåck säkerligen icke beror på någon judlag (såsom Kluge, Nomin. stambild., s. IX, P. Grundr. I, 332, antar), utan på avledning medelst olika suffiks (jfr § 36, anm. 2), t. e. gr. *πυθμήν*, fht. *bodam*, ags. *boðem*, *botm* (se § 44) : sskr. *budhnās*, lat.

fundus (< **fudnus*), gr. *πύδαξ*, isl. *botn* mark, båtten; fht. *farm*: *farn*, ags. *fearn* ormbunke, sskr. *parnám* fjäder, blad; sskr. *pra-stīmas* sammanpackad, mht. *stēim*, *stīm* trängsel, vimmel, sv. *stīm*: fsl. *stēna* mur, got. *stains*, isl. *steinn* sten; ags. *wadum*: *waden* bölja; fsv. *bulme*, *bolme*, *bölme*: fda. *bylne*, ags. *beolene* bålört; mht. *harm*: *harn*, fht. *haran* urin; fht. *brahsima*, sv. dial. *braksme*: fht. *brahsina* braksen; ? lit. *momà*, fsl. *mama* mor, fht. *muoma*: lt., mengl. *mōne* tant, isl. *móna* mor; t. *brame*: *brane* skogsbyn; fht. *fīma*: *fin* kornhög; ? mht. *pfrieme*: ags. *préon*, isl. *prjónn* pryl (jfr § 36, anm. 2); jfr fht. *feim*, ags. *fām*: sskr. *phēnas*, lat. *s-pūma* skum; fht. *widamo*, ags. *weodum*, *weotuma* (se § 44): gr. *ἔδωv*, fsl. *vēna* brudgåva; mht. *veime*: gr. *ποίνη* straff.

§ 48. Förkärtning av lång konsonant.

Redan innan den i § 45, 2 behandlade utvecklingen av indoeur. *tt* (till gr. *στ*, lat., germ. *ss* o. *s*. v.) tog sin början, kunde *tt*, under vissa (ännu outredda) förutsättningar, före annan konsonant förkärtas till *t*; se F. de Saussure, *Mémoires de la Société de linguistique* VI, 246 ff.; Kluge, P. Grundr. I, 336. T. e. fht. *sedal* (urgerm. **sepla*), fs. *sethal*, ags. *sedel*, *seld* säte, fht. *satal*, -*ul* (urgerm. **sadla*-), isl. *soðoll*, ags. *sadol* sadel av resp. indoeur. **setlo* (**settlo*-, **sed-lo*-), **sotló* till lat. *sedere* (jfr *sodālis* kamrat), got. *sitan* sitta (jfr got. *sitts*, ags. *setl*, fht. *sessal* av **setla*-, indoeur. **sed-lo*-); fht. *bihal* (**bīpla*-), isl. *bilda*, *bīldr* (**bīðla*-, **bīpla*-) bila, bill av **bheit(t)lo*- till rot *bheid*-, isl. *bíta* bita; fht. *fuotar*, ags. *fōdor*, isl. *fōðr* näring, foder av **pāt(t)rom* (jfr ags. *fōstor*, isl. *fóstr* näring, fostrande av **pāttrom* enligt § 45, 2) till gr. *πατῶμαι* jag äter, got. *fōðjan* föda m. m.; på samma sätt mht. *luoder* (**lōpra*-, **lāt-tro*) läckmat till fht. *ladōn* inbjuda; got. *hairpra*, ags. *hredr* (**kerd*-, **kred-tro*-) jārta, inålvor

till lat. *cord-*, gr. *καρδια* järta, sskr. *crad-dādāhāmi* jag be-
järtar, lat. *crēdō*; jfr gr. *μετρον* mått av **med-trom* till *μέ-*
δευος, lat. *modus* mått, sätt, got. *mitan* mäta.

Anm. Ovisst är, om (såsom Kluge, a. st., antar) samma
förkärtning kann inträda även äfter konsonant, t. e. sskr.
kṛttish : lat. *scortum* (jfr § 49, A, 1), ags. *heorda*, fht. *herdo*
fäll; sskr. *vṛttish* : fs. *wurd* öde, isl. *Urðr*, ags. *Wyrd* till lat.
vertere vända, got. *wairpan*, isl. *verða* bliva. Man kann näm-
ligen i de germ. orden lika väl anta *-o-*, *-i-*avledning (*wurd* av
**wrt-is*) som sådan på *to-*, *-ti-* (*wrt-tis*).

§ 49. Tillsättning ock bårtfall av konsonant.

A. I uddjud visar sig synnerligen åfta inom ett para-
digm en växling mellan färmer med ock utan *s-*, sällan
andra konsonanter, t. e. *n-*, *d-*, *k-*. I åtsjilliga fall torde
denna konsonant vara en räst av ett prefiks, t. e. möjligen
stundom *s-* av lat. *ex*, gr. *ἐξ*; *n-* av lat. *in*, gr. *ἐν* (jfr § 23,
13); *d-* av lat. *ad*, isl. *at* (jfr § 23, 11; § 10, 1); *p-* av gr.
ἀπό, isl. *af* o. s. v. (jfr från yngre tid got. *bnauan* : isl.
gnúa : fht. *núan* gnugga; isl. *glíkr* : *líkr* lik; *gnógr* : *nógr* nog;
gáta : *étla*, ags. *eahtian* akta; *gáta* : ags. *éhtan* driva; mht.
bange : *ange* betryckt; fht. *frezzan* : *ezzan* äta; *flázan* : *lâzan*
förlåta; *fana* från : *ana* på; sv. *på* : *å*, m. m. d.). I andra
fall kann *s* (före konsonant) vara ursprungligt, men hava
gått förlorat judlagsenligt i sammansättningar ock satssam-
manhanget äfter annan konsonant, varpå det enkla ordet
kann hava rättat sig äfter sammansättningen ock omvänt,
t. e. möjligen lat. *-spiciō* : sskr. *pācyāmi* jag späjar av urspr.
**spekjō*, men **utpekjō* (av **ud* + *spekjō*); se Beitr. XIV, 291
not ock där anförd literatur. Emellertid torde för de allra
flästa fall en tredje förklaringsgrund vara att tillgå; se §
50, B, II ock III samt anm. 5, a. Av hithörande fall må
här följande anföras:

1. s i t. e. zend *staora* dragare, got. *stiur*, fht. *stior*, ags. *stéor* : gr. ταῦρος, lat. *taurus*, isl. *þjórr* tjur; lt., fr. *strote*, mht. *strozze* : fht. *drozza*, ags. *protu* strupe; isl. *strita*, *stretask* streta, spjärna : fsv. *þriter* motspänstighet, *þriker*, *þrēsker*, no. dial. *treisk* tredsk ock med avjud enligt § 15 (sluttet) resp. fsv. *þryter*, *þrysker*, isl. *þrjótr*, *þrjóskr*, got. *usþriutan*, mlt. *drēten*, ags. *â-préotan* förtreta, förtryta, *préatian* hota, lat. *trūdere* tränga; mht. *strotzen*, men gl. *strūtīn* svälla : isl. *þrūtenn* svullen; fs. *stekan*, fht. *stehhan*, lat. *instīgāre*, gr. στίγειν sticka, στίγμα stick : sskr. *tīgmas* stickande, dalmål *tyckla* (**pikwilōn*-) brödspade; sskr. *stan-* brusa, gr. στένειν brusa, stöna, fsl. *stenja*, isl. *stynja*, ags. *stunian* stöna : sskr. *tan-* brusa, gr. τόνος ton, lat. *tonāre*, ags. *þunian* dundra, lat. *tonitrus*, ags. *þunor*, fht. *donar* dunder, isl. *þórr*; gr. στέργος hård hud, isl. *stírfenn* styvsint, *stjarfe*, fsv. *starve* stelkramp, isl. *starfa* streta, fht., fs. *sterban* dö : gr. τέργος, lat. *tergus* hård hud, fht. *derb*, isl. *þjarfr* sträv, tjärv, mht. *ver-derben* dö, fördärvas; got. *stautan*, fs. *stōtan*, fht. *stōzan* : lat. *tundere* stöta, *tudēs*, gr. Τυδείς »hammare», sskr. *tudāmi* jag slår, got. *þut-haurnjan* stöta i horn, isl. *þjóta* tjuta, tuta; isl. *skage* skogsudde, *skógr* skog : *hage* skogsmark, ags. *haza* trädgård, fht. *hagan* häck, *Ísarn-hó* »järnskog» (= isl. *Jarnviðr*), fsv. *Hō*; gr. σκῦτος, σκῦλον hud, lat. *scūtum*, isl. *skaunn* skjöld, *skjól*, fht. *scúr* slydd : gr. κῦτος, lat. *cutis*, isl. *húð*, fht. *hút* hud; men gl. *schokke* sädeshö, mht. *schocke*, *schoche* : lit. *kūgis* hövålm, t. *hocke* sädeshö, hövålm; gr. μέλαθρον (**σκμέλ*-) tak, got. *sik skaman* blygas, »hölja sig», fht., fs. *skama*, ags. *sceomu* blygsel : gr. κμέλεθρον tak, got. *ga-hamōn* kläda sig, fht. *hemidi* sjorta, *lihhamo*, isl. *líkame* kråpp(shölje), *himenn*, fsv. *himil* himmel, »tak»; gr. σκάζειν halta, isl. *skakkr* halt, sv. *skumpa* : sskr. *khanj-*, fht. *hinchan* halta, t. *humpen* skumpa; dalmål *skryta* : isl. *hrjóta* snarka; dalmål *skwella*, isl. *skella*, fht. *scellan*

juda, *scal(l)* skall, isl. *skjallr* : *hvellr*, fht. *hell* klart judande, *hellan* juda, mht. *hal(l)* återskall; fht., ags. *sceran*, isl. *skera* klippa, sjära, *skor* hår, mht. *schuor* avklipp, klippull, lat. *scortum* fäll : gr. *σείραειν* klippa, got. *hairus*, isl. *hjórr* svärd, *hár*, fht. *hár* hår, *herdo*, ags. *heorda* fäll; isl. *skarn*, gr. *σώω* smuts : fht. *haran* urin; fht. *scerta* : *harti*, isl. pl. *herðar* skulderblad; isl. *skraume* : *hraume* glop; *skark* : *hark* tumult; *skjal* : *hjal* prat; mht. *spreckel*, isl. *sprekla* fläck : gr. *περχνός*, sskr. *पृष्णish* fläckig, engl. *freckle*, isl. pl. *freknor* fräknar; (gr. *σμηρός*?) fht. *smáhi*, isl. *smár* obetydlig : gr. (*μικρός* liten?) *μακρόνός* spenslig, lat. *macer*, fht. *mager*, isl. *magr* mager; fht. *smelzan* smälta, *smalz* smält ister, sv. *smult*, *smultron* : gr. *μέλθειν*, ags. *meltan* smälta, isl. *maltr* rutten, *malt*, fht. *malz* (s.) malt, *malz* (a.) mjuk, sv. dial. *multer* mogna jortron, lat. *mollis* (**moldvis*), sskr. *मृदुश* mjuk; ags. *slincan* slinka, mht. *slanc* slankig, *slinc* : *linc* vänster, fht. *lencha* vänster hand; t. *schlimm* (**slimb*) dålig : *limmel* lymmel; fht. *slingan* slingra, t. *schlinge* ögla : sv. *lynga*; isl. *sleikja* slicka, mht. *slecken* snaska, *slec* läckergom : fht. *lecchôn*, ags. *liccian*, gr. *λιχνεύειν*, lat. *lingere* slicka; sv. *slump* : ags. *ze-limpan* hända, fht. *gi-limphan* lämpa sig; sv. *snaska* : fht. *nascôn* snaska (got. *hnasqus*, ags. *hnesce* mjuk? Jfr § 41, B, 1); sskr. *snávan*-sena, gr. *ἔσθη* (**ἔσθη*) han spann, fir. *snáthe* tråd, fsv. *snōþ* snodd, isl. *snúa* sno, fht. *snuor* snöre : lat. *nēre*, gr. *νέειν* spinna, fht. *nájan* sy, got. *nēpla*, isl. *nól* nål; lit. *snapas*, holl. *snab*, fht. *snabul* snabel, ffr. *snavel* munn, mht. *snaben* fnysa, *snappa*, *snappen* prata, *snappa*, fht. *snepfo* snäppa, t. *schneppe* snip, isl. *snafdr* med fint väderkorn : ags. *nebb*, isl. *nef* näbb; isl. *snos* : ags. *næss* udde, klipputsprång, isl. *nés* näs (hit väl ock sv. *snör*, dial. *snös* : sv. *nös*, lat. *nāsus*, fht. *nasa*, isl. *nos* näsa). Jfr för övrigt lit. *strazdas* : lat. *turdus*, isl. *prōstr*, ags. *prostle*, mht. *drostel* trast; gr. *στέρη*, lit. *stógas* : gr. *τέγος*, lat. *tegulum*, isl. *þak*, fht. *dah* tak; isl. *storkr*, ags. *storc*,

fht. *storah* stärke : gr. *τόπος* gam; fht. *sliosan*, fr. *slûta* (**skl-* § 41, B, 1): lat. *claudere* sluta; gr. *ἄνο-σκόος* åffer-skådare, fht. *scouwôn*, isl. *skoda* skåda, *skyn* ursjiljning : eskr. *kavish* siare, gr. *κοῦειν* märka, lat. *cavere* akta sig; fa. *skuddian* skudda, skaka, fht. *scutten* : lat. *quatere* skaka; lat. *scrötum* : isl. *hredjar* genitalia; got. *skalja* tegel : lat. *calx*, gr. *χάλιξ* kalksten; lat. *spirare* blåsa, dåfta : isl. *fisa* fisa; fht. *speht* : lat. *pīcus* spätt; gr. *σφάλλειν* vackla : got. *fallan* falla; isl. *spik*, ags. *spic*, fht. *specch* : eskr. *pīvan-* (jfr § 40, 2), gr. *πίων* (ock isl. *feitr*?) fet; fsv. *spar* sparad, ags. *spær*, fht. *spar* : lat. *parcus* sparsam, *parum* knappt; m. m., m. m., se bl. a. Laistner, Z. f. d. Alt. XXXII, 174 ff.; K. F. Johansson, Beitr. XIV, 289 ff.; K. Z. XXX, 428 ff.; Falk, Beitr. XIV, 12; Kluge, Etymol. Wörterbuch⁴, passim; J. Schmidt, Vocalismus I, 97; åvan § 41, B, 1.

Anm. 1. Jämte färmer med (den enligt det åvan framställda förklarliga) växlingen *sp- : f-* åller *sk- : h-* träffas i germ. språk någon gång även färmer med *p-*, resp. *k-*, där man alltså måste anta antingen ett yngre speciellt germanskt bårtfall av *s-* (åfter judskridningen av *p > f*, *k > h*), åller ock att en indoeur. växling förelegat mellan tvänne *s-lösa* färmer, en på *p-*, *k-* (*q-*) ock en på *b-*, *g-* (*g_w-*), vilket sednare antagande däck är föga troligt (se § 42, anm.; lika litet ett tredje förklaringsförsök af Laistner, a. st., s. 177 ff.). Av de hithörande fallen må blått anföras: gr. *πίγγος*, sv. dial. *spink* : engl. dial. *pink*, ags. *finc*, fht. *fincho* fink; gr. *σπέριζειν* tränga, lit. *springti* strypa, fht. *sprinka*, t. *spreinkel* fågelsnara : got. *praggan* trycka, sv. *prång*, holl. *prang* betryck, mht. *pranger* halsjärn, *pfren-gen* ansätta, t. dial. *prangel* : *frangel* knölpåk; mht. *spræwen* explodera, *sprütsen* skvätta, spruta (gr. *πιάσσωθαι*, lat. *sternuere* nysa, se § 47, 2) : mlt. *prústen* nysa, *prusta* : sv. *frusta*; mht. *schrumpfen*, ags. *scrincan* skrupna, fsv. *skrunken* skruppen : fht. *chrimpfan*, ags. *crimpan* krympa, *crincan* falla undan, isl. *kroppenn* : ags. *ze-hrumpen* krumpen, *hrympele* rynka, fht. *rimpfan* (sk)rynka, isl. *hrokkenn*, da. *runken* skruppen, skrynklig. Jfr sv. dial. *skvittra* : sv. *kvittra* (jfr *skvattra*

sten-skvätta?); sv. *skranglig* : *kränga* (isl. *krangr* krank); sv. dial. *skrasslig* : sv. *krasslig*; sv. *skorsten* : sv. dial. *korsten*; sv. *skutt* : dial. *kutt* m. m.

2. *n i t. e. gr. νέμειν* taga i besittning m. m., got. *nima*, isl. *nem* : fsl. *ima*, fir. *em*, lat. *emō* jag tager; fht. *narwa* : isl. *err* (**arwis*, finskt lån *arpi*), *orr* (**arus*), sskr. *árush* ärr; gr. *ἐναντίος* motsatt, motståndare, fsv. *Nænnir*, mht. *ge-nende* dristig, beslutsam, *ge-nenden*, got. *ana-nanþjan* besluta sig för, *ga-nanþjan* avsluta, isl. *nenna* besluta sig för, sluta sig till, *jöra* slut på : gr. *ἀντί* mot, got., isl. *and-* mot, lat. *ante* framtill, *antiæ* pannlugg, isl. *enne* panna, *ender*, got. *andais*, sskr. *ántas* slut; gr. pl. *ἔνεποι, (ἐ)πέτεροι* de underjordiska, umbr. *nerthro-* vänster, isl. *Njörðr* (Tacitus *Nerthus* terra mater), *norðr* närr, »jordsida» (jfr *suðr* av **sunþer* till got. *sun-nō* sol, således »solsida»): gr. *ἐπαῖς* till jorden, *ἄρουρα* (**ἄρ-ορ-φα*), fht. *ero, erda*, isl. *Joro-veller, jörð*, got. *airþa* jord, isl. *jörve* sand. Se Noreen, Arkiv III, 15 not; Falk (Johansson), Arkiv, V, 118 f.

3. *d i t. e. gr. δάσσειν*, got. *tagr* : sskr. *açrám* tår (jfr nedan B, 2); got. *dags, fidur-dögs*, isl. *dagr, dægr, dægn* dag, dyngn : sskr. *áhas, áhan* dag (jfr § 46, anm.).

4. *k i t. e. gr. ἀκούειν* (**ἀκούσij-*), *xoq̃v*, got. *hausjan*, isl. *heyra*, fht. *hören* : lat. *audire* (**ausdīre*), *aus-cultare* höra, *auris* (**ausis*), gr. *οὔς* (**oũsōs*), got. *ausô*, isl. *eyra*, fht. *ôra* öra. Männe icke förhållandet är likartat i t. *heikel*, fr. *hekel* kräsmagad, tjinkig : ags. *acol* besvärlig, t. *ekel* äckel; samt i lat. *haurire* (**khaus-*, såsom *habere* hava av *khabh-*, m. m.), sv. dial. *hösa* : isl. *ausa*, mlt. *osen* ösa? Ock i sskr. *kṛmish* : lat. *vermis* mask, got. *waúrms* mask, orm. m. m.?

B. Övriga fall;

1. En nasal insjutes mycket åfta framför en rotstavelses slutkonsonant (i synnerhet i presensstammar) ock

rättar sig då i fråga om sitt artikulationsställe äfter denna (således *m* före *p*, *n* före *t*, o. s. v.). Företeelsens verkliga natur ock närmare förläpp äro emellertid ännu icke nöjaktigt utredda; se nedan § 50, anm. 1 ock för övrigt J. Schmidt, Vocalismus, I, 29 ff.; Brugmann, M. U. III, 148 ff., Grundr. I, 190 f.; Osthoff, M. U. IV, 325 ff., Beitr. VIII, 268 ff.; K. F. Johansson, Akademiske afhandlingar till prof. S. Bugge, s. 21 ff. Eksämpel äro bl. a. sskr. *chindāmi* jag avsjär, gr. *σχινδαλμός* spjåla, lat. *scindere*, fht. *scintan* flå, isl. *skinn* (**skinpa-* av **skinto*, jfr § 42, 1) sjinn : gr. *σχίσειν* klyva, isl. *skíta*, fht. *scizan* avsöndra; isl. *stökkva*, got. *stiggan* stöta, lat. *stinguere* reta, »sticka» : *in-stigare*, gr. *στίχειν*, sskr. *tig-* (jfr åvan A. 1), fs. *stekan*, fht. *stehhan* sticka; got. *standan*, isl. *standa* : pret. resp. *stōþ*, *stóð* stå; gr. *στέμβειν*, fht. *stampfōn*, isl. *stappa* stampa : fht. *stapfo* fotspår, *stuofa* trappsteg, ags. *stapan* kliva; fht. *fāhan* fånga, *fang* fång, lat. *pangō* (jfr § 42, 1) : gr. *πήγνυμι* jag jör fast, *πάγη*, fht. *fah* ryssja, *fuogen* hopfoga; holl. *dompelen* dyka, fht. *tumpfilo*, vattenvirvel : got. *diups* djup, *daupjan* döpa; fht. *tumb*, got. *dumbs*, isl. *dumbr* döv, stum, dum : fht. *toup*, got. *daubs*, ags. *déaf* döv, slö, rasande, fht. *tobōn* rasa, gr. *τυφλός* (**θυφ-*) blind; ags. *climban*, fht. *chlimban* klättra, klamra sig fast vid, *chlunga* klunga, ags. *clingan* klamra sig fast vid, klibba, isl. *klengjask* klänga sig fast (vid) : *klífa* klättra, fht. *chlīban* klibba vid, gr. *γλίχομαι* jag äftersträvar (jfr § 34, anm.), m. m., m. m.

2. *r* bårtfaller (insjutes ??) åfta inuti en rotstavelse äfter annan konsonant, se Brate, Bezz. B. XIII, 48 f.; Kluge, P. Grundr. I, 332 f.; Johansson, a. st., s. 26 f. T. e. fht. *sprehhan*, ags. *sprecan* : resp. *spehhan*, *specan* tala, mht. *spehten* prata; mht. *spreckel*, isl. *sprekla* : ags. *specca* fläck, prick; ags. *prician* pricka, sticka, mlt. *prickè* gadd : ags. *pician* sticka, mlt. *pecken* picka (jfr föreg. eksämpel ock åvan A, 1); mlt. *sprote*, t. *sommer-sprosse(n)* fräknar : ? (jfr nedan 3) engl.

spot (da. *spætte*?) fläck; sv. *sprund* : mht. *spunt*; mht. *strumpf*
 : *stumpf* stump (t. *strumpf* strumpa förkårtat av *hosenstrumpf*
 kårtstrumpa); mht., mlt. *strunk* stäck, strumpben (jfr föreg.
 eks. ock § 34, 2) : *stoc(k)*, isl. *stokkr* stäck; sv. *tallstrunt* av-
 huggen talltåpp, mht. *strunæ* : t. dial. *stunts* stump, fsv.
stunter, isl. *stuttr* kårt, »avhuggen»; fht. *stricchen* snöra ihop,
 sticka (strumpor o. d.), lat. *stringere* hopdraga : sv. *sticka*
 (strumpor o. d.), fht. *ir-sticchen* kvävas, stärkna, *stinchan*,
 ags. *stinca* stinka, gr. *ταυγός* härsken (jfr åvan A, 1 ock B, 1);
 mht., mlt. *schränk* : fht., mht. *sc(h)ank* skrank, sjänk, skåp, *schenke*
 värdsbus, -värd, ags. *scencan*, isl. *skenkja* förplåga, besjänka,
 utsjänka; ags. *scrincan* skrympa (m. m. se åvan anm. 1 ock
 § 34, 2), isl. *skrukka* skrynka, veck, skrumpen tjäring, pl.
skrykker vågor på jordytan (vid jordbävning), *skrokkr* skrappa,
 (tigger)påse : resp. *skukka*, *skykker*, *skokkr* (hit sv. *sjynke*?);
 mht. *schrimpfen* rynka, skrympa (jfr föreg. eksämpel), isl.
skreppa skrappa : *skeppa* sjäppa; ags. *scråd* sjepp, isl. *skríða*
 glida (om sjepp ock sjidor), *skreid* skred : *skeid* f. sjepp, n.
 läpp; mengl. *schrillen* juda jällt, ags. *scralletan* skrälla, sv.
skrål : fht. *scellan* juda, *scal(l)* skall (m. m. se åvan A, 1);
 mht. *schregē*, da. *skrå* : isl. *ská* snedd (sv. *ska-ffötes*?); mht.
grellen gallskrika, mlt. *gralen* larva, *grál* skrål, *gral*, *grille*
gräll, *grellen* gräla med, ags. *griellan* gallskrika, gnissla
 (med tänderna), fht. *grillo* syrsa : *gellan* gallskrika, isl. *gjallr*,
gallr jäll, *gala* gala, sjunga; ags. *gryre* skräck, *gorn*, *gryrn*
 : *gryn*, got. *gaúrei* bedrövelse; ags. *préostru* mörker : *péostre*,
pýstre, fsv. *thiustri* mörk, dyster; fht. *trahan*, fs. pl. *trahni*,
 mht. *traher* : fht. *sahar*, ags. *téar*, isl. *tár*, got. *tagr*, gr. *δάκρυ*,
fiat. dacruma tår; ags. *hrágra*, fs. *hreiëra*, mht. *reiger* (in-
 doeur. **qraiqron-*) : fht. *heigir* (**qaiqron-*), isl. *hegre*, *hére* hä-
 ger, ags. *higora*, fht. *hehara* (**qiqron-*) nötskrika, blåkråka :
 med bårtfall av *r* även i andra stavelsen lat. *cicōn-ia* stårk,
 gr. *κίσα* (**qija*) nötskrika, sskr. *kikish* (: *cicōn-ia* = *τέτις* :

τετραών fasan, ärre, tjäder) ock? *çakuní-* (jfr *çarkótas* = *kar-kótas* orm) fågel; lat. pl. *frūgēs* nytta *fruor* (**frugvor*) jag njuter, got. *brūkjan*, fht. *brūhhan* njuta, åtnjuta, pläga, ags. *brūcan* njuta, smälta maten: *būc*, isl. *búkr*, fht. *būh* buk, »matsmältningsapparat» (annat ord än *būc* o. s. v. »böjd», »bukig», s. § 42, 1), sskr. *bhunājmi* jag njuter föda, lat. *fungor* åtnjuter, brukar, förbrukar; lat. *frangere* (perf. *frēgē*), got. *brikan* (pret. pl. *brēkum*), ags. *brecan*, fht. *brehhan* bryta, *bruoh* trakt med frambrytande vatten, ags. *brōc* bäck, *brēc* stuss, »grenen», *brōc*, isl. *brók*, fht. *bruoh* knäbyxa, »grenplagg»: *bahho* sjinka, svinlår, *bah*, ags. *becc*, isl. *bekkr* bäck (jfr dåck § 31, aam. 2), sskr. *bhanājmi* jag bryter; m. m. — I ett eller annat av dessa fall är väl otvivelaktigt förklaringsgrunden att söka i disimilatsjon, t. e. i ags. *z(r)yrn*; fht. *trahan*: *zahar* (mht. *traher*) av indoeur. **d(r)akru* (gr. *δάκρυ*): **draknu* (jfr § 46, 1); jfr sådana särspråkliga fall som gr. *φ(ρ)ατρία*, *δρύφακτος* (*-*φφακτος*); lat. *frāg(r)āre* dåfta, *creb(r)escere* ökas; mht. *ke(r)der*, fht. *querdar* (gr. *δέλετρον* av **g_weretrom* genom disimilatsjon) läckbete; sv. *fo(r)dra* m. m. (Noreen, Arkiv V, 386 ff.). Men för de ojämförligt flästa fallen torde en i viss mån annan förklaring vara den rätta; se § 50, B, II ock III samt anm. 5, b.

Anm. 2. Hit höra nog i allmänhet icke (såsom Kluge, a. st., antager) sådana fall, där *r* — i följd av en judlag — i förbindelsen *wr* bårtfallit i särspråklig tid eller väl åtminstone först på germansk båten, t. e. mlt. *wrase*, mht. *rase*: *wase*, fht. *waso* tårva; ags. *wreccean*: *weccean*, isl. *vekja* väcka; *wrixl*: isl. *víxl*, fht. *wehsal* väksling; ags. *wrong*: got. *wāhs* (**wanha-*) vrång; mht. *recholter*: *wecholter* enbuske; da. *wrimle*: t. *wimmeln* vimla, m. m.; se Noreen, P. Grundr. I, 474; Aisl. gramm. § 211, anm. 4; Arkiv VI, 303 ff.

3. *l* saknas någon enda gång under samma förhållanden som *r* (se åvan 2), t. e. mengl. *splot*: *spot* fläck (jfr åvan 1); *placche*: *pacche* lapp m. m., se Kluge, P. Grundr

I, 333; dessutom i ett ock annat fall, t. e. fht. *chelch* balsvulst, isl. *kjalke* : ags. *ceace*, fsv. *kiæki* tjäk (jfr dåck § 50, B, I, b); isl. *svelgja*, fht. *swelgan*, *swel(a)han* : dalmål *swegå* svälja.

4. I fråga om stam-slutjudet förefinnes en rik växling mellan färmer med, resp. utan en viss avledningskonsonant, vilken emellertid i allmänhet icke får antagas hava i vissa ställningar bårtfallit, utan fastmer ursprungligen endast tillhört ock varit karakteristisk för vissa färmer inom ett paradigm, från vilka den sedan kann hava spritt sig till alla, resp. avlägsnats från alla i analågi med dem, som från början saknat densamma (jfr § 46). Denna företeelse tillhör således ejäntligen ordbildningsläran, varför vi här inskränka oss till att påpeka endast ett enda fall — för att åtminstone medelst ett sådant belysa företeelsens natur —, nämligen den växling mellan färmer med ock utan indoeur. *g* (germ. *k*), som förekämmer t. e. i sskr. *ásrg* (gr. *ἄσρα*) : jenit. *asnás* blod; sskr. *sanáj-* gammal : lat. *sen-ior* äldre; fht. *chranuh*, ags. *cornuc* : *cran*, gr. *γέρανος* trana; sskr. *çrngam* : lat. *cornu*, got. *haúrn* horn; gr. *πέρυξ, γος*, fs. *fetherac*, fht. *federah*, *fettah* : lat. *penna* (**petna*), *accipiter*, sskr. *pát(t)ram*, gr. *πέτρον*, isl. *fjörðr*, ags. *feder*, fs. *fethara*, fht. *federa* vinge, fjäder (jfr § 46, 1); ags. *sceonca*, fht. *scincho*, ffr. *skunka* benpipa, skånk : fht. *scina*, ags. *scinu* sjena, sjenben; fir. *mong* man, isl. *makke* manke : *møn*, fht. *mana*, ags. *manu* man (urspr. »hals», jfr sskr. *mānyā* nacke, fs. *meni*, isl. *men* halsprydnad); isl. *maþkr* : got. *mapa*, fht. *mado* mask, isl. *motte*, mht. *matte*, *motte* (jfr § 37, 2) mått, mal; gr. *φάλαξ* (för **φάλαξ* såsom *φάρυξ* för äldre *φάρυξ*) trädstam, stamtrupp, isl. *bolkr* balk, avbalkning, avdelning, *bjálke*, fht. *balcho*, ags. *balca* bjälke, *bolca*, isl. *bulke* huvudmassa, sjeppsladdning : *bolr* bål (på kroppen), trädstam, mht. *bole* grov plank; fht. *funcho*, mht. *vanke*

gniata, mlt., mengl. *funke* liten eld : got. *fōn* (jenit. *funins*), isl. *funne*, *fúrr*, gr. *πῦρ* (jfr § 46, 1) eld; ? fht. *zincho* : mht. *zint*, isl. *tindr* tinne; jfr. Kluge, Festgruss an Böhntlingk, s. 60; J. Schmidt, Pluralbildungen, s. 173 ff.; Saussure, s. 225.

§ 50. Bihang: Reduplikatsjon.

Tillsättning av en hel stavelse förekommer vid s. k. (rot)reduplikatsjon, d. v. s. en rotstavelsets upprepande, helt (t. e. gr. *βάρ-βαρ-ος* barbar, lat. *mur-mur* mummel) äller delvis (t. e. gr. *δι-δαχ-ή* lära, lat. *me-mor-ia* minne), omedelbart före äller äfter (t. e. gr. *μορ-μ-ώ* spöke jämte *μόρ-μορ-ος* fruktan, lat. *bal-b-us* stammande jämte sskr. *bal-bal-ā*) sig själv. Då reduplikatsjonen ursprungligen ingenting annat är än ett ords sammansättning med sig självt (jfr gr. *πάμ-παν* alldeles, lat. *se-se* sig, *quid-quid* vad hälst, *jam-jam* redan, fr. *bon-bon* nam-nam, sv. *lull-lull*, *hå-hå*, *jo-jo*, *nå-nå* m. m.), sällan med ett förenande obetonat bindeord (t. e. sv. *då ock då*, *mer ock mer*, *fot för fot*, *dag för dag*, *slag på slag*, *hand i hand*, *mun mot munn*, jfr? sådana indoeur. fall, som kannsje återspeglas i t. e. sskr. *mṛ-n-mar-u*-klippa, »sten på sten», jfr anm. I nedan; gr. *πα-ι-πάλη* : *πάλη*, lat. *pulvis* ståft; särskilt iterativa såsom gr. *δα-ι-δάλλω* »arbete ock arbete», minutsöst utarbete, m. m.), så hör denna företeelse naturligtvis ejäntligen till ordbildningsläran (jfr § 46, § 47, 3, § 49, A ock B, 4). Då med reduplikatsjonen emellertid sammanhänga åtsjilliga indoeur. konsonantproblem (särskilt troligen flera av de redan i det föregående behandlade), så redojsra vi här i kärthet för dess olika faser, så vitt dessa äro av betydelse för den germanska konsonantläran. Jfr Brugmann, Grundr. I, 227 f., II, 11 ff. (ock där anförd literatur), 89 ff.; Kluge, Stammbildungslehre, s. 4 f., Beitr. VIII, 342, 513 f., P. Grundr. I, 372; Laistner, Z. f. d. Alt. XXXII, 174 ff.

Anm. 1. Innehåller roten en liquida, så disimileras denna åfta i endera stavelsen till annan liquida äller nasal, t. e. sskr. *gár-gar-as* strömvirvel, gr. *γέq-γεq-ος* : lat. *gur-gul-iō*, fht. *quer-chal-a* svalj, strupe (med stympning av sednare stavelsen lat. *gurges* strömvirvel, fht. *quercha* strupe, isl. *kverk* halspåse, undertjäk, pl. strupe : *kjalke* tjäk, fht. *chelch* halsvulst, som förutsätter disimilering av det första r:et; det oredupliserade lat. *gula*, sskr. *gala-*, fht. *chela*, ags. *ceole* strupe har lånat *l* från de redupliserade ock disimilerade färmerna i motsats mot *vorō*, **gvorō* jag slukar; likartat är troligen förhållandet sskr. *mṛ-n-maru-* klippa, gr. *μάq-μαq-ος* sten, lat. *mar-mor* : fht. *mar-mul* marmor, lån från vulg. lat. : ags. *meal-m* sandsten, got. *mal-m-a* sand, isl. *malmr* malm, grus, fs., fht. *melm* ståft, da. *mulm* ståftmål : fsv. *mul-in* mål, lat. *mola* kvarnsten, pl. kvarn — jfr sskr. *grávan-* sten, mht. *kurn* kvarnsten : got. *qairnus* kvarn —, *molere*, got., fht., fs. *malan* mala, fht. *melo* mjöl, *muljan*, got. *malwjan*, isl. *mylja* kråssa, *mold* mull, *melr* (**melha-*) sandbank, sandört, arenaria m. m., där även redupliserade tempora kunna hava bidragit att — närmast hos värbet — framkalla *l*); gr. *δέν-δρον* träd; sskr. *kar-katas* (**-kar-tas*), *kar-k-as* : lat. *cancer* : gr. *καq-κίν-ος* kräfta; o. s. v.

Anm. 2. Redupliserade bildningar sådana som de nyss nämnda *κακπάλη*, *δένδρον* o. d. utjöra sannolikt en av de huvudsakliga anledningarna till många s. k. rotvariatsjoner, så väl i fråga om konsonanter som vokaler. Lat. *ca-n-cer* jämte sskr. *kar-k-as* kann framkalla en rot *qanq* jämte *qarq* ock den ursprungliga *gar*. Särskilt torde det i § 49, B, 1 behandlade inskåttat av nasal åfta vara så att förklara. Indoeur. **qa-n-q* jämte **qa-q* (sskr. *kank-aras* : gr. *κακ-ός* dålig) o. d. kann hava jivit ett mönster, äfter vilket flera onasalerade rötter skaffat sig bifärmer med nasal.

A. Sällan hava de germ. språken att uppvisa bildningar, där reduplikatsjonsstavelsen innehåller hela roten, t. e. fht. *mur-mur-ōn*, *mur-mul-ōn* (se anm. 1 & van), lat. *mur-mur-äre*, gr. *μοq-μύq-ειν* mumla (t. *mummeln* är bildat enligt B, 1, a nedan, såsom *pappeln* babbla : sskr. *bal-bal-ā-*,

gr. *βάβ-βαβ-ος*, lat. *bal-b-us* stammande, se åvan ock anm. 1): ags. *mur-cnian* mårra; fht. *quer-chal-a* strupe (se åvan anm. 1); got. (*ga*)-*gei-gai-* vinner: mht. *gî-t* vinningslystnad, got. *gai-dw* brist(?); got. *rei-rai-p* darrar; fht. *bi-bê-t*, ags. *bio-fa-ð*, isl. *bi-fe-r* bävar, sskr. *bi-bhê-ti* fruktar: *bhî-* fruktan, *bhî-rúsh* rädd, fht. *bi-l* ögonblick av fruktan, isl. *bil* bävan, »blink», ögonblick (jfr *Bilrøst = Bifrost*), *bila* tveka; fht. *wi-wi-nt* virvelvind: *wi-nt* (jfr § 12, 2) vind; fht. *muo-ma* (fsl. *ma-ma*, lit. *mo-mà* moder) tant: *muo-ter* (lat. *mā-ter*) moder; isl. *kvei-kve-r* upplivar, adj. pl. *kvi-kve-r* (jfr § 40, 1): got. *qi-us*, lat. *vī-vus* (möjligen av **gvī-gv-us*, s. § 40, 1), sskr. *jī-vás* levande; pret. såsom ags. *dy-de*, fht. *te-ta* (gr. *ἐ-τί-θη-ν*): resp. *dôn*, *tuon* jöra; isl. *re-ra*: *róa* ro; *se-ra* (**se-sō-*, got. *sai-sô*): *sá* så.

B. Vanligen är däremot förhållandet, att reduplikationsstavelsen (äller rotstavelsen äller bådadera) mer äller mindre reduceras, särskilt i fråga om de däri ingående konsonanterna. Härvid kunna flera olika fall inträda:

I. Före rotvokalen står blott en konsonant; denna, men — liksom i alla följande fall — icke den (äller de) på rotvokalen möjligen följande konsonante(r)n(a), upprepas i »reduplikationsstavelsen» (varmed vi i det följande alltid mena den reducerade stavelsen). Här äro åter olika fall att ursjilja:

a) Reduplikationsstavelsen står först. Hit höra t. e. indoeur. **pī-pot-tlo-* (jfr gr. *πί-πι-εῖν* falla, *πór-μος* lätt, »tillfälle», »fall»), **pá-pot-tlo-* fjäril > **pī-(pá-)potlo-* (s. § 48) > urgerm. **fīfadla-* > *-alda* (*ðl* > *lð*, s. Sievers, Beitr. V, 528 ff.), ags. *fīfealde*, sv. dial. *feffel*, med *r*-avledning fs. *fīfol-dara*, fht. *fīfaltra*, isl. *fīfrilde* (**fīfildria-* med metates av *r*) samt lat. *pāpiliō* (av **pāpotljon-* såsom gr. *δέσποινα* av **des-potnja* härskarinna; jfr got. *nīpjis* av **neptjos* § 41, anm. 5): indoeur. **péto-tlo-* (jfr gr. *πέτο-μαι* jag flyger, sskr. *pātā-mi*

faller, lat. *petō* anfaller) fågel, fjäril, »såmmarfågel», sskr. *pá-tatram* vinge, fågel, urgerm. **fepaðla* > -*aldou*, fsv. *fiædhal* (**fiad-ald*), med *r*-avledning dalmål *fiæddålder*, nyisl. *fiðrildi* (**fiðild-ria*- med metates av *r*; likaså i) sv. *fjäril*; indoeur. **qé-q(ə)l-o-*, **qə-ql-ó*, sskr. *cakráni*, gr. *κύκλος* krets, ags. *hweohl*, *hweozol* (§ 31, 3), *hweowol* (§ 41, C, 5), isl. *hjól* : indoeur. **qélo-*, **qoló-*, isl. *hvel*, fsl. *kolo* jul; fht. *wi-um-men* (**wi-wm-jan*): *wem-ōn*, *wim-idōn* svalla, bölja; sskr. *ti-ttir-ish*, -*ás* rapphöna, fsl. *te-tr-ēvi* fasan, gr. *τε-τρά-ων* årre, isl. *pi-ðurr* tjäder; sskr. *da-dr-ush* (jämta *dar-d-ū* äfter *b* nedan; jfr lat. *der-b-iōsus* skabbig av **der-d-viōsus*), ags. *te-ter*, fht. *zi-ttar-oh* hudutslag : gr. *δέπος*, *δορά* hud; holl. *ga-gel-en* snattra, isl. *ga-gl* grågås : *gala* gala; lat. *fi-br-a* bast, isl. *bjórr* (**be-ðor-R*) läderbit (jfr sskr. *bí-bhar-mi* jag håller, är hållbar); sskr. *ba-bhr-úsh* brun, Ichneumon, lat. *fi-ber*, fsl. *be-br-ū*, lit. *bė-br-us*, fht. *bi-bar*, ags. *beo-for*, isl. *bjórr* (**be-ðor-R*) häver : gr. *φρ-ύνος* groda, fht. *br-ún*, isl. *br-únni*, lit. *bėras* brun, fht. *bero* björn, fsv. *Biari*; sskr. *çi-çiv-as*, isl. *hēla* (**hi-hl-ōn*-) fräst; isl. *ti-tr-a*, fht. *zi-ttar-ōn* darra; pret. såsom got. *hat-kait* (ags. *he-ht*), lat. *laik* (ags. *leo-lc*), *raí-rôp* (ags. *reo-rđ*) : resp. *haitan* beta, *laikan* leka, *rēdan* råda.

b) Reduplikatsjonsstavelsen står sist, t. e. lat. *gu-r-g-es*, isl. *kver-k*, fht. *quer-cha* strupe : lat. *vorare* sluka (se anm. 1 åvan); fht. *chel-ch* halssvulst, isl. *kjal-ke* tjäk (i ags. *cea-ce* fsv. *kiæ-ki* tjäk saknas *l* även i första stavelsen såsom i menzl. *mu-mmen* mumla, jfr åvan A, vilket kann vara att härleda av **mu-mul-ōn*, engl. *mumble*, holl. *mommelen*, vars *l* uppfattats som avledning; på samma sätt kann *kiæ-ki* utgå från ett **kiæ-kil*, bildat enligt a åvan): fht. *chela*, lat. *gula* strupe (se anm. 1 åvan); got. *mal-m-a* sand m. m. (se anm. 1 åvan): *malan* mala; lat. *vol-v-ere*, got. *wal-w-jan* rulla; gr. *φελ-φελ-ίξεν* vinda, isl. *valr* rund, *vel-ta* vält(r)a; got. *faúr-h-ts* (**qr-q-tos*, se § 34, 1) rädd, fht., fs. *for-h-la*

fruktan : lat. *quer-quer-us febris* fråssa; gr. *καρ-καίρ-ειν* darra; gr. *κά-χ-ους* (*qha-qh-r-us*) råstat korn, fgutn. *ha-g-ri* (**qha-qh-r-en-*), isl. *ha-f-re* m. m. (se § 31, anm. 1) : lat. *a-vē-na* (**qha-qhe-s-nā*) havre.

Anm. 3. Dylika bildningar utjöra en huvudtjälla till s. k. rotdeterminativ ock även andra sufiks av yngre datum, d. v. s. dublätter sådana som *gur* (*gul*) : *gurg* (*gulg*), *mal* : *malm*, *wol* : *wolw* avgåvo mönster, varåfter andra rötter kunde antaga en motsvarande utbildning med *g-*, *m-*, *w-* → determinativ», resp. -sufiks.

II. Före rotvokalen stå två konsonanter. Av dessa bibehålles vanligen blått endera (vilken som hålst) i den första, däremot båda i den sista stavelsen; något mindre åfta båda i den första, men blått endera i den sista; sällan förekomma båda i båda stavelserna åller endera (men då alltid densamma) i båda. Härmed är ingalunda sagt, att alla dessa fårmatsjoner åro lika ursprungliga, utan kunna några av dem alltförvål bero på relativt yngre utjåmningar, resp. disimilatsjoner, de båda stavelserna emellan. Huru-somhålst härmed må vara, så ågde man redan i uråldrig tid av hithörande rötter icke mindre ån sju olika reduplikatsjonstyper, t. e. av uddjudet *st-* fóljande kombinationsmåligheter: *s-st*, *t-st*, *st-t*, *st-s*, *st-st*, *s-s*, *t-t*. Av eksåmpel må här anföras:

1. Typen *s-st*, t. e. fht. *se-stō-n* stålla i årdning, gr. *ἐ-στά-ναι* (**si-sta-*), lat. *si-st-ere* stålla : *ståre*, gr. *στῆναι*, fht. *stēn* stå m. m.; pret. som got. *gai-grōt*, *sai-zlēp* (ock *-slēp* jenom utjåmning) : resp. *grēlan* gråta, *slēpan* såva; sskr. *sa-smār-a* : *smārāmi* jag minnes.

2. *t-st*, t. e. sskr. *tī-shthā-mi* (perf. *ta-sthā-u*) jag står : *ståre* o. s. v. (se 1 åvan); gr. *κο-σχυλ-μάτια* liten åvskuren låderbit, lat. *qui-squil-ia* avfall, sopor (jfr i fråga om betydelsen sv., urspr. dial., *skulor* för **skurdor*, dalmål *åv-stjyrd* åvskuren

läder- eller tygbit, isl. *skurðr* sjörd av *skera* sjära); gr. *πα-σπάλη* ståft.

3. *st-t*, t. e. lat. perf. *ste-t-ī*, *spe* (yngre *spo*)-*pond-ī*, *sci-cid-ī* (jänte *se-scid-ī* enligt 1 ock *sci-scid-ī* enligt 5): resp. *stäre* stå (jfr 1), *spondere* låva, *scindere* splittra; ags. *on-dreo-rð*: *-drædan* frukta; väl även lat. *sta-t-uere* fastställa, isl. *stø-ð-va* häjda: *stäre* o. s. v.

4. *st-s*, t. e. isl. pret. *gre-ra*, *sne-ra* (**sne-sð*-), *sle-ra* (**sle-sð*-): resp. *gróa* gro, *snúa* sno, *slá* slå; fht. *ste-rōs* (**stē-saw*): *stōsan* stöta; mht. pl. *spi-r-n* (**spi-s-un*): *spien* spy.

5. *st-st*, t. e. got. pret. *stai-stald*, *skai-skaiþ*: resp. *stal-dan* åga, *skaidan* sjilja; lat. *sci-scid-ī*: *scindere* (se 3).

6. *s-s*, t. e. umbriskt *se-s-ust* (= lat. *ste-t-erit*): *stäre* m. m. (se 1). Fht. *sarþf* jämte *scarþf* skarp beror väl på inflytande från (äller förkårtning av) ett redupl. **se-sarþ*- på samma sätt som gr. *πάλη* ståft ersatt **σπάλη* på grund av *παι-πάλη* (se 7) ock i viss mån *πα-σπάλη* (se 2), som däck just bär vittne om *σ*:ets ursprungliga tillvaro (jfr ock lat. *gula* för **gura* äfter *gurgulio*, anm. 1 åvan, m. m.). Likadant är förhållandet mellan isl. *saurr* smuts, »sörja»: fsv. *skør* smutsig (*skør-lifnadh* = isl. *saur-lífe*) ock ? isl. *súrr*: gr. *ξυρός* (**σχυρός*) sur.

7. *t-t*, t. e. gr. *παι-πάλη* ståft (jfr 2); lat. *me-mor-ia* minne: eskr. *smárāmi* jag minnes; perf. eskr. *tu-tōd-a*, lat. *tu-tud-ī* (varäfter analågice pres. *tudāmi*, *tundō*) stötte: got. *stautan* stöta; lat. *ce-cid-ī* (varäfter pres. *cædō* för **scædō*; jfr det av samma rot bildade *scindo*, *sci-cid-ī*, se 3, med motsatt utjämning) hugga: got. *skaidan* sjilja, gr. *σχίζεν* klyva m. m. (se § 49, B, 1).

III. Före rotvokalen gå tre konsonanter. I detta fall bliva naturligtvis kombinatsjonsmöjligheterna mångfaldigt flera, vilket här endast med ett par exempel må belysas:

a) Av roten *stre(i)* äller (se § 15, slutet) *stre(u)* trycka, ängsla (jfr det primitivare *ster* i lat. *ter-r-or* av **ter-s-or* förskräckelse) har man sålunda: 1) *tr-st* i lat. *tri-sti-s* betryckt, beklämd, dyster, ags. *præ-st-an* klämma, isl. *þrý-st-a* trycka hårt, prässa, fs. *thri-sti*, ags. *þri-ste* dristig, »desperat» (jfr isl. *dapr* betryckt, tung, dyster, fht. *tapfer* tyngande, mht. *tapfer* sammanprässad, kompakt, t. *tapfer*, holl. *dapper* tapper); 2) *tr-str* i ags. *þreo-stru* mörker (jfr isl. *dapr-oggr* svagsynt, med »mörk» syn); 3) *t-str* i fs. *thiu-stri*, ags. *þeo-stre*, *þý-stre* dyster, *þeo-stor* mörker; 4) *str-t* i isl. *stri-ð-r* kompakt (»strid ström»), fullviktig (»strid säd»), beklämd (isl. »stridr hugr»), barsk (isl. »tala stritt»), *stri-ð* betjymmer, strid, *stri-ð-a* plåga, ägga, strida, fs. *stri-d* iver, fht. *ein-stri-ti* motspänstig, »stridig»; 5) *str-s* i fsl. *stra-chū* fruktan; 6) *tr-s* i sskr. *trā-s-as* förskräckelse, *trā-sā-mi*, gr. *τρέω* (**tre-sō*, aor. *τρέσσα*) jag darrar; 7) *t-tr* i lat. *tæ-ter* (**tai-tr-o-*) förskräcklig. Till den oredupliserade roten höra förmodligen icke blåt gr. *τρέμεν*, lat. *tre-mere* darra, utan även de i § 49, A, 1 (början) anförda orden på (s)tr-, t. e. lat. *trū-dere* tränga, mht. *strotzen* vara fullpråppad, isl. *þrútenn* pråppad, nedtyngd (av sårj), svullen, ags. *þreatian* hota, *â-préotan*, got. *us-þriutan* förtryta, förtreta, besvära, fsv. *þrýs-ker*, *þrēsker* motspänstig, »stridig», *strita*, *streitask* streta emot m. m.

b) Till roten *sqrē(i)* frambringa ett »sjärande» jud (av det primitivare *sqer* i t. e. isl. *skera*, ock detta av det ännu primitivare *seq*, i t. e. fsl. *seka*, lat. *secō* jag sjära), vilken föreligger oredupl. t. e. i fht. *scrian* (§ 9, II, 5) skria, isl. *skrákr* skri, sv. *nöt-skrika*, gr. *κρίζειν* sjära tänderna, »klappa (som stårken), *κρώζειν* skria, kraksa, got. *hrôps* skri, rop, fht. *hruom* rykte, »(vara i) ropet», *hruoh* nötskrika, ags. *hrôc*, isl. *hrókr* råka (jfr av det primitivare *sqer*, *qer*, t. e. lat. *corvus*, gr. *κίραξ* kârp, *κορώνη*, lat. *cornix* kråka), höra

bl. a. följande redupl. bildningar: 1) *qr-q* i lat. *crō-c-īre* skria, kraksa, gr. aor. *κ-κρi-x-e* klapprade, sskr. *kra-ka-ṇas,-ras* rapphöna; 2) *qr-qr* i ags. *hrā-zra*, fs. *hrei-era* (**hrai-hra-n*). mht. *rei-ger* häger; 3) *q-qr* i fht. *hei-gir*, isl. *he-gre, hère* (**he-hra-n-*) häger, ags. *hi-zora*, fht. *he-hara* nötskrika (jfr § 49, B, 2); 4) *q-q* i sskr. *ka-n-kā-s* häger, *ki-kish*, gr. *κίσσα* (**qi-q-ja*) nötskrika, (? *κῦ-x-voς* svan,) lat. *ci-cō-n-ia* stärk, förkär-tat till prænest. *cōnia* = isl. *hóna* höna, på samma sätt som got. *hana* hane motsvarar *-kan-* i sskr. *kra-kanas* rapphöna, *kan-kās* häger. Möjligen höra ock hit: 5) *sqr-sqr* i fht. *cri-scri-mmōn* (om uddjudet *c* för *sc* se § 49, anm. 1) jämte 6) *sqr-sq* i *cri-sci-mmōn* sjära tänderna; i så fall måste väl bifårmen *cris-crimmōn* liksom fs. *grist-grimmo* tandagnisslan bero på anslutning till de rötter, som föreligga i isl. *Tann-grisner* »tandgnisslare» ock *grimmr* ilsken.

c) Bland övriga fall inskränka vi oss till att anföra pret. sådana som fht. *scree-rōt* (**skre-raud* äller *-zaud*): *scrō-tan* (**skraudan*) sjära; pl. *scri-run* (**skri-zun?*, *-run?*): *scrian* skria; *pleruzzun* (disimilerat av **ble-lut-un*): *pluozan* blota.

Anm. 4. Att rötter börjande med 2 å 3 konsonanter vanligen, ock väl ursprungligen, upprepa blått 1 å 2 av dessa, torde i en mängd fall bero på dessa rötters sekundära natur. Om t. e. roten *skrē-i,-u* sjära, sjilja (jfr lat. *ex-scrē-mentum* avsöndring, fht. *scri-an* skria, *scrō-tan* sjära) blått upprepar *sk-* (t. e. got. pret. **skai-skrō* skriade, **skai-skraud* skar: **skraian*, **skraudan*; jfr *skai-skaip*, men *gai-grōt*), så kann detta bero på dess uppkåmst av *sker* (jfr isl. *sker-a* sjära); ock om denna upprepar blott *s* (jfr got. *sai-slēp*, lat. *si-stō* o. d.), så sammanhänger väl detta med dess uppkåmst av *sek* (jfr fsl. *seka*, lat. *secō* jag sjär).

Anm. 5. Av föregående framställning av reduplikatsjo-nen torde framgå, hurusom jenom densamma kann förklaras en mängd s. k. rotvariatsjoner. Då nämligen flera olika re-duplikatsjonstyper (om också icke av samma ålder, så däck)

samtidigt förekämmo inom samma språk, t. e. lat. *stō* : *si-stō* : *ste-ti* (: umbr. *se-sust*; sskr. *ta-sthāu*; jfr got. *stai-staut* : fht. *ste-rōz* : lat. *tu-tudī* : sskr. *smār-āmi* : *sa-smāra* : lat. *me-moria* o. d.), ags. *hrā-zra* : *hi-zora* m. m., så är tydligt, att en mängd utjämningar kunde inträda, ledande till konsonanters försvinnande ock flera andra modifikationsjoner av roten. Vi kunna här blott antyda några av de många fallen:

a) *s* kann försvinna (se § 49, A, 1) på följande sätt. Det mot got. *stautan* stöta svarande lat. ordet bör i perf. urspr. hava varit bildat som flat. *spe-pondī*, *ste-ti*, *sci-cidi* (äller som dettas bifärm *se-scidi*), således **ste-tudī* (äller **se-studī*). Här inträdde en utjämning mellan de båda stavelserna, dels i fråga om vokalerna, såsom i *spo-pondī* för *spe-pondī*, *cu-currī* för *ce-currī* o. d. (jfr sskr. *tu-tōda* jentemot det på äldre sätt bildade *ba-bhāva*, ock *su-shāva* för ved. *sa-sūva*), dels i fråga om konsonanterna, såsom i *sci-scidi* (underlättat av pres. *scindō*) äller med annan utjämning *ce-cidi* (vartill analogice pres. *cādō*, jfr got. *skaidan* med bibehållet *s-*); jfr ock got. *sai-slēp* för ock jämte *-slēp*, *sai-sō* för **zō* (isl. *se-ra*). På samma sätt som *ce-cidi* uppkām då av **ste-tudī*, **stu-tudī* ett *tu-tudī* vartill pres. *tundō* (såsom *scindō* till *sci-scidi*); på väsentligen likartat sätt sskr. *tudāmi* (äfter *tu-tōda* för **tu-stōda*, bildat som *ta-sthāu*) ock isl. *þjóta* (där även *-jó-* jentemot *-au-* i got. *stautan*, fs. *stōtan*, fht. *stōzan* tyder på nybildning äfter typen *brjóta* o. d.). — På samma sätt kann *s-* försvinna i nomina, t. e. gr. *πα-σπάλη* : *παι-πάλη* : *πάλη* ståft (jfr åvan II, 6) *σῦτος*, *σῦλον* : *κο-σῦλ-μάτια* : *κῦτος* hud (jfr lat. *gula* äfter *gur-gul-iō* o. d. åvan anm. 1).

b) *r* kann försvinna (se § 49, B, 2) på unjefär samma sätt. Till lat. *frangere* bryta kann man förutsätta ett flat. perf. **fe-frēgī* l. *fe-frigī* (såsom *se-scidi*, sskr. *sa-smāra*, got. *fai-frais* m. m.), varav antingen **fre-frēgī*, (l. **fre-frigī*), förkärtat *frēgī* (jfr *pēgī* : *pe-pigī*), såsom *scidi* av flat. *sci-scidi* (*cōnia* : *ci-cōnia* o. d., se åvan III, b), äller **fe-fēgī*, **fe-figī*, vartill kunnat bildas ett pres. **fangō* = sskr. *bhanājmi*; dubbelutvecklingen föreligger inom latinet i *fruor* (**frugvor*) : *fungor* (= sskr. *bhunājmi*). — På samma sätt hos nomina. Så t. e. sprides jus över den germ. dubbelfärmen *sk(r)ank-*

skrank, skåp, sjänk (av *sker-* sjära, sjilja), om man beaktar det redupliserade lat. *car-cer* skrank, sjiljovägg, avsjilt rum; o. s. v.

c) *l*-förlust (se § 49, B, 3) kann även förklaras ur reduplikatsjon; jfr åvan I, b om fsv. *kiæki*:isl. *kjalke*, mengl. *mummen* : t. *mummeln*; åvan A om *babbla* : sskr. *bal-balā*; o. s. v.

d) om inskått av nasal (§ 49, B, 1) se åvan anm. 2.

e) Växling mellan *r* : *n* ock *l* : *n* (se § 46) kann stundom bero på disimilatsjon vid reduplikatsjon, t. e. gr. *καρ-κίτν-ος* (lat. *can-cer*) : sskr. *kar-katas* (-**kar-tas*), m. m., se anm. 1 åvan.

f) Växling mellan uddjudande media ock media aspirata (se § 44, anm.), resp. eventuellt tenuis ock ten. aspir. (t. e. kannje i sskr. *právatē* : *φλίει* m. m., § 43, 1), kann bero på en urgammal indoeur. regel för reduplikatsjonen, enligt vilken aspirator behandlades såsom 2 konsonanter ock sålunda (likasom i yngre tid i sskr. ock gr. se § 26, 2, 4, 8, 10, 19, 22, 24) »h» förlorades i endera stavelsen (jfr sskr. *ba-bhúva*, gr. *πέ-φεν-γα* o. d.). Sålunda kann t. e. ags. *zrafan* gräva : *ceorfan* karva (gr. *γαάφειν* rista) bero på olika utjämning av ett indoeur. *ghrebh-* (*gherbh-*) : *ge-ghrōbh* (*ge-ghorbh*) l. *ghe-grōbh* (*ghe-gorbh*), o. s. v.

g) Växling mellan palatal ock guttural (se § 47, 1) torde likaså kunna återföras till en urgammal regel, enligt vilken en guttural i reduplikatsjonsstavelse (eventuellt blått före palatal vokal) utbyttes mot palatal, möjligen även omvänt (eventuellt blått före icke palatal vokal), unjefär på samma sätt som i yngre tid en guttural i sskr. palataliseras (t. e. *ca-kāra* : *karōmi* jag jör), i gr. dels (med palatal som övergångsstadium) dentaliseras (t. e. *τίς* = lat. *quis* vem), dels labialiseras (t. e. *πόθεν* varifrån : lat. *quod* vilket) framför vissa vokaler (se § 26, 21—24). Så t. e. är sskr. *gar-kōtas* (*t* av *rt*, § 26, 14) jämte *kar-kōtas* orm tydligen en redupl. bildning med *ç* för *k* i första stavelsen, ock på samma sätt kann förhållandet vara i andra fall, t. e. got. *gal-g-a*, fs., fht. *gal-g-o* galje, brunnsstång, lit. *šal-g-a* stång, indoeur. *ghal-g_wh-* av

**g_whal-g_wh-* (redupl. enligt B, b åvan); sskr. *ḥan-khās*, gr. *κόγ-χος*, lat. *con-giūs* mussla (jfr f åvan); sskr. *jā-n-ghā* ben; lit. *že-n-giū* jag skrider, gr. *κί-χη-μι* upphinner, isl. *ga-n-ga* gånga, »gå ock gå»: fsv. *gā*, fht. *gān* gå; gr. *γένος* släkte, lit. *žentas* svärsån(?) ags. *cennan* föda m. m. (§ 47, 1) förbindas med fsl. *žena*, got. *qinô* kvinna jenom lat. *gi-gn-ere* föda, gr. *γί-γν-εσθαι* blixa till (ock ? *γί-γας* gigant), o. s. v.

h) Äntligen kunna på detta sätt förklaras åtsjilliga fall, där i germ. språk uddjudandē *ḥ*, *ḍ*, *ʒ*, *z* växla med äller trätt uteslutande i stället för resp. *f*, *þ*, *h*, *s* av resp. indoeur. *p(h)*, *t(h)*, *k(h)*, *q(h)*, *s*, se § 31, anm. 2—5 (jfr § 43, 1). Fht. *bratān* steka (= gr. *πρήθειν* bränna, se § 31, anm. 2) kann ha fått *b* för *f* från ett **ḥi-*, **fi-ḥrén* (= gr. *πί-μ-πρη-μι* — av **πιρ-πρη-μι* enligt anm. 1 åvan — såsom fht. *bi-bén* = sskr. *bi-bhēmi*, se A åvan) äller från sitt eget perf. urgerm. **fe-ḥrōd* (bildat såsom got. *gāi-grōt* av *grētan*), yngre **ḥe-ḥrōd* med utjämning av den »vernerska» väkslingen *f*: *ḥ* (§ 31, 1) i motsatt riktning mot got. *sai-zlēp* > *sai-slēp*, **sai-zô* (isl. *sera*) > *sai-sô*; att pret. sedan påvärkar presens, har talrika analågier i t. e. isl. *hanga* (got. *hāhan*), *faldā* (got. *falþan*) m. m., m. m. På samma sätt kann isl. *gerva* förhålla sig till sskr. *karōmi*; o. s. v. Samma förklaring är tillämplig på nomina. Isl. *gaukr* m. m. (§ 31, anm. 4) förutsätter indoeur. **qōu-qūg_w* (jfr sskr. *kō-kū-yatē* ropar, gr. *κό-κxῦξ-ῥγο-ς*, sskr. *kō-k-ilas* jök) jämte **qu-qōug_w* (jfr lat. *cu-cū-lus* av **qu-qou-los* äller möjligen *-qoug_w-los* jök), varav germ. **hu-zāuk*, **zu-zauk*, **zauk* (jfr lat. *ci-cōnia* > *cōnia*, *sci-scidi* > *scidi* o. d.). Likaså ligger reduplikatsjon till grund för konsonantväxlingen i de germ. rotfärmerna *sū-s-* (fht. *sū-sōn* pipa, vissla, *susa*), *zau-z* (isl. *røyrr* rör, m. m. se § 31, anm. 5) ock, jenom kontaminatsjon av de båda föregående, *zau-s-* (got. *rau-sa-* rör), utgående från indoeur. *sāu-s-* (gr. *αῦ-λός* flöjt av **sau-s-los*) jämte *su-s-* (sskr. *su-sh-irās* rör, flöjt), varav germ. *sz-z-*, *z(a)uz-* (jfr sskr. *śvāçuras* < **svaçuras* svärfar, *śāçvant-* < **saçvant-*, sv. dial. *sjärsjild* särsjild, *sjärsjant* sersjant o. d.). O. s. v.

Rättelser ock tillägg:

- Sid. 2 rad. 8—9 läs: enär de betecknas med en ock samma *l*-typ
- » 5 » 28 » *r, w, j*
- » 7 » 26 » *wn* (annorlunda — i viss mån — Bugge, Beitr. XIII, 328), *nu*.
- » 8 » 6 » 144 f.; Bugge, Beitr. XIII, 322 f.
- » » » 21 » XXVII, 436 ff.
- » » » 25 » s. 178 ock
- » 10 » 26 » $\text{f} > e$ vara mycket fåtaliga,
- » » » 33 » **dohtær*,
- » 12 » 2 » *næpan*, mengl. *neder*:
- » » » 9 » anm. 1; Osthoff, Beitr. XIII, 417 f.).
- » 13 » 6 » **widhewā*
- » 14 » 12 » (**hapuR*)
- » 15 » 1 » fall (jfr Bremer, Z. f. d. Phil. XXII, 248 ff.)
- » 16 » 14 ») jenom jiftermål förbunden;
- » 29 » 20—22 » *blōwan* blomstra (jfr
- » » » 35 » **-crōdi?*)
- » 30 » 28—29, sp. 1 läs: ro.
- » 33 » 12 » » » *bāta?*
- » 35 » 1 » » » *sāge?*
- » 37 » 18 » » » 89. Sv. *njugg*
- » » » » » 2 » Isl. *hnaggr*, ags.
- » 41 » 13 » 1 » *sāge?*
- » » Äfter nr 22 tillägg: 23. Fht. *ruoba* (lat. *rāpa*): *rābe* (isl. *rēpa*)
rova.
- » 48 nr 17 utgår.
- » 55 rad 8 läs: vara
- » » » 10 « fsv. *sudher* !(mht. *sūt* söm, lat. *sūtus* sydd) : *siudher* (mht. *siut* söm, sskr. *syūtās* säck) pung.
- » 57 » 20 » ?; ? got.
- » 58 » 22 » s. 111; Beitr. XIV, 307 not, 315 f. (ock där anförd literatur), 351;
- » 64 » 34 » *wunnia?*
- » 92 » 18 » : ?*ino*.
- » 96 » 7 » artikulationsstället.
- » » » 21—23 utgår: gr. . . . sönder;
- » 112 » 2 läs: fht. *ēwa*,
- » 120 » 29 » hemlig; mht.

